

САЛИМА УМАРОВА

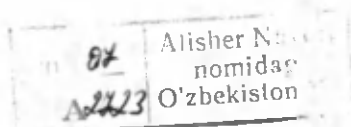
САОДАТ ЙЎЛИ

Тошкент
«Янги аср авлоди»
2007

434

51.1(59)

Жаннатга биринчи бўлиб яхшилик ва яхшилар кирар экан. Бу улуг орзуга саодат йўлидан юрганларгина мушарраф бўлади. Навоийлик адиба Салима Умарованинг қўлингиздаги мазкур китобида яхшиликни ўзига – матлаб маслак қилиб олган юртдошлари – шафқат аҳли, саховатпеша кишилар ҳаёти ёниқ юрак билан қаламга олинади. Шу билан бирга касб маънавияти, бугун кўпчиликни ўйлантираётган ёшлар хатти-ҳаракатидаги эврилишлар рўй-рост чизилади, миллат келажagini асраш борасидаги куюнчак фикр-мулоҳазалар ўртага ташланади. Ўйлаймизки, бу китобхонни бефарқ қолдирмайди, залолатга қарши эзгулик дунёсида ҳамкор, ҳамфикр бўлишга ундайди.

Ю 33365
391

ISBN 978-9943-08-128-4

© Салима Умарова, «Саодат йўли». «Янги аср авлоди» НММ,
2007 йил

АЗИЗ ЎҚУВЧИ

“Энг катта бойлиги – жондан азиз боласи, жигарбанди бўлган бечора бир аёл, муштилар онани кўз олдимизга келтирайлик. У кўзининг оқу қароси бўлмиш фарзандига шифо тилаб, керак бўлса, нажот сўраб шифокорнинг олдига келади. Шифокор эса ўз бурчини бажариб, шу болани даволар экан, ўзининг беғараз ва самимий хизмати, фидойилиги билан нафақат ўша мурғак гўдакка, балки онанинг безовта қалбига ҳам шифо беради. Ва шу тариқа дунёда ҳеч нарса билан ўлчаб, баҳолаб бўлмайдиган олижаноблик ва инсонийлик фазилатларини намоён этади.

Ҳеч шубҳасиз, юраги ва қалби тоза, ўзгалар учун фидо бўлиб яшашни ўзининг ҳаётий эътиқодига айлантирган одамгина бундай савобли ишларга қодир бўлади.

Бугунги кунда орамизда ана шундай эътиқод билан яшаётган минг-минглаб жонкуяр шифокорлар, етук жарроҳлар, моҳир кардиологлар, терапевт ва педиатрлар, заҳматкаш ҳамширалар меҳнат қилмоқда”.

Президентимиз Конституциянинг 14 йиллиги муносабати билан қилган маърузаларида шифокорлар хизматини ана шундай эътироф этиб, 2006 йилни “Ҳомийлар ва шифокорлар йили” деб эълон қилган эдилар.

Ана шу йил юқини ҳис қилиб ёзган ушбу китобимизда, Юрт Раҳбари тилга олганидай, эл-улус чин дилдан ардоқлайдиган, Навоий вилояти халқининг сиҳат-саломатлиги йўлида фидокорона хизмат қилган ва қилаётган шифокорлардан айримлари ҳақида имконият доирасида сўз айтишни лозим топдик. (Албатта, қаламга олган қаҳрамонларимизни қай бирига мажбурийат туфайли, қай бирини чуқур ўрганолмай ёндашган ҳолатларимиз ҳам бор). Аслида бугун ўз билимдонлиги ва эл-улус

олдидаги хизматлари билан ибратли умр кечириб келаётган шифокорлар орамизда жуда кўп.

Шунингдек, нафақада бўлиб ҳам Ватан корига яраб келаётган, кечаги кун чинакамига эл-юрт саломатлиги йўлида ҳалол хизмат қилиб ўтган соҳа фахрийлари, бугун орамизда бўлмасада, комил касб соҳиби ва соҳа жонкуяри сифатида номи ва хизмати юракларда яшаб қолган ўтганларнинг ёду хотираларида бор, бисёр. Насиб этса, барчаси хусусида навбатдаги китобларимизда, албатта, сўз юритамиз, деган умиддамиз.

Яна бир гап. Мазкур китобга ҳомийлик қилган, айти пайтда ўзи ҳам Юрту элига арзирли хизматлари билан кўнгиллардан жой олган, кўпнинг эътирофидаги инсонлар ҳақида Сийрат бўлимида сўз юритилди.

Яна китобнинг Сиз азиз ўқувчига нимадир беришини мақсад қилган ҳолда “Яшариб бораётган касаллик”, “Азизим болажон, суюклик ўсмир”, “Болажонларнинг Чортоғи”, “Яширин очликдан сақланинг” сарлавҳали қораламаларимизни ҳам кiritдикки, бу амалимиз Сизга манзур бўлиб, шу асно биз ҳам “Ижтимоий ҳимоя” йилининг бир хизмати бажаролганимиздан хусанд бўлайлик, илоҳим.

Муаллиф

*ИБРАТ
ЭЪТИРОФИ*

ОДДИЙЛИКДА УЛУҒЛИК БОР

*(Вилоят соғлиқни Сақлаш бошқармаси бошлиғи
Абдурахмон НОСИРОВга дилсўз)*

Сиз билан суҳбатлашиб қайтган куни устозимиз Умид Сатторов муҳаррирлигида ёзган “Дардингни олай, элим” номли рисолангизни ўқишга тутиндик. Очиги, китобча биз кутгандан бошқача эди. Рисола Қизилтепа туманида соғлиқни сақлаш тизимининг пайдо бўлиш йиллари ва ўша давр фидойилари ҳаётидан сабоқ сўйларди.

Мозийга қайтиб иш кўрилган мазкур китоб мутолааси билан тунда ёстиққа бош қўйганимиз боисмикан, тушимизни ҳам ана шу йўналишда кўрибмиз... Хуллас, эртасига тупроқ йўлли кўчадан келаётган катта малла сумкали “кар дўхтир” бовамизни (Оллоҳ раҳматига олган бўлсин, илоҳим, қулоғи яхши эшитмагани боис бўлса керак, аҳоли шундай номларди. Асли, Туробов деган киши эди, чамамда) рўй-рост кўриб, уйқудан бош кўтардик. Анча пайт болаликнинг дийдору соғинчи билан сармаст бўлиб, ўзимизни унутиб ўтирдик. Шу асно фикримизни жамлаб олгандан сўнг масала бўйича чуқур хаёлга толдик.

Рости, Қизилтепа туманида фидойилик кўрсатиб ишлаган шифокорлар 30-60-йилларда бошқа туманларда ишламаган-миди?!

Йўқ, десак, болалигимизнинг бир бўлаги сифатида бизнинг соғлигимиз учун жон куйдириб юрадиган Дўхтир бо-

намиз тушимизда мана ман, деб ўзини шоён эслатди-ку. Айрим врачлардан кўра жўялироқ маслаҳат берадиган Ашраф дўхтир деган фельдшер ишлаганиям кечагидай ёдимизда-ку.

Болалигимиз кечган 60-йиллардан ҳам қуйироқда не-не шифокорлар ҳамма туманлардаям хизмат қилгани рост. Бу бор гап. (Сирасини олганда барча соҳалардаям ана шундай ўз ишининг фидойилари бўлган, ишлаган).

Фақат, аксарият ҳудудларда Сиз каби фидойи, ўз ҳам-касб-ҳамкорлари руҳини шод этиб, хизматларини эътироф қиладиган, инсон кўнглини барча нарсадан баланд қўядиган соҳа ходими топилмагандир, балки уларнинг юрагига шу аснода “чўғ” соладиган аҳли қалам бўлолмадик биз юр-тнинг соҳиби қалам фарзандлари.

Йўқ, назаримизда Сизда гап кўп эди. Чунки Сиз умр бўйи бетоқат юрагингизга қулоқ солиб, ортингизда нурли из қолдириб яшаш учун интилдингиз. Бу Андижон тиббиёт институтини тугатиб келиб, Бухоро шаҳрида интернатура ўтаган даврингиздаёқ яққол сезилди. Туғилган юртингиз Қизилтепа туманига келган заҳоти ўз изланувчанлик, фидойилигингиз билан ҳамкорлар эътирофи, ота-оналар эътиборини қозондингиз. Ҳадемай, педиатр-шифокордан, болалар бўлими мудири бўлиб кўтарилдингиз.

Бироқ бир воқеа сабаб бўлдию, илмий иш қилиш мақсадида пойтахтга кетиш учун астойдил ҳаракат бошладингиз. Лекин вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасидаги раҳбарлар “Бухорода ишлаб, илмий иш қилаверасан”, дея кетишингизга йўл беришмади. Балки билимдон, ҳаракатчан ёш кадрни қизғанишгандир. Шу боис, илмий ишни шу ерда қилишингиз учун Қизилтепадан Бухоройи шарифга чақириб олишди. Шу асно Самарқанд тиббиёт институтига бориб, илмий иш мавзусини ҳам белгилаб келдингиз. Ўшанда фаолиятингизни илм йўлида кенгайтириб, югуриб-елишингиз, табиий равишда хайрихоҳ, яхши инсонларнинг назарига тушган эди. Ана шундай кунларнинг бирида она юртингиз Қизилтепа туман тиббиёт муассасалари бирлашмаси бош ҳакими лавозимига муносиб номзод сифатида Сизни танлашибди.

“Партия топшириғи” бўлган бу вазифага дастлаб занжирлаб судрагандай келдингиз. “Илмий ишим нима бўлади?” деган ташвишингиз чин-рост ташвиш эди. Иш жой-жойида қолдию шундан кейин Сизни аввали орийат, кейин бурч масъулияти ва халқ меҳри, Юрт муҳаббати бошқарди.

Хуллас, Сизда туғма ташаббускорлик, ҳаракатчанлик, ҳали айтганимиздай, ёрқин из қолдиришга интилиш, ташкилотчилик, тадбиркорлик, кўпни ортидан эргаштириш каби уқувли раҳбарларга хос фазилатлар бисёр эдики, бу вазифани бажаришингизда улар жуда қўл келди.

“Олим бўлсам ҳам бугунги хизматларим даражасида элга фойдам тегмас балки!” Ана шу фикр тамомила вазифа томонга ўтиб хизмат қилиш учун Сизга алоҳида куч бахш этди.

Табиатан шундай кишилар бўладики, ҳаёти бир маромда кечса, ҳақовага киргандай сиқилиб қолади, яшаши зерикарли кечади. Нимадир яратиш истаги ана шундай кишиларга хос фазилатдир. Бундайлар йўқ жойдан юмуш қидириб топади, элга қай бир йўсинда фойдаси текканидан роҳат олади.

Сиз ҳам ана шундайлар тоифасидан эдингиз. Шу боис ҳам иш бошлаганингиз ҳамона туман шифохонасининг бинолари эскиргани кўриниб қолди, поликлиникага ана шундай назар билан қарадингиз. Эскириб тўкила бошлаган, аҳоли талабига торлик қилаётган қишлоқ шифохоналари эътиборингизни тортди.

Тўғри, у пайтлар “госплан” деган гаплар бор эди. Яратувчиликка тоғдай тўсиқ эди улар. Лекин пойтахтнинг йўлини чуқур қилиб бўлса-да, масалада имконлар эшигини очдингиз.

Аслида, “ҳаракатда барокат”, деганлари рост гап. Айниқса, амал хайрли, ният холис бўлса “Яратганнинг ўзи мададкор” лигиям айни ҳақиқат гап. Шу боис ҳам ана шундай фаол, фидойи ҳаракатларингиз туфайли Қизилтепа марказий шифохонаси янгидан қурилди, Тошработ ва Азизобод қишлоқ участка касалхоналарининг айрим бинолари қайта бунёд этилди, ўнлаб амбулатория ва фельдшер-доялик пунктлари, сут ошхоналари ва бошқа бинолар қад ростла-

ди, жиҳозланди, мутахассис кадрлар билан таъминланди. Биноларнинг ҳар бири газлаштирилиб, тоза ичимлик суви келтирилди.

Бундай ҳаракатларнинг бардавом бўлиши, муваффақиятли кечишида Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 21 майда чиққан “Қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш тўғрисида”ги қарори ҳам жуда катта ёрдам берди, албатта.

Маълумки, 1998 йил 10 ноябрда Республика Президентининг ПФ-2107 сонли Фармони қабул қилинди ва унга кўра “Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш” давлат Дастури иш бошлади.

Энг характерлиси, айти кунларда Қизилтепа туман ҳокими ўринбосари бўлиб хизмат қилаётган собиқ туман бош шифокорини, яъни Сизни ушбу тадбир муносабати билан, вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи лавозимига таклиф этишди.

Табиийки, дафъатан бу таклифдан чўчиб тушдингиз. Масъулиятни ҳис қиладиган кишиларга хос “эплай олмасам-чи?”, деган ташвиш Сизни иккилантираётгани рост эди. Бироқ вилоят ҳокимининг узил-кесил хулосаси вазиятга нуқта қўйди.

Сиз 1999 йил феврал ойидан эътиборан вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси раҳбари вазифасида иш бошладингиз.

Вилоят миқёсида, демак, катта кўламда, яна 52 йўналишда давом этиши кўзда тутилган ислохотлар дастурида ҳар бир масала ўз ўрнида муҳим эди. Шу боис яна олдингидан-да фаолроқ, фидойироқ, астойдилроқ ишлашга тўғри келарди.

Вилоят шифохонаси негизида Республика шошилинич тиббий ёрдам илмий маркази вилоят филиали ташкил этилиши учун астойдил кураш бошланди. Бу ерда 400 млн. сўмлик таъмирлаш ишлари ҳомийлар ҳисобидан бажарилди. 2000 йилда филиал ишга тушган бўлса, вилоят туғруқ мажмуаси 210 млн. сўмлик қайта таъмирлаш ишларидан кейин 2001 йилда фаолият кўрсатди.

Юқумли касалликлар шифохонаси негизида болалар юқумли касалликлари шифохонаси иш бошлади.

Доришунослар ва ўрта тиббиёт ходимлари малакасини ошириш маркази, ўсмирлар маркази, 20 ўринга мўлжалланган онкология диспансери, кундузги эндрокринология диспансери, 50 ўринга мўлжалланган асаб-руҳий касалликлар бўлими, аёллар репродуктив-саломатлик маркази, “Она ва бола” Скренинг маркази, алькоголизм ва гиёҳвандликка ружу қўйганларни суд қарори билан мажбурий даволовчи 50 ўринга мўлжалланган муассаса, 135 та қишлоқ врачлик пункти (74 таси янги қурилиш, 61 таси қайта таъмирлаш ҳисобига яратилган) ва бошқалар Президентимиз Фармонидан кейин амалга оширилган хайрли ишларнинг дебочаси эди. Шунингдек, кўплаб шифо масканларига дунё тан олган замонавий тиббий жиҳозлар, асбоб-ускуналар кириб келди. “Саломатлик-1” Дастурига кирган вилоятимиздаги ҚВПларга замонавий тиббий асбоб-ускуналар берилди ва марказий шифохоналар ёнида замонавий ташхис марказлари пайдо бўлди. Шу аснода 3,5 млрд. сўмликдан зиёд жиҳозлар – “Велозргометр-ЭКГ” аппарати, УЗИ, таҳлилхона жиҳозлари ва бошқалар келтирилди.

1999 йилда 3 млн. 800 минг долларлик (4,5 млрд. сўмлик) япон гранти ҳам олиниб, Хатирчи тумани туғруқхонаси ва вилоят болалар шифохонаси замонавий тиббий жиҳозларга эга бўлди. Уларда даволаш ишларининг самарадорлиги ортди. Шунингдек, Финляндиянинг “Медко-Медикал” фирмасидан 1 млн. 200 минг долларлик кредит олиниб, “Она-бола” Скренинг марказига “Дельфия” ва “Виктор” аппаратлари ўрнатилиб, булар ёрдамида она қорнидаёқ бола сиҳати ўрганилди ва шу тариқа яширин даврида аниқланган касалликларни даволаш йўлга қўйилди. Даволаш имкони бўлмаганда ҳомиладорлик жараёни тўхтатилиши кўзда тутилди.

Хуллас, шу каби эл-юрт саломатлигига сифатли хизмат кўрсатадиган тиббий жиҳозларнинг кириб келиши ва яратилган бошқа шарт-шароитлар эл саломатлиги йўлидаги савобли тадбирлардан эди.

Сиз булар учун, албатта, Республика Соғлиқни сақлаш Вазирлиги Ф. Назиров ҳамда ўша йилларда Вазирнинг “Оналик ва

болалик”ни муҳофаза қилиш бўйича ўринбосари бўлган А. Ёрқуловнинг хизматларини алоҳида эътироф этасиз.

Айниқса, устозингиз бош раҳбар Ф. Назиров ўзининг ташкилотчилиги ва инсонийлиги билан-да Сизга ҳар томонлама юқори потенциал билан ишлаш сирларини ўргатиб «юқтиролган» шахсдир. Унинг катта йиғинда айтган бир гапи сира ёдингиздан чиқмайди: “Қачондир орттирилган обрў ва бюрократлик бошқаруви энди фойда бермайди. Раҳбар биринчи галда ўз ҳаловатидан кечиб, қиладиган ишига ихлос билан жон куйдириб ёндашиши лозим. У ўз муваффақиятидан қониқмаслиги керак!”

Сирасини олганда, ана шундай ибратли сабоқ айтиб, юрагингизга кириб, ишлари ҳаёт йўлингизда маёқ бўлган яна бир устозингиз ўттиз йиллаб Бухоро вилоят шифохонаси бош врач бўлиб хизмат қилган Шавкат Йўлдошевнинг номини ҳам алоҳида ҳурмат билан тилга олганингиз рост.

Кези келганда яна бир гапни айтишимиз жоиз. Ислоҳот ислоҳот йўлидаю шифохоналар хусусида Сизнинг айрича қараш-хулосангиз бор: “Даво масканлари шундай бўлиши керакки, ҳатто шифохона ичига кирмаёқ беморнинг нигоҳи тартибу орасталикка, гулу гулзорга тушсин. Яратилган шарт-шароит, қулайликларни кўриб, руҳи осойиш топсин, асаблари тинчлансин. Шунга яраша муомала – одобу меҳрибонликка қоришиқ билимдонлик билан учрашсин. Ана шунда беморнинг даво топиши осон бўлади”.

Айни шу фазилатлари боис кўплаб шаҳар ва туманлардаги ҳаракатчан бош врачлардан ҳам розисиз бугун. Вилоят болалар шифохонаси бош врач Низомиддин Сиддиқов. Хатирчи туман марказий шифохонаси бош шифокори Фазлиддин Усмонов, Нурота туман марказий шифохонаси бош врач Шавкат Халилов номини суҳбатимиз асносида алоҳида меҳр билан тилга олдингиз.

– Низомиддиндаги бетоқат қалб, бориға қаноат қилмай, имконсизлик ичидан имкон қидириб, куйиб-пишиш менга ёқади. Ёки Фазлидинни олайлик. У ўринбосарим эди. Хатирчи марказий шифохонасига бош врач қилиб юбордик.

Борганда шифохонадаги умумий аҳвол яхши эмас эди. Югурди-елди, ҳоким билан тил топишди, изчил таъмирлаш ишларини олиб бориб, марказий шифохонани эътиборга арзигулик шифо маскани даражасига етказди.

Ҳали анча ёш бўлишига қарамай, Шавкат Халиловнинг ишбилгичлигини жуда ҳурмат қиламан. Отаси, раҳматли Қодир Халилов эл ишонган шифокор ва жонкуяр “главврач” эди. Шавкат ана шу отанинг ўрнини босадиган ўғиллигини намоён қилди бугун. Катта жамоани ишонч билан бошқариб, каттани катта, кичикни кичик ўрнига қўйиб, ишни яхши ташкил этаяпти...

Ҳа, Сиз суҳбатимиз асносида бундай маълумотлар устидан батафсил тўхталдингиз. Инсонларнинг илм-зиёга интилишини эса алоҳида эътироф қилдингиз. Илмли-иймонли шифокорларнинг номларини алоҳида санаб чиқдингиз. Улар қаторида А. Сиддиқов, М. Бўронов, Ю. Соибназаров, К. Камолов, Э. Маматов, Э. Касаманов, А. Каримов каби бугун ишлаётган, эл севган шифокорлар; Ю. Исоқов, М. Бердиев, М. Бозоров, Н. Файзиев, В. Зыбиков, Ф. Нарзиев, У. Содиқов, А. Ғуломов, Н. Бозоров, Ғ. Остонов, Х. Саидов сингари кечаги куннинг фидойилари; И. Ғуломов, Е. Норбоев, Б. Мансуров, М. Аҳмедов, Ғ. Эргашев, Н. Зарипов, У. Юсупов, Т. Қурбонниёзов, Н. Аҳмедов, И. Очилов, А. Абдураҳимов, А. Ҳалимов каби эл-улусга астойдил хизмат қилган марҳум устозларингиз – саломатлик дарғаларининг номларини, айниқса, эҳтиром билан тилга олдингиз.

“Тўғриси айтсам, бу инсонларнинг ҳар қайсиси ҳақида алоҳида китоб ёзса арзийди”, дедингиз мавзуга нуқта қўйиб.

“Бошқармада энг яхши ишлайдиган кадрлар хусусида ҳам тўхталасизми?”, деган саволимизга эса “Яхши ишламаса, астойдил ишламаса, биттасиниям қўймайман!”, дея ўз иш услубингизга мос тушадиган жавобни айтдингизки, бу мавзуда бошқа сўз демоғимиз ортиқчадир.

Ана шу ўринда эса, беихтиёр, эл-улус аро Сиз ҳақингизда эшитиб қолганимиз гап-сўзлар ёдимизга келаверди: “Ўзиям тинмайди, атрофидагиларниям тиндирмайди”, “Йиғилишларининг катта қисми инсоф – иймонга чорлов

– амру маъруфи билан ўтади”, “Унинг айтган сўзи – отилган ўқ. Бажармай қўймайди”.

Тармоқнинг “Саломатлик” газетасини ташкил қилиб, анча йиллар бошқарган, ҳозирда вилоят “Дўстлик байроғи” газетаси бош муҳаррири бўлиб ишлаётган, таниқли журналист Иброҳим Жумаев Сиз ҳақингизда жуда эътирофли сўзларни айтди:

– Иш услубида инсонни тушунувчанлик ва собитлик кучли. Ҳар бир масалага адолат билан ёндашади. Ишчанлиги-га-ку гап йўқ. Хабарингиз бор, бошқарма янги жойга кўчиб ўтди. Ташландиқ бино қисқа фурсатда шундай чиройли идорага айландики, кўз қувонади. Умуман, Юртбошимиз айтган – “Элим, юртим, деб ёниб яшаётган» раҳбарлардан биттаси – ана шу инсон!”

Бироқ Сиз суҳбатимиз давомида бир нарсани кўп бор таъкидладингиз: “Бу ҳаёт-да. Вазифамизни бажараяпмиз, холос. Айтишга арзигулик ҳеч иш қилганимиз йўқ”.

Инсон қачон маънан юксала бошлайди? Қачон руҳан улуғлик касб этади? Қачон элнинг улуғига айланади?

Қачонки, ўз-ўзига танқидий кўз билан қарай билса, амалига камтарликни қарор топтирса, Нафсу аммора деган ширин алдовли ёвуз кучга эмас, Қаноатга кўпроқ итоат етдиган бўлса, кўпнинг дардини ўз дардидай ҳис қилса, қаршисидаги инсоннинг қайғу-қувончига шерик бўлолса, хуллас, том маънода ўз Яратувчисини таниса!

Не бахтки, салкам 35 йиллик фаолиятингиз давомида Сиз ана шундай улғаймоқлик маъносида ўзингизни намоён қила олган инсонсиз.

Шу боис ҳам 18 йил туманда бош врач сифатида ишлаган бўлсангиз, 7 йилдан бери вилоятнинг 3 минг нафардан зиёдроқ шифокорлари “армия”сига раҳбарлик қилиб келаяётган эсангиз-да, оддий ҳаёт кечиришни ўзи учун бахт деб билган, халқ иши учун фидойиликни касб-корига айлантиролган Республика соғлиқни сақлаш аълочиси Абдурахмон Носировсиз.

БУГУННИНГ ФИДОЙИСИ

Умар ота раҳмдил, меҳрибон инсон бўлиб, ҳалолликни касбу одат қилиб яшаб ўтди. Навбаҳор туманининг “Қоражон” қишлоғидан бўлган бу инсон Иккинчи жаҳон урушининг бор заҳматларини тортганди.

Урушдан кейинги тикланиш йилларида эса замонининг ўқимишли, зиёли кишиси сифатида бошқарув идораларида хизмат қилди.

Ташкилотчилиги, инсонпарварлиги, оддийлигию кўпга қайишиши боис 1949-54 йилларда Қизилтепа туманида идеология ишлари бўйича котиб бўлиб ишлаган бўлса, фаолиятини Конимех туманида давом эттириб, хўжалик раиси вазифасида меҳнат қилди.

Нафақага чиққандан кейин маҳалла оқсоқоли сифатида аҳолининг тўй ва маъракалари бошида турди.

Шундай қилиб, 2-гурӯҳ уруш ногирони, меҳнат фахрийси Умар ота Пардаев 1977 йилда дунёдан ўтаркан, ўзидан ҳашамдор иморат, молу давлат эмас, юқоридаги фазилатлари боис юракларда ёруғ из қолдирди.

Отанинг жуфти ҳалоли бўлган Рўзимо момо Жўраева билан етти фарзанд – 5 ўғил, 2 қизни тарбиялаб, вояга етказиш баробарида жанжалли оилаларни, келишмай қолган қўни-қўшнини яраштириб, совчилик қилиб, тўй-тадбирлар ташкилотчиси бўлиб, не-не савобли ишларга бош қўшди.

Шу аснода кимдир томонидан ноҳақлик, ноинсофлик, масала-ишларда адолатсизлик бўлса, бу нарсани шунлоққина ўтказолмади. Гаплашиб, орани очиқ қилиб олди. Хуллас, қатъиятли, кўплар таъбири билан айтганда, “ўткир”, “уддабурон”, “ҳақини куйдирмайдиган” аёллар тоифасидан эди у.

– Айни шуларни эсласам, ўзимдаги кўп жиҳатлар кўпроқ менга онамдан ўтган экан, деб ўйлаб қоламан, – дейди суҳбатдошимиз Ғафур ака. – Чунки менда ҳам кези келганда ана шундай исёнли, ҳақпараст қатъият бор-да...

Ғафур оиланинг тўртинчи фарзанди бўлиб, отаси Умар ака Қизилтепа туманида ишлаган йилларда дунёга келганди. Йиллар ўтиб, ака-опаларига эргашиб, у ҳам мактабга борди. Аъло баҳоларга ўқиди. Кейин Тошкент тиббиёт институтини санитария-гигиена факультетига ўқишга кирди.

1976 йилда ўқишни муваффақиятли тугатиб, Булоро вилоят санитария-маориф уйида фаолиятини бошлади.

1977 йилда Навоий шаҳар санитария-маориф уйида врач, 1978-90 йилларда Навоий туман санитария маориф уйи бош врач, Навбаҳор туман СЭСи бўлим мудири ва бош врач, вилоят СЭСи бўлим бошлиғи вазифаларида ишлади.

1990-99 йилларда яна Навбаҳор туман СЭСи бошлиғи, 1999 йил февралдан эътиборан вилоят ДСЭНМ бош врач сифатида ишлаб келмоқда.

Бир сўз билан айтганда, унинг фаолият йўли ана шу рақамлар ичида кечган.

Бироқ турли муаммолар қуршовида, уларнинг ечими учун заҳматлар эвазига, амалга оширилган ишлари, ютуқ-муваффақиятларини рост илғаб қаламга оладиган бўлсак, қаҳрамонимизнинг ҳар ўтган куни, ҳар лаҳзаси бир асар бўлгулик.

Аслида, у ҳам барча раҳбарларга ўхшаб ишга ошиқди, йиғилишларда бўлди, ўзи ҳам йиғилишлар ўтказди. Аммо ортидан хайрли ишлар қолдиришни ҳам эплай олди. У раҳбар бўлиб ишлаган даврида Навбаҳор туман СЭСи ўз биносига эга бўлди. Вилоят ДСЭНМ бошлиғи бўлиб иш бошлагач, бу ташкилотнинг-да биноси бўлиши учун ҳаракат қилди ва бунга ҳам эришди. Шунингдек, Томди туман ДСЭНМ биноси қурилишигаям бош-қош бўлди.

Булардан ташқари ҳам Ғафур ака Умаровдаги отамерос туғма раҳбарлик қобилияти кўп ишларда қўл келди. Ҳар бир соҳа мутахассисидан ўз ишини чуқур билиш баробарида меъёрий-қонуний ҳужжатларга мувофиқ ишлашни талаб этди ва шу йўлда айтарли муваффақиятларга эришди.

Жуллас, у вилоятда юқумли ва хавфли касалликларнинг олдини олиш учун курашувчи “армия”ни бошқараркан, қўл остидаги ҳар қайси ходимга “ҳар биримизнинг ишимиздан киши-

лар нафақат қониқиши, миннатдор бўлиб, эътироф этмоғи лозим”, дея уқтирди.

Шу асно ўзидаги фазилатларни ҳам баҳоли қудрат соҳа ходимларига сингдиришга, “юқтириш”га ҳаракат қилиб, бунга имкон қадар эришолди.

Қаҳрамонимизнинг раҳбар сифатида яна бир ўзига хос фазилати бор. Ходимларидан қай бирининг ҳаётида бир нохушлик сезилиб қолса, (масалан, эр-хотин орасида келишмовчилик пайдо бўлиб, шикоят тушадиган бўлса), албатта, ўзи бориб, бу нохушликни бартараф қилиб, ўша хонадонда осойишталик яратишга интилади.

Аниқроғи, “қўл остингиздаги ходимларингиз Сизнинг биродорларингиз, уларга яхши муомала қилиш хайрлидир” ёки “Бошлиқларнинг яхшиси – сизлар уларни яхши кўрсангиз, улар сизларни яхши кўради” каби ҳадислар ҳикматини жуда яхши билади. Шунга мос-муносиб тарзда амал қилади. Бироқ...

– Ёлғонни жуда ёмон кўраман. Била туриб алдаб ўтирганини сира кечирмайман, – дейди у.

Аслида, бу қатъияти нафақат раҳбарлик фаолиятида, бутун ҳаёт тарзида ўз ифодасини топган.

Қачонки, қаердадир бир бўҳтон гап айтилиб, нотўғри маълумот берилса, сўз олиб, унинг асоссизлигини қонуний исботлаб беришга интилади.

Тўғри, бунга ҳамиша ҳам имкон бўлавермаслиги, имкон бўлса-да, илож топилмаслиги мумкин. Бундай кезларда ҳаракатларининг бош мақсадини Ватан ва халқ манфаати-га хизмат қилдиришга йўналтирадию ҳақпарастлигидан бир зум чекинган вақтлариям бўлади.

Қаҳрамонимиз оилада оқибатли рўзғорбоши, меҳрибон, тушунувчан ота. Турмуш ўртоғи Саодат Ражабова (шу соҳада ишлаб, нафақага чиққан), фарзандлари Нилуфархон, Камола, Дилафрўзларнинг орзу-интилишларини дилдан қадрлайди.

Шунингдек, у онаси Рўзимо момодан “юққан” яна бир фазилати билан қариндош-уруғ, маҳалла-кўй, қўни-қўшнилар орасида қадр топган инсон. Бузилган орани ислоҳ

қилиш, совчилик билан янги оилалар тузишга жон-дили билан киришиб, яхши ечимлар топади, савоб олади.

Хуллас, Республика соғлиқни сақлаш аълочиси Фафур Умаров ва унинг вилоятдаги бугунги “командаси” ҳақида бир гапни айтиш мумкин. Бугун ДСЭНМ соҳасида ҳам ҳақиқий фидойилар, ўз касбини жон-дилдан севадиганлар ишламоқда. Улар ҳақида қанчалик эътирофли сўз айтсак, меҳнатларига меҳр-эътибор кўрсатсак, камлик қилади.

Ватан эса ана шундай инсонларнинг вафоли ёндашувлари билан обод бўлади.

САОДАТ ЙЎЛИ

“Ўша куни шафақ қонга беланиб юз очди. Еру осмон отларнинг дупуридан чанг-тўзонга беланди. Қиличу найзаларнинг дубулғаларига урилишдан чиққан овозу бақир-чақирлар оламни тутди. Одам зоти борки, тутдай тўкилаверди, қон дарё бўлиб оқаверди. Ҳомиладор аёлларнинг бу лаҳзалар қўрқувидан бемаҳал кўзлари ёриди. Гўдакларнинг юраги тарс ёрилиб, ҳаётдан кўз юмди”.

Қадимда Искандар Мақдунли кўҳна Нуротага ана шундай ваҳимали юришлар билан бостириб кирибди. Кейинчалик “Жилонтамғали” дея ном олган қишлоқни ҳам ана шундай ваҳшат билан босиб ўтибди. Ушбудай аёвсиз жангларда эса Ватан учун курашиб, бир оёғидан айрилган йигит қишлоқнинг ягона тирик жони – ягона меросхўри экан. Чунки аҳли қишлоқнинг бир қисми бу аёвсиз босқинчиликда ўлиб, бир қисми қочиб кетган экан-да.

Кейинчалик йигитнинг қурбонликка берилган бир оёғи ўрнини “ёғоч оёқ” эгаллабди. Эл-улус уни қозиқ оёқли деб атайдиган бўлибди.

Мард-жасур йигит йиллар ўтиб, уйланибди, олти фарзанд кўрибди. Улардан тарқалган авлод ҳисобига қишлоқ яна аввалги-аввалгидай ёнига-энига кенгайверибди.

– Бизнинг аجدодларимиз бугун ҳам эл оғзида ривоят бўлиб юрган ана шу “олти ота қозиқ оёқлилар”га бориб тақалади, – дейди Умрбек ака Нарзуллаев суҳбатимиз аввалбошида. (Она қишлоғининг “Жилонтамғали” деб аталишининг сабаби эса “қозиқ оёқли” кишининг бир фарзанди елкасидан илон тамғаси билан туғилгани бонс мазкур қишлоққа шундай ном берилганини айтиб ўтади.)

Дарҳақиқат, Умрбек аканинг отаси – “Жилон тамғали” (илон тамғали) қишлоғида туғилиб, умргузаронлик қилган, бугун боқий дунёга рихлат қилган Нарзулла бобо Жиянов

ўз аждодларига мос-монанд феълли-ориятли, оқибатли инсон эди. Шу боис ҳам фақат бошланғич саводигина бўлган бу инсон кўп йиллаб фермани бошқарди. Бироқ Худони таниган, умр бўйи тоат-ибодатни қилиб келган диёнатли банд сифатида эл-юрт молига кўз олайтирмади. Ҳалол ишлаб, уни кўпайтирди, холос. Нафақага чиққанда эса 1 та ола қўзига эгалик қилиб, фермани топширди.

– Отам жуда зукко, зеҳнли, фикри теран инсон эдилар. Бутун бошли ферманинг ҳар бир қўйини билар, бошқа фермага қўшилиб қолса, чўпон танимаслиги мумкин, отам таниб-ажратиб олгувчи эдилар.

Умрбек ака падари бузрукворининг хислатларини ана шундай фахр билан, эътироф билан сўзларди: – Лекин уйлангач, уч ўғил кўриб, учови ҳам турмагач, жуда тушкунликка тушиб қолган эканлар. Шунда Отажон эшон бовага келиб, у кишига ўқитиб, дуоларини олганларидан кейин мен туғилибман. Исмимни шу боис ҳам Умрбек қўйишибди. Кейин укаларим Улуғберди, Бекқул, Илҳомлар туғилаверган, изимдан улғаяверган экан...

Ана шундай, Тақдиру азалнинг Қисмату Ҳикматларини кўриб-кечириб, ҳис қилгани боис ҳам Нарзулла бобо Яратганини таниб, имкон қадар Нафс эмас, у айтган йўлдан юрган. Фарзандларига ҳам доим битта насиҳат – сабоқни ўқитиб келган: “Бировни алдама, ўғирлик қилма, бировга жабр қилма, барака топмайсан!”

– 27 йил ферма мудирини бўлиб ишлаган отам нафақага чиққанда мен 15 ёшли ўспирин бўлиб, 8-синфда ўқирдим. Тўғриси, ўшанда ҳаётимиз анча оғир кечган. Отам орият қилиб, хўжаликдан иш ҳам сўрамаганлар. Шунда мен хўжаликка ишга чиқиб кетганман. Биринчи меҳнат ҳақим – бир қоп буғдойни олиб келганимда отам қувончдан йиғлаб юборганлари ёдимда. “Менинг болам нон топиб келадиган бўлибди”, деб кўп шукроналар қилганлар ўшанда!

Умрбек аканинг “Хотира дафтари” саҳифаларида битилган отаси ҳақидаги сўзлардан бир қисми булар.

Хуллас, тилаб олинган ўғил талтайиб эмас, машаққатли меҳнат билан тобланиб ўсади. Бу ҳол, айниқса, мактабни

аъло баҳоларда битириб, ТошМИнинг стоматология факультетига кирган даврида, аниқроғи, талабалик йилларида яққол намоён бўлади.

Умрбек аканинг “хотира битиги”да бу кезлар, айниқса, яққолроқ – бор заҳмат-ташвишлари билан муҳрланиб қолган.

– Институтда неча йил ўқиган бўлсам, шунча йил мардикор бозорига ҳам қатнадим. Кишилар келиб, мол сайлагандай, бошдан оёғимизга қараб, обдан сайлашар, кейин не-не қора ишларини таклиф қилишар эди. Падари бузрукворим ўргатганларидай, ўғирлик қилмасам, текин луқма емасам, бировга жабру сигамим тегмаса бўлди-да, қайси ишни қилишнинг нима фарқи бор. ҳалол ишлаб ҳалол пул топаманку, – дея ҳамма юмушга, ҳар қандай оғир ишга ҳам бораверганман.

Кейинчалик ўқишдан бўш пайтларим болалар боғчасига қоровуллик ҳам қилдим. Бу даврлар эса илм олиш имкониятимни янада кенгайтирди.

Не тонгки, Умрбек аканинг ўша йиллардаги она Заминдай хоксор ҳаёти уни чин инсонга айлантирганди. Заҳмат билан пул топиб-яшаб, чиройли ўқишга ҳаракат қилиб, ҳатто мардикорчиликдан топган маблағидан уйига етказиб турган қаҳрамонимиз ҳеч қачон ҳою ҳавасларга берилмади, енгил-елпи кўчаларда юрмади. Чуқур илм олиб, касб-корини мукаммал эгаллаб, она юртига ишбилгич мутахассис сифатида 1972 йилда кириб келди. Шу боис ҳам ҳадемай Нурота туман бош стоматологи бўлди. 1979 йилда стоматология бўйича поликлиника ташкил этилишида ташаббус кўрсатиб, унда бош врач сифатида хизмат кўрсата бошлади.

1982 йилда 68 киши ишлайдиган мазкур поликлиника вилоятда “илғор тажриба мактаби” унвонини олди. Энг муҳими, поликлиника бу номни кўп йиллаб ўзида ушлаб қололди.

– Бунга сабаб нима, – деб сўраганимизда, қаҳрамонимиз:

– Биласизми, ўша пайтлар бир курсдош дўстимнинг акаси Республика “медтехника”си бошлиғи эди, – деб вазиятга ойдинлик киритади у. – Шу туфайлидан энг илғор техника ва жиҳозларни поликлиникага олиб келолгандим. Бунинг устига ишхонамизда тозаликка, хизмат кўрсатиш сифатига, чиройли одофазилатга бош эътибор қаратиларди. Ана шулар боис ҳам...

Ҳа, ана шулар боис ҳам 1983 йилдан бошлаб мазкур поликлиникага биринчи марта тилла тишлар қўйиш учун 6-10 килограммгача соф олтин берила бошлади. Бу ишларнинг, уларнинг заҳмату маломатларининг бор юки эса, албатта, бош врач сифатида Умрбек аканинг елкасига тушганди.

– Ҳатто Гдлян, Ивановлар даврида сўроқ ҳам берганман, – дейди қаҳрамонимиз чеҳрасида ним табассум билан. – Лекин буюк француз файласуфи Вольтер айтганидай, “Ҳалол одамни таъқиб қилиш мумкин, бироқ бадном қилиб бўлмайди”. Демоқчиманки, корчалонлар минг марта ағдар-тўнтар қилиб ҳам ҳеч иш чиқаролмаганлар.

Бироқ ҳар хил шивир-шивир гаплар, асоссиз, туҳматли сўроқлар Умрбек Нарзуллаевни инфарктга олиб келган эди.

– Роса ўн беш кун ўлим билан олишиб ҳушсиз ётгач, уч-тўрт ойлаб даволангач, энди бу серғалва лавозимда ишлай олмаслигимни англаб етдим. Ариза ёзиб, ишдан кетдим, – дейди Умрбек ака.

Лекин У. Нарзуллаев ўз касбидан кўнгил узолмайди, бутунлай тарк этиб кетишни сира хоҳламайди. Шу боис ТМШ беморларига хизмат қилувчи шифокор сифатида ишини давом эттиради. Хуллас, поликлиникадан кетиб, галваю фитналардан нари бўлгач, ҳисоб-китоб, тилла ташвишларидан қутулгач, аста-секин ахволи яхшиланиб боради.

1989 йилда соғлиги деярли тиклангач, “Стоматолог” кооператив-поликлиникасини ташкил қилади. Дастлаб 11 кишилик жамоа, кейинчалик 17 кишига етади. 1995 йилга келиб поликлиника “Фурқат” хусусий тиббий фирмасига айлантирилади.

– Мазкур хусусий фирмани ташкил қилишим қизиқ бўяган, – дея “ҳаёт дафтари”нинг яна бир саҳифасини очади Умрбек ака. – Табиий, бундай иш учун бино керак. Қўлимда мулк бўлса-да, нақд пул йўқ. Барибир 1994 йилда “Ким ошди” савдосига таваккал қилиб кирдим. Бунинг учун 3000 сўм тўланиши лозим эди. Шунини эпладим.

Хуллас, 120 минг сўмлик бинони, бир йил муддатга ҳақини тўлаш шарти билан, қўлга киритдим.

Нек ниятга Худо ёрдам бераркан. Олгач, поликлиникамиз ишлари шундай юришиб кетдики, ишлаб тўплаган пулларимиз билан бинонинг қарзидан қутулдик-қўйдик.

Аслида, Умрбек акага Яратган туғма уқув-уддабуронлик, ишбилгичлик, шифокорлик қобилиятларини бергани рост.

Биров билиб – биров билмас, у ўз соҳаси бўйича вилоятда йирик мутахассис. Турли фалокатлар боис жағи синган, лаби, танглайи йўқ бўлган кишилар вилоятда фақат нуроталик шифокор Умрбек Нарзуллаевдангина “дардларига дармон” топишлари мумкин.

Юз соҳасини эркин жарроҳлик йўли билан қайта тиклай олади у.

Шу боис бугун ҳам Умрбек Нарзуллаев хусусий фирма-сида бемор қабул қилади, юртдошларининг мушкулларини осон этади.

– Умрбек укамиз ўз соҳасини чуқур билади. Ҳаёту тирикчилик сабабли амалиётнинг профессори бўлса-да, илмда имкон тополмади. Чунки оила шароитини ўйлаб, вақтида марказда қололмади. Ишлаб, ҳаётини йўлга қўйиш, айти пайтда ота-онасига, укаларига қарашиб туришни бурч деб билди у, – дейди устозимиз, нуроталик таниқли ижодкор Ҳамдам ака Эшонқулов. – Биз унинг касб-кори бўйича салоҳиятига ҳам, тадбиркорлик ишларига ҳам қойил қолганмиз. Юртда Умрбеклар кўпайса, бу – элнинг бахти...

* * *

Дарвоқе, қаҳрамонимизнинг, бугун Истиқлол берганнинг бир имкониятдан фойдаланиб, амалга ошираётган бошқа тадбиркорлик ҳаракатлари ҳам бисёр.

Раҳматли отаси Нарзулло бобо, укалари, ўзи, ҳаёт йўлидаги садоқатли дўсти – умр йўлдоши, стоматолог врач (ҳозир нафақада) Дилором опа Нарзуллаева, ўғиллари Ғайратжон, Фурқатжон, Бобомуродлар номига қатор-қатор фермер хўжаликлари, савдо фирмалари очиб ҳам иш ташкил қилган.

Отар-отар қўйлари дашту далаларни тўлдириб, балиқчилик хўжаликлари, мрамарни қайта ишловчи кичик корхоналари, АЁҚШлари ишлаб турибди. Уларда 176 нафар киши хизмат қилиб, оила тебратади, бола-чақа боқади.

Шу аснода бу хусусий корхона-хўжаликлардан ойига 120-140 миллион сўмгача нақд пул тушуми банкка топширила-

ди. Сирасини олганда, бу рақам туман нақд пул тушумининг 70 фоизини ташкил этади.

Умрбек аканинг ўзига хослиги, ҳаётга оқ кўнгил, ёруғ юрак билан қарашининг бир белгиси шуки, у ана шу тушумдан бир сўм ишлатмайди. Бир қоп ун сотиб олиш учун ҳам маблағни банк хазинасидан олишади.

Умрбек аканинг «иқтисодиёт»даги амалиёти билан боғлиқ яна бир эътирофли факт мавжуд. У давлат солиғини белгиланган вақтда тўлаб боришга катта аҳамият беради. Хўжалик, корхона, фирмалари томонидан ҳар ойга 9-9,5 миллион сўм солиқ тўланади.

“Инкассага қўйиб олиш” деган гаплар унинг корхоналари учун батамом бегона гап. Шу боис қаҳрамонимиз вилоятда “Энг яхши солиқ тўловчи” сифатида эътироф этилиб, “Фахрий ёрлиқ” олган.

“Бизга ер, сув, имконият бериб қўйган Давлатга нега солиқни ўз вақтида тўламаслигимиз керак? Бу тўловимиз шу Ватан равнақи, шу Халқ фаровонлигига хизмат қиладику. Умуман, солиқ тўлови – Худонинг қарзи. Унга хиёнат қилсак, Худога хиёнат қилган бўламиз. Баракамизни учиради”.

Булар – Умрбек аканинг суҳбатимиз асносида чин дилдан айтган гаплари.

Маълумки, бозор иқтисоди ривожининг битта ибратли-ишончли шарти бор. Ҳалол – рақобат. Ана шу рақобатда ҳозирча туманда у билан очиқча кураш майдонига чиққанлар йўқ. Умрбек Нарзуллаев эса бу рақобатда, савдода нархни арзонлаштириш ва хизмат сифатини яхшилаш ҳисобига, ғолиб бўлишга ҳаракат қилаётир.

* * *

Муҳтарам Президентимиз бугунги кунда алоҳида аҳамият бераётган ижтимоий ҳимоя масаласи, ҳомийлик ишлари бўйича ҳам қаҳрамонимиз эътирофли ишларни амалга оширмоқда.

Ўтган йилда у аҳолининг кам таъминланган қатламига, турли ташкилот ва тадбирларда 17 миллион сўм ҳомийлик ёрдамлари кўрсатган эди. Шундан 8 миллион 200 минг сўми

халқ таълими соҳасига берилди. Натижада У. Нарзуллаевга “Таълим ҳомийси” кўкрак нишони ҳам тантанали равишда топширилди. Умрбек ака Наврўз байрамида аҳолининг кам таъминланган қатламига 20 қоп ун тарқатди. Шунингдек, бир аҳволи ночор инсоннинг икки ўғлини уйлантириб қўйди. Олдинги йилда “Янги турмуш” қишлоғига масжид қуриб берганди. Энди ўзи яшаётган “Нурота 60 йиллиги” маҳалласига бу тадбирни амалга оширмоқчи.

– Шифохонага маблағ билан боғлиқ не бир муаммоли масала бўлса, албатта, Умрбек ака Нарзуллаевнинг ёрдамларига суянамиз, – дейди ТМШ бош врач И. Халилов савоатпешалик масаласида сўз кетганда. Кейин бу инсон ҳақида эътирофини давом эттириб, шундай дейди: – Ўз ишини чуқур биладиган, тадбиркор, камтар, оддий, диёнатли бундай одамлардан фақат яхши нарсаларни ўрганиш керак.

Ҳали айтганимиздай, Умрбек Нарзуллаев барча яқинлари номига фермер хўжалигию хусусий фирмалар ташкил қилиб, иқтисодий имкониятини “бўйи ва энига” ўстираётган тадбиркор – шифокор.

– Буларнинг ҳаммасини назорат қилиш, ишини ташкил этишга вақтингиз қандай етади? Бунинг устига шифокорлик ҳам қиламан деяпсиз, – ўсмоқчилаб сўраймиз қаҳрамонимиздан.

– Ўғлим Ғайрат «Умрбек» фермер хўжалигига, ўғлим Фурқат “Семурғ” фермер хўжалигига, ўғлим Бобомурод “Фурқат” хусусий фирма ва «Нарзулло бобо» савдо фирмамизга, укам Бекқул “Мулла Алмат”га қарайдилар. Ана шундай, барча хўжалигу фирмаларнинг иши бўлиб ташланган. Ҳар бири ўз ишини астойдил уқув ва жонбозлик билан бажараверади. Мен хирмоннинг гирдини ташлаб юраман, холос, – дейди у саволимизга жавобан. Кейин сўзини шундай давом эттиради: – Шифокорлик ишим масаласига келсак, ҳар чоршанба ва шанба кунини суюкли касбим учун, албатта, бағишлайман, лоақал шунга ҳаракат қиламан.

Дарҳақиқат, раҳматли Нарзулло бобо Жиянов ҳамда Хурсаной момонинг тарбияларини олиб улғайган ўғил-қиз-

лар маънавиятли, уддабурон, ишсевар, илмли-зиёли бўлиб вояга етгандилар. Қаҳрамонимиз Умрбек Нарзуллаевдан бошқа ҳам укаси Улуғберди Нарзуллаев ўз билим-қобилияти, инсоф-диёнати билан ички ишлар хизматида бўлди. Соҳанинг вилоят раҳбарларидан бири сифатида ишлаганда адолатпарварлиги билан назарга тушган бу инсон ҳозирда Республика Ички ишлар вазири ўринбосари лавозимида хизмат қилаётир. Бекқул Жиянов тадбиркор, Илҳом Нарзуллаев стоматолог врач сифатида фаолият юритаяпти.

Не бахтки, Умрбек аканинг Дилором опа билан қурилган, катта хонадондан сабоқ олиб учирма бўлган, оиласида ҳам бирин-кетин туғилган уч ўғил, тўрт қиз илму тарбиятда, одобу маънавиятда ота-боболарига муносиб фарзанд бўлиб вояга етдилар. Бугун чин маънода ўз ота-оналарининг избосари бўлиб, юқорида айтилганидай, уларнинг тадбиркорлик, бунёдкорлик ишларида улушларини қўшиб келишаяпти. Эндиликда ўн тўрт неvara ҳам ортларидан даядил қадам ташлаяпти.

Шу ўринда бир қисқа чекиниш қиламиз-да, қаҳрамонимизнинг қизлари Ҳилолаҳон (ўқитувчи), Дилсораҳон (тикувчи), Нуржамол (ҳамшира), Раъноҳон (ҳамшира)лар ҳақида айтган бир гапини тилга оламиз.

Пайғамбаримиз Муҳаммад мустафо (с.а.в.) бундай марҳамат қилганлар: “Фарзандларингизга ҳадея берсангиз ҳам, аввал қизингизга беринг”.

Шу боис суҳбатимиз давомида қизларим ҳақида нимадир сўз айтмасам, ана шу ибратли сабоққа риоя қилмаган бўламан...

Хуллас, Умрбек ака бу борада ҳам иймон илмига эргашиб, нафақат ўғиллари, қизларининг бахт-саодати учун-да ҳаракат қилади. “Булар – муштипарлар, уларга ҳамиша паноҳ бўлинг”, дея уларга алоҳида уқтиради. Умуман, оиласида меҳр-оқибатнинг зиёда бўлишига интилади ва бунга эришди ҳам.

Бироқ бизнинг ҳўлимизга қалам тутган, ушбу қоралама-ни ёзишимизга сабаб бўлган нарса қаҳрамонимиздаги кўпчиликда топиб бўлмайдиган оддийлик, камтарлик, оқибату иймондорлик фазилатидир.

– Булар менга отам раҳматлидан ўтган-ов. Лекин падари бузрукворимнинг синчков ақли укам Улуғбекда кўринади, – дейди Умрбек ака “Ёй” буржида туғилган инсонларнинг соддадиллиги, самимияти ва рост иқрори билан.

“Агар унинг мол-дунёси бошқа бир одамда бўлса борми, у осмонда туриб, атрофидагиларга ер деб қарар эди. Умрбек ака бўлса, шу қадар оддий ва камтаринки...”

Бир танишимизнинг бу гапини суҳбат асносида эслаганимизда, Умрбек ака Нарзуллаев жилмайиб, шундай дейди:

– Олиб кетадиганимиз 16 метр сурп. ҳар бир хатти-ҳаракатимиз Яратганнинг нигоҳида бўлгач, иложи борича яхши амаллар билан яшаб ўтишимиз лозим. Ўзига бино қўйган, иззатталаб киши Аллоҳдан азизлигини талашганлик гуноҳини олар экан. Биз бандаларнинг бусиз ҳам гуноҳимиз кўп. Лоақал шу гуноҳдан сақланайлик.

Биз ҳам қаҳрамонимизнинг бу сўзларига минг бора қўшилганимиз ҳолда, ниҳоят, қораламаимизга ушбу шеърый мисралар билан нуқта қўйишни лозим топдик.

Ватан – обод, Миллат – улуғ,
Сиздайлар бор дунёда.
Ҳаёт – нурли, ҳар он – қутлуғ,
Яхшиликлар зиёда.
Умр асли синовли йўл,
Ҳар одимда ҳикмати.
Саодатнинг йўли эрур,
Эр йигитнинг ҳиммати.
Элим деса, Халқи суйгай,
Юртим деса, Ватани.
Элу Юртин суйган Марднинг
Улуғдир шону шаъни.

ЭЛ МЕҲРИНИ ҚОЗОНИБ

(Вилоят шоишларини шимий-тиббий ёрдам маркази травматология бўлими бошлиғи, шифокор Акбар САЙФИЕВга оид)

Сизни то тўла-тўкис кашф этиб олгунча йиллар кутишимга тўғри келди. Бироқ илк таассуротим алдамади. Сиз ўша куни беморингизга нафақат хизмат қилдингиз, балки керакли ашёларни топиши учун бор имкон эшикларини ҳам кўрсатиб бердингиз. Бунинг устига касалликнинг даволаниши учун бўладиган ишу услублар ҳақида ҳижжалаб тушунтиришга ҳаракат қилдингиз. Беморларнинг вазиятни тўла-тўкис билиб олиш учун инжиқлик билан қилган ҳар бир сўрову саволларига жон-дилингиз билан рўйи рост тушунтиришлар беришни лозим топдингиз. Бундан зерикканингиз йўқ, малолликни ҳам сезмадик сира.

Бейхтиёр эса ўша тобда ҳаёлимизга Сиз билан ёнма-ён ишлаётган шифокорнинг (артист дейиш тўғрироқ бўларди) қору қароматлари келди. Эслайман, ўшанда бизни у “дўхтир”нинг ҳузурига жигаржонлик туйғуси етаклаб борган эди. Сўзимизни тинглади, руҳий ҳолатимизни ҳис қилган бўлди, ҳатто кўзларига «ёш ҳам олди».

Афсуски, эртасига айтилган вақтда қабулда ўзи бўлмади. Шогирдини рўбарў қилди. Салкам робот даражасидаги бу шогирднинг юрагини эритадиган нарсалард чекиб ётган инсоннинг, унинг атрофидагиларнинг руҳий изтиробини эмас экан. Шу боис унинг на ўзини тутишию на муомала-муносабатида меҳр-шафқат туйғусини сезмадик сира. Энг ёмони, ҳатто шифокор сифатидаги бурч, вазифа масъулиятини ҳам асло ҳис қилмадик.

Ортга чекиндик. Операция бўлиб, тузалаётган беморлар билан диллашиб хулосага келдигу ҳаммаси аён бўлди.

Устозу шогирд бўлган бу инсонларнинг юрагини эритадиган, роботликдан чиқариб, шифокорга айлантирадиган нарсани тўла-тўқис тушуниб етдик. Шу йўлдан бордик...

Минг шукурки, Сиз таъмагирлик ўйинларини ўзига ордеб билган, бурчу вазифаси йўлида ҳалол, астойдил хизмат қилаётган эл суйган азиз шифокорлардан бири эканлигингизни амалу муомалангиз билан намоён қилиб улгурган эдингиз.

Орадан ўтган йиллар таассуротларимизни яна мустаҳкамлади. Эл билади, кўп кўради барини. Ким ким ҳақида нима демадию, лекин эл-улуснинг Сиз ҳақингизда билимли шифокор, деган гапини эшитдик. Иймонли, тозақўл шифокор, деган таърифи сиз ҳақингиздаги тасаввуримизни боитди.

Дарҳақиқат, бугун ҳаёту фаолиятингизни ўрганар, бурчу вазифангиз хусусида сўзу суҳбатингизни олар эканмиз, ушбу нарсага яна бир карра ишондик. Заҳматкаш деҳқон оиласида туғилиб улғайганингиз, иймону диёнат соҳиби эканлигингиз, илм-эътиқодли инсон фарзанди бўлганингиз учунми аввало, инсонни севдингиз, кейин Худони таниб, илмга муҳаббатли бўлиб вояга етдингиз. Не бахтки, ҳатто бугун ҳам ўзингиз қатор фарзандларга ота бўлиб, уларни тарбия қилиб келаётган бўлсангиз-да, отангиз Сайфи бобо “Ҳеч қачон бировга жабр қилма”, деган гапларни ҳамон такрор-такрор эслатиб келадилар.

Устоздан олган ўғитларингиз ичида эса хотирангизда муҳрланиб қолгани “таъмагирлик қилма, шифокорнинг бахти ана шунда”, деган ўғитдир.

Шулар боис ҳам Сиз юқорида айтганимиз айрим шифокорлардан фарқли ўлароқ, эл эътибори – назаридаги ҳурматли шифокор сифатида кўпнинг кўнглида яшаяпсиз бугун. (Сиз ҳақингизда ҳатто жалойирлик педагог, домла Очил Маманов бутун бошли “китоб” битиб келибдилар.)

Лекин суҳбату ўрганишларимиз жараёнида Сизда яна бир эътирофли фазилатни кузатдик. Сизда Оллоҳ ирода этган касбга фидойилик, ҳалоллик хислати ҳар лаҳза ўзини намоён этиб туради.

– Шундай вақтлар бўладики, ўзингни, вақтни бутунлай унутиб ишлайсан. Уйқу, очлигу чарчоқ унут бўлади. Операциядан чиқиб, кўнглинг хотиржам бўлгач эса беихтиёр яна “ўзинг”га қайтасан. Масалан, 1991 йил самолёт фалокатидан кейин 34 киши бирваракайига олиб келинганда кеч соат 16-17 лар эди. Вақт елиб ўтавериб, кун тунга, тун тонгга туташиб кетибдию биз иш ичида, ҳатто сезмабмиз ҳам... Яқинда ҳам кеч соат 16 ларда йўл фалокатига учраган кишиларни олиб келганларида яна шундай ишлашимизга тўғри келди. Аслида, бу каби ишлашлар кунда-кунора бўладиган савдоку-я...

Сиз бу сўзларни оддий-одатий ҳол тарзида гапириб бердингиз.

Аниқроғи, Сиз ишингиз, операциянгиз давридаги ҳар бир муваффақиятдан, беминнат хизматингиздан шу қадар руҳий қониқиш оласизки, бунинг роҳату қувончини бошқа ҳеч нарсадан топиб бўлмас.

Сиз шифокор учун билим муҳимлигини, раҳбар учун уддабуронлик зарур шартлигини, инсон учун камтаринлик керак фазилатлигини теран ҳис қилган ҳолда умр бўйи шунга интилиб яшадингиз. Ҳамиша китоб билан ҳамкор кечди ҳаётингиз, ма-лака ошириш учун Қутбга боришга тайёр турдингиз. Вилоят шошилинич тиббий ёрдам маркази травматология бўлими бошлиғи сифатида эса минг бир муаммони мавҳ этиб бўлса-да, ишинг изчил боришини, самарали бўлишини таъмин этдингиз. Самимийлигу оққўнғиллигингиз, камтаринлигу ишсеварлигингиз билан бўлимдагиларнинг чинакам устози ва йўлбошчисига айландингиз. Бугун бўлимда, вилоятимизнинг бошқа нуқталарида соҳа бўйича хизмат қилаётган Ф. Худойбердиев, Ў. Хўжақулов, Т. Ўринов, А. Қодиров каби неча ўнлаб шифокорлар борки, улар бир умр Сизнинг олдингизда шогирдлик қарздорлиги ҳисси билан яшасалар арзийди.

Яна бир гап. Бу чархи гардунда учиб ўтган қушнинг ҳам юрагида бир дард бор. Бандаси борки, ҳар бири қай бир рангдаги армонларга ошно яшайди.

Не ҳайратки, Сизнинг бугун ҳам армонингиз илм билан, илмий ишлар қилолмаганингиз билан дахлдор экан.

Ҳурматли Акбар Сайфиевич, худди шу ўринда қорала-
мамизга сўнгги сўз айтишни лозим топдик.

Сизнинг армонларингиз табиий. Мактабу олийгоҳда
фақат аъло баҳода ўқиган, бугун ҳам китобу журналлар
билан ҳамроҳ яшаётган, билимли-тажрибали жарроҳ-трав-
матологсиз. Яъники, имкон бўлса, қўша-қўша унвонли олим
бўладиган салоҳиятнинг соҳиби бўлган мутахассиссиз!

Лекин бир нарсага ишонинг. Неча-неча илмий ишларга
юк бўладиган операцияларингиз билан не-не олимлик ун-
вонларидан зиёда эл хизматини қилиб, аҳли улуснинг чин
меҳр-муҳаббатини қозонолган шифокорсиз. Ана шу хизмат-
ларингиз билан эса Сиз нафақат шифокор-олим, балки
ҳақиқий маънодаги инсонсиз. Шунинг ўзи жуда катта гап.

ОРЗУЛАР ИЖОБАТИ

Зах муҳит ва очин-тўқин кечадиган ҳаётнинг берадигани — касаллик. Айниқса, сил таёқчалари бундай шароитда жуда тез ривожланади ва бундай муҳитда чарчаган организмга қулай тарзда жойлашиб олиб, кишининг ўпка сили билан касалланишига олиб келади. Энг ёмони, ижтимоий касаллик саналган бу дард сурункали кечиб, беморнинг силласини қуритиб ташлайди. У юқувчанлик, яъни эпидемиологик хусусиятга ҳам эга.

Ана шу боис узоқ муддат юқоридагидай шароитда яшашга маҳкум бўлган ёшлар орасида ҳам бу дард кўплаб учрамоқда.

Яна изчил тарзда, ўзида турли витаминларни жамлаган мева-чева, полиз-сабзавот маҳсулотлари ва кўкатларни истеъмол қилмаган, аниқроғи, узоқ вақт дашт ва чўл ҳудудлари яшаш маконига айланган кишилар ўртасида ҳам сил билан оғриганлар сони ортиб бораёпти.

Қачонлардир чет эл адиби асарида ўқиганимиз ана шу мазмундаги фикрлар охир-оқибатда бир ноҳақ қамалган ўспириннинг маҳкумхонадаги ҳаётидан ҳикоя қиларди. Шу асно, у ердаги маҳкумларнинг оғриқли қисматлари, айниқса, сил касалига йўлиққанларидан бу касални ўзига юқтирган ўша навжувон йигитчанинг аянчли қисмати рўй-рост кўрсатиб берилганди. Шунингдек, чўл-дашт шароитида, иқтисодий ночор аҳволда яшаган бошқа оиланинг сарвисуман қизгинаси ана шу касаллик оммалашуви боис оғриб, кўп руҳий изтироблар ичида яшаб, охир-оқибатда, иложсиз-ночорлик сабабли ўлим топганлиги фожиаси ҳам акс этганди унда.

Ана шулар боис ҳам шифокор Раҳмат Аҳмедовнинг қўлимиздаги таржимаи ҳолига бошқача назар билан ёндашдик. Аниқроғи, 1972 йилдан то бугунги кунгача аввал Навоий

шаҳар сил касалликлари диспансерида, шу йўналишдаги шифохонада ишлаган, қатор вазифаларда хизмат қилиб, бош врач вазифасидаям фаолият олиб борган Раҳмат аканинг меҳнату хизматлари қадри янада баландроқ туюлди.

– Айниқса, бу соҳада ишлаган шифокор касалнинг эпидемиологик хусусиятини яхши билиши ва тушуниши лозим, – дебди у ўз “хат”ида.

Чинданам, бу хусусиятли касал, китобда ҳам ўқиганимиздай, тез орада бутун бошли қамоқхонани деярли эгаллаб, аксарият ёшу кекса маҳкумларни оғриқли асорати билан тўшакка михлайверган, ғариб қисматларни, азобли ўлимларни кўпайтираверганди.

Вилоятимизда ана шундай асоратли-оғриқли муҳит пайдо бўлмаслиги учун умрининг 30 йилдан зиёд қисмини соҳага бахшида этиб келган қаҳрамонимиз инсон саломатлиги учун хизмат қилишни ўзига бахт ҳисоблади. У бу йўлда бор касбий маҳорати, билим-қобилиятини сарф этди. Ўз устида ишлаш асосида кенг фикрлаб, касалликнинг эпидемиологик характерини ҳисобга олган ҳолда даво чораларини қўллади.

Қаҳрамонимиз жами 41 йиллик фаолияти давомида шундай ишладикки, болалик ва ўсмирлик орзулари ҳаёт ҳақиқатига айланди. Шундай меҳр ва олижаноблик билан хизмат кўрсатдикки, нафақат ўзи, яқин жон-жигар, аҳли оила, ёр-дўстлари бу билан фахрланишди. Шу боис улар орасидан шогирдлар етишиб чиқди, эл корига ярай бошлади.

Бироқ айна шу кунларда Раҳмат аканинг юрагида бир ўй-ташвиш бош кўтарган. У кейинги пайтда сезиларли даражада кўпайиб бораётган сил касаллигининг олдини оладиган, уни камайтирадиган муҳит яралишини истайди.

– Сил таёқчалари ҳамма ерда бор. Фақат у аҳоли турмуш даражаси билан боғлиқ тарзда, касалга айланади ёки йўқолиб ўлиб кетаверади. Қачонки, аҳли улуснинг турмуш даражаси яхшиланаверса, санитария маданияти ривож топаверса, инсонлараро маънавий баркамолликка қанча кўп эришилаверса, бу касаллик кескин камаяверади.

Шу сабабли ҳали жамиятда жуда катта ва кенг доирада ўзгаришлар бўлиши лозим. Одамлар ўз соғликлари учун ўзлари қайғуришлари керак. Пул-маблағларини ҳар хил ҳавойи ҳавасларга сарф этмай, биринчи галда сифатли, витаминли, калорияли овқат ейишлари даркор.

Айтайлик, мева-сабзавот, кўкатли таомларга асосий куч бериб, ўз иқтисодий имкониятларини таом озукасидан баҳра олишга қаратишлари зарур.

Афсуски, бизда бошқача бўлаяпти. Маънавиятсизлигимиз кўп ҳолларда голиб келиб, минг бир машаққат билан топган маблағимизни тўй ва бошқа ҳашамларга сарфлаб юборамизу ўзимиз яна “эски чориқ”да ночорлик ичида яшайверамиз.

Бу гаплар кекса шифокорнинг жўяли фикрлари.

Яқинда бир юртдошимизнинг қўшниси Кореяга бориб ишлаб келгани, кейин тўй қилиб, топиб келган барча маблағини сарф этиб юборганию энди олдингидай ишсизу ночор юргани ҳақида айтган сўзлари ёдимизга тушди.

Устоз шифокорнинг барча хулосаларига дил-дилдан эргашамиз.

Энг характерлиси, қаҳрамонимизнинг ўзи маънавияти юксак шахс. Чунки чет эл ёзувчилари Теодор Драйзер, Александр Беляев, Чингиз Айтматов асарларини жони-дилдан севиб ўқийди. Машраб, Увайсий, Ибн Синодек мумтоз шоирларимиз дурдоналарини руҳ озукаси сифатида мутолаа қилади.

Ўлмас Умарбековнинг “Қиёмат қарз”и, Ҳалима Худойбердиева ва Муҳаммад Юсуфнинг “Сайланма”лари ҳамиша иш столи устида, уларни ўқий-ўқий, ўзига дилдош топади, кўнгил осмони ёришади.

Махтумқули ва Абдулла Ориповлар шеърлари билан айтиладиган кўшиқлар, айниқса, мумтоз наволарни тинглаганда руҳи-жонидаги чарчоқлар тарқайди.

Хуллас, юртдошимиз, таниқли шифокор Раҳмат Аҳмедовнинг ҳаёт йўли кўпчиликка ҳар жиҳатдан ўрнагу намуна бўлишга арзийди.

КЎЗЛАРГА НУР БАҒИШЛАБ

Ўткир Мавлонов деган ном вилоят-дошларимизга жуда таниш. Республи-када ҳам унинг номини эътироф эта-диганлар бор.

Чунки у вилоятда кўз касалликлари жарроҳлик йўли билан даво-лашда биринчи бўлиб самарали қадам ташлаган малакали шифокор. Шу боис бугун ҳам кўз касаллигида қийинроқ ҳолатга рўбарў бўлганлар “Ўткир Мавлонов нима деркан?” де-ган умидли савол билан унинг ҳузурига отланишади.

У соҳа бўйича Самарқанд тиббиёт институтида ўқиб, жарроҳлик бўлимини тугатгач, 1971-72 йиллар Бухоро кўз касалликлари диспансерида офтолмология ихтисослиги бўйича интернатура ўтади. Шундан кейин Кармана туман кўз касалликлари диспансерида окулист врач сифатида иш бошлади. Ана шу фаолиятининг дастлабки кунларидаёқ ҳеч кимнинг ёрдамисиз, мустақил равишда биринчи жарроҳлик ишини муваффақиятли амалга оширди. Жараён давомида фикри-ёди, иш-амали фақат ўқиб-ўрганиб, кўрган-кузатганларига суяниш бўлди. Қачонки, беморнинг “дўхтир, мен кўраяпман, Сизни кўраяпман”, деган қувончли сўзларини эшитгач, беихтиёр, ҳушёр тортди. Ишининг маъно-моҳиятини қалбан ҳис қилди. Аниқроғи, беморнинг чеҳрасида барқ урган шодумонлик ифодаси унинг юрагида ҳам шуълаланди.

Ногаҳон, ана шу нуқтада илк бор одамларга катта қувонч бахш эта олиши мумкинлигини ҳис қилди.

Чинданам, у 36 йиллик фаолияти давомида кўз билан алоқадор 300 хилга яқин ҳар хил мураккабликдаги жарроҳлик операцияларини амалга оширди. Шу аснода жуда кўплаб кишиларнинг чин меҳр-муҳаббат ва эҳтиром билан айтган миннатдорчилик сўзларини ҳам эшитди. Ҳатто юрак изҳори бўлган эътирофларини қатор-қатор матбуот нашрлари орқали етказганлар ҳам бўлди.

Соҳадаги жарроҳлик тадбирларини амалга ошираркан, устозларидан бири, профессор М. Комиловнинг бир гапини доимо ёдда сақлади: “Жарроҳлик ишларининг ичида энг оҳанрабои катаракта операциясидир”, деган эди у.

Дарҳақиқат, илк фаолияти мисолида ҳам айтилганидай, катаракта операцияси натижаси ҳали бемор стол устида ётганидаёқ намоён бўлар, бемор кўра бошлар экан, бу ҳол нафақат тўшакдаги инсон учун, балки шифокор учун ҳам улуғ бир қувончни ҳадя этади.

Аслида, ўз шифокорлик фаолияти давомида қаҳрамонимиз жуда кўп эсда қоларли воқеаларнинг ҳам гувоҳи бўлди. Яратганнинг мўъжизалари олдида гоҳида ўзи ҳам пол қолди.

Айтайлик, кўз соққаси кўз косаси ичига шундай маҳорат билан жойлаштирилган ва муҳофаза қилинганки, кўзнинг кўрадиган гавҳари вазиятга қараб ўзгарадиган “лупа” шаклда, анча ичкарида бўлади. Кўз соҳасини сиртқи муҳофаза қобиғи ўраб олган бўлади. Яна уни шўр суюқлик – кўз ёш турли таъсирлар (қум, чанг, тутун) зиён етказмаслиги учун ювиб-тозалаб туради. Бу суюқлик мунтазам равишда махсус тешикча орқали бурун бўшлиғига тушиб кетади-да, ноқулайликларнинг олди олинади. Энг қизиғи, шоирлар “киприкларнинг соясида”, деб эҳтиросли, муҳаббатнома мисралар битганларидай, кўпимизнинг эътибор-назаримизда ташқи бир белги-безакдай туюлган киприклар ҳам, аслида, кўзнинг муҳофазачиси, “кўриқбони”дир. Қароқларимизни ҳар хил ташқи таъсирлардан улар ҳам ҳимоя этадилар. Ҳатто “қуюқ пайяста қош”ларимиз ҳам тер қуйилишига ўхшаган ёқимсиз, кўзга зарар берувчи ҳолатлардан ҳимоя қилиш учун Оллоҳ томонидан яралган восита экан.

Хуллас, ана шунча ҳимоя қўрғонидаги “кўзнинг эгаси бор”, деган момоларимиз айтган галда ҳам теран ҳикмат бор.

Бироқ ана шу кўзга ҳам ногаҳонда етадиган зарарлар, фавқулодда ҳодисалар туфайли асорат, касалликлар боис келиб чиқадиган заҳматлар борки, бунда истаса-истамаса, инсон кўз шифокорига мурожаат қилади.

Суҳбатимиз асносида Ўткир ака Мавлонов ўз фаолиятида учраган, йиллар ўтса-да, хотирасида муҳрланиб қолиб, яшаб келаётган ўнлаб ана шундай воқеаларни гапириб берди.

– Бир куни эрталаб эндиgina иш бошлаётган эдим. Янгиқўрғонлик бир аёлни олиб келишди. Сут соғувчи экан, сигир урди, дейишди. Қон-жароҳат деярли йўқ эди. Энг ачи нарлиси унинг битта кўзи ўрнида кўринмасди.

Хуллас, мутахассислар – нейрохирург ва бошқа соҳа вакиллари билан ҳамкорликда текширувларни, шу асно жарроҳлик муолажасини олиб борарканмиз, сигирнинг шохи кўзнинг ташқи четидан кириб зарб бергани, кўзнинг косаси ҳам юқори, ҳам паст томондан синиб, кўз нерв толалари ва ҳаракатга келтирувчи мушаклари узилиб, кўз олмаси кўз косасидан юқори жағ соҳасидаги бўшлиққа тушиб кетгани маълум бўлди. Мия қопқоғи очилиб, унга кириб қолган суяклар териб олинди, кўз олмасини олиб жойига қўйдик ва мустаҳкамлаб тикиб жойлаштирдик. Аёл тузалиб кетди. Кўзи деярли табиийдай турибди. Афсуски, шу бир кўзи энди кўрмайди.

* * *

– Бир куни кўзи оғриган ўспирин бир йигитчани қабулимга олиб келишди. Кўз халтасининг ичкарисиди – юқори қисмда қонталаш жароҳат бор, дея изоҳлашди вазиятни сўраганимда.

Каналга чўмилиб келганидан сўнг, шу оғриқ бошланибди.

Кўрсам, не ҳайратки, кўз олмасининг юқори қисмида кичикроқ зулук (халқ тилида шуллик, дейилади) ёпишиб ётибди. “Албуцид”дан кўпроқ томизган эдик, зулук кўзни ташлаб, ўзини юзага олди. (Уни сувга қўйворсак, сузиб юрибди.)

Бола сувда чўмилаётганда, сув остини кўраман, деб кўзини очиб сузган вақтида зулук кириб кетади ва нишини санчиб олиб, қон сўриб ётаверади. Оғриқ фавқулудда пайдо бўлган бўлса-да, бола ҳам, атрофидагилар ҳам кўз оғриққа йўйишади.

Ўсмирнинг кўзидаги зулук қолдирган асоратни даволадик, бутунлай соғайиб кетди.

Аслида, ана шундай турли-туман воқеалар ичида ўз касбининг заҳмату машаққатларига ҳам, марҳамату раҳматларигаям сазовор шифокоримиз нафақат соҳанинг иқтидорли мутахассиси балки ишбилармон, куюнчак раҳбар ҳамдир.

Сирасини олганда, 1975 йилдан бошлаб Ўткир Мавлонов диспансер бош врач (диспансер бўлимга айлантирилгач), бўлим бошлиғи лавозимларида ишлади.

Бу даврда ютуқлар баробарида муаммоларни ҳам ақл тарозисида тортиб, раҳбарлик даражасигача кўтарилди. Унинг фаоллиги ва вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасининг масалага алоҳида эътибор билан ёндашиши боис 1993 йилда Кармана тумани ҳудудида вилоят кўз касалликлари шифохонаси ташкил этилди. Ана шундан кейин у мазкур шифохонанинг бош врач сифатида фаолиятини давом эттирди.

Айни пайтда шифохонада беморлар учун 40 та ўрин мавжуд.

– Уларга пуллик хизмат кўрсатамиз, – дейди қаҳрамонимиз. – Бироқ 20 фоиз хизматлар арзонлаштирилган нархларда.

“Ҳомийлар ва шифокорлар йили”да эса шифохонада махсус дастур асосида қатор хайрли ишлар амалга оширилди. Молия, Соғлиқни сақлаш ҳамда ижтимоий таъминот Вазирликларининг ҳамкорликдаги режа-дастурларига асосан мазкур шифохонага 130 та гавҳар берилиши керак эди. Уларнинг 65 таси берилди. Қолганлари эса кам таъминланган, ижтимоий ҳимояга муҳтож oilаларнинг 1, 2-гурух ногиронларига бепул қўйилди. Бу ишлар мутасадди ташкилотлар (ТЭМК)лар билан келишилган ҳолда амалга оширилди. Бунда нафақат кўз гавҳари қўйиш, балки хизмат ҳақи, даволаниш ҳам бепул амалга оширилди.

Қаҳрамонимиз ўзининг бугунги ютуқ ва муваффақиятлари учун устозлари Ф.М. Голубь, Н.И. Мелведов, А. Юсупов, М. Комилов каби олимлардан; киевлик, москвалик профессорлар Н. Сершенко, Р. Гундарова, С.Н. Фёдоров ва бошқалардан, бухоролик устози С. Фуломовдан миннатдор.

Шунингдек, шифокорлик касбини танлашига асосий сабабчи бўлган отаси – Кармана туманининг “Обронон” қишлоғида умргузаронлик қилган, 2-жаҳон урушидан қайтиб келгач, умр бўйи қишлоқ фельдшери сифатида халққа хизмат кўрсатган Ҳалим ота Мавлоновдан чексиз миннатдор.

– Ота касбини эгаллаган хор бўлмайди, деган халқ нақли бор, – дейди Ўткир ака бу ҳақда сўз кетганда. – Бундан ташқари, ота ризолиги – Оллоҳ ризолиги, деган гап ҳам бор. Отам раҳматли менинг шифокор бўлишимни жуда хоҳлаган, бунинг учун мени ҳар жиҳатдан тайёрлаб борган эдилар.

Эслайман, ҳали мактабнинг юқори синфида ўқирдим. Отам менга қўлларини тутдилар-да, вена қон томирига глюкоза юборишни буюрдилар. Томирлари ўйнаб чиққан, йўғон эди. Шундаям бу ишни қилгунимча игнани у ёқ бу ёққа ҳаракатлантириб, отамга анча азоб берганман. Лекин “майли, қўрқма, бемалол игнани томирга олиб бориб, санч”, – дея ўғит бериб, ўтираверганлар. Ўшанда оғриқ ичида отам мени ноқобилликда айблаб, урушганларида бир умр бу касб-корга яқинлашмаган бўлармидим балки.

Бугунги кунда ота изидан бориб, умри муаллимлик билан ўтган она тарбиясини олиб хато қилмаган қаҳрамонимизнинг ортида ёруғ излар чарақлаб турибди. Жуфти шифокор, икки ўғли ва бир қизи олий маълумотли мутахассис бўлгани ҳолда кенжа ўғли ота йўлидан бориб, тиббиёт олийгоҳида таҳсил олмоқда.

Ўткир ака ўзининг жўшқин фаолияти билан кечган кечаси кунидан қаноатлангани ҳолда, бугунги тиббиётга кириб келаётган замонавий асбоб-ускуналар билан боғлиқ пайдо бўлган муаммолар олдида ожиз қолганида бор умидини ана шу избосари – фарзандига, атрофидаги ўнлаб шогирдларига тиккани тушунарли ҳолат.

Ахир, ҳар қандай тараққиёт, ривожланиш ҳам фақат илм ва ишлаб чиқариш билан кириб келади юртга. Аслида Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо (С.А.В.) “Бешикдан қабргача илм изланг”, “Илми Хитойда бўлса ҳам бориб ўрганинг”, деганлари бежизга эмас.

Ҳар бир киши илм-маърифат эгаллашни ҳаёти учун дастуруламал қилиб олиши лозим. Ислом дини мактабдан бошлаб ўргатила бориши ҳам даркор. Зеро, бу диннинг тинчликсевар, тарбиявий, инсонни яхшиликка, илм-иймонга бошловчи динлигини ёшларимиз мактаб парталаридаёқ ўқиб-ўрганиб борсинлар. Хуллас, у бу борада шундай ўйлайди.

Шундай қарашларга эга бўлган қаҳрамонимизнинг эл-юрт, Ватанга қилган кўп йиллик хизматлари Президентимиз ва ҳукуматимиз томонидан муносиб тақдирланди. 1997 йилда “Республикада хизмат кўрсатган соғлиқни сақлаш ходими” унвонига сазовор бўлган бўлса, жорий йил – Истиқлолнинг 15 йиллиги арафасида “Эл-юрт ҳурмати” ордени билан мукофотланди.

Оилада оқибатли, қаттиққўл, меҳрибон ота, бобо, ишхонада ишбилармон раҳбар ва эътирофли мутахассис, аҳли маҳалла, қишлоқ орасида ишончли маслаҳатчи, ёрдамчи дўст-биродар бўла олган таниқли “кўздўхтир” Ўткир Мавлоновга берилган бу мукофот муборак бўлсин, деймиз.

КОМИЛЛИККА ПОЙДОР УМР

“Унинг чеҳраси ёруғ, худди юраги-
га монанд. Унинг билими чуқур, худди
атрофидаги эътирофу ҳамду санолар
мисол.

Энг муҳими, у шифокоргина эмас,
инсон ҳам. Меҳрибон, дилкаш, таъ-
магирликдан йироқ, самимий. Бола-
каттага бирдай, ёшу қарига баробар
инсон.

Балки кунлар улғаяверар,
Умр – меҳр-шафқат бешиги.
Комилликка пойдор бу дунё,
Очаётир Довруқ эшигин.
Байрамингиз қутлуғ бўлсин,

Дилмурод!”

Биз бу сўзларни 2000 йилликнинг бошларида ёзган эканмиз.
Мана, ўшандан бери олти йилча вақт ўтди. Аммо бугун ҳам
хийла улғайган, хийла тўлишган, сочларининг оқи ҳам анча
қуюқлашган бўлса-да, Дилмурод ўша-ўша. Тоза қалби, ёруғ
юраги, билимдонлиги билан; меҳрибон, дилкаш, самимийли-
гию таъмагирликдан йироқ инсонлиги билан ўша Дилмурод!

Фақат, бугун бир нарсa ўзгарди. Дилмурод Рўзиев инти-
лиши билан бир довонни ортида қолдирди, тиббиёт фанла-
ри номзоди унвонини олди. Шу аснода ўзининг ҳам билим
захираси, касбий салоҳияти янада ортиди. Соҳасини янада
чуқурроқ билгувчи мутахассисга айланди. Энг муҳими, у
ёқлаган номзодлик иши ҳамдўстлик мамлакатларида ҳаёт-
га татбиқ этилганлиги алоҳида аҳамиятга эга.

Узр, азиз ўқувчи, гапнинг “берди”сига ўтиб кетдик чоғи.
Шу боис бу нуқтада сўз айтишдан бир лаҳза чекинайлик-
да, мавзунини аввалбошидан бошлай қолайлик.

Дилмурод Рўзиев номи вилоятдошларимизга яхши та-
ниш.

Даставвал уни туғилиб-ўсган, илм-маърифатли қилган она
юрти Кармана халқи яхши таниди. Тумандаги Ибн Сино ном-

ли II-ўрта мактаб жамоаси аълочи, тартибли ўқувчи сифатида, “Айрончи” ва “Уйроғ” қишлоқлари аҳолиси дала-деҳқончилик ишларида суяғи қотган ақлли, одобли ўспирин сифатида таниди.

Етти жигарбанднинг энг кичиги бўлган, ота вафоти кўнглини чўктирган бўлса-да, муштипар она ва акалари мадади билан иқтисодий муаммоларни енгиб, Самарқанд тиббиёт институтининг педиатрия факультетини битириб келиб, туман марказий касалхонасида участка врачси сифатида иш олиб борганида ва қишлоқ врачлик амбулаторияси бош врачси, марказий касалхона болалар реанимацияси бўлими мудирси, бош врач ўринбосари лавозимларида ишлаганда эса ақли туман “билимдон дўхтир” сифатида яхши таниди, унинг номини эътироф эта бошлади.

Ниҳоят, қаҳрамонимиз 1993 йил ноябр ойидан бошлаб НТМК ТСҚ да юқумли касалликлар бўлими врачси ва бир йил ўтиб, бўлим мудирси (бир вақтнинг ўзида мазкур шифохонанинг бош инфекционисти) бўлиб ишлай бошлади.

Энди нафақат Навоий тумани ва шаҳар аҳолиси, балки ақли вилоят танийдиган бўлди уни. Айниқса, иши тушган, шифоталаб кишилар, уларнинг атрофидагилар, ҳали айтганимиздай, ҳалол, иймонли, умуман, ишончли мутахассис тарзида танийдиган бўлди.

Хуллас, йиллар ўтавергани сари Дилмурод Рўзиев номи Умид ва Нажот нуқтасига айланди. Одамлар уни излаб, ис-таб, йўқлаб топадиган бўлдилар.

Яқинда бир туманга хизмат сафари билан бориб келдик. Раҳбар инсонлардан бири билан мақола баҳонасида суҳбатлашишимизга тўғри келди. Гап мавриди касбий маҳоратга бориб тақалди.

– Ўн йиллар олдин бир неварамиз бизни жуда қўрқитди, – деди у дилидагиларни яширмай. – 15 кун реанимацияда ётди. Кундан кун аҳволи жиддийлашди. Баданлари ялтиллаб, шиш ёйилди. Вилоят республикадан казо-казо дўхтиру олимларни олиб келиб кўрсатдик. Ўзгариш йўқ. Биров “27”да (касалхона назарда тутилмоқда) Дилмурод Рўзиев деган билимдон дўхтир бор, деди. Униям олиб келдик. Очи-

ғи, дастлаб бу дўхтирнинг ёндашуви ғашимга тегди. У боланинг аҳволини кўрди, берилаётган дори-дармон, қилинаётган муолажаларни ўрганди. Аммо ўзи бирор қўшимча дори-дармон айтмай, барча муолажаларни тўхтатишни буюрди. “Бугунча шу ерда ётсин, эртага уйга олиб кетинглар”, деди.

Даставвал, уни олиб келганимгаям пушаймон бўлдим. Лекин гаплари ишонарли эди. Ноилож, айтганини қилдик. Эртасидан бошлаб боланинг пешоб қилиши кўпайди. 3-4 кунда шиши қайтиб, бир ҳафтада бутунлай ўзига келди. Хурсанд бўлиб кетдим. Бугунгача шу дўхтирга ихлосим баланд, – деди суҳбатдошимиз.

Биз бу факт бўйича Дилмуроднинг ўзи билан гаплашишни лозим топдик. Ахир, бундай “муолажа”нинг сабабини билиш қизиқарли эди-да.

– Самарқандда институтда ўқиб юрганимда устозим, доцент Алишер Расуловнинг кўплаб ўғит-насиҳатларини эшитган эдим, – деди у сўзларимизга жавобан. – Улар фаолиятим давомида асқотаяпти. Бирида устоз шундай дегандилар: “Дилмурод, билмай муолажа қилган врач беморга зиён етказади. Билмасдан даво қилгандан, қилмаган бемор учун фойдалироқ”. Шу ўғитларнинг исботини кўп кўраман, ўшанда ҳам кўрганим рост. Чунки биринчи кўришдаёқ болага суюқлик ва дори-дармонлар керагидан зиёд берилганини англадим. Аслида, болага касалига қарши дори-дармон белгилашда унинг оғирлигига қараб ёндашилади. Шу ўринда айтишим жоиз. Шундай дори-дармонлар борки, парчаланиш ва организмдан чиқиб кетиш муддати катта, шундайлари борки, қисқа вақтда парчаланиб, чиқиб кетади. Дори-дармон белгиланишида ана шулар ҳам назарда тутилиши зарур. Хуллас, дорининг парчаланиш даври катта бўлса, кам берилади, аксинча бўлса, кўпроқ тавсия этилади. Лекин болага бундай ёндашувлар бўлмагани ялтиллаб-шишиб кетган ҳолатидан ҳам, ёзилган дори-дармонлар ва касаллик тарихидаги ёзувлардан ҳам кўриниб турарди. Шу боис, гўдакни дард чангалидан қутқаришнинг энг тўғри йўли, уни оч қўйиш, дори-дармонни тўхта-тиш ва ортиқча уринтирмай кутнш лозим эди. Чунки гўдак-

нинг кўзи равшан, эс-ҳуши жойида, фақат, организмни ортиқча суюқликдан қутилириш керак эди.

Чини билан Дилмурод устозлар ўғитларини қадрлаб, амалиётида қўллаб, кам бўлмаган шифокор. Масалан, реанимация бўйича устози, киевлик профессор М. И. Юрченконинг “Кунми-тунми, байрамми, дам олишми, бемордан ҳеч қандай раҳмат кутмай, унга ёрдам кўрсат” деган гапини ҳам бутун фаолиятига дастуриламал қилиб олгани рости.

– Устознинг бу сўзларида инсонлар тақдири, бахт-саодати, шодлик-қувончи ётибди. Ана шу нарсага юзаки қараган ёки аксинча ёндашган шифокор аввало Аллоҳ асрасину инсонларни юқоридаги неъматлардан айиради. Аниқроғи, ҳаёт ва ўлим орасида ётган беморни заррача лоқайдлик йўқотишга олиб келиши мумкин.

Дилмурод бу гапларни юракдан айтади. У устозлари ҳақида сўз кетганда катта эҳтиром билан юқумли касалликлар бўйича мутахассис бўлиб етишишида, ҳатто шу йўналишда номзодлик ишини ёқлашига катта ёрдами теккан устози, марҳум академик Исак Мусабоев, унинг ўғиллари профессор Эркин Мусабоевнинг хизматларини эътироф этаркан, жумладан, шундай дейди:

– Марҳум устозим И. Мусабоевнинг нафақат ҳамдўстлик мамлакатларида, бутун дунёда шогирдлари кўп. Фарзанди ва шогирди Э. Мусабоевдай устозим борлигидан ҳам шунинг учун фахрланаманки, у киши Ўрта Осиёда йирик олим, юқумли касалликлар бўйича кўп муаммоларни ечиб келаётган мутахассисдир.

Бироқ қаҳрамонимизнинг яна бир суюкли устози бор. Билимдон, номи эларо эътироф этиладиган мутахассис-шифокорлар каби у ҳам китобга қаттиқ суянади.

Бу “устоз” эса уни ҳеч қачон алдамайди. Хатога бошламайди, мушкулдан ишончли тарзда олиб чиқишнинг уддасидан чиқади.

– 4-курсни тугатиб, ёзги амалиёт ўтаётган пайтларимда, курсдошим Райҳон Раҳимова ва мени Газли зилзиласи оқибатларини тугатиш борасида жалб этилган қурувчилар-

га хизмат кўрсатиш учун юборишди, – ҳикоя қилди қаҳрамонимиз. – Ҳамдўстлик мамлакатларининг барчасидан қурувчилар бригадалари келган. Қизгин меҳнат маъракаси қайнаяпти.

Мен ва шеригим, Москва медицина институтидан икки қиз, Коми АССРдан бир ҳамшира қиз ана шу қурувчиларга тиббий ёрдам кўрсатамиз, хуллас, бутун бошли санитария қисми фаолиятини бошқарамиз. Ҳаво 45-50 градус иссиқ.

Шундай кунларнинг бирида бир қурувчи қизни беҳуш ҳолатда олиб келишди. Қон босими “0”, томир уриши сезилмайди. Кўп марта қусган, ичи кетган. Бошқа ҳеч нарса маълум эмас. Шу ҳолат давом этса, беморни йўқотиш мумкин.

Ана шунда бизга “Скорая неотложная помощь” китоби “устоз”лик қилди. Уни битта-битта ўқиб, муолажаларни бошладик. 30-40 минут ичида ўлим тўшагидаги бемор ўзига келди... 100 километр наридаги Бухоро вилоят шифохонасига жўнатмоқчи эдик, кўнмади, шу ернинг ўзида даволаниб, ишга чиқиб кетди.

Қаҳрамонимизга балки бу воқеа сабоқ бўлгандир. Шу боис ҳам 27 йиллик амалий фаолияти даврида ўзи ишонч билан “шифокорнинг энг яхши маслаҳатчиси, устози – бу энг янги нашр қилинган китоб” деб ҳисоблайди. Шу аснода айтишимиз жоизки, 2005 йилда Санкт-Петербургда нашр қилинган “Болалар юқумли касалликлари”, 2006 йилда чоп этилган “XII Россия гастроэнтериологик гепатологлар конференцияси материаллар тўплами” номли китоблар бугун унга соҳадаги даволаш ишларида сўнгги ишончли сабоқларни бераётир.

Инсоннинг билими, қобилияти нафақат ишда, амалида, айтадиган сўзюк ёзадиган нарсаларида қай бир қирраси билан кўриниб қолаверади. Очигини айтсак, Дилмуродга ҳам ҳамма қатори 12 та саволдан иборат анкета-сўровини бериб, жавоб ёзиб беришини илтимос қилгандик. Не тонгки, айрим шифокорлардан айро тарзда жавобларни шундай ёзибдики, ўқиган киши улардан бир шифокорнинг қувончу ташвишлари, хизмату масъулияти, қалбу руҳияси, ҳатто

орзую армони, умр йўлидаги “из”лар борасида тўлақонли тушунча олади.

Айтайлик, шифокор учун энг муҳим фазилат “камтарлик ва ҳар бир бемор қалбига йўл топа олиш, деб ўйлайман (бўлмаса, бемор дардини айтмайди)”, деган ҳаётий-умумий хулосаларидан бошлаб, “бутун Марказий Осиё мамлакатларида катта муаммо бўлиб қолаётган жигарнинг вирусли хасталиги, дунёда ҳам бу рақамнинг юқори кўрсаткичда эканлиги, (дунё аҳолисининг бешдан бир қисми шу касаллик билан оғригани), мамлакатимизда 1998 йилдан бошлаб мазкур касалликка қарши эмлаш ишлари йўлга қўйилгани” тўғрисида батафсил фикр юритилган. Шунингдек, ҳар бир фуқаронинг жамият олдидаги, Ватан, миллат, ота-она, фарзанд, устозу шоғирдлар олдидаги бурчи ибратомуз тарзда очиқ берилган.

Худди шу ўринда айтишимиз жоизки, қаҳрамонимизнинг ўзи нафақат фаолиятида, ҳаётда ҳам бурчини биладиган ва унга амал қиладиган инсон. Ўсмирлик ёши уни фарзандлик бурчини илк бор синовдан ўтказган, тез-тез оғриб қоладиган отанинг дўхтир бўлиш ҳақидаги насиҳати билан шу йўлга илк қадам ташлаган бўлса, оила қуриб, фарзандлар кўргач, бу бурч масъулияти янада ортди. Жуфти Сайёрахон билан бир қиз, икки ўғилни тарбиялаб, вояга етказишди.

Қизлари Маҳлиё бугун олий маълумотли, оилали, фарзандли. Ўлмасжон ота касбига ихлос қўйиб, Самарқанд тиббиёт институтида ўқимоқда. Толмасжон Кончилик институти талабаси. Шу аснода у оталик бурчини теран ҳис қилиб, фарзандлари учун “дарё келса симириб, тоғ келса кемириб” ҳар не мушкулни бартараф этиб, бор кучларини ўқишга бериб ҳаракат қилишларига барча шароитларни ҳозирламоқда.

Улуғларнинг “киши қанчалик кўп ўқиб, билимли бўлавергани сари Аллоҳни кўпроқ таниб. унинг каромат-мўъжизаларини кўра бошлайди”, деган гаплари ҳақиқатлигини қаҳрамонимиз мисолида ҳам айтишимиз мумкин. У ўз фаолияти давомида Яратганнинг кўплаб “ҳикмат”лари гувоҳи бўлди.

– Навбатчи эдик. Шеригим бир беморнинг ҳуши йўқ, томир уриши тез, бадани совуқ тер билан қопланганини, қон босими пастлигини айтди, – деб ҳикоя қилади қаҳрамонимиз. – Тезда бемор реанимация бўлимига ўтказилди. Унга “ички қон кетиш”, деб ташхис қўйилди. Ҳақиқатдан, беморнинг ичидан ҳам, буйрагидан ҳам қон кетаётган эди. Кетган қон ўрнини қоплаш учун барча донорларни, беморнинг қариндош-уруғларини чақиртирдик. 6 кун шу ҳолат давом этди.

Маслаҳатга чақирилган не-не шифокорлар умид йўқлигини айтиб кетишди.

Ҳеч кутмаганда, биргина дори (!) билан қон кетиш тўхтади. Шу бемор соғайиб кетди.

* * *

11 ой – 1 ёш орасидаги бир беморни кўриш учун чақиришди. Ҳарорати 39-40 градус, тинмай сув ичиб, пешоб қилади. Иштаҳаси яхши бўлса-да, озиб кетган. Жуда кўплаб кучли антибиотиклар олган. Унинг пешоби синамаси ва солиштирама оғирлигини текширганимизда, жуда паст эди. Аниқки, гўдакда ички секреция безлари етишмовчилиги касаллиги! Ана шу бемор бир арзимас порошок билан яхши бўлди. (Аниқроғи, бу порошок таркибида антидиуретин гормон-адеуреприн ёки адеуретин бор. У организмдаги Na тузини сақлаб қолади. Гормон йўқлиги ёки жуда кам миқдорда ажралиши қандсиз диабет касалини келтириб чиқаради. Болаларда юқоридаги ҳолатда намоён бўлади.) Ҳозир ўша болакай 17-18 ёшларда. У ва яна тўрт нафар ана шундай оғир ҳолатдан ҳаётга қайтган бемор болани биламанки, бугун улар жуда ақл-идрокли бўлиб улғаймоқда.

Қаҳрамонимизнинг бундай воқеаларни эслашдан мақсади “Яратувчининг ўзи шифокор, ўзи табиб”лигини оддий бир мисолда эътироф этишидир. Лекин ташхисни тўғри қўйган, Аллоҳ дегани ҳолда, билимга ҳам қаттиқ суянган мутахассисгина ўз фаолиятида катта ютуқларга эришиши мумкинлиги-

ни зинҳор унутмайди. Шу боис ҳам ҳар бир оғир ҳолатдаги беморга чин дилдан муолажани бошларкан, Аллоҳга-да астойдил юкунди.

Кези келганда, ажал олдида ожизлигиниям банда сифатида яхши ҳис қилади.

Бироқ ўзи айтгандек: “шифокорнинг бахти – беморларининг юзида қувонч кўриши, уларнинг соғайиши даражаси юқори бўлиши”, деган эътиқодига суяниб, шу йўлда ишчил ҳаракат қилаверади. Не тонгки, бу ҳаракатлар унга амалиёт билан баробар ҳолатда илмий иш қилиш имкони ҳам берди.

Маълумки, 1996-98 йилларда Навоий кон-металлургия комбинати (бош директори Н. Кучерский) ҳомийлигида вилоятимизнинг 1-7 ёшли болалари ўртасида гепатит касаллигига қарши эмлаш ишлари олиб борилди. Ана шу эмлаш самарадорлигини кўрсатиш мақсадида қаҳрамонимиз тўла таҳлил, тажриба, хулосаларига суяниб, илмий ишини ёзиб чиқди. Ва 2006 йилда бу номзодлик диссертациясини муваффақиятли ҳимоя қилди.

Энг муҳими, ана шу эмлаш натижасида вилоятимизнинг 50 минг нафар боласи сариқ касалидан асраб қолинди.

Дилмурод Рўзиевнинг номзодлик ишида “гепатит-А” билан боғлиқ яна бир масала илмий исботлаб берилган. Яъни, бу касаллик билан 7 ёшгача оғриган бемор бола баҳоғат ёшига етганда, унда 13 хил манфий ҳолат пайдо бўлади. Шунингдек, баъзи бир касалликлар пайдо бўлишиям исботланган фактдир.

Шу боис мазкур касалликнинг олдини олиш учун у билан оғриган беморларга қатор қўшимча тадбирлар ўтказилиши тавсия этилади.

Азиз ўқувчим, худди шу ўринда мақоламинг аввалида айтилган жумламизни ёдга олайлик. Дарҳақиқат, у ерда айтганимиздай, бу номзодлик ишининг ўзагини ташкил этган “1-7 ёшдаги болаларни вирусли гепатит - А га қарши эмлаш жадвали” Навоий вилояти тажрибаси нафақат мамлакатимизнинг бошқа вилоятларида, ҳамдўстлик мамлакатларида ҳам қўллана бошлади.

Энг муҳими, бу илмий ишдан, ҳаётга тўла татбиқ этилса, бутун халқ ва бутун миллат фойда кўриши мумкинлиги ўз исботини топди.

Шу боис ҳам Республика Соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари Б. И. Ниёзметовнинг тасдиғи асосида чиқарилган “Маълумот хати”да ҳам Навоий вилоятидаги “А” вирусли гепатитга қарши олиб борилган эмлаш ишларининг самарадорлиги кўрсатилиб, бу номзодлик иши тиббиёт ўқув муассасаларининг ўқув дастурларига киритилиши кўзда тутилди.

Сўнгги сўз сифатида эса биз билимдон, меҳрибон, камтар ва фидойи бу юртдошимизни ана шундай заҳматли, айни пайтда улкан ютуғи билан чин дилдан муборакбод этамиз. Зеро, сўзбошида айтганимиз

Комилликка пойдор бу Дунё,
Очаётир Довруқ эшигин,

деган жумлалар касб-кори баробарида юрагига шеър-ят-адабиёт ҳам сиғиб меҳр топган Дилмурод Рўзиевга жуда мос келади. Тақдир насиб этса, қаҳрамонимиз чинакам олимликнинг бундан-да баландроқ довонларини эгаллашига асло шубҳа қилмаймиз.

УСТОЗ

Бир қарашда қаршимизда оддий, заҳматкаш инсон турарди. Қачонки суҳбатлаша бошлагандан кейин бу инсон сийрати билан “улғая борди”. Ҳар сўзи, фикри ҳикматларга қоришиқ эди унинг. Сўзу амалидан, бошқаларнинг ишига берган баҳоларидан, уларга хайрихоҳлигидан, атрофидагиларнинг у ҳақда айтган гапларидан “фидойилик ҳиди” келарди.

“Ит” йилида туғилганларни садоқат тимсоли дейишади. Бу фазилат ҳам унга жуда мос келади. Касби-корига садоқатли. Умрининг 34 йилини банд этган раҳбар-шифокорлик фаолиятида бор куч-қуввати, ақлу иродасини бағишлаб ишлагани рост.

У шундай садоқатли инсон экани жуфти – халқ маорифи аълочиси П. Эсанова (Рўзиева)га бўлган муҳаббатида яққол намоён бўлган. Самарқанд тиббиёт институтини битиргач, Оренбург шаҳридаги ҳарбий қисмга врач сифатида юборилганда, кўнгил қўйган қизидан “Мени бошқага турмушга бермоқчилар”, деган мазмундаги хатни олган заҳоти минг йўлини қилиб, раҳбарларидан жавоб олган, Нуротага келиб, суйганига уйланиб, уни ўзи билан Оренбург шаҳрига олиб кетган, бош фарзандлари Эркинжон ўша ерда дунёга келган.

Ҳакимжон аканинг буржи Тарози. Шу боис “тарози”ларга хос муросасозлик ҳам унга хос фазилат. Туман марказий шифохонасидан бошлаб, вилоят ҳокимликларида, вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасида соҳани бошқарадиган раҳбар сифатида ишлаган йилларида вазиятни фақат яхшилик томонга буришга, ишда ривожланиш, янгилиниш бўлишига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди.

1998 йилдан бери яна туман марказий шифохонасида бош врачнинг ҚВПлар фаолиятини йўналтирувчи ўринбосари сифатида ишлаб келмоқда. Бунда ҳам фидойилиги, садоқати баробарида мазкур фазилати ҳам қўл келаётир.

– Баъзи бир ҚВПга учиб боргинг келади, баъзи бирининг номини тилга олсанг, у ҳудуддаги муҳитнинг “эс-ноғи” руҳингни фалаж қилади. Аниқроқ айтадиган бўлсам, бир хил шароит, бир хил иморат, техника-жиҳоз, аммо иш жараёни, хизмат кўрсатиш борасида ҚВПлар бир-биридан ер билан осмон қадар фарқланади. Бунга табиийки, ўша ерда иш ташкил қилувчиларнинг ўз ишини севиши, фидойилиги ёки аксинча номигагина ишга келиб-кетаётганлари сабаб.

Умуман, бугун иш ишониб топширилган тиббиёт ходимларининг ўз вазифаларини билмаслиги ёки билиб туриб, лоқайдлик қилиши соҳамиздаги бош муаммо!

Бу гаплар Ҳакимжон аканинг юрагидаги оғриқли гаплар, лекин “тарози”лик хусусияти бундай лоқайдликларга рўбарў келганда ҳам вазиятни тинч йўл билан ростлашга имкон яратади.

Энг муҳими, тафаккур илм кучи билан қўшилган масъулият ҳисси раҳбар-шифокордаги атрофдагиларга нисбатан талабчанликни бошқариб туради. Ўзини ҳурмат қилган ҚВП раҳбару ходимлари бу устоз шифокорнинг ҳар бир оқилона, одилона йўл-йўриқ, таклиф-талабига “лаббай” деб жавоб беришга ҳаракат қиладилар.

Ҳакимжон Рўзиев бир нарсага жуда катта эътибор қаратади. Ҳар бир киши дуч келган касбни эмас, кўнгли суйган, юраги талпинган касбни танлаши, эгаллаши лозим. Ана шунда ўша инсон бахтли бўлади, ишидан кишилар барака топади. Ундан жамият ҳам фойда кўради.

Аслида, унинг ўзи шундай кўнгил ҳукми ила касб-кор танлаган эди. 3-синфда ўқиётган акасининг “тиф” (терлама) касали билан оғриб, ногаҳон ҳаётдан кўз юмиши биринчи марта уни жуда қаттиқ ларзага солганди. Кейинчалик, онаси Гавҳар бибининг қон босими касалидан чеккан азиятлари, табибу дуохонларнинг фойдаси тегмай, шифокорнинг ёрдами билан аҳволи яхшиланиши сабаб бўлибми, дўхтир сўзининг тенгсиз нажоткор сифатида юрагидан жой олиши ҳам “катта бўлсам, дўхтир бўламан” деган аҳдни кўнгил ҳукмига айлантирганди.

Шу боис ҳам Ҳакимжон мактабни “олтин медал” билан тугатиб, Самарқанд тиббиёт институтига ўқишга киради.

Ҳуқуқшунос Рўзибой Иброҳимовнинг ўғли ана шундай қилиб, “ота” изидан бормай, шифокор бўлиб қайтади юртга.

– Ўғлим Эркинжон неонотолог врач, икки қизим ҳамшира, бир қизим тикувчи бўлди. Ҳар қайсиси касб-корни ўзи танлади. “Ўғлимни юрист қилмоқчимиз” ё “дўхтир қилмоқчиман” деган гапларга қаршиман. “Ўғлим юрист ё дўхтир бўлишни хоҳлаяпти” дейиш тўғрироқ бўлади, – дейди биз билан суҳбатда Ҳ.Рўзиёв.

Аслида, бу оқилу фозил инсоннинг “Лоқайдлик – тиббиётда фожа”, “Шифокор ўз соҳаси бўйича билимларни чуқур ўзлаштириш ва тинмай малака ошириш туфайли касбининг билимдони бўлиши баробарида камтар ва инсонпарвар бўлмоғи жуда муҳим”, “Ҳали ёш йигит уйланмай туриб чекса, ичса, қандай насл беради?”, “Яҳудийлар касал бўлишдан уч йил олдин, руслар касал бўлган кун, ўзбеклар касал бўлгандан уч йил ўтказиб, шифокорга мурожаат этаркан” каби гаплари бисёр ҳикматдан сабоқлар сўйлайди.

Қаҳрамонимиз суҳбатимиз аввалида ҳам, давомию охиридаям ушбу гапларни тез-тез тилга олгани рост.

– Ўтган умрим учун Аллоҳга шукроналар айтаман. Шу замон ва маконда, атрофимдаги инсонлар билан ёнма-ён меҳнат қилиб, оилам, уй-жойим, болаларим билан хотиржам, тинч яшаётганимдан бахтиёрман.

Яна шукрона айтаманки, И. Ғуломов, Э. Норбоев, Ж. Ҳамроев, Х. Ҳақбердиев, У. Юсупов, Н. Файзуллаев каби устозлар сабоғини олдим. С. Ҳақбердиев, Ж. Ўралова, М. Эшмуродова, М. Ҳамроева, Ш. Халилов каби шогирдларим бор. Эл-юртга баҳоли қудрат хизматим сингди, фойдам тегди, дейди у.

Нурота туман марказий шифохонаси бош врач Шавкат Халилов эса қаҳрамонимиз ҳақида сўз кетганда, бу устоз-шифокорнинг сўзларига ҳамоҳанг тарзда шундай деди:

– Тақдир тақозо қилиб, мен устознинг “жойини эгаллаётгандим”. Аммо у инсон бирор марта оёғимдан чалмай, ўрни келганда тўғри йўл-йўналиш бериб, ишларни изчил

ташкил этишимга жон-дил билан кўмаклашиб, ҳамиша ишончли дўст сифатида ёнимда турди.

Касб-корда фидойи, юрт ишига садоқатли, инсонийликда ибрати улугъ қаҳрамонимиз маънавиятимиздаги муаммолардан бири сифатида ёшларимизнинг ғарб маданиятига кўр-кўрона эргашишларидан дилоғриқ туяди, енгил-елпи ҳаёт кечириш каби иллатлар жамиятни яхшиликка олиб бормаслигини алоҳида таъкидлайди. “Қарияларга ҳурматда, ёшларга иззатда” бўладиган миллий ахлоқ нормаларимизни алоҳида эътироф этади.

– Жуда кўп китоб ўқийман, – дейди у суҳбатимиз сўнгигида. – Шахсий кутубхонам бор. Унда 1000 га яқин адабиёт ва тиббиёт соҳасидаги китоб мавжуд. Энг сўнгги ўқиган китобим Фирдавсийнинг “Шоҳнома” асаридир. Бироқ бўш пайтларимда китоб ўқибгина қолмай, маҳалламизнинг муаммо-масалалари ечимига ҳам бош қўшаман.

Нуроталик устоз шифокорнинг, бу сўзлари юрагимизга алоҳида ёруғлик олиб киради. Бугун маънавиятни иқтисоднинг панасига тиқиштираётган кимсалар урчиб кетаётган бир даврда чин маънода намуна бўлгулик гўзал ҳаёт тарзи билан яшаётган Ҳакимжон Рўзиевларнинг борлиги бахт-да!

МАЗМУНЛИ УМР

1999 йилнинг бошлари эди ўшанда. Хонамга қуюқ қошлари кайфияти тушкунлигидан кўзи устини бутунлай қоплаган киши кириб келди. Ўзини таништиргач, ўша йилларда вилоят СЭСи бошлиғи бўлган, яқинда (бевақт) вафот этган ажойиб инсон ва шифокор Неъмат Зариповга марсия тарзида ёзган шеърини кўрсатди.

“Укам”лаб узун ёзганди у. Ногаҳон, яқинда шу йўналишда ёзган шеъримиздаги ушбу мисралар тилу дилимизда такрорланаверди:

...Чопасан, жон карахт, руҳ карахт,
Бугун-чи, топганинг бир армон.
Бир армон, зўр армон, Ғам – армон,
Сен унга қул энди,
Юрак – қул.
Бойлигинг – Хотира, хўп арзон,
Дўст чеҳра энди йўқ,
Меҳр – тул!

Чини билан бу нуқтада Меҳр – тул, меҳр етим қолган, шеър-марсияда ҳам ана шулар ўз ифодасини топгани рост эди. Хуллас, бу кириб келган инсоннинг атрофидагилар қувончу ташвишларига шерик бўлишини ўз инсоний бурчи деб биладиган, фидойи, куюнчак инсонлиги кўриниб турарди.

Ўшандан кейин вилоят “Саломатлик” маркази (2002 йилдан эътиборан Республика Саломатлик институти вилоят филиали) раҳбари бўлган бу фаол шифокор – Саноқул Худойқуловни кейинчалик таҳририятда тез-тез кўрадиган бўлдик. У турли касалликларнинг олдини олишга чорловчи мақолаларни тез-тез олиб келар эди.

Характерлиси, С. Худойқуловнинг ҳар бир ёзган мақоласида касалликка олиб келувчи сабаблар, унинг олдини

олиш йўллари, даволаш усуллари, ҳатто, халқ табобати йўли билан даволаш чора-тадбирлари ҳам таҳлилий фикрлар асосида ишончли тарзда баён қилинади.

Асли навбаҳорлик бўлган Саноқул ака мактабни битиргач, 1967 йилда ТошМИнинг санитария-гигиена факультетига ўқишга киради. Ўқиш орасида ҳарбий хизматни ҳам адо этиб, 1977 йилда Навоий туман СЭСида интерна-врач сифатида фаолият бошлайди. 1985 йилгача эса Қизилтепа ва Навбаҳор туманлари СЭСларида врач-эпидемиолог сифатида хизмат қилади.

Инсон яшар экан, онгу шуурига ажиб хотираларни жо қила оладиган воқеалар йиғиндиси йиллар бағрида тизилиб, ортда қолаверади. Бу воқеалар, хотиралардан эса энг ёрқини, нурлиси ва энг оғир руҳият берадиганигина сақланиб, қолгани унутилиб кетаверади.

Саноқул аканинг Навбаҳор туман СЭСида ишлаб юрган давридаги бир воқеа ҳам ана шундай ўчмас хотираларидан бири бўлиб, руҳу онгида бутун умрга муҳрланиб қолди.

– Ўшанда, 1981-82 йилларнинг баҳори эди, чоғи, – дея ҳикоя қилади қаҳрамонимиз дилидагини баён этиб. – “Гигант” совхозида Мели чўпон деган бир инсоннинг 17 ёшли жигарпораси – қизгинаси қўй боқиб юриб, оғир касал бўлиб қолади. Шифокорлар “ўлат” деб ташхис қўйишади. Чини билан даволашлар фойда қилмайди, қиз узоққа бормаи вафот этади.

Энг муҳими, бундай касаллик билан ўтганни дафн қилиш тадбирлари ҳам бошқаларникидан фарқли, атрофдагиларга юқмаслиги учун тегишли чора-тадбир, қонун-қондаларга риоя қилиб амалга оширилиши керак бўлади. Шу боис майитни махсус усулда дафн қилиш учун ота-оналари розилигини олиш мақсадида уйларига борганимизда Мели чўпон бунга асло чидай олмади. (Аслида, тўзим берсин, бу инсонни тушуниш мумкин эди. Чунки яқиндагина барваста бўлиб, кўзу кўнглини қувонтириб юрган нури-дийдаси бирданига вафот этиб, бу ҳам етмагандай, уни мусулмончилик-

нинг урф-одатлари у ёқда қолиб, “кимлардир” махсус усулда дафн этиш учун олиб кетаётгандилар. Ҳатто, сўнгги бор дийдорини кўришнинг ҳам имкони йўқ эди. Ахир, бу нарса ҳам мумкин эмас эди-да!)

Шу боис у шаҳд билан уйига кириб кетди-ю, ҳадемай қўлида милтиқ билан чиқиб келди. Ён-ёғимизда тумонат одам. Мен врач-эпидемиолог сифатида машина олдида турар, бу тадбирни амалга оширадиганларнинг бошида эдим. Шунинг учун бўлса керак, мени нишонга олди. Худди шу пайт СЭСнинг бош врачлари Баҳодир ака Бекназаров югуриб бориб, милтиқни ушлаб, чаққонлик билан унинг оғзини юқорига қаратишга улгурдилар. Ўқ осмонга учиб кетди. Мен эса бу лаҳзада бутун вужудим қора терга ботганча қарахту лол ҳолатда қотиб қолган эдим...

Ҳар бир касбнинг оғиру енгил томонлари бўлади. Энг муҳими, инсон инсонни тушуниши, имкони борича бир-бирини суяб яшаши лозим. Саноқул ака ҳам ўз ҳаёт тарзи, иш фаолияти давомида кези келса бировни тушунди, суяди, ўрни келганда кимдир уни ҳимоясига олди.

– Тақдиру азал, “ўлчаб берилган умрдирку, бироқ Баҳодир ака жасорат ва чаққонлик билан ўшанда вазиятга ёндашмаганда, ким билсин, балки мен ҳам ўша кун, ўша лаҳзада ҳаёт билан видолашармидим, – дейди у жилмайиб. – Лекин мен ўшанда ғамбода кайфиятдаги Мели чўпондан сира хафа бўлган эмасман.

Буни ҳаёт дейдилар. Саноқул ака ўзининг салкам 30 йиллик фаолияти давомида касалликларнинг олдини олиш мақсадида астойдил жон куйдириб хизмат қилди. То “Саломатлик” марказига ишга келгунча ОИТС (СПИД) лабораторияси бошлиғи, мазкур марказ бош врачлари вазифаларида ҳам ишлади.

Қаерда ишламасин, ўз билими, фидойилиги ва касб-корининг масъулиятини ҳис қилиши билан ҳурмат-эътибор топди. С. Баҳромов, А. Мушарипова, И. Фуломов, И. Аббаев каби устозлар сабоғини олиб, иш ва ҳаёт йўлини белгиллаган бўлса, У. Жумаев, Н. Иброҳимов, Ш. Ўроқов, А. Худойқулов каби кўплаб шогирдлар ҳам тарбиялади. Соҳада

ишлаб, Ғ. Умаров, Н. Зарипов (марҳум) каби дилдош дўстлар орттирди.

С. Худойқулов оиласи Навбаҳор ширкат хўжалиги ҳудудидаги шифокор оилалардан бири саналади. Укаси И. Худойқулов стоматолог врач, синглиси Рўзима Худойқулова ҳам шу соҳада ишлайди.

Турмуш ўртоғи Хосият Жўраева эса бир неча йиллар ҳамшира бўлиб ишлаб, нафақага чиққан бўлса, олти фарзанднинг тўрт нафари тиббиёт соҳасида хизмат қилади. 8 нафар невараси бор. Улар Саноқул акани жуда яхши кўришади. Болалик орзуси – санъаткорликка иштиёқи кучли бўлиб, туғма актёрлик қобилияти ҳам бор унда. Ана шуни ишга солиб, ширинтойларига эртаклар, латифалар айтиб беради. Табиатан қувноқлиги, болажонлиги боис миттивойларини суюб эркалайди. Дам олиш кунлари уларга энг ширин таомлар пишириб бериш масъулиятини ҳам зиммасига олади.

Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо (С.А.В.) “Энг яхши одамлар аҳли оиласига яхшилик қиладиган кишилардир”, деганларидай, Саноқул ака ҳам ўзининг барча амаллари билан ана шу тоифадаги кишилар сирасига киришини исбот этган.

– Эл-улус соғ-саломат, юрт тинч, Ватан обод бўлса, ана шундагина барчамизнинг ҳаётимизда тўкис бахт бўлади. Шу боис аҳли улусни соғлом турмуш тарзига чорловчи тарғибот-ташвиқот ишларимни инсонпарварлик, Ватанпарварлик руҳи билан ҳам қориштириб олиб бораман, бошқалардан ҳам шуни талаб этаман, – дейди у суҳбатимиз ниҳоясида.

Хуллас, қаҳрамонимизнинг ҳаёти, бир сўз билан айтганда, чин маънода ибрат мактабидир.

ОНАЛАР МАКТАБИНИНГ “МУАЛЛИМАСИ”

Биз қаҳрамонларимизни “анкета – саволлар”га жавоблари орқали ўрганишни лозим топгандик. Суратларини ҳам сўраган эдик. Жавоблар келгач, суратлар орасидан таниш чеҳра этиборимизни тортди. Жавобларини ўқишга тутиндик.

“Нега шифокорлик касбини танлагансиз?” деган саволимизга у шундай жавоб ёзганди:

– Мен азалдан одамларга ҳамдард бўлишни ёқтираман. Бу нарса уларнинг дардига дармон бўлиши шитиёқи билан уйғунлашиб кетди. Шунинг учун бу касбни танлаганман.

Оналар, табииyki, бемор боласига тинч қараб туrolмайди. Кўзи, кўнгли йиғлаб, унга парвона бўлади. Ана шундай она қўлидаги болани дард азобидан қутқарсангиз борми, ҳалиги кўзидаги ёш қувончга айланади. Бу қувонч, севинчни кўриш менга жуда ёқди.

Мен даволаган болаларнинг кўпи ҳозир улғайиб, oilали, бола-чақали бўлган. Учрашиб қолсак, “Сиз мени даволагансиз” деб илтифот кўрсатишади ёки ота-оналари “Сиз боламини даволаган эдингиз, қўлингиз енгил, невараларим-ниям ўзингиз кўринг, деб олиб келдим” дейишади. Бу мен учун катта бахт...

Дарҳақиқат, биз опанинг бу фикрларига юз чандон қўшилдик.

Ўз устида ишлашдан эринмайдиган, хушфеъл, хушмуомала бу опани анча йиллардан бери таниймиз.

Ўшанда Салима Бурхоновна (уни ҳамма шундай деб атарди) Кармана туман марказий касалхонасида бош врач ўринбосари эди. Далаю ёвон, корхонаю ташкилотларда аёллар, оналар билан очиқ мулоқотларда иштирок этар, педиатр-мутахассис сифатида ҳам, аёл-она сифатидаям йиғилганларга бағоят жўяли маслаҳатлар берар, уларнинг сўзу саволла-

рини сабр билан эшитиб, меҳрибонлик билан асосли жавоблар қайтарарди. Хуллас, оналар мактабининг зукко “муаллима”си эди.

Умуман, опа бу вазифада ана шундай эътирофга арзигулик хизмат кўрсатганди. Беш йил давомида (1982-87 йиллар) вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасида бош педиатр бўлиб ишлади. Кейинги 10 йилликда қабул бўлими бошлиғи, “тез ёрдам” бўлимининг раҳбар ўринбосари вазифаларида фаолият олиб борди. 37 йиллик фаолиятининг роп-па-роса 14 йилини болаларни даволаш учун сарфлади. Хоҳ бўлим бошлиғи, хоҳ оддий даволовчи шифокор бўлсин, юқоридаги эътиқодига суянди, мурғак гўдакларнинг дардига дармон топиб, оналарнинг кўз ёшларини қувончга айлантиришдан баҳра олиб яшади.

Унинг ҳаётида эсда қоларли воқеалар жуда кўп бўлган. Ҳар бир маъсум болакай, ҳар қайси муштипар, нажотталаб она билан боғлиқ минглаб нурли ёки оғриқли хотиралари бор унинг. Айниқса, бир воқеа опанинг ёдидан сира чиқмайди.

1977 йил эди. Салима опа туман марказий шифохонаси болалар бўлимида мудир бўлса-да, бемор болаларни даволашга ҳам бевосита масъул эди.

Бир куни эрта тонгда ишга келаётиб, Каттақўрғон кўчасидан ўтаётганда, шу ҳудудда яшовчи бир хонадонда эшик-ораларга сув сепиб, дарвозалар ланг очиб қўйилганини кўрди. Хонадоннинг 3 ойлик гўдаги шифохонадалиги ёдига тушиб, юраги бир кўнгилсизликни ҳис қилиб, қадамини тезлатди. Шифохона ҳовлисига кириши билан ҳамшира қиз чопиб олдидан чиқди: “Дўхтир, Мирза ўлаяпти”, деди шум хабарни айтаётганидан овози титраб.

Қаҳрамонимиз 2-палатага қараб югурди. Халатсиз, чопиб кирди. Боланинг устига дока ташлаб қўйишган экан.

Бувиси “Дўхтиржон, қўйинг, болага азоб берманг, барибир ўлади”, деб унинг ҳаракатларига қаршилиқ кўрсатмоқчи бўлди. Бироқ Салима опа муолажани тезкорлик билан ташкил этди. Беморнинг вена томирига “эритромицин” томчиланиб оқа бошлади.

Хуллас, ана шу гўдак шифохонадан соғайиб чиқиб кетди. Ҳозирда Мирза оилали, бола-чақали.

Салима Аҳмедова кўп йиллик шифокорлик фаолияти давомида ўзига бир нарсани расму одат қилиб олган шифокор. Камтарликни суяди, ишига виждонан ёндашишга ҳаракат қилади. Касбига доир адабиёт, газета-журналларни ўқиб, малакасини ошириб бориш учун ўзида хоҳиш, куч топа олади.

Иши бўйича камчиликка йўл қўйиб, танбеҳ эшитмаслик учун астойдил интилади ва шунга эриша олади.

Ана шулар боис ҳам у бугун айрим ёшларнинг ўз устида ишламаслигини, билим-қобилияти саёзлигини сира ҳазм қилолмайди. Уларнинг касб-корни мукамал эгаллашлари йўлини кўрсатиб, инсофга чорлайверади. Бундан ташқари опа бугун ҳам иш шароитидаги камчиликларни анча тез ва теран англаб, уларнинг ечим йўллари учун жон куйдиради. Жумладан, ўзи ишлаётган “тез ёрдам” бўлимидаги транспортлар эскилиги, етишмаслиги, соҳада қўлланмалар танқислигидан хуноб бўлади.

Бироқ бу етар-етмасликларнинг умумий фаолиятга таъсир этмаслиги учун минг бир имконни қидириб топишга ҳам ҳаракат қилади.

У ўз фаолияти давомида Л. Богданова, В.А. Кузнецова каби устозларидан кўп нарса ўрганди. И. Ҳимматова, Н. Ҳайдарова, З. Ҳамроева каби ўнлаб шогирдлари эса ундан болалар шифокорига хос фазилатлар, фидойилик сабоқларини олиб, бугун эл-юрт корига яраб, ишлаб келаяптилар.

С. Аҳмедова оилапарвар бека, вафоли жуфт, меҳрибон она сифатида ҳам эътирофга арзирли ҳаёт кечирмоқда. Турмуш ўртоғи шифокор, кичик ўғли ҳам ота-она изидан бориб, шифокорлик касбини танлади. Уч фарзанднинг онаси бўлган Салима опа икки келинга ҳурматли қайнона, қатор невараларнинг суюкли бувижониси.

Оилавий ҳаётда ҳам ўзига хос бўлган хушмуомалиги, дилдорлиги туфайли хонадон муҳитини мўътадил сақлашга эришиб келаяпти.

– Мен Мусаллам опадан (паспортида шундай ёзилган) нафақат бемор болаларга меҳрибон бўлиб, уларга аниқ

ва изчил муолажа олиб боришда масъуллик ҳиссини ўргандим, балки оилада келинлар билан муомала маданиятини ҳам, хонадон тинч-осойишталигини сақлашда қайнонанинг хизматлари борасида ҳам анча-мунча нарсалар ўргана олдим, – дейди кўп йиллар болалар бўлимида опа билан бирга ишлаган “Янги ариқ” фуқаролар йиғини ҳудудида яшовчи ҳамшира Фароғат Нарзиева.

Қаҳрамонимиз анкета-сўровдаги “Бахтлимисиз?” деган саволга “Албатта, бахтлиман!” – дея жавоб айтибди.

Ва яна бахтининг қирралари сифатида иши, ишхонаси, унда ўзининг шахсан ҳаракатлари билан эришилаётган ютуқларни тилга олибди.

Чинданам, умр мазмунини оила, фарзандлари баробарида эл-улус сиҳат-саломатлиги йўлида қилолган ишлари билангина боғлаб, ҳаётини мукамал ҳис этолган бундай шифокорлар ҳар қанча эъзозу эътирофга лойиқдирлар. Аслидаям, улардан халқу Ватан ҳамиша фойда кўрган, бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади.

Чақалоқ дунёга келганда, ота урушга кетди. Муштипар она эса уруш тезроқ тугаб, жуфти соғ-омон оиласи бағрига қайтсин, ҳаёти илгаригидай шодликларга тўлсин дея ният қилиб, мурғак гўдакка Шоди исмини қўйди.

Бироқ тақдирнинг ёзиғи бошқа экан. Шоди кичкинтой бир ёшга етганида ота – Бахрон акадан қора хат келди. Шундай қилиб, она – Малика ая 35 ёшида беш нафар фарзандга ҳам ота, ҳам она бўлиб, бу тириклик дунёсининг ташвишларига елка тутиб қолаверди.

“Эр бошига иш тушса, этик билан сув кечар”, дейди машойихлар. Лекин аҳли аёллар орасида ҳам шундайлари бўладики, бошига иш, ташвиш тушганда, эркаклардан-да бардошлироқ, жасоратлироқ, заҳматкашроқ, фидойироқ бўлиб, дунёнинг юкини манзилига элтиш учун куйиб-пишади. Боласининг бахт-саодати деб, ўзини унутади, бироқ бундан сира афсус қилмайди. Малика ая ҳам қолган ҳаёти-ни деярли шундай яшади.

Ўғиллар ўқиб, уйланиб, касб-корли бўлишди, қиз турмушга чиқди, ўрнини келинлар тўлдирди.

Кенжа ўғил Шодибой ҳам улғайиб шифокорлик касби-ни танлади, нияtlари ижобат бўлиб, эл аро таниқли дўхтир – Шоди Бахронов бўла олди.

– Болалигимда керосин ичиб, шишиб кетиб, касалхона-да ётишга мажбур бўлганман. Шунда мени даволаган “оқ халат” соҳибларига жуда ҳавас қилганман.

Қишлоғимизда раҳматли Ҳалим ака Мавлонов фельдшер эдилар. Бошимга яра чиқиб, у кишига учраганимда, дори суриб юбордилар. Шунда дўхтирлик осон экан, деб ўйлаганман. Бу ўй-ҳаваслар бирлашиб, мен ҳам дўхтир бўламан, деган орзу пайдо бўлган. Ана шулар сабабли ёшим улғайгани

сари шифокорлик касбига меҳрим ортди, ниятим қатъий қарорга айланди.

Бироқ нияту аҳднинг ўзи билангина мақсадингга етишишининг имкони йўқ. Улар баробарида киши астойдил ҳаракату меҳнат қилмоғи, илм олиш йўлида заҳмат ҳам тортмоғи лозим. Буни Шоди ака мактабни битирган 1960 йилларда тушуниб етди. Чунки шу йили тиббиёт институтига ҳужжат топшириб, имтиҳонлардан ўтолмади. Аниқроғи, физика, кимё каби аниқ-фанлардан “4” баҳо олиб, иншога қолганда омади келмади.

Қишлоғига келиб, пахта териб юрганида Ойша Эгамова деган қақажон аёл (раҳматли) унга “Ҳар ким ҳам институтга киролмайди. Хафа бўлма, ўзим сенга пахта теришдан диплом ёзиб бераман”, дея қочирим гап қилди. Қаҳрамонимизнинг ўсмир кўнглига бу гап оғир ботди. Шу куни “агар институтга кириб, шифокор бўлмасам, Жалойирга қайтиб келмайман”, деб қатъий аҳд қилди.

Ҳарқалай, орадан икки йил ўтиб, ўз устида астойдил ишлаб, шу институтнинг даволаш факультетига ўқишга кирди.

Маълумки, талабалик меҳнату ташвишлари билан ҳам, балки ёшлик, муҳаббат фасли бўлгани учун ҳам олтин давр саналади. Шоди Баҳронов ҳам бу олтин даврнинг неъматлари билан уйига қайтган омади баланд инсонлардан биридир.

Хуллас, 1968 йилда шифокорлик дипломини олиб, яна Хосият опа (шифокор)дай дилбар аёлнинг “қулоғини тишлаб”, Жалойирига ёруғ юз билан кириб келди. Ҳеч қанча вақт ўтмай Кармана туман (у пайтлар Навоий райони деб аталарди) марказий шифохонасида иш бошлади.

Мана, ўшандан бери қирқ йилга яқин вақт ўтибди. Бу бир йигитнинг гуркираган умр палласига тенг муддат. Бу муддатда эса қаҳрамонимиз Е. Муслимова (раҳматли), А. Абдураҳмонов (марҳум), Н. Турсунова, Н. Бозоров, Ю. Эргашев, У. Эгамов каби устозлар таълимини олиб, фаолиятини жонлантираверди. Бунинг натижаси ўлароқ лавозиму мансаб пиллапояларидан ҳам кўтарила борди.

Туманда ички касалликлар бўлими мудир, вилоят шифохонасида яна шу лавозимда, кейин “Нурчилар” тиббий-санитария қисмида бош врач лавозимларида хизмат қилди.

2004 йил нафақага чиққанидан кейин эса мазкур поликлиникада кундузги даволаш бўлимининг бошлиғи сифатида фаолият юритиб келаяпти.

Шоди Баҳроновда шифокорга жуда хос ва мос бир фазилат бор. У фақат дори-дармон билан эмас, сўз кучи билан даволашга ҳам асосий эътиборни қаратади. Бунда кўпроқ ҳикматлардан фойдаланиб, бемор руҳига қувват беришга интилади. Кўпинча гапларининг ярми рост, ярми ҳазил бўлиб, “қишлоқи” деган ўзига хос атамаси билан беморига бир лаҳза дилдошлик қилади.

“Худонинг борлиғи ёдимиздан чиқмаса бўлди, ана шунда бировга жабр қилмаймиз, бировнинг чўнтагига қўл солмаймиз, ишимизга виждонлироқ муносабатда бўламиз”, дейди у.

Ҳалол, таъмағирликдан йироқ, хушфёъл, меҳрибон шифокор у.

Айрим ёшларда ҳаволаниш, ўзига бино қўйиш ҳолатларини кузатса, “соясига қарайди – узу-ун, мен жуда катта эканман, деб ўйлайдию бу соя эканига ақли етмайди. Энг катта қусур ана шу. Сен бундайлардан бўлма, камтарга – камол, дейдилар”, дея ибратли ўғитлар айтади.

Шоди Баҳроновнинг уч ўғли ҳам касб-корли. Ҳатто бир ўғли ва келини шифокор, улар ҳам ота-оналари йўлини танлашган.

Қаҳрамонимиз оилада ҳам оқибатли инсон. Қатор невараларга меҳрибон бобо-буви бўлиб, жуфти ҳалоли билан бирга уларнинг дарс тайёрлашидан тортиб ҳар хил кунлик машғулотларини ҳам назорат қилиб боради.

– Умуман, ҳар қандай чарчоғим шу набираларим билан ишлаш, бирга бўлиш жараёнида бутунлай тарқаб кетади, – дейди у суҳбатимиз асносида.

Бироқ у руҳий озукани бадий, илмий-оммабоп китоблар ўқиб ҳам олади. Бу китобхонлик неъматини ила тафаккурни чархлайди, бу бойликни самарали ишлатиб, ўзи ҳам бундан роҳат топади, қаноат ҳосил қилади.

Шоди Бахроновнинг ҳаёт йўлига мазмун бағишлаб турадиган элга қилган хизматлари, фарзандлари қаторида, жуда кўплаб шогирдлари ҳам бор. Уларни номма-ном санайдиган бўлсак, саҳифаларга сиғмайди бугун.

Шифокоримизнинг ана шундай кўп йиллик ҳалол меҳнат ва хизматларини ҳисобга олиб, вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси раҳбарияти 2004 йилда унинг номзодини давлат мукофоти учун тавсия қилган эди. Не бахтки, Президентимиз томонидан ўша йили Шоди Бахронов “Шуҳрат” медали билан тақдирланди.

Камтарин инсон, тажрибали шифокор, меҳрибон раҳбар, оқибатли онла бошлиғи бўлган Шоди Бахронов ҳали эл-улус хизматиға кўп ярайди, бундан-да юқорироқ мукофотлардан ҳали кўпларини олади, деган умиддамиз.

МУКАРРАМ ИНСОН

Қадрли Муҳаббат опа, мен Сизни танимайман, ёзишдан олдин танишиш имконини ҳам қилолмадим. Шу боис анкета-сўровларга ёзган жавобларингизга, Сиз ҳақингизда пайдо бўлган тасаввурларимга суянибгина қўлимга қалам олдим.

Сизни бир нуқтада жуда яхши тушундим, танидим. Бўйидан баланд фарзандини ўлим деган қаттол куч қўлига топшириб, ортидан ночору нолон гермулиб қолиш азоби-армонини енгиб яшаётган тоғ бардошли Она сифатида Сизни жону руҳим билан қадрладим.

Ўн йилларки ана шундай алам ва азобни туб-тубига жойлаб яшаб келаётган илвироқ Юракнинг ўлмас, эскирмас оғриқлари билан, энг шодумон лаҳзаларда ҳам бош кўтарадиган, бўйидан сарбаланд гўзал орзулари, сарвқад бўй-бастини тупроққа топширган жигаргўшанинг ёди-хотираси исёни, руҳ-жонга тўла Армону Дарднинг азобли силсилалари билан; йиллар ўтиб, Юз кўнса, Сўз кўнса, Амал кўнса-да, Кўнгил кўнмаган, унда мавж уриб ётган улуг бир Соғинчнинг руҳ-жондаги заъфарон ранглари билан; ҳар истақ, тилагу муродни берган Аллоҳнинг неъмату ажр-мукофотларини ҳис этиб, ҳар лаҳза ундан ризо бўлиб ва шукроналар қилиб яшаётган бўлсанг-да, ҳеч қачон, ҳеч нима Кўнглингдаги, Ҳаётингдаги ана шу рангли ўйиқни тўлди-ролмаган, ушбу буюк Йўқотишнинг азобли суврати билан тушундим, Сизни!

Шу боис “йиғлоқи”лигингизни ҳам тўғри қабул қилдим. Азалдан меҳнатсевар бўлган-бўлмаганингизни билмадим у бугунги “ишпараст”лигингизнинг сабаблари ҳам тушунарли эди. Бу тириклик оламида Инсонни бундай Буюк ғамнинг азобли исканжасидан, Хотира номи билан аталгувчи жон ўртовчи таъқибларидан қутқариб чиқарадиган ягона

йўл ўзини унутиб ишлаш эканини бошидан ўтганларгина билади.

Аслидаям, нафақат ақлли, иродали эркаклар, оқила-оқибатли аёллар ҳам бошларига иш тушганда, шундай йўл тутганлар. Белларини эрларча маҳкам боғлаб, оила деган муқаддас гўшани бардавом асраб қолмоқ учун “этик билан сув кечган”лар, нафақат меҳрибон-муштипар она, қатъият-ли-фидойижон ота сифатидаям жон кечиб, жафо тортган улар. Бугун ҳам шундай яшаб келаяптилар. Не бахтки, бу борада Сизнинг ҳам қарашу хулосаларингиз кўплаб аро йўлда эсанкираб қоладиган хотин-қизлар учун ибрат бўлиш-га арзигулик экан.

“Ҳаёт, бу сафар, сафарда ҳамма нарса бўлиши мумкин”. Яна “Ҳаёт курашдан иборат. Курашда доим ҳушёр бўлиш лозим, тўсиқларни енгиб ўтиш даркор”, деган жумлаларингиз, айниқса, эътиборимизни тортди.

Деярли ҳикматга қоришиқ бу гаплар Сизда шунчаки ўз-ўзидан пайдо бўлган, дил иқрорингизга айланиб, қоғозлар қатига тўкилган сўзлар эмас.

Умрингизнинг ҳар бир куни Момо Ҳаво онамиздан мерос ташвишу қувончлар ичида ўтиб, фикру онгингизга сабоқларини муҳрлайвергани боис ҳам бундай хулосага келгансизки, буни ёзган оғриқли сўзларингиз ҳам исботлаб турибди. (Аслида, бу каби ҳаёт сабоқлари қай маънодадир барча одамда ҳам бўлиши рост. Лекин ундан ибратли хулоса чиқариш ҳар кимга насиб қилавермагани ҳам яна рост гап!) Шу боис ҳам аксарият берган жавобларингиздан ҳикмату ибратнинг нафасини туйдик, дилимизга ёруғлик тўлди. Шу сабабдан ёзаётган қаламимизга-да ишончу қувватнинг шижоатини ҳис қилдик.

Муҳаббат опа, Сиз Самарқанд Давлат тиббиёт институтининг педиатрия факультетини 1974 йил тугатиб, фаолиятингизни бошладингиз. Жуфтингиз С. Рўзиев билан бирга икки қиз, уч ўғилни гўзал тарбиялаб, вояга етказдинглар. Фарзандларнинг ҳаммаси ҳам одобли, тарбияли, илмга интилувчан бўлиб, мактабда ҳам, институтда ҳам фақат аъло баҳоларга ўқишди. Айниқса, автоҳалокат туфайли тирик-

лик дунёсини тарк этган Гўзал қизингиз Президент стипендиясини оладиган иқтидорли талаба бўлгани Сизнинг энг катта армонингиз.

Бахтингизга ўғилларнинг аввали оилали, бола-чақали, олий маълумотли экан. Қолганлари ўқишни давом эттирапти.

Сиз эса бугун беш йиллик йўқотишингиз бўлган жуфтингиздан қолган юкни фарзандларнинг уй-жойли бўлиши, барчаси олий маълумот олиши учун масъуллигингизни ҳис этиб, очиги, уларнинг бахти ва соғлиги учун кейинги ҳаётингизга мазмуну куч топиб яшаётган фидойижон оналардан бири сифатида ҳам эътироф этса арзигулик умр кечириб келаётирсиз.

Сизни эл-юртига ярайдиган керакли инсон қилиб, болалар шифокоридай ардоқли касб-корни инъом этган Аллоҳдан розисиз бугун. Шунинг учун ҳам ўз иш услуб ва ҳаёт тарзингизда имкон қадар “Аллоҳ сахийдир, сахийликни яхши кўради, яхшилик қилгувчидир, яхшиликни яхши кўради” деган Ҳадису шарифга риоя этишга ҳаракат қиласиз.

Айниқса, Хатирчи туман марказий шифохонаси чақалоқлар бўлими мудир сифатида эл-улусга самимий, беғараз, фидойилик билан хизмат кўрсатиш учун жон куйдирасиз. “Битта оғир касал бўлган бола 40 та катта беморнинг ўрнини босади”. Бу Сизнинг кўп йиллик хизматларингиз давомида чиқарган хулосангиз. Шу боис ҳам кўп вақтингиз шифохонада ўтади, мурғак гўдакларнинг соғайиб кетишлари учун бор имкониятингизни ишга соласиз. Ҳар нарсага қизиқувчан, тўсиқларни бартараф этишга куч топадиган фидойи ва фаоллигингиз эса раҳбарлик фаолиятингизда ютуқлар гаровидир.

“Шифокор учун энг муҳим иш – элнинг соғлигини мустаҳкамлаш!” Она учун энг муҳим иш фарзандлар камоли, соғлиги учун курашиб яшамоқдир. Жуфт учун энг муҳим иш эса турмуш ўртоғига вафоли-оқибатли ёр бўлиб, бу дунёдан ўтган бўлса, ўрнини билинтирмай, оила бардавомлигини таъминлаш йўлида фидо бўлиб ҳаёт кечирмоқликдир. Бу каби бурчларингиз қаторида касбингиз юкини ҳам гарда-

нингизга олиб, масъулиятни ҳар нафасда ҳис қилиб яшаб келаётганингизнинг ўзи катта гап. Шу боис ҳам эл-юрт Сизга ишонч билдиради. Президентимиз меҳнатингизни қадрлаб, 1997 йилда 1-даражали “Соғлом авлод учун” ордени билан тақдирлангани меҳнатингизнинг энг муносиб баҳоси десак, муболаға бўлмайди.

Аслида эса бу касб-корни танлаб ўқишга боришингизда, соҳага кириб келишингизда беш йил тўшақда ётган отангизнинг қисмати ёки опаю поччаларнинг шу соҳа мутахассислари бўлиб муваффақиятли фаолият кўрсатаётганликлари ва эҳтимол ёшликдан болажонлигингиз сабаб бўлгандир. Нима бўлганда ҳам бу соҳани танлаб хато қилмаганингизни эришган ютуқларингиз ҳам кўрсатиб турибди.

Муҳаббат опа, кўриниб турибдики, Сиз сезилиб-сезилмай, билиниб-билинмай ибратли ҳаёт йўлини босиб ўтган дилбар аёл, намунали умр соҳибаларидан бирисиз. Шу ўринда бугунги даражага етишишингиз учун хизматлари сингган устозларингиз – профессорлар А. Ҳамроев (раҳматли), Ҳ. Ғаниева, Д. Бекмуродовлар номини ардоқлаб тилга олибсиз. Избосарингиз бўлиб ортингиздан бораётган З. Рўзиев, Ш. Тўраев, Қ. Орипов ва бошқа шогирдларингиз номларини ҳам эътироф қилиб, уларга умиду ишонч билдирибсиз.

Хуллас, бир донишманд устозимиз айтганидек, “кардиограмма” – юрак уриши ёзувидай кўтарилиб-тушиб кечадиган бу ҳаёт йўлларида ўз иши, ҳаёт тарзи, элу юртига қилган хизматлари билан ибратли из қолдириб яшай олмоқ ҳам Бахт! Сиз эса ана шундай улуг бахтга сазовор бўлган мукаррам инсонлардан бирисиз.

АЁЛНИНГ “ЭРКАГИ”

Шундай хотин-қизларимиз борки, уларнинг иши, фазилатларини эътироф этиш учун, беихтиёр, битта жумлани ишлатиб юборамиз: “аёлнинг эркаги!” Бу жумлада эса унинг қатъияту жасоратларга, фидойилигу қурашчанликка тўла ҳаёти акс этади. “...Этик билан сув кечиш”да айрим эрлардан устун турадиган фазилатлари намоён бўлади.

Конимехлик жарроҳ Бостон опа Баимбетова ҳақида ҳам дастлаб ана шу таърифни эшитганда алоҳида тасаввурга эга бўлгандик. У билан учрашганимизда нафақат феъл-атвор ённки иши услубида, ҳатто баланд бўйи, заҳматкаш, чеҳрасида ҳам эркакча салобат борлигини ҳис қилдик.

Бу аёл билан суҳбатлашар эканмиз, эл-юртига муҳаббатли, мардона, оқибатли инсон бўлиши баробарида эл берган таърифнинг ростлигига яна бир қарра амин бўлдик.

Бостон Конимех туманининг олис Қарақата ширкат хўжалиги ҳудудида туғилди. Болалиги ҳам қизалоқлардай эмас, «шум бола»лардай ғоят ўйинқароқ, олатасирликда кечди. Мактабда яхши ўқиди. Жуда эрта ўз келажаги ҳақида хулосага келиб, шифокор бўлиш ниятини дилига тугди. Шу боис ҳам мактабнинг етуклик ҳужжатини олгач, ТошМИ-нинг даволаш факультетига ўқишга кирди.

Институтда яхши ўқиди. Ёигитларни доғда қолдирадиган “ўғил бола”га хос характерлари билан эътибор қозонди.

– Ҳеч эсимдан чиқмайди, – дейди опа ўша йиллардаги бир воқеани хотирлаб. – Узун сочларим бор эди. Бир дақиқа ганимат, асосий вақтни дарсга ажратардим. Шу боис югуриб чиқиб, озиқ-овқат олиш учун дўконда навбатда турдим. Харидимни қилгач, шошилиб ўгирилдим, хонага қараб чопдим...

Электр токи ургандай, бошим-кўзимдан олов чиқиб кетди. Сочим панжарага боғланган, қаттиқ тортилишининг зарби, заҳри шу ҳолга солган экан. Атрофдагилардан сўраб, вазиятни билиб олдим. Болалардан бири ҳазиллашиб шундай қилган экан-да. Бундай хунук қилиқ қилган йигитни эринмай излаб топдим. Ғазаб билан бир мушт туширдим. Жағи синиб кетибди.

Ана шундай, кези келганда, чинакам эркакка айланадиган қаҳрамонимиз 1971 йилда институтни битириб, Бухоро шаҳрида жарроҳлик бўйича интернатура ўтайди. Кейин она юрти Конимехга келиб, ўз фаолиятини давом эттиради. Йиллар ўтган сайин ишида қанчалик билиму маҳорати билан одамлар ҳурмат-эътиборини қозонган бўлса, ҳаётга эркакларга хос ўқув билан ёндашиши туфайли ҳам шунчалик кўзга ташланади. Машина, мотоцикл ҳайдаб ишга келишлар, уларни мойга беланиб таъмир қилишлар у учун табиий бир ҳолдек эди, албатта. Турмушга чиқиб Нуржан, Бахжан, Ғалимжандай ўғилларга бирин-кетин она бўлгандан сўнггина бу “темир-терсак”-лардан узоқлашди.

Меҳнат фаолиятида муваффақиятларга эришувида қайнотаси Тўққизбой ота, қайнонаси Зебо аяларнинг катта хизматлари борлигини эътироф этади.

– Овулга келин бўлиб тушган эдим. Лекин менинг ишимда муаммо пайдо бўлишини тушунган қайнотам ҳеч иккиланмай туман марказига кўчиб келишни лозим топди.

Тунги чақирувларга асло монелик қилишмади. Болаларимга меҳр билан қарашди. Ишдан ҳориб-толиб борсам, қайнонам ош-овқатни олдимга қўйдилар. Ишдаги ютуғим, аслида, уларнинг мени ва ишимнинг машаққатини тушунганликлари туфайлидир.

Бостон опа Баимбетова бугунгача 36 йиллик меҳнат фаолиятига эга. Шунча йил давомида ўзи айтганидай, “кесибди-тикибди”. Ҳатто туман шифохонаси бош ҳакими бўлган йилларидаям жарроҳлик амалидан узоқлашиб кетмади.

Республика маънавий-маърифий тарғибот маркази Конимех тумани бўлими етакчиси Раҳима Бектаеванинг айти-

шига қараганда, опа бу даврда халқнинг янада суюкли дўхти-ри бўлгулик даражада хизматлар қила олган экан.

– Шифохонани газлаштириш, бағрида дарахтзорлар, чор-боғлар бунёд этишга бош қўшиб, бу ишнинг уддасидан чиқа олди, – дейди у.

Энг қизиқарлиси, ўзининг бу ишини Бостон опа халқ хиз-мати, деб баҳолайди.

– Одамларнинг астойдил ёрдамлари билан бу ишларни уддалаганман, – дейди у.

Ҳар бир сўзидан, амалидан, қилаётган ишидан эл-улуси-га муҳаббат ҳисси уфуриб туради унинг. Ғоят жайдари тил-да “Мен қалқимни (халқ демоқчи), қалқим мени яхши кўра-миз”, дейди жилмайиб.

Балки шу сабабдан ҳам, ана шу ўзаро ёниқ муҳаббат ту-файлиям Бостон опа 60 ёшнинг устида бугун-да, ғоят му-раккаб жарроҳлик амалиётларини бажараётгандир, бунга куч топаётгандир эҳтимол.

Шу боис ҳам у бугун неча-неча соатлар бемор устида тик туриб, жонига жон бахш этиб, нажот фариштаси бўлиб, не-не навниҳол, навжувон умрларни ўлим чангалидан олиб қолаяпти. Ҳатто тунлар ҳам уйига кетмай бемори устида халоскор бўлиб туриш унинг учун одатий ҳолга айлангани рост гап.

Бостон опа инсонлардаги бир хусусиятни ёмон кўради, у ҳам бўлса ҳасад. Инсон доимо ҳавас билан яшагандагина муродига етади, деб ҳисоблайди.

– Кеч турмушга чиқиб, кеч она бўлганим учун менинг ёшимга тенг бир аёлнинг катта-катта фарзандлари борли-гини, уларнинг онасига меҳрибонлигини кўрганимда, беих-тиёр, ҳавас қилганман. Ўша онанинг бахтига ҳавасланган-ман, рости. Бугун икки шифокор ўғлим, ҳуқуқшунос фар-зандим худди ўша аёлнинг ўғилларидай менга бирам меҳр-ли, оқибатлики... Минг марта шукур. Агар ҳасад қилганим-да, бундай бахтга бугун сира етишолмасдим.

Хуллас, қаҳрамонимиз Бостон опа Баимбетова шифокор сифатида ҳам, шифохона хотин-қизлар қўмитаси раиси бўлиб хизмат қилган, туман кенгаши депутати бўлган фаол

аёл сифатида ҳам, касалхона бош ҳакими, жарроҳлик бўли-
ми бошлиғи бўлиб ишлаётган раҳбар инсон бўлиб ҳам ўзига
хос ибратли мактаб яратолган умр соҳибаларидан биридир.

Демоқчимизки, онаси – Айша аянинг орзусини рўёбга чи-
қариб, болалигида бевақт дунёдан ўтган отаси Абдукарим
аканинг чинакам избосари бўлиб, эл-улус аро яхшилик, са-
воб ишлар уруғини экиб яшаётган эътиқодли, қатъиятли Бо-
стон опалар кўпайсинлар.

ЭЛДА ЭЪЗОЗ ТОПМОҚ БАХТИ

Дилсўз

Сизни илк бор учратганим ёдимда. Ўшанда “Нурчилар” тиббий-санитария қисмида бош врач ўринбосари эдингиз. Сочлари оддийгина турмакланган, қош-кўз, кийими ҳам оддий, сўзу мулоқотда ҳам ана шу оддийлик, самимият яқол сезилиб турган “дўхтир опа”, Сиз мени юракдан тингладингиз, маслаҳатлар бердингиз.

Бола ва ўсмир ёшнинг ўртасидаги фарзандимнинг иштаҳасизлигидан бетоқат бўлиб олдингизга боргандим ўшанда. Кўпроқ халқ табobati йўлидаги муолажалар хусусида тўхталдингиз.

Ўша кунги маслаҳатларингиз бугун ҳам хотирамдан чиқмайди. “Болани бозорга олиб боринг. Бозорни турли мевачева, тансиқ таом, нозу неъматлар ҳиди тутиб кетган бўлади. Табiiй, овқатда инжиқ ҳар қандай боланинг ҳам бундай шароитга кирганда қайси бир неъматга кўнгли кетади. Егиси келаётганини айтади. Шуни олиб беринг. Аста-секин, ёшига ёш қўшилавериши билан бу аҳвол ижобий томонга ўзгараверади. Балоғат ёшига ўтиш жараёнида ҳаммаси изга тушиб кетади. Руҳингиздаги ташвишларни чиқариб ташланг, аввало Яратгanning ўзи умрини узун қилган бўлсин, шифокор бир сабабчи, холос”.

Иссиқ жоннинг иситмаси бор, дегандай, бугун ҳам неваралар ҳолу аҳволидан ташвишланиб бетоқат бўла бошлаганимда, ўша маслаҳатларингиз ёдимга келади. Ўзимга руҳий қувват олиб, ақл билан хотиржамликка суянаман-да, кейин вазиятга муносиб йўл тутаман.

Сизнинг беморнинг дардига чин малҳам бергувчи сўзу амалингизни кейин ҳам тез-тез кузатдим. Вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасида даволаш ишлари бўйича бўлим мудири, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш масалалари

бўйича бошлиқ ўринбосари бўлиб ишлаган кезларингизда ҳам (7 йил ана шу вазифаларда ишладингиз) ўзим билган ва тасаввуримда муҳрланиб қолган инсон сифатида кўрдим Сизни. Бир гал Зарафшон шаҳар туғруқхонасида тўлғоқ азобида ётган ёш она учун қон-плазма олиб шошилаётганингизда дуч келган бўлсам, бошқа гал катта-катта йиғинлардан тортиб энг чекка ҳудудлардаги чоққина учрашувларда ҳам ёш оналарга, хотин-қизларимизга чақалоққа она сутининг энг фойдали озуқалиги ва бу сутнинг табиий кўлайтириш йўллари тўғрисида, яна она ва болада камқонликнинг олдини олиш учун қандай табиий омиллардан фойдаланиш кераклиги хусусида тушунтиришлар олиб бораётганингизнинг гувоҳи бўлдим. Энг муҳими, бу учрашув ва ошкора мулоқотларингиз жараёнида Сиз нафақат билимли шифокор маслаҳатларини берардингиз, баробарида аҳолини соғлом турмуш тарзига бошловчи маънавий-ахлоқий масалалар тўғрисида ҳам уларнинг юрагига етиб борадиган мавзулардаги фикрларингиз билан ўртоқлашар эдингиз.

“Шифокорлик касбида иш соатларининг ўлчов-мезони йўқ. Кундузми-тунми, хизматингга муҳтож бўлиб, йўқлаб келишдим, ёрдамга шошилишинг керак. Сен “Жинси, ирқи, миллатидан, қай фурсатлигидан қатъи назар тиббий ёрдам кўрсатаман”, дея Гиппократ (Буқрот) қасамёдини такрорлагансан. Унга содиқ, бўлишга онт ичгансан”.

“Институтда бир устозимиз шундай деган эдилар: 5 йил ҳалол-покиза, виждонан ишла. Кейин сен учун фамилиянг ишлайди.

Бу жумланинг ҳикматини мен икки йўналишда кўрдим. Аввало 5 йил ана шундай ишлаган ва бу услуб ҳаёт тарзи, кўникмасига айланган шифокорнинг умр йўлини ҳам шу услуб белгилаши, табиий. Иккинчидан, беш йил ибратли фаолият олиб борган билимли шифокор эл-улус орада танилиб қолади. Одамларнинг ўзи уни излаб топаверади, йўқлаб келаверади”.

“Аввало беморни тинглай билиш керак. Кейин касалликнинг келиб чиқиш сабабини аниқлаб, шунга асосланиб, дори-дармон ёзиш лозим. Бу иситма қилибди, парацетамол бериш керак, дегани эмас. Иситма нима сабабдан келиб чиққанини тўла ишонч билан аниқлаш ва шундан кейин дори-дармон қилиш зарур”.

“Раҳбар билими билан ҳам ҳар жиҳатдан устун бўлиши, ўз ишини севиб, ҳалоллик ва инсофнинг тошини баланд қўйиб, қўл остидагиларни ўз фарзандидай тушуниб иш кўриши, айтган сўзининг устидан чиқиши лозим”.

“Шифокорнинг бахти – уни одамлар ғашланиб, нафрат билан эмас, муҳаббат билан эслашларида!”

Булар суҳбатимиз давомида айтган фикрларингиз. Ўзингиз эса бутун ҳаёт йўлингиз давомида ана шу фикрларингизга амал қилишга ҳаракат қилаяпсиз. Тиббиёт олийгоҳини битириб, она шаҳрингиз Навоийга келиб, “Навоийазот” корхонасида цех терапевти бўлиб фаолият бошлаганингизга роппа-роса ўттиз йил тўлди. Бу орада қанчадан-қанча лавозимларда ишлаб, бугун “Нурчилар” тиббий санитария қисми бош врач сифатида фаолият юритаётган бўлсангиз-да, эътиқодга айланган фикрларингизга хиёнат қилганингиз йўқ. Ўзингиз шундай ишлаб, атроф-фигиздагилардан ҳам шуни талаб қилиб келаяпсиз.

Шу аснода бир гапни айтишимиз жоиз. Гоҳда Сизни инжиқ раҳбар деб баҳолаганларини ҳам эшитиб қоламиз. Аслида, инжиқлик иллатми ёки фазилат? Сиздаги “инжиқ”ликни тўла маънода фазилат демоққа асосимиз бордай. Чунки ходимларидан ҳеч қачон ўзини катта тутмагани, уларнинг яхши-ёмон кунида баробар ёнида тургани, улардан ҳеч қачон ҳеч нарса таъма қилмагани ҳолда ишининг сифатини

сўраб, қаттиқ талабчанлик қилса, атроф, йўл-йўлакни қўл учида супираётган хизматчига асосли танбеҳ берса, бошида туриб, ишини сифатли қилишига мажбур қилса, касаллик тарихи ёзган шифокорнинг беморлик сабаби, натижаси ва давоси борасида ёзганларидаги юзакилик, бирёқламаликдан норози бўлиб, унга дакки берса, ҳамширанинг санитария-гигиена қоидаларига тўла риоя қилмай иш жойида тартибсизликка йўл қўйганини кўриб ёки тегишли участкасига бориб, ишни тўғри ташкил қилмаган шифокорнинг фаолиятини таҳлил қилиб унга асосли дашном берса, бу ҳолни инжиқлик деб ҳисоблаш тўғри бўлармикин?!

Яна бир гап. 120 кишилиқ катта жамоага раҳбарсиз. Сиз истасангиз ҳам, ҳамманинг ҳаракатини бирдай бошқариб бўлмайди. Шу боис беморга дилоғриқ бергувчи ҳолатлар ҳам содир бўлиши бор гап. Ана шундай кезларда остонангиздан надомат ва маломат аламлари билан тутоқиб кириб келган кишини астойдил тинглаб, ходим учун ундан уэр сўраган вақтларингиз ҳам бўлганлигига шубҳа қилмайман.

Кези келганда, бир нарсани айтишни лозим деб биламан. Ана шундай куюнчақ ва иймонли шифокор, фаол ва фидойи раҳбар даражасига етгунча олийгоҳдаги устоз-мураббийлардан ташқари И. Фуломов (марҳум), Қ. Абдулқодиров (марҳум), М. Бўронов, Ш. Баҳронов, А. Носиров, М. Рўзиев каби ўнлаб соҳа саркорларининг сабоқларини олган шифокор раҳбарсиз. Айни пайтда эса Д. Давронова, И. Абдуллаева каби қатор шогирдларингизнинг сиз танлаган йўлдан бораётганлиги қувонарли ҳол.

Аввало, Сиз инсонийлик, иймон сабоқларини отангиз, меҳнат фахрийси, фидойи инсон Ялла Равшанов, оқила, фозила уй бекаси бўлган онангиз Саломат момо (раҳматли) Равшановалардан олганингиз рост. Бироқ, бу илму ҳикматларни китоблардан ўқиб олган, бугун ҳам ўз ҳаётини китоблар сабоғи билан тўлдириб, таъкидлашимиз керакки, уққанларини турмушга татбиқ этиб келаётган Юртимизнинг зиёли инсонларидан бирисиз. Илк ўқиган китобингиз “Олтин зангламас”нинг моҳияти берган ҳикмату тарбиявий руҳи бугун ҳам ёдингиздан кўтарилмаган. Абдулла Қодирийнинг “Ўтган кунлар”.

Тоҳир Маликнинг “Имонлашиш умиди”, Ойбекнинг “Навойи”, Пиримқул Қодировнинг “Хумоюннома”, Мирмуҳсиннинг “Меъмор” каби асарлари, Пайғамбаримизнинг ҳадислари ва бошқа маънавий дурдона асарлар шахсий китоб жавонингиздан ўрин олган. Ҳар бири хусусида истаган китобхон билан истаганча чиройли баҳс юритишингиз мумкин.

Шу боис ҳам қизингиз Турсунной, ўғлингиз Жасурбек тарбияли, илм-маърифатга интилувчан бўлиб вояга етишди. Турсунной бугун НДПИ тарих факультети талабаси, Жасур “компьютер технологияси” лицейида таълим олаяпти. Кези келганда бир нарсани айтишимиз жоиз. Сизнинг ҳамиша, ҳар доим бу даражада самарали ва тўқис фаолият олиб боришингизда жуфтингиз – Навоий машинасозлик заводида техника хавфсизлиги бўйича муҳандис бўлиб ишлаётган Комил Яллаевнинг хизмати катта. Бунини Сиз ҳамиша чин дилдан эътироф этасиз: “Турмуш ўртоғимнинг ҳар бир масалада мени тушуниб, маънавий мадад бўлиб туришлари ҳам катта гап!”

Дарҳақиқат, Сиздай қирқ жони бўлса, борини фидо қилиб ишлайдиган, яшайдиган аёллар учун бундай раҳнамоликнинг ўзи катта мадад.

“Ҳомийлар ва шифокорлар йили”да Сиз раҳбарлик қилаётган поликлиникада самарали ишлар амалга оширилди. Ҳудудингиздаги уруш ногирони ва қатнашчиларига, ёлғиз қарияларга, соҳада ишлаб, нафақага чиққан ёки ногирон бўлиб қолганларга, бахтсиз ҳодисалар сабабли оғир аҳволга тушиб кун кечираётганларга доимий тиббий ёрдамдан ташқари моддий ёрдамлар ҳам кўрсатилди. Бунда пуллик хизмат кўрсатиш ва ҳомийлар маблағлари ҳисобига йиғилган жамғарма маблағларидан фойдаланилди. Айниқса, “Соғлом авлод учун” жамғармасининг ёрдамлари керакли нуқталарга етказилишига эришилди. НЭС, ГРЭС ишчи-ходимларининг тиббий кўриги ташкил қилинди.

Қадрли Танзила опа, шунча гаплардан кейин Сизга айтадиган сўнгги сўзимиз ушбудир: Элнинг соғлиги учун беминнат, юракдан хизмат қилиб келаётган шифокорлардан бири сифатида вилоятимизда ҳурмату алоҳида ўрнингиз бор. Ана шу ўрнингиз сира йўқолмасин, эл-улус бахтига ўзингиз ҳам соғ-омон бўлинг.

БОЛАЛАР ШИФОХОНАСИНИНГ БОШ ҲАКИМИ

Пахтачиликда ўз мактабини яратган карманалик бригадир Сиддиқ Жамоловнинг хонадонидида учинчи ўғил дунёга келди. Эсини танигач, тенгдошлари қаторида мактабга борди. Ана шунда акаси Абдурасул Сиддиқовга эргашиб, ўқишга алоҳида меҳр берди. Мактабни битиргач, шифокорлик касбини танлади ва Самарқанд тиббиёт институтининг педиатрия факультетига ҳужжат топширди.

Насиба экан, талаба бўлди. Ўқишни тугатгач, Навоий шаҳар шифохонасида ўз фаолиятини бошлади.

Фаолиятининг дастлабки йилларида шифохонанинг “тез ёрдам” бўлимида хизмат қилди, кейинчалик реанимация бўлимида анестезиолог сифатида ишини давом эттирди.

Бу орада ҳарбий хизматга чақирилиб, Қозоғистоннинг Семипалатинск, Бойқўнур, Олмаота каби шаҳарларида ҳарбий врач сифатида ўз хизмат бурчини адо этиб келди.

– Хизматим тугагач, ҳарбий шифокор бўлиб қолишимни таклиф қилишди. Ҳамма шароит, имконият бор эди. Бироқ тупроқли йўлларда қолган болалигим мени соғинтирар, ортга қайтишимга чорларди. Пахтакор сифатида қатор орденлар олган, эл-улус орасида ўзининг ҳурмат-эътиборига эга бўлган отам, тандирда жийдадай қизартириб нонлар ёпадиган онам, хуллас, барча жон-жигарларим, уйим-остонам мени қаттиқ соғинтирар, юртимга қайтишни ниҳоятда қўмсаётган эдим. Шу боис турмуш ўртоғимни ҳам олиб кетган, “Ленинск” шаҳрида янги қурилган уйлардан бирида бемалол яшаётган бўлсам-да, бу таклифни қабул қилолмадим...

Булар бугунги кунда вилоят болалар шифохонасида бош врач сифатида хизмат қилаётган Низомиддин Сиддиқовнинг кечаги кунига дахлдор гаплар эди.

У ҳарбий хизмат даврида, ундан олдинги, кейинги фаолияти йилларидаям ўзидаги ташкилотчилик, жонкуяр-

лик, фидойилик, ҳаракатчанлик, каби фазилатлари билан атрофидагилардан ажралиб турарди. Шу боис хизматдан келиб фаолиятини давом эттираркан, раҳбарликдаги бу туғма қобилияти кўпнинг эътиборини тортмай қолмади. Дастлаб шаҳар шифохонаси реанимация бўлими бошлиғи вазифасига тайинланган бўлса, кўп ўтмай шаҳар соғлиқни сақлаш бўлими бошлиғи, вилоят шифохонаси реанимация бўлими етакчиси вазифаларида хизматини давом эттирди.

1991-95 йилларда эса даволаш бўйича вилоят шифохонаси бош врачлари ўринбосари вазифасида хизмат қилди.

Юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, қаҳрамонимиз 1996 йилдан буён вилоят болалар шифохонаси бош врачлари лавозимида фаолият кўрсатиб келмоқда.

Н.Сиддиқовнинг болалар шифохонаси ташкил этилишидаёқ муносиб хизматлари сингган.

Шифохонага кадрлар танланиб, бўлимларнинг энг замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан жиҳозланишига ҳам имкон қадар эришилдики, шубҳасиз, бу ишларда раҳбар сифатида қаҳрамонимизнинг арзирли хизматлари бор. Айниқса, 87 миллион “иен”лик япон гранти асосида 77 номдаги ўта ноёб, компьютерлаштирилган тиббий асбоб-ускуналарнинг келтирилиши шифохона фаолиятининг ижобий томонга ўзгаришига сабаб бўлди.

– Шифокорларимизни рағбатлантириш масаласида уларнинг ҳалоллиги, билимдонлиги асосий мезон ҳисобланади, – дейди биз билан суҳбатда Низомиддин ака.

Шу аснода моддий ва маънавий шароитни яхшилаб бориб, шифохонамизда тор мутахассислаштирилган хизмат кўрсатиш тартибини жорий қилдик.

Булар, албатта, бош шифокорнинг бир лаҳза қониқиши ичида айтган гаплари. Лекин унинг ёниқ ва доимий безовта қалби бундай хотиржамлик, қониқиш ҳисси билан узоқ вақт қололмайди. Янги-янги иш ташаббуслар сари интилаверади. “Ҳомийлар ва шифокорлар йили” унга бу борада қўшимча куч, рағбат бахшида эга олди.

Шу кунгача жарроҳлик хоналари, реанимация бўлими, муолажа хоналари ёзда иссиқдан чатнаб кетиб, бемор у шифокорлар ўртасида айрим муаммоларнинг пайдо бўлишига сабаб бўлар эди.

Бу муаммонинг бир қисми жорий йилда ҳомийлар ёрдамида бартараф этилди. Яъни, “Қизилқумцемент” ОАЖ ходимларининг бир кунлик иш ҳақи ҳисобига 3 та конденционер (2,5 миллион сўмлик) бўлимларга берилди. Ободончиликка, шунингдек, иссиқлик тизимини таъмирлаш ишларига алоҳида эътибор қаратилди. Ушбу борада эса юқоридаги корхона қаторида вилоят молия бошқармасининг раҳнамолиги асқотди.

Яна бир гап. Н. Сиддиқов шифохона ходимлари иш фаолиятининг сифатига алоҳида талаб билан ёндашади. Бу борада ишни қаттиққўллик билан ташкил этади. 0-14 ёшдаги болалар даволанадиган шифохонада ота-оналарнинг ҳам шифокорларга ана шундай талабчанлик билан муносабатда бўлишларига тарафдор.

– Ҳар бир қаватнинг кириш жойларида “Шифохонада барча хизматлар bepул”, деган ёзув осиб қўйилган. Остида “Маъмурият”, деган ёзув ҳам бор. Ота-оналар ана шунга ишонишлари керак.

Афсуски, одамларимизнинг ўзи айрим кўнгилсиз ҳолатларнинг келиб чиқишига сабабчи бўлишади.

Булар унинг суҳбатимиз асносида юракдан айтган гапларидир.

Вилоят болалар шифохонасида айни пайтда 125 ўрин учун бемор қабул қилиниб, шундан 20 ўрин оналар учун ажратилган. Уларга 35 нафар олий маълумотли мутахассис шифокор хизмат кўрсатади. Шифохонада жами 275 нафар ходим фаолият олиб боради.

Қаҳрамонимиз бу катта жамоанинг фаолиятини таъминлаш, нафақат болалар шифохонаси, унинг 0-14 ёшдаги болалар учун шошилинич тез тиббий ёрдам маркази сифатидаги фаолиятини ҳам тўғри ташкил этиш учун барча имкониятни ишга солган.

Н. Сиддиқов ўз бахтини тўқис деб билган юртдошларимиздан бири. У буни шундай изоҳлайди:

– Мен ўзимни жуда бахтли ҳисоблайман. Чунки ўзим севган касбимда ишлаб юрибман, бу касб-коримдан инсонларга, элга фойдам тегаётганини ҳар лаҳза ҳис этиб тураман.

Қолаверса, сеvimли оилам, бахтли фарзандларим ёнидаман.

Аслидаям, шундай. Низомиддин Жамолович бахтли инсон, бахтли шифокор – раҳбар! Ҳатто хизматлари 2001 йилда Президентимиз томонидан “Шуҳрат” медали билан муносиб тақдирланган.

ЁРУФ КҮНГИЛ БИЛАН

“Ёй” буржида туғилганларни сода, тўғри сўз, очиқ кўнгил деб таърифлашади мунажжимлар.

Аслида, бу фикрда жон борлиги рост. Мазкур юлдуз буржида туғилганларнинг қайси билан суҳбатлашмайлик, бунга ишонч ҳосил қиламиз.

Вилоят асаб-руҳий касалликлар диспансери иш бошлаган дастлабки йиллардан ушбу даргоҳда йигирма йилга яқин бош врач лавозимида ишлаб келаётган, мазкур юлдуз буржида туғилган Баҳриддин Бўриевда ҳам суҳбатимиз хулосаси ўлароқ, ана шундай фазилатлар борлигини кўрдик. Бош врач сифатида энди иш бошлаган кезларида унинг ҳаётида шундай воқеа рўй бердики, у шифокорнинг хотирасидан ҳамон кетгани йўқ.

Бунда қанча азият чеккан бўлса-да, қилган ишидан пуншаймон бўлмайди асло.

1980-90 йиллар оралиғида миллий қадриятимиз намунаси бўлган Наврўз байрамимизни 31 март санасига кўчириб, “Навбаҳор байрами”, дея эълон қилинганидан кўпчилигимиз воқифмиз. Ваҳоланки, 21 март она табиатнинг ўзи сайлаган баҳорги тенгкунлик бўлиб, шу кундан бошлаб, табиатда чинакам уйғониш бошланади. Шу боис бу кун Наврўз – “янги кун” маъносини беради.

Ҳатто Шарқ халқлари мучалидаги ойлар ва йил ҳам шу кундан бошлангани эътиборли факт. Минг йиллар олдин Наврўз зардуштийлар китоби “Авесто”да ҳам қайд этилган бўлиб, деҳқончилик йилининг биринчи оyi “Ҳамал” ҳам шу кундан бошланади.

Энг ачинарлиси, ўша кунларда Қурбону Рўза ҳайитлари, майитга жаноза ўқиш ҳам қаттиқ тақиқ остига олинган, бундай тadbирларга бош қўшганлар эса сиқувга олинар эди. Юқоридан бошланган бу тартиб-буйруқлар барча ҳудудларда сўзсиз бажарилиши керак бўлиб, ана шундай кунларда

бундай масалаларда “катта”лар билан баҳслашиб қолаверадиган бир муаллим аёл Наврӯз кунӣ ўқувчиларини шундоққина мактабга туташ қабристон бўйига олиб боради ва оралиқда дарахт кўчатлари ўтқазишади.

Бу гап “катта”лар қулоғига етиб боргач, аёлни тийиб қўйиш учун ҳаракат бошланади. Аммо муаллима уларга осонликча таслим бўлмайди. Охир-оқибатда аёлни “У эсини еб қўйган. Соғ одам бунақа иш қилмайди”, деган хулосага келадилар. Шифокорлар ҳам бу ишга аралашади. Аёлни “руҳий касал”, деган хулоса чиқарибгина юқорининг агрессив сиёсатидан омон қутилиб қолиш мумкин, деган фикр қарор топади.

Ниҳоят, туман миқёсида бундай ҳужжат ёзилади. Бироқ вилоят миқёсидаги соҳа мутахассисининг тасдиғи билангина бу хулоса кучга кириши мумкин бўлгани боис 1986 йилда вилоят асаб-руҳий касалликлар диспансери бош врачӣ бўлган Б. Бўриев ҳам бу ишга жалб қилинади.

– Туман мутахассиси, поликлиника раҳбари, ва компартия вакили биргалашиб, аёлнинг уйига бордик, – деб хотирлайди ўша кунни Б. Бўриев. – Уларнинг таъкидлашганларига қарамай, ўзимни таништирдим.

Аёл тутақиб кетди. Шерикларим кетиб қолишди. Мен ўтириб суҳбатлашдим, аёлнинг руҳий ҳолати мени қизиқтирарди. Обдон синовчан саволлар бериб, текшириб кўрдим. У сонпа-соғ эди.

“Йўқ, соғ одамни касал, деб справка беролмайман!” – деб узил-кесил фикримни айтдим ва маълумотномага ҳам соғ, деб ёздим...

Аёлга уни руҳий касалликда айблаб қилинган ҳаракатлар, табиийки, алам қилади. Шунинг учун у республика радиосининг «Қармоқ» эшиттиришлар таҳририятига шикоят ёзади.

Кўп ўтмай, бу шикоят юзасидан журналист келиб, суриштирув ўтказди. Худди шу кунӣ Б. Бўриев туманлардан бирига сафарга кетган эди. Натижада, обкомпартия, райкомпартияда бўлиб, мутасаддилар билан суҳбатлашиб, бошқа бу ишга дахлдор бўлган кишилар билан учрашиб, хулоса

олган журналист Б. Бўриевни кўролмай ортга қайтади. Энг ёмони, обкомпартиядан унга ҳамма айбни аёлни “соғ” деб маълумотнома бериб, уларнинг истак-хоҳишига қарши борган Бўриев елкасига ортиб, уни партиядан ўчирганлари, ишдан бўшатганлари тўғрисида ҳужжат бериб юборилади.

Шу боис, кўп ўтмай республика радиосининг мазкур мавзудаги танқидий эшиттириши бутун республика бўйлаб тарқалади. Аввал узунқулоқ гаплардан бу хабарни эшитган қаҳрамонимиз такрорий эшиттиришни тинглайди ва гап нимадалигини фаҳмлаб етади. Шу сабабли у ҳам таҳририятга телефон қилади, обкомпартияга норозилик билдириб хат ёзади.

“Ахир, мен партия аъзоси бўлмасам, мени қандай қилиб партиядан ўчиришади? Ҳозир мен ўз жойимда ишлаб турибман. Ишдан бўшатганлариям ёлғон. Бунинг устига мен “опа”га касал деб эмас, “руҳий соғлом”, деб маълумотнома берганман”, деб таҳририятга раддия ёзади. Обкомпартияга ҳам, вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасига ҳам норози бўлиб, такрор-такрор арз қилаверади.

– Шундай норозилик “юришларим” давом этаётган бир пайтда обкомпартияга чақиришди, – дейди у воқеани эслаб. “Агар тинчисанг тинчидинг, бўлмаса, бир кечада йўқотиб юбораман”, – деб қўрқитди бесунақай гавдали бўлим бошлиғи.

Шу даврларда соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи бўлган раҳматли И. Фуломов Б. Бўриевга шундай маслаҳат беради:

– Ишдан бўшатишнинг йўқи. Шаън ё шахсингга тегадиган бир сўз деганим йўқи. Ёш мутахассиссан, бизга кераксан, тинчгина ишингни давом эттириб юравергин, гапни кўпайтирма. Ўзингга ёмон бўлади, важоҳатларини кўриб турибсан...

Бағоят самимий, оталарча меҳрибонлик билан айтилган бу гаплар уни ҳушёр торттиради.

Раҳбари айтганидай, ишини “тинчгина” давом эттирадию...

– Ўша воқеа сабаб орттирганим қанд касали бўлди, – дейди Б. Бўриев.

Ҳақиқат эгилади, букилади, лекин синмайди, деймизу, аммо унинг танимизда қолдирган асорати бутун умримизга татийди.

Қаҳрамонимиз йиллар ўтгани сайин И. Фуломов, Е. Норбоевдай устозлар таълимини олиб, ҳаётга теранроқ қарайдиган бўлди. Ўзи Д. Ўроқов, З. Жумаева, М. Наврӯзова, П. Ражабов каби ўнлаб шогирдларни тарбиялаб, ёнига олди. Бироқ бошқа ҳеч қачон соғ одамни касал деб айтишга мажбур этилгани ҳам, бунга бош қўшгани ҳам йўқ.

Б. Бўриевнинг оиласини шифокорлар оиласи, дейиш мумкин. Аёли Шаодат “Нурчилар” ТСҚда ҳамшира бўлиб ишлайди. Қизлари Гулчеҳра ва Ольга ҳам она ишини давом эттириб, шу соҳада хизмат қилмоқда. Ўғли Машрабжон эса НМЗ (Навоий машинасозлик заводи)да пайвандловчи, чилангарлик вазифасида фаолият кўрсатмоқда.

Баҳриддин ишдаги фаолиятдан ташқари чорвачиликка қизиқади. Шу боис ишдан кейин, бўш пайтлари мол-ҳол, товуқ, қўй боқиш, уларни меҳр билан парвариш қилишдан эринмайди.

– Яна бу нарса бойишнинг энг ишончли ва ҳалол йўли, – дейди жилмайиб. – Мен уларни ўтлатиб юриб, ҳамма чарчоқларимни унутаман, яна бу машғулот менга кечаги кундан қолган дардимни унутишимга ёрдам беради.

Б. Бўриев фаолияти давомида ҳам самарали ишлаб келаётган шифокорлардан бири. У нафақат беморларни даволашга эътибор қаратибгина қолмай, ўз ишига, виждонан ёндашади. Аҳолига асаб-руҳий касалликларни келтириб чиқарувчи сабаблар, уларнинг олдини олиш йўллари тўғрисида тушунтиришлар беришни ўз бурчи деб ҳисоблайди.

– Одамлар психиатр деган сўзни эшитганларида бошқача хаёлга борадилар. Кўпроқ бу соҳани шизофрения каби оғир касалликлар билан иш олиб борувчи соҳа, деб билганлари ҳолда психиатр назорати ҳақида гап борса, ваҳимага тушиб қоладилар. Ваҳоланки, феъл-атвори ўзгарган, салга таъсирланадиган ва хафа бўлаверадиган, безовта, продасиз, лоқайд, одамови болалар ҳам психиатр кўригига юборилиши керак.

Уларнинг руҳиятидаги бу ўзгаришлар сабаби ўрганилади ва бу ҳолатдан чиқиш йўллари кўрсатилади.

Кўпинча нотинч, ота кўп ичкилик ичадиган, сержанжал оилаларнинг болаларида юқоридаги қусурлар кузатилади. Шу боис давони оиладаги муҳитни тозалаш, тинчлантириш, яхшилашдан бошлаш керак.

Хуллас, ўз касб-корини севган шифокоримиз қанчадан қанча одамларнинг дардига дармон бўлиб, қанча-қанча инсонларнинг соғлом ҳаёт тарзи билан яшашига сабаб бўлгани рост гап.

Фақат, қанча инсонлар шифо топган, фарзандларини даволатган бўлса-да, ошкора миннатдорчилик билдиришга андиша қилганларида ҳам Б. Бўриев буни тўғри қабул қилади.

– Кошкийди, эл болалари бутунлай соғлом бўлса, биз – шифокорлар ишсиз қолсак ҳам рози эдим, – дея ўз сўзига якун ясайди у.

Бу унинг – самимиятидан, ўзгаларга фақат яхшилик тилаш ва яхшилик қилишга бел боғлаганидан далолатдир.

УМР ЙЎЛИДАГИ ИЗЛАР

Вилоят суд тиббий экспертиза бюросида суд тиббий экспертлигидан бошлаб Бюро бошлиғи лавозимиغا-ча бўлган йўлни босиб ўтган, соҳанинг ўзида 25 йилга яқин хизмат қилган Султон Ҳасанов билан суҳбатимиз қуйидагича бошланди:

– Институтда ўқиб юрганымда соҳамизнинг жуда кенг қамровли бўлиб, адолатга хизмат қилиши мени ўзига қизиқтириб қўйганди. Шу боис эндигина шифокор сифатида иш бошлаган кезларим вилоятда суд тиббий экспертиза бюроси ташкил бўлгани мени қувонтирди. Бюрони ташкил этиб, унинг моддий техник базасини мустаҳкамлашда, кадрлар захирасини ташкил қилишда талай хизматлари сингган Мели ака Адизов раҳбарлигида 1982 йилда шу ерга ишга ўтдим, – дейди С. Ҳасанов фаолияти хусусида берган саволимизга жавобан. М. Искандаров (бюро ташкилий услубият бўлими мудири), И. Султонов (комиссия бўлими мудири), Н. Муродова (ҳамшира) каби соҳа ходимларини ҳам устози сифатида алоҳида эътироф этади.

– 1983 йил эди чамаси, – эслайди қаҳрамонимиз. –Тожикистондан Зарафшон шаҳрига картошка келтириб сотади-ганларнинг машинаси вилоят ҳудудида автоҳалокатга учрайди. Рулдаги киши жойида вафот этади, иккови енгил тан жароҳати олади. Шунда Зарафшон шаҳар суд тиббий эксперти кўрмасдан хулоса ёзиб бериб қўя қолади.

Бироқ орадан уч ойча вақт ўтгач, марҳумнинг оила аъзолари “шериклари атай ўлдирган”, деган гумон билан юқорига ариза ёзишади. Ана шунда бюродаги устозимиз Муродулла ака Искандаров ва мен, ИИБ дан офицер Х. Эшжонов “Тожикистон қайдасан?”, дея йўлга тушганмиз.

1 июл куни С. Айний довонидан ўтиб, Ленинобод вилоятининг Гончи райони Ровот қишлоғига кириб борганмиз.

Ғончи район ИИБ бошлиғи Эргашев ташвишли тарзда “ровотликлар жуда ваҳший халқ, эҳтиёт бўлинглар”, деб огоҳлантириб, жиноят қидирув бўлими бошлиғини қўшиб жўнатган.

Биз ҳудудга етиб борганимизда ўйлаганимиздан ҳам зиёда оломон нафрат тўла кўз билан қарши олган, қабристонда ҳам ана шу нафрат ва таҳдид нигоҳи билан ҳар бир ҳаракатимизни таъқиб этиб турган.

Биз бир-бировимизнинг тилимизни умуман билмасдик, фақат нигоҳлар савол-жавоб учун шай эди. Шукурки, ораларида ўзбек тилини биладиган бир қария бор экан. Ўша қария маҳсиси қўнжидан соҳамизга дахлдор Москвадан чиқадиган журнални олиб, биздан сўради:

– Мана суд экспертизанинг иш қуроллари. Сизларда нимага йўқ?

Аслида, бизнинг ҳозирги ишимизда бундай қурол-аслаҳа асло керак эмас, биз керагини олиб борган эдик. Вазиятни тушунтиришга ҳаракат қилган Ғончи туман ИИБ вакилини судраб, даврадан четга чиқариб қўйишди. Оломоннинг вазоҳати чини билан ташвишли эди. Биз иложи борица аҳволни тўғри тушунтиришга ҳаракат қилдик. “Албатта, Сизлар истаган нарсани исботлаб берамиз, бунга ишонинг”, деб қариянинг кўнглини юмшатишга ҳаракат қилдик.

Шу аснода қабрни очиб, таҳлил учун керакли анализларни олдик. Дарҳақиқат, олдинги эксперт текширмай, ёзиб берганлигини (мурда ёрилмаган, текширув қилинмагани рост эди.) тан олиб, олган анализларни лаборатория (таҳлилхона)да текшириб, тегишли хулосага келишимизни айтдик. Қанча муддатда натижа-хулоса чиқишини сўраб қолган оломон саркори ўша куниёқ вакилини юборибди. Хулосани айтдик. Чини билан автоҳалокат туфайли ўлим содир бўлгани рост эди.

– Шуни “ўлдирилган” деб ёзиб беринглар деб, тоғлик киши бир белбоғ пулни тутқазаяпти. Зинҳор бундай қилмаслигимизни эшитгач, тутақиб кетди. Ўша вақтлар вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи бўлган раҳматли

И. Фуломовнинг қабулига ҳам шу ҳолатда кириб борибди, унга ҳам юқоридаги таклифини айтибди.

Бироқ “тоғлик”ларнинг ақидалари, феъл-расм-одатлари барибир ўз қору амалини қилибди.

Ўлимнинг сабаби автоҳалокатлиги қонуний асосда исботланган, бу борада юқоридан ҳам расмий жавоб жўнатилган бўлса-да, барибир марҳумнинг иккинчи ҳайдовчи шеригини тутиб-ўлдириб, жасадини сувга улоқтиришибди, деган гап-сўзлар тинмади.

Бундай воқеалар ё у, ёки бу шаклда соҳа ходимлари фаолиятида кўп учрайди.

Қаҳрамонимиз соҳада ишлаб юрган дастлабки йилларда шундай воқеаларнинг яна бири бўлиб ўтган эди.

Туманларнинг биридан ИИБ вакили ҳужжат олиб келади. Касаллик тарихи ва тегишли ҳужжатлар асосида (жабрланувчи келмагани) қаҳрамонимиз маълумотнома ёзиб бериши лозим эди. Барча ҳужжатларни ўрганиб, шу асосда “енгил тан жароҳати олган”, деган маълумотнома беради. Бироқ орадан ҳеч вақт ўтмай, бюрога бир талай оломон бостириб келади. Бошлиққа киради.

Ниҳоят, Султон Ҳасанов ёзган маълумотнома бекор қилиниб, бошқадан “бош суяги ёрилган”, деган маълумотнома ёзиб берилади. Бунга, албатта, юқорида айтганимиз – арз қилувчиларнинг гурбат-жанжалларидан қутулиш учун мажбуран ёндашиш, ён бериш сабаб бўлган. Шундан сўнг арзчилар тўдаси муродига етиб, айбланувчи қамалиб кетади.

Лекин қамоқда туриб ҳам у бу тухмат, ҳақсизликка чидай олмайди. Юқорига кетма-кет норозилик аризалари ёзаверади. Ва текширишлар бошланиб, кейинги маълумотнома бекор бўлади. Дастлаб қаҳрамонимиз берган маълумотноманинг қонунийлиги ҳужжатлар асосида исботланиб, 6 ойдан сўнг қамоқдаги киши чиқиб келади.

– Лекин бу ўтган 6 ой ичида мен ҳам озмунча руҳий изтироб чекмаганман, – дейди у 20 йиллик ўтмишига назар ташлаб. – Аммо руҳимдаги табиий бир қайсарлик мени ўшанда ён беришга сира йўл қўймаган. Агар яна неча марта

менга шу иш бўйича хулоса ёзиб бер, дейишса, ўша хулосамни ёзаман, деганман шу аснода сўз кетган вазиятларда.

Ана шундай ва бошқа сабаблар боис, С. Ҳасанов ўзи бюро бошлиғи бўлгач, соҳада қатъий тартиб жорий қилади.

Суд-тиббий экспертлар касални учинчи кун, албатта, бориб кўришади. Шундай ҳолатлар жараёнида эса не-не туҳматчилар, уларга ҳомийлик қилганлар фош бўлганлари рост гап.

Бироқ бугун ҳам бундай воқеалар учраб туради. Анча муддат ўтгач маълум бўлиб, касаллик тарихи ҳамда бошқа тегишли ҳужжатлар билан келиб, маълумотнома талаб қилдиган, олиб кетадиганлар бор.

Булар ҳақида гапираркан, ҳамиша ёруғ чеҳрали қаҳрамонимизнинг юзи бир лаҳза тундлашади.

Лекин биз бугун бундай гапларни таҳлил қилиш учун қўлимизга қалам олганимиз йўқ, қаҳрамонимизнинг умумий ҳаётига бирров назар ташлашимиз лозимлигини асло унутмай, мавзу йўналишини бошқа томонга бураимиз.

С. Ҳасанов ҳаёти давомида ўз устида ишлашни канда қилмайдиган мутахассис. Украина врачлар малакасини ошириш институтида, Харьков шаҳрида мутахассислик бўйича таҳсил олган.

Оиласи, тўрт нафар фарзандини ардоқлаб, қадрлаганидай, дўст-ўртоқлар даврасига ҳам меҳри баланд. Уларга ширин-мазали таомлар пишириб бериб, шу билан бўш вақтларига мазмун киритади. Бироқ бундай кезларда илмий китоблардан ташқари бадий китоблар ўқишни ҳам канда қилмайди.

Вилоятдаги соҳа раҳбарини бугун барибир ўйлантираётган муаммолар бор. У кейинги йилларда суд-тиббий экспертлигига ҳавасманд ёшлар камайиб бораётганидан, эртага кадрлар муаммоси пайдо бўлиши мумкинлигидан ташвишланади.

Хуллас, вилоят суд тиббий экспертиза Бюроси бошлиғи, карманалик шифокор Султон Ҳасанов ҳам камтарин инсон, ҳам тажрибали мутахассис сифатида атрофидагилар ва қўл остидаги ходимларга ибрат бўлиб келмоқда.

ЎЗИНГДАЙ КАМТАРИН, ЎЗИНГДАЙ УЛУҒ

Ватан, Сенинг ҳар қарич тупроғинг, ҳар гиёҳ-япроғинг азиз, муқаддас! Бамисоли жон томирларимизда оқаётган ҳаётбахш қон каби; вужудимизни бир замбил лошдан фарқлаб, бунёдкорлик ҳиссини тўлдириб қўйган эзгу руҳ мисол.

Ватан, Сен биз учун азизсан, қадрдонсан, суюксан бамисоли кўксидан тириклик сутини тутган Онамиздай, бор куч-қувват, иродаси ила ҳаётимизнинг файзу мазмуни учун югуриб-елган отамиз, фидойидўст, оғамиз, жигаримиз, меҳрли ёр, оқибатли фарзандимиз кабисан!

Сенинг бағрингда минг йиллик тарихимиз, қадриятларимиз намунасини кўриб ўсдик, улғайдик.

Нуроталик ДСЭНМ дезинфекция бўлими мудир Темир Ийдиев Сени ана шундай улуғ иймон ва виждон билан суйди. Шу боис ҳам “Поклик иймондандир!” деган ҳадисга мувофиқ ҳолда аҳоли яшаш жойлари, таълим даргоҳлари, шифохоналар, хуллас, барча масканлар озодалиги учун тушунтириш ишлари, амалий ҳаракатлар олиб бораркан, бу ишлари Сенинг порлоқ келажагинг – тараққиётинг, юксалишинг бардавомлигига хизмат қилишидан қувонди.

Халқ орасида юқумли ва бошқа касалликларнинг олдини олиш учун курашаркан, бундай сиҳатликда яшайдиган, шундай руҳият билан умргузаронлик қилиб ҳаёт кечирадиган одамлар, албатта, Сенинг обод ва озодалигингга ҳисса қўшишларига ишонди.

Шу аснода ўз билимини шу қадар ошира бордики, ҳатто тозаликни назорат қиладиган муассасаларнинг ходимларидан кўпроқ ўша соҳага доир билимларга эга бўлди. Шу боис ҳам у бугун меъёрий ҳужжатлар бўйича эмас, қўл учида, кўз учунгина қилинадиган ишлардан норози бўлади. Ахир, зарарсизлантириш учун кўзда тутилган кимёвий препаратлар

жойларда белгиланганидан 15-20 марта кам берилаётган экан, шифохонада мураккаб вазият пайдо бўлмайдами? Дейлик, жарроҳлик тифлари кўрсатмалардаги даражада зарарсизлантирилмаса, туғруқ пайтидаги жиҳозлар шундай ҳолатда ишлатилса (ва ҳоказо ҳолларда), бемор ёки туғруқдаги аёлнинг ҳоли не кечади? Ахир, ҳар муҳитда вирус, касалликлар келтириб чиқарадиган микроблар жуда кўп учрайди-ку!

Бу беморлар эса менинг, унинг, қўшнининг жондай яқин кишилари ҳам бўлиши мумкин-ку!

Энг асосийси, Сендаги файзу барокот, равнақ учун ҳисса қўшадиган кишилар улар! Бизнинг кору амалимиз синови учун хизматимизга муҳтож қилиб юборилган Аллоҳнинг нажотгалаб бандалари улар!

Ёки мактаб ва мактабгача таълим муассасаларида ана шундай муаммоларга дуч келишимиз келажагимизга болта уриш, дегани эмасми? Ахир, Сенинг келажагинг ҳар жиҳатдан соғлом, баркамол бўлиб вояга етадиган ёш авлодга боғлиқ-ку!

Аслида, халқ фаровонлиги учун бир-биридан халқчил, ҳаётий қонуну қарорлар чиққан, бугун ҳам чиқаётир. Қаҳрамонимиз булардан бениҳоя қувонса-да, гоҳида уларнинг ижросига нисбатан жойлардаги бирёқлама муносабатдан кўнгли оғрийди.

– Президентимиз саъй-ҳаракати билан соғлиқни сақлаш тизимида чуқур ислоҳотлар давом этмоқда, – дейди у. – ҚВАларга ҳам энг замонавий тиббий асбоб-ускуналар берилган. Афсуски, улардан фойдаланиб, ҳаётга татбиқ этувчи мутахассис топилмайди. Бунга ё лаёқат етишмайди, ёки имконият!

Темир ака Ийдиев Аллоҳ кўрсатган илм-диёнат йўлидан юриб, “нафсу аммора” деган балони жиловлаган инсон.

Т.Ийдиев иккинчи жаҳон уруши йилларида умри жангоҳларда кечган, кейинги даврда далада ҳалол-покиза ишлаб, 80-йилларда “Чилустун” жоме масжиди имоми бўлган, элимизнинг иймон-диёнати учун хизмат қилган отасидан диний таълим олган.

Имом Исмоил ал Бухорийнинг “Саҳиҳ-ҳадис”лариниям, бошқа тарбиявий мавзудаги Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф китобларию асарларни-да ўқиб чиққан бу инсон Ибн Сино номли маҳалланинг диний-маърифий ишларида бошқош бўлиш билан бирга эл-улусга иймон илмидан, маънавиятдан сабоқ ҳам бераётир. “Биздан қоладигани солиҳ амалли фарзандлар, Юртбошимиз айтганларидай, обод ва озод Ватан, биз билан кетадигани амалларимиз – бизни ё Жаннати ризвон боғларига етаклаб киргувчи солиҳу эзгу, ё Дўзахи азим азобларига гирифтор қилур нобопу нобакор ишларимиз!” дейди у.

Онажон Ватан, аслида Сендан фақат “олишни хоҳлаган”, тинмай олса-да, тўймай, яна шу йўлда югуриб-елаётган, шу асно гоҳ сармаст, гоҳ бадмаст бир ҳолат-кайфиятда умр кечириётган, фаолият юритаётган, ўзганинг на дард-ташвиши, на алам-оғриғини ҳис қилмаган; сувратга берилиб, сийратини унутган кимсалар билан у – оддий иш, оддий тўнли кишини ёнма-ён қўйиб, маънавият хусусида, Ватан, яъни Сен тўғрингда баҳс ташкил этилса, борми...

“Миллий ғоя? Маънавият? Ватан? Булар менинг “компитент”имга кирмайди. Уни фалсафадан дарс берадиган ўқитувчидан сўраш керак”, деган бир Нафс бандасининг тушунчасини нима билан изоҳлаш мумкин?

Сени танимаган, Сени билмаган, шу боис Сен ҳақингда ҳатто тўрт оғиз сўз айтишни эплай олмай, “компитентимга кирмайди”, деб қутилиб қолишни истаганлар илм-маърифатсиз, маънавиятсиз кишилар эмасми? Бундай қалбан кўр кимсалар учун Нафс йўлида Сени сотиб юбориш ҳам жуда осон иш!

Минг шукур, минг шукурки, бундайлар кўп эмас. Лоақал улар билан ёнма-ён улуғ маънавият соҳиби бўлгулик, шу асно Сени ва Сендай серқуёш, сернеъмат, серҳикмат она Ватанни бериб қўйган Яратгувчини ҳар недан азизроқ кўриб, ардоқлаб яшагувчи, эл-улусга ҳам ана шундай ҳаётнинг ҳикмати-ни тушунтиргувчи Темир ака Ийдиевлар кўп бағрингда! Улар Оврупача фильмлардаги ҳаётга эргашиб, енгил-елпи кўчаларга кириб кетаётган ёшларни ҳам, меҳр-оқибатни унутиб,

худбинлашиб бораётган ака-ука, оға-иничиликни ҳам, ўзбекона шарм-ҳаё, одоб бобидаги минг бир камчилигу бошқа-бошқа иллатларни-да, табиату жамиятга, ишу бунёдкорликка бўлган не-не юзаки муносабатниям маънавиятимиздаги ечимталаб муаммо, деб қарайдилар.

Шу йўлда мурасасиз кураш олиб борадилар. Кўпни инсоф-иймон билан иш тутиб, жамият, халқ, Ватан манфаатларини ўз манфаатидан кам кўрмасликка чақирадилар.

– “Бешикдан қабргача илм изла”, деган Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо (с.а.в.). Мен ҳам шу кунларда соҳам бўйича малака ошираяпман, – дейди Темир ака биз билан кечган бир лаҳзалик суҳбатда.

Т.Ийдиев А. Абдурахимов (раҳматли), З. Сафаров каби соҳа саркорларининг таълимини олган, Х. Шаропов, А. Йўлдошев, Н. Ғаффоров каби шогирдлар етиштирган комил касб эгаси.

Беш нафар ўғил-қизни ўқитиб, тарбия берган фидойи ота!

“Дил ба ёру даст ба кор” деган Нақшбанд ҳазратлари ҳикматларини кўнгилдан ҳис қилиб, ҳатто давлат ишидан қайтгач, уйда ҳам деҳқончилик қилиб, ҳалол насиба топаётган заҳматкаш инсон!

– Қийин бўлса-да, ҳалол пул топишнинг ҳикмати улуғ. Охират ободлиги ана шу нарса билан белгиланади, – дейди қаҳрамонимиз.

Шу боис Аллоҳнинг ҳалол берганига шукрона қилиб яшайди. Чарчаган руҳига озукани ҳам ана шу гўзал эътиқодига суяниб топади.

Натижада, Яратганнинг ўзи уни сийлаб, бир улуғ салоҳият бахш этган. Қаҳрамонимиз буни ҳадеганда ошкор этавермайди. “Шифо – Аллоҳдан” дейди у.

Нурота ТМШ бош врач И. Халилов эса бу борада бошқача фикр билдиради:

– Тиббиётнинг ютуғи, имкониятларини ҳамма билади. Буни айтиб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак. Бироқ баъзида замонавий тиббиёт ожиз қоладиган шундай ҳолатлар ҳам бўладики, бунда халқ табиби, мулла-эшонлари ёрдамига суянилади.

Буни халқимиз биздан кўра яхшироқ билади. Ана шундай эл тили билан айтганда, “инсу жинлар билан касалланган кишилар” дардини Темур аканинг нафаси қиличдай кесади.

Ҳатто “қизилча”лик кўр бўлиб қолган қизалоқ дардига, тиббиёт ожиз қолганида, шу инсон ўқиб, шифо бахш этган. Бу – ҳақиқат...

Бироқ Аллоҳнинг бу кароматли одами – ўта камтар, камсуқум. Шу аснода айтишимиз лозимки, Онажон–Ватан, Отажон–Юрт, у худди – ўзингдай, камтар-камсуқум, улуг.

Хуллас, бундай инсонларнинг кўплиги Сенинг бахтинг. Бор бутун амал-ҳаракати билан Сени обод –файзиёб, халқингни маънавий баркамол этиш учун ҳисса қўшадиган Темир Ийдиевларнинг ўзиям, аслида, фақат Сен билан бағри бутун, руҳи бақувват бўлса эҳтимол. Бўлмаса, сенга етаётган ҳар бир иллат-оғриқдан, қаттиқ азоб туймас, айримлардай лоқайд, безътибор бўлиб, ўз тинчини кўзлаб яшайверар эди.

ФИДОКОРЛИК

– Бир инсон ҳаётдан кўз юмди. Бу албатта кимнингдир ҳаётида оғир йўқотиш бўлиши мумкин. Агар ана шу ўлимнинг сабаби ноаён бўлса-чи?

Бу энди ундан ҳам ёмон. Бундай вақтларда ким масалани ечолади? Табиий равишда ана шу масалада бизнинг хизматимиз керак бўлади, – дейди суд кимё эксперти Шарофат Шерқулова.

Чиндан ҳам бундай ҳодисалар рўй берганда Ш. Шерқулова ва унинг ҳамкасблари ёрдамига таянилади.

– Экспертиза жараёнида бирорта заҳарли моддани аниқласанг бахтинг, бўлмаса, қайтадан ахтараверасан-ахтараверасан, – дейди.

Шу аснода қаҳрамонимиз 80-йилларда рўй берган бир воқеани гапириб беради:

– Бир хонадонда зиёфат бўладию унда иштирок этганлар кетма-кет йиқилиб, ўла бошлашади. 6-7 нафар кишининг бири ўлиб, бири оғир аҳволга тушиб, шифохонага олиб келинади.

Шунда 63 та заҳар тури бўйича текшириш бошлаб, йигирмага яқин йўналишда ўрганиш олиб бордик. Аммо қанча уринмайлик, заҳарланишу ўлимларнинг сабаби кўринай демасди.

– Ахир, ўша зиёфат берилган хонадонда нимадир қолгандир? Еб-ичилган таому суюқликлар идишлари бордир?, – дедим хунобим ошиб аҳволни аниқлаш бўйича мутасадди ташкилотлар вакилларига.

Улар ўша хонадонга кетишди ва кўп ўтмай бир чоғроқ “канистр” идишини олиб келишди. Уни ҳидлаб кўрдиму калаванинг учини топгандай бўлдим.

Таҳлилий текширувимиз давомида мазкур идишда таҳмин қилганим таркиби этилин-гликолдан иборат бўлган “антифрис” борлиги аён бўлди.

Ва марҳумларда ўтказилган текширувимизда улар бу су-
юқликдан ичганлиги белгилари намоён бўлади.

Маълум бўлишича, зиёфатдаги улфатларга ростмана спирт-
ли ичимликлар “камлик қилиб”, бири гаражида техник спирт
олиб қўйганини эслайди. Бориб, уни қидириш чоғида, ногаҳонда
қўлларига юқоридаги суюқлик солинган канистр тушади (Чун-
ки техник спирт ҳам айна шу “антифрис”дан бўшаган идишга
солиб қўйилган бўлади-да). Уни олиб келиб, маст ҳолда ичади-
лар ва бунинг оқибати оғир йўқотишларга сабаб бўлади.

Бу ерда фожиа содир бўлган, лекин ёш мутахассис сифа-
тида менга бу ўлим сабабини аниқлашим бир лаҳза қувонч
бахш этгани ёдимда.

Шарофат опа бундай масъулиятли ва мураккаб соҳани
танларкан, унга Тошкент фармацевтика институтида сабоқ
берган Республика бош токсикологи Л. Икромовдан ўрган-
ган билимлари асқотди. Устозлари Т. Мирҳайитов, И.
Аҳмаджонов, М. Марғизиналарнинг сабоқларига суянди.

Бироқ у бугун ҳам йипирма тўрт йиллик тажриба, билим захи-
расига эга бўлса-да, ўз устида ишлашни тарк этмайди. Пойтахтда,
тез-тез малака ошириб қайтади. Унинг айтишича, кимё-эксперти-
за соҳасида ўз вақтида ўз устида ишлаб, малака ошириб турилма-
са, сифатли экспертиза хулосаси бериш даргумон бўлиб қолади.

Ундан ташқари, Республика бош бюроси мутахассисла-
ри билан ҳам мунтазам боғланиб, фикрлашиб, улардан ке-
ракли маслаҳат олиб туради.

Шарофат опа ўзининг “инжиқроқ”лигини, тўғрироғи,
ўзига ўта талабчанлигини тан олади. Бу хислати эса барча
амалу ҳаракатларини бошқаради. Ишни сифатли қилади,
ўз билимини оширишга интилади.

Ўз таъбири билан айтганда, у бахтли инсон. Чунки сев-
ган касбида ўзи истагандай фидойилик билан, ёнидагилар-
нинг эътироф ва эътиборига сазовор бўлиб ишляпти.

Турмуш ўртоғи Тоҳир Турсунов билан бир-бирига
кўнгил қўйиб, ҳаёт йўлларини боғлашганди. У билан 28 йил
бахтиёр яшашди, фарзандли бўлишди

Ҳозирда ўғли Зафаржон ота касбини эгаллаб, у ташкил
этган ишни давом эттираётган бўлса, қизлари Насибaxon

инглиз тили мутахассислиги бўйича таржимон сифатида НТМК да фаолият кўрсатмоқда.

Турмуш ўртоғи, ҳаётдаги суянчу таянчини анча эрта йўқотди. Бу Шарофат опага жуда оғир ботди.

Турмуш ўртоғим менга ниҳоятда меҳрибон эдилар. Биргалашиб Москва, Киев, Болгария, Қора денгиз бўйларига борганмиз...

28 йилга яқин бир-биримизга меҳр-оқибатли бўлиб яшадик. Бугун шу муҳитни кўриб ўсган фарзандларим ҳам отасига ўхшаганликларидан фахрланаман, – дея қайгулари ичидан қувонч тополади қаҳрамонимиз.

Ҳаётда тўла маънода бахтли одам бўлиши мумкин эмас. Ҳар кимнинг ҳам қандайдир ўй-ташвиши, муаммоси бўлади. Лекин инсон ўз ҳаётидан бахтли лаҳзаларни ахтариб яшагандагина бахтиёр бўлолади.

Шарофат Шерқулова ҳам ана шундай, ўз ҳаётидан бахт топа олган инсонлардан бири. Меҳрли-оқибатли инсон билан яшаб ўтган умридан мамнун, фарзандларидан мамнун. 90 ёшли падари бузрукворининг борлиги, уни соғиниб қаршилаб, дуо қилиб кузатиб қолишларидан мамнун.

Бир-биридан ширин уч неваранинг соғ-саломатлигидан мамнун.

Шарофат опа касбига фидойи, маслаги йўлида курашувчан, ўзигаю атрофдагиларга талабчан. Энг муҳими, ҳаққоният билан келиша олиш хислати борлиги учун ҳам уни ҳамма ерда эъзозлашади.

Шарофат опа ва унинг ҳамкорлари билан ишлари хусусида суҳбатлашиб, ҳар бир ўлим сабабини аниқлаш учун таҳлилхонада олиб бориладиган иш жараёнларини кузатарканмиз, руҳимиз бир лаҳза ваҳим ва сесканишга яқинроқ ҳиссиётлар билан тўлгани рост. Шунинг учун бўлса керак, уларнинг фидойилигига, сабру бардошига, садоқатию ишига беқиёс масъулият ҳисси билан ёндошишига тан бердик.

Аслида, дунё ана шундай Оқибат, Сабр, Вафо ва Меҳр маликалари борлиги учун ҳам ҳамиша ёруғ ва гўзалдир балки. Чунки ўша куни давомида турли сабаблар билан руҳимизга тўлган оғриқ ва ғуборлар Шарофат опа билан суҳбатлашиш жараёнида тарқалганини, юрагимизга қувонч ва ёруғлик тўлганини ҳис қилдик.

НУРОТАНИНГ ШИФОКОР ҚИЗИ

“Ўзбек аёли зиммасига миллий, шарқона маънавиятни сақлаб қолиш ва уни янада юксак даража давом эттириш масъулияти юклатилган.

Ҳаё, ибo, иффат, фаросат, назокат, самимият, камтарлик, оқилалик, удабурунлик – буларни ўзбек аёлининг энг олижаноб фазилатлари, деб биламан.

Оқибат бизнинг халқимизга хос бўлган миллий қадриятларимизнинг энг гўзал намунасидир. Ҳеч бир миллат фарзанди ота-онаси ва яқинларига ўзбек фарзандидай оқибатли бўла олмайди.

Табиийки, буни инсонларда аксарият ҳолларда она маънавияти – тарбияси шакллантиради”.

Ана шундай, бир жойига қалам урмай, кўчирганимиз гўзал ва рост фикрларнинг эгаси бўлган шифокор дугонамиз Муяссар Эшмуродова билан мавзу баҳонасида суҳбатлашарканмиз, унинг ёзганларига муносиб тарзда ҳаёт кечириб, фаолият кўрсатаётганини ҳис қилдик.

Унгача эса Нурота туман марказий шифохонаси бош ҳаками Ш. Халиловнинг Муяссар тўғрисида айтган гаплари ҳам бағоят эътирофли эди.

– Туман тиббиётида пуллик хизмат кўрсатишнинг якка тартибдаги усули билан иш бошлаган опа бугун ўз билими, ҳаракатчанлиги, фидойилиги эвазига 20 кишига хизмат кўрсатувчи хусусий шифохона бош врачлари даражасига етиб келди.

Келинг, азиз ўқувчим, халқ орасида ҳам ана шундай эътирофга сазовор бўлиб фаолият кўрсатаётган қаҳрамонимиз ҳақида муфассалроқ маълумот беришга ҳаракат қилайлик.

Муяссар Эшмуродова Нурота туманида, хизматчи оиласида туғилди.

– Раҳматли отам тез-тез бетоб бўлиб, врач Ҳақназар Ҳақбердиев томонидан даволаниб юрар эдилар. Шу боис

менга ҳар доим “Дўхтир бўл, қизим. Ҳақназардай дўхтир бўл”, деб насиҳат қилардилар. Бир томони, дадажонимнинг гаплари, бир томони оқ халат соҳибларига ҳавасим борлиги сабабли мактабни битириб, Самарқанд тиббиёт институтига ҳужжат топширдим, – дейди қаҳрамонимиз.

Муяссар мазкур институтнинг талабаси ҳам бўлди. Энг муҳими, бу олий таълим даргоҳида астойдил ўқиб-ўрганди. Уни имтиёзли диплом билан тамомлади.

1979 йилдан бошлаб туман марказидаги катталар поликлиникасида иш бошлади. Участка терапевти, ички касалликлар бўлими бошлиғи, поликлиника қошидаги “Кардиоревматологик ИАДК” бўлими бошлиғи вазибаларида хизмат кўрсатди. Ҳозирги кунда туман бош кардиологи сифатида ишлаб, айни пайтда якка тартибдаги шахсий врачлик фаолияти билан, кейин “Муяссар-нур” хусусий фирмаси ташкил этиб, аҳолига сифатли пуллик тиббий хизмат кўрсатувчи шифохона раҳбари ва эгаси бўлиб фаолият кўрсатиб келаяпти.

– 1996 йилда вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасига аттестациядан ўтиш учун боргандик, – дейди суҳбатимиз асносида Муяссархон. – Жавобларимдан кейин комиссия вакили Э. Ботирбоев аҳолига пуллик хизмат кўрсатишни Нуротада йўлга қўядиган номзод сифатида менга алоҳида ишонч билдириб, сўз айтдилар. Шундан кейин кўп вақт ўтмай, лицензия олиб келиб берилди (Чунки айни шу йилда Республика Вазирлар Маҳкамасининг якка тартибда врачлик фаолияти юритиш бўйича 378-сонли Қарори чиққан, шу асосида вилоятда ҳам иш бораётган пайтлар эди). Дастлаб яшайдиган уйимизнинг пастидан кичкина хона қуриб, ишдан кейинги қабул тарзида фаолият олиб бордим. Шифокор борки, уни уйига сўраб келишади. Бундай келувчиларга ҳаракатимиз қулайлик туғдирдим. Йўқлаб келувчи беморларим сони кўпаяверди...

Муяссар Эшмуродованинг қозонаётган муваффақиятига сабаб, биринчи галда, унинг билими, касбий салоҳияти устуворлиги эди.

Иккинчи асосий сабаб, қаҳрамонимиз атрофдаги ҳамкорлари хизматидаги нарх-наволарни ўрганиб, нарх белгилашда анча арзон баҳони қўйишни лозим топди.

Масалан, беморни қабул қилиш шаҳарда 4-5 минг сўм бўлгани ҳолда 600 сўм, кунлик “койка” 500 сўм, 1 кеча-кундузлик ётиш 700-1000 сўм (беморнинг иқтисодий аҳволига қараб) қилиб белгиланди.

– Бу ишни шунинг учун қилдимки, беморлар ҳар хил табақадаги кишилар бўлиши мумкин. Арзонроқ бўлса, бемарлар даволанишларига имкон яратади. Шунда мен икки нарсани ютаман. Ҳам даволанувчиларим кўп бўлади, ҳам улар чин дилдан рози бўлиб, дуо ҳам қилиб кетишади.

Минг шукур, ана шундай дуою миннатдорчиликларнинг неъматидир, бугун ихчамгина бўлса-да, хусусий шифохонанинг эгаси бўлиб ўтирибман.

Муяссархон билан шу кун атиги 3-4 соат суҳбатлашдик, шифохонасини бориб кўрдик. Ва бир нарсага амин бўлдикки, бош шифокор айтганидай, у ишининг баракасидан топа бошлагани рост гап. Аслида, давлат қуриб бериб қўйган, ҳамма қулайликлар яратилиб, энг замонавий тиббий жиҳозлар билан жиҳозланган шифохоналарда ишлаётган айрим шифокорлар, норасмий, ноқонуний тарзда беморларга “пуллик хизмат” кўрсатишади. Ёки айрим тоифалари беморнинг юзига қараб, мутлақо ёлғон бўлган ваҳимали гапларни айтишади. Ахир, унинг эғиди оқ халати бор, Гиппократ қасамини ичган. Шунинг учун бемору атрофидагилар унга ишонади.

Шукрки, қаҳрамонимиз бундай ҳалатига хиёнат қилаётган нобакор касб эгаларидан бутунлай фарқ қилиб, пул топиш, бойлик орттиришнинг ҳалол йўлини танлади.

2004 йилда “Муяссар-нур” фирмаси ташкил қилиниб, тунги, кундузги шифохона сифатида фаолиятини давом эттиргач, ижарада ишлатиб юрган биносини хусусийлаштириб олишга эришди. (Аслида, у 2002 йилда 7 та ўринли кундузги бўлим ташкил қилганида ҳам, ижарачи эди. Эски “Тез ёрдам” бўлимининг биносини олиб, қайта таъмирлаб, шаҳар типдаги шифо маркази қилгандаям ижарачи эди). “Муяссар-нур” фирмаси раҳбари Муяссар Эшмуродова, шундай қилиб мулкдор ҳам бўлди.

Мазкур шифохонада ҳозирда 10 нафар тиббиёт ходими беморларга хизмат кўрсатади. Беш нафари шартнома асосида ишлайди.

Бугун ҳалол хизматидан барака топаётган Муяссархоннинг оиласидаям файзли ҳаёт давом этмоқда.

Турмуш ўртоғи Акмал Қурбонов туман халқ таълими бўлимида кадрлар бўлими бошлиғи сифатида фаолият юритади. Энг муҳими, у аёлининг орзу интилиш, ҳаракатларини тушунади ва ҳамиша бор куч-иродаси билан уни қўллаб-қувватлайди.

Ота-она изидан кетган Шерзод пойтахтда Япониянинг “Жайка” компаниясида ишламоқда. Беҳзод – ҳуқуқшунос. У онасининг хусусий шифохонасида хизмат қилади. Зарнигор Самарқанд тиббиёт олийгоҳи қошидаги лицейнинг 2-босқич ўқувчиси.

Муяссар Эшмуродова ўзининг бугунги даражага етишига Ж. Ҳамроев, У. Юсупов, Ҳ. Ҳақбердиев, Х. Рўзиев каби устозларининг хизмати борлигини алоҳида эътироф этади, Д. Ортиқова, Д. Эсанова, Ф. Раҳмонова каби шогирдлари келажагига эса алоҳида умид билдиради.

Қаҳрамонимизни бугунги кунда кўпроқ безовта қилаётган муаммолар халқимизда соғлом турмуш тарзини олиб боришда тиббий саводхонликнинг етишмаслиги, жумладан, ичиш, чекиш каби зарарли одатлар, юрак-қон томир касалликлари билан касалланишнинг ўсиб бораётганлиги, хотин-қизлар ўртасида камқонлик касаллиги билан касалланиш кўрсаткичининг ортиб бораётганлигидир.

Шу боис ҳам тадбиркор шифокоримиз халқ ўртасида тушунтириш ишлари олиб боришга интилади. Ҳатто тўй, тадбир, маърака-маврудларда ҳам соғлом турмуш тарзи билан яшаш кераклигига даъват қилади.

– Беморга иложи борица ёрдам бўлсин, деб ҳаракат қилиш керак. Ундан нимадир кутиш керак эмас. Шифокорнинг бемор ва атрофидагилар олдида ишонч ва ҳурмат қозонишининг яна бир шарти бор. Шифокор ҳамма беморга бир хил эътибор ва меҳрибонлик билан хизмат кўрса-тиши зарур.

Ана шундай ҳаракат қилган дўхтирни нафақат эл-улус, Яратганнинг ўзи ҳам қўллаб-қувватлашига ишонаман, – дейди қаҳрамонимиз.

Шу боис ҳам ундан шифо топиб, тузалиб кетган беморлар, атрофдаги инсонлар қаҳрамонимизни чин дилдан яхши кўришар балки. Шу боис баъзилари қизу невараларига ният қилиб Муяссар, деб исм қўйишгани ҳам ростдир.

Бу борада эшитганларимиз устида тўхталарканмиз, қаҳрамонимиз “ҳа, ўзим ҳам икки-уч кишини эслайман. Бирининг онаси келиб, “Сиз даволаган ўғлимизни уйлан-тиргандик, қиз неvara туғилди. Сиздай бўлсин деб, исмини Муяссар қўймоқчимиз”, дегани ёдимда”, деди.

Шу аснода у яна бир ибратли воқеани гапириб берди:

– Эски шифохонада барча бўлим учун ягона навбатчи турарди. Бўлимлардан бирида навбатчилигимда кечки пайт бир беморда кучли реакция бошлангани хабари етиб келди. Етиб бордим. Дастлабки шошилиш чораларнинг барчаси кўрилибди. Ўзгариш йўқ. Шунда “пирамидол” (гормон) билан беморнинг аҳволини ўнглашга муваффақ бўлдик. Хуллас, ўша тунда ўлим остонасига бориб қолган беморни эсон-омон олиб чиқиш имконини қилдик. Ана шу инсон ҳам кейинчалик олдимдан ўтиб, қизалоғига номини қўйганди.

Муяссархон билан бир бор суҳбатдош бўлган киши унда табиий бир меҳрибонликни кўради. Шу боис унга юракдан боғланиб қолади.

Бунинг сабаби у ўз касбини севиши ва энг катта роҳат-фароғатни инсонларга шифо улашишда, деб билишидан бўлса керак.

Ана шу фазилатлари боис ҳам Муяссархонни Нурота аҳли яхши кўриб, ишониб, ардоқлайди.

ЗИЁЛИ ШИФОКОР

(Шифокор Саъдулло ҲАҚБЕРДИЕВга дилсўз)

Мен Сизни танимайман. Учрашай, деб борганимда малака ошириш учун пойтахтга ўқишга кетган экансиз. Ҳамкасбларингиз билан суҳбатлашдим, ёзганларингизга суянишни лозим топдим.

“Ҳақназар дўхтир”ни малакали, эл дардига чин маънода дармон бўлган шифокор сифатида айтилган эътирофларни Нурота аҳлидан кўп эшитган эдим. Бундай эл суйиб, ардоқлайдиган дўхтир бўлиш ҳар кимга ҳам насиб қилавермайди. Зиёда билим соҳиби бўлиб, ана шу билимини беморларни даволаш учун бетаъма сарфлайдиган соҳа ходимигина бундай бахтга муяссар бўлиши мумкин.

Сиз ана шундай бахтли врачнинг иккинчи фарзанди экансиз. Ҳақназар Ҳақбердиевдай малакали ва одамлар ишонган дўхтирнинг, туман марказий шифохонасида узоқ йиллар ҳамшира бўлиб ишлаган онангиз Раҳимахон ая Аъзамованинг фидойилик ва меҳрибонликка қоришиқ фаолиятларини кузатиб, касбига садоқатю бемор учун куйиб-пишишларини кўриб, тарбияту сабоқларини олиб ўсган фарзандлар – Ибодулла ва Сиз ҳеч иккиланмай, шифокорлик касбини танлагансизки, буни табиий ҳол сифатида қабул қилиш керак.

Аёнки, билимли бўлиш учун инсон кўп ўқийди. Кўп ўқиш учун кишида туғма иштиёқ, табиий зеҳн-қобилият ҳам керак бўлади. Англашимизча, отангиз Ҳақназар дўхтирда (балки онангизда ҳам!) бу қобилият бўлган ва у тўлиғича Сизга ҳам “кўчган”. Шу туфайли мактабни тугатиб, тиббиёт институтида астойдил ўқигансиз. Ҳатто умр йўлдошликка ҳам ўзингиздай, илмга ташна Гулчеҳраҳонни танлагансиз.

Илм олиш йўлидаги бу умумий фидойиликлар, охиروقибатда, ҳар иккингизга ҳам бир хил имтиёзли диплом

“берган”. Ҳар иккингиш ҳам кўҳна Самарқанд бағридаги тиббиёт олийгоҳини муваффақият билан тугатиб, Нуротага келгач, марказий шифохонада ана шундай арзирли илм пойдевори билан иш бошладингиз.

Нурота туман Марказий шифохонаси бош врач Ш. Халилов таъкидлаб айтганидай, Сизда илмга, аниқроғи, борлиқни билиш ва уни ҳаётий фаолиятга татбиқ этишга иштиёқ кучли. Шу боис ҳам бугун унча-мунча мутахассис эплай олмаган томир тугиш малака ва маҳорати Сизда бор. Уролог врач сифатида етук билим ва катта тажриба эгасиз. Шифохона бош врач Шавкат Халилов сизни шундай таърифлайди: “Ҳар бир аҳволи жиддий беморнинг бошида тикка туради”.

Бундай фидойилик, беморлар дардига малҳам бўлиш учун қилаётган самимий, бетаъма ишларингизни Сиз шундай ифодалашга ҳаракат қиласиз: “Шифокорнинг энг муҳим фазилати, авваламбор инсон бўлиши керак ва бошқаларнинг дардини ҳис қила билиши лозим. Мутафаккир шоир Алишер Навоийнинг сўзлари бунга исбот бўлиши мумкин: “Одами эрсанг демагил одами, аники йўқ халқ ғамидин ғами”. Шунинг учун бошқалар дардини ҳис қилмайдиган кишидан чин маънодаги шифокор чиқмайди, деб ҳисоблайман”.

Шу аснода эса Сиз ҳам барча иймони бутун шифокорлар каби ўзингиз қадрлаган элнинг тиббиёт соҳасидаги саводхонлиги ҳаминқадарлигидан норози бўласиз. Ўз соғлигининг яшаш шароитига боғлиқлигини билишни истамайдиган кишилар сони кўпайиб бораётгани, уларда учраётган касалликларнинг барча асоратлари, аynиқса, дарднинг охири босқичдаги асоратлари ташвишлантиради Сизни.

– Жарроҳ сифатида навбатчиликка турганимда мурожаат қилаётган беморларнинг 80 фоизи шикастланишлар билан келади. Буларнинг 90 фоизи алкоголизм ва наркомания билан боғлиқки, бу жуда ачинарли ҳолдир.

Аслида, эл-улус дардини бир шу нуқталарда ҳис этиб, дилингиз оғриққа тўлгани йўқ. Ёзганларингиз буни рўйи-рост кўрсатиб турибди:

– Баъзи ёшларимиз замондан илгарилаб кетишди. Чет давлатларда бўлишмоқда, – деб ёзасиз жавобингизда. – “Тил ўрган”, деб қадимгилар тўғри айтишган экан. Лекин булар озчиликни ташкил этади. Бозор иқтисодиёти шароитида пул орқасидан қувиб юрган ёшларни кўриб, маънавияти пастлигига ачинаман. Бундай кишилар топган пулини ишлатишни ҳам билмас экан.

Мисол учун айтайин. Қийинчилик билан Корея давлатига бориб уч йил ишлаб, топиб келган пулини тўй баҳонасида бир кечада йўқотиб, иш излаб юрган, бугун боласининг қорнини тўйдира олмаётганларнинг аксарияти таниш. Менинг назаримда, маънавият кўзни тўқ қилади. Назари тўқ одам бориға шукр қилиб яшайди.

Очиғини айтсам, Сизнинг бу фикрларингизга биз ҳам юз карра қўшиламиз. Чунки маънавият сўзининг нималагини ҳам тушунишни истамаган, шу боис бу масалада сўз айтишдан ҳам, сўз эшитишдан ҳам юраги сиқиладиган шундай кишилар борки, бориб турган амалу ҳаракатларини фақат Нафс бошқаради. Улар билан баҳслашавериб, бизнинг ҳам юракларимиз зардобга тўлган. Шу боис ҳам Сизнинг ёзган жавобларингизу Сиз ҳақингизда эшитган гапларимиз инжудайин ардоқли биз учун.

Сиз фақат илм олиш, касб салоҳиятини ошириш йўлида чекадиган ҳар бир риёзатни ардоқлайсиз, бундай заҳматли ҳаракатлардан руҳий озуқа оласиз.

– Устозим, Ф.А. Клепиков, – дея хотирлайсиз ўқиш йилларини. – Харьков урология кафедраси раҳбари бир ой давомида қийнаб ўқитиб, реферат ёзишни талаб қилди. Иккинчи ойда амалиётда ишлатиб, бир ойда камида 20 марта навбатчиликка қўйди. Кейин “Берёзка” санаторийсида бир ҳафта маданий дам олишимизни ташкил қилди. “Шундай тобланишдан ўтмасанг, яхши дўхтир бўлолмайсан”, деди у хулоса тарзида.

Мен эса бунинг учун ўша устозимдан жуда миннатдорман. Агар у шундай йўл тутмаганида, мен кўп нарсани ҳозиргидай чуқур ва пишиқ ўрганомай қолар эдим.

Ўз фаолиятингиз давомида тиббиёт фанлари доктори О. Мухторов, олий тоифали жарроҳ У. Юсупов, ТМШнинг

ташкилий масалалар бўйича бош врач ўринбосари Х. Рўзиев, раҳматли отангиз Х. Ҳақбердиевларниям устоз сифатида тан олиб, тилга олибсиз. Ш. Халилов, Б. Эшмуродов, Ш. Каримов ва бошқа қатор ёш шифокорларни эса шоғирдингиз сифатида эътироф этиб, уларга умид боғлабсиз.

“Ҳикмат излаганга ҳикматдир дунё”, деган гапга бугун Сиз мисолингизда яна бир карра ишондим. Илмга интилиб, маърифатга меҳр бериб, топганингиз чинакамига илму ҳикмат дурдоналари, маънавий баркамоллик бўлибдики, бугун ҳам яна шу йўлда тинимсиз интилиб имконлар топиб яшамокдасиз.

Энг муҳими, бугун ҳам Сиз иш баробарида илм-зиёга интилиб умргузаронлик қилаяпсиз. Шу асно илмий-тиббий асарларни ўқиш-ўрганишу компьютер билан ишлашдан, Интернет орқали янгиликлар олиб, дўсту қадрдонлар билан боғланишдан ортиб жаҳон адабиёти дурдоналарини ҳам ўқиш, ўзбек адабиётининг сўнгги намуналари билан танишиб боришга ҳам вақт топасиз.

Шу аснода ҳурматли ўқувчимизга Сизнинг яна бир ибратли амалингизни айтиб ўтишни жоиз, деб билдик. Уйингизда нафақат тиббиёт илмига дахлдор балки, Навоий, Машраб, А. Қодирий, Ч. Айтматов, А. Дюма, Жек Лондон, Шайх Маҳмуд Асъад Жўшон, Тоҳир Малик, Лев Толстой, Пушкин асарларини, хуллас, қатор жаҳон маънавияти дурдоналарини жамлаган шахсий кутубхонангиз мавжудки, ундан самарали фойдаланиб келаяпсиз.

Сиз ва Сиздайлар комил касб соҳиби сифатида юртнинг чин зиёли фарзанди бўлиб эл-улусга хизмат қилаётганингиз, билим ва тажрибангизни илм ва эзгуликка сарфлаётганингиздан бошимиз осмонга етди.

САДОҚАТ

Таҳририятга кириб келган отахон 80 ёшга яқинлашиб қолганини айтганда, очиғи, ишонгимиз келмади.

...Ўтган асрнинг 20-30 йиллари орасида дунёга келган Ғафур отанинг умр йўли синовларга тўлиб кечди. Болалик ва ўсмирлик йиллари 2-жаҳон уруши ва ундан кейинги тикланиш йилларининг бор азоб-уқубати ичида ўтди.

Бу – ҳам руҳий, ҳам иқтисодий қийинчилик йилларида безгак касали ҳам халқ бошига тез-тез офат бўлиб ёғилар, аҳоли бу дарддан кўп азият чекар эди.

Ана шу даврда бир бурда нон топиб ейиш мақсадида ёш Ғафур туман маркази – Карманада фаолият олиб боровчи давлат санитария-эпидемиология станциясига иш сўраб борди. Эркак кучи деярли қолмаган даврда уни ҳеч иккиланмай ишга олишди. Ёш Ғафур безгак тарқатувчи чивинларни йўқотиш, улар келтириб чиқарадиган касалликларнинг олдини олиш йўналишида қандай топшириқ берилса, сидқидилдан адо этди. Бора-бора ёши улғайиб, ақли тўлишган сари ишининг моҳиятини англаб, корхонанинг фидойи ишчисига айланди. Унга ҳарбий хизмат учун чақирув қоғози келди. Энг муҳими, қаҳрамонимиз ҳарбий хизмат даврида ҳам шу ишини давом эттириб, Москва шаҳри ва атрофидаги ҳудудлар аҳолиси ўртасида касаллик тарқатувчи паразитларга қарши курашга ҳисса қўшди. Шу аснода керакли тажриба ҳам тўплади. Армия хизматидадан кейин у яна ўзи ишлаган корхонага қайтиб келди.

Хуллас, энди бу иш унинг ҳаёт-мамотига айланган, айна шу меҳнати билан халққа фойдаси бисёр тегаётганидан фахрланар эди.

1968 йилда мутахассис сифатида малакасини ошириш учун Тошкент шаҳридаги Йўлдош Охунбобоев номи тиббиёт билим юртига сиртдан ўқишга кирди.

Умр – йўл. Бу йўлда таниқли санъаткор куйлаганидай, “учрашиш-айрилиш, унутиш-айтилиш” кўп бўлади.

Карманалик Ғафур ота Сафаровнинг ҳаёти ҳам ана шундай воқеликлар билан тўлиб-тошиб кечди.

Бироқ жуфти, умр йўлларидаги садоқатли елкадош дўсти Мария Корпеченконинг вафоти бу айрилиқларнинг энг оғир-ри бўлди. У аёл оқила бека бўлиб, энг оғир, энг қийин лаҳзаларда тушуниб, мададкорлик қилиб келгани учун ҳам бу яқин инсонининг ўрнини, фарзандлари ҳарна йўқлаб туриш-са-да, ҳеч нарса тўлдиролмаслигини отахон бугун дилдан ҳис қилади.

Бироқ бу йўқотишдан пайдо бўлган юрагидаги бўшлиқни биргина нарса тўлдириши мумкин. Бу – ҳалол меҳнат, элу юртга фойдаси тегишини ҳис қилиб ишхонага эрта тонгдан отланиш ва чин юракдан, меҳр-оқибат билан хизмат қилмоқлик бахти ва масъулиятидир.

Кармана туман Давлат санитария-эпидемиология назорати маркази бош шифокори вазифасини бажарувчи Тошпўлат Рўзиевнинг таъкидлашича, 44 нафар киши ишлайдиган бу жамоада Ғафур отанинг алоҳида ўрни бор. У ана шундай улуғ ёшда бўла туриб ҳам ёшлардан эртароқ ишга келади, улардан фидойироқ, фаолроқ ишлайди. Шу асно, безгак тарқатувчи чивинлар, кемирувчи ва искабтолар каби паразитларга қарши кураш олиб бориб, туманда ҳар қандай юқумли касаллик тарқалишининг олдини олишга ўз ҳиссасини қўшади.

Отахон 60 йилдан зиёд фаолияти даврида қатор шогирдлар ҳам тарбиялашга муваффақ бўлди. Шулардан бир қанчаси бугун Ғафур отанинг ўзи билан ёнма-ён фаолият кўрсатмоқда.

Ишига, оиласига, Ватани ва халқига ана шундай садоқат билан муносабат кўрсатиб, умргузаронлик қилиб келаётган қаҳрамонимизнинг ҳаёт йўли кўпчиликка намуна бўлгуликдир.

УНГА ИШОНИШАДИ

“Туғруқдаги аёлнинг то кўзи ёриб, аҳволи яхшилангунча, у ҳамма нарсани унутади. Тўлғоқдаги аёл билан баробар “дард тортади”, бошидан кетмайди. Шу боис одамлар, аёллар, оналар унга ишонишади”.

Бу гаплар нуроталикларнинг акушер-гинеколог Баҳриддин Рустамов ҳақида айтган дил сўзлари.

Бироқ Баҳриддин Рустамов элининг не унвонлардан зиёда бўлган бу улуг ишончини қозонгунча кўп заҳматли йўлларни босиб ўтди.

– 1966 йил оиламиз учун энг омадсиз, бахтсиз йил бўлиб қолган, – дейди қаҳрамонимиз бир лаҳза суҳбат асосида. – Шу йили оиладагилар ҳаммамиз қорин тифи билан оғридик. Бу қаро дард эса орамиздан онажонимни олиб кетди. Аламу изтиробда қолган падари бузрукворим албатта, дўхтир бўлишимни тайинладилар. Шу сабабли мактабни битириб, тўғри Самарқанд тиббиёт институтига бориб, ҳужжат топширганман.

Ўшанда мактабни аъло баҳолар билан тугатган Баҳриддин институтга ҳам қийналмай кирди. Бу даргоҳда ҳам астойдил ўқишга, мукаммал касб эгаси бўлишига ҳаракат қилди. 1975 йилда институтни тугатиб, Самарқанд шаҳар туғруқхонасида интернатура ўтади. 1976 йилда она юрти Нуротага келиб, туман туғруқхонасида акушер-гинеколог сифатида фаолиятини бошлади. Ишда фидойилиги, куюнчак, ҳаракатчанлиги боис кўп ўтмай мазкур бўлимнинг мудирини этиб тайинланди.

Баҳриддинда илм олишга туғма иштиёқ шу қадар кучли эдики, 1981 йилда Республика соғлиқни сақлаш вазирлиги йўлланмаси билан Волгаград шаҳридаги тиббиёт институтига махсус клиник ординатура ўташ учун жўнаб кетди. 1983 йилдагина у ерни муваффақиятли тугатиб келиб, ўз ишини давом эттирди.

1987 йилдан 1988 йилгача вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бош акушер-гинекологи, кейинчалик Нурота туман

Марказий шифохонасининг Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш бўйича бош врач ўринбосари, даволаш ишлари бўйича ўринбосар бўлиб фаолиятини давом эттирди. Айни пайтда ҳам Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш бўйича ТМШ бош врач ўринбосари бўлиб ишлаб келмоқда.

Кейинги йилларда туманда гўдаклар ўлими 41 фоиздан 6,1 фоизгача камайди. Бунинг асосий сабаби, экстрагени-тал касалга чалинган аёлларни ҳомиладорликдан сақлашга бош эътибор қаратилганлигидир.

– Туғруқхонадаги кўзи ёрийдиган аёлнинг ҳаёти икки дунё оралиғида бўлади. Ана шундай пайтда унга ўта эътиборли бўлиб, билимдонлик ва меҳр-шафқат билан астойдил ёрдам кўрсатиш зарур, – дейди шифокор фаолияти билан қизиқиб берган саволимизга жавобан. – Бир аёл кўзи ёриш жараёни-да ҳушини йўқотгани ёдимда. Қон қуйилди, тегишли муолажалар олиб борилди. У ана шундай даволашларнинг 27-кунидагина ҳушига келди. Бир кам етмиш кун деганда бутунлай соғайиб, чақалоғи билан шифохонадан чиқиб кетди.

Лекин то шу бахтиёр кунга етгунча аёл қанча дард азобини тортган бўлса, шифокорлар ҳам ундан кам таҳлика ва ташвиш чекмади, дейсиз. Табиатан камтарликни яхши кўрадиган қаҳрамонимиз буни оддий-одатий ҳол, деб билади. Шу боис бу борада фикр айтмайди, оғиз очмайди. Аслидаям, она бўлишнинг бахти – қувончи катта дард, ташвиш ва таҳликалар эвазига келади. Қаҳрамонимиз Б. Рустамов эса бу жараёни фақат икки жон омонлиги билан якунлаш учун бор маҳоратини ишга солади.

Ўзининг, атрофидаги ҳамкасбларининг заҳмат ва меҳнатларини деярли унутади ёки буни оддий бурч, касб-кор мажбурияти, деб ҳисоблайди.

Баҳриддин Рустамовлар оиласининг асосий негизини шифокорлар ташкил этади. Турмуш ўртоғи Сайёра Бердиева терапевт врач сифатида эл-улусга хизмат қилиб, айни пайтда нафақада. Олти нафар фарзанднинг икки нафари ҳам ота-она изидан бориб, шу касбни танлаган.

– Лекин икки муаллим, журналисту ҳуқуқшуносимиз ҳам бор, – дейди у фарзандларидан фахрланиб.

Барча зиёли шифокорлардай, Баҳриддин Рустамов ҳам ўз шахсий кутубхонасига эга.

Фаолияти давомида тўрт марта туман, икки марта шаҳар кенгашига депутат этиб сайланган қаҳрамонимиз файзли умр кечириб, “эл севган шифокор” номини олиб, бугун ҳам халқ эътирофида яшаётирки, ана шунинг ўзи катта бахт.

ЭЪТИРОФ

– Ҳовлимизнинг олдида катта тут дарахти бор. Бу тут менинг болалик армонларимни янгилаб туради. Ўй-фикрим бирор-бир нарса билан қаттиқ банд бўлса, эътиборсиз бўлишим мумкин. Бироқ кўп ҳолларда кўнглим унинг оғриқни хотирасига қулоқ тутди.

Шу асно ногаҳон кўз ўнгимда мунис, маъюс, дарди заъфарон юзларидан шундоққина кўриниб турган онам пайдо бўладилар. Оғриқдан ва азобдан тўкилиб бораётган ушоқ гавдани қалқиб кетиб йиқилаётганда ушлаб, суяб қолган бу тут бугун ҳам қад кўтариб турибди. Аммо онам йўқ.

...Етти ёшлар атрофида эдим ўшанда. Отам колхозда тракторчи эдилар. Қайси бир далада гўзага ишлов бераётгандилар. Хуллас, уйда мендан бўлак ҳеч кимса йўқ, акаларим ҳам даладами, мактабдами, ҳарқалай, уйда эмас эдилар.

“Тоғангни чақириб кел”, дедилар аранг меҳрибоним. Бола дилим катта бир мусибатни ҳис қилди. Тоғамларнинг уйига чопиб барарканман, кўнглимдаги ғашлик нафасимни бўғар, кўксимни тўлдириб кўзимга аламли кўз ёш бостириб келарди.

Шу куни онамни Самарқандга олиб кетишди. Кейинчалик билдимки, ўшанда онамнинг жигарларида эхонакок бўлиб, ўша куни ёрилган экан.

Ҳозирда бу касаллик бошланишидаёқ ҳатто қишлоқ шифохоналарида ҳам жарроҳлик йўли билан бартараф қилинади. Афсуски, ўтган асрнинг 70-йилларида бундай имконият йўқ эди.

Тўғри, ўшанда Самарқандда онамни операция қилишган, бироқ у пайтда кеч бўлган экан. Операциядан кейин тузалгандай бўлар эдилару уйга келиб оз вақт ўтгач, яна аҳволлари оғирлашар, яна онажонимни шифохонага олиб кетишар, яна операция қилишарди.

Хуллас, бу ҳол тўрт-беш марта такрорланди. 1980 йилда эса меҳрибонимни бутунлай йўқотдик...

Фазлиддин бир лаҳза сукутда қолади.

Унинг ўта мулойимлиги, босиқлиги, мулоҳазали йигитлигига балки болалигидаги шу азобли кунлар, шу аччиқ йўқотиш сабаб бўлганмикан, деган ўйга ҳам бораман.

Чунки беш йиллаб беморлик азоблари билан олишиб, рўзгор юмушларига ярамай қолган онанинг барча ишларини фақатгина у бажарарди. Кир ювган, сигир соғиб, қатиқ ивитиб, куви пишишгача бўлган барча юмушларини эринмай, малолланмай қилар эди.

Шундай қилиб, мучал ёшида онасидан жудо бўлган болагина отаси Ёқуб аканинг оиладаги чинакам, ишончли ёрдамчисига айланганди.

Фазлиддин мактабда ҳам жуда яхши ўқиди.

Маълумки, қишлоқ болаларининг жуда камчилиги мол боқиб, сигир етаклаб, ариғу ёвон кезмаган бўлади. Фазлиддиннинг ҳам болалик, ўсмирликдаги энг ёқимли машғулотларидан бири сигир боқиш бўлиб, бу юмушга суюкли китоблариниям олиб кетар эди.

– Кутубхонага борганимда қўлимга Хомченконинг олий ўқув юртига кирувчилар учун қўлланма китоби тушиб қолди. Шу-шу, бу китоб доимий ҳамроҳимга айланди. Ўшанда уни ёдлаш даражасида ўрганиб чиққаным рост, – дейди суҳбат жараёнида Фазлиддин. – Бобом (амаким)нинг ўғли Абдурайим акам терапевт врач эдилар. Тартибли, ораста кийиниб юришлари кўпроқ бола кўнглимга хуш ёққан. Умуман, жуда кичиклигимдан шу кишига ҳавас билан қарардим. Шу боис йиллар ўтгани сайин “дўхтир бўлиш” чин орзу-ниятимга айлана борди. Бунинг устига онамнинг қисматлари ҳам шу йўлга етаклаган бўлса эҳтимол...

Аслида, ички ишлар тизимида эндигина хизмат бошлаган катта акаси Фахриддин Очилов Фазлиддинни ўз соҳасига етаклаб кирмоқчи эди. Бироқ укасининг аҳди қатъийлигини кўриб, у мактабни битиргач, Самарқандга олиб борди.

– Акам ишига қайтиши лозим эди. Шу сабабли ижара уйига жойлаштириб, ортига қайтаверди. Сўраб-суриштириб, тиббиёт институтини топиб бордим. Навбатчи йигитлардан бирининг “қайси факультетга топширасан” деган саволига ҳам “дўхтир бўлмоқчиман”, деган жавобни айтибман.

Шундай қилиб, ўша йигит қўлимга номер бериб, икки қаторда давом этаётган навбатнинг бир томонига келтириб қўйди.

Нариги томонида даволаш бўлими, бу томонида педиатрия бўлими учун ҳужжат қабул қилинаётган экану мен шу сафга келиб қолган эканман...

Хуллас, у педиатрия факультетига ҳужжат топширади. Тўртта имтиҳондан ҳам муваффақиятли ўтиб, мандат комиссияси раисининг катта ишончи билан ўқишга ҳам қабул қилинади.

Қишлоқда яшаб ўсган ёшларни ҳамиша бир муаммо қийнайди. Рус тили бу ҳудудларда қойиллатиб ўқитилмайди. Атроф-муҳитдан мулоқот асосида тил ўрганиш имкони ҳам йўқ. Натижада, олий ўқув юртига борганда, улар унча-мунча қийналишади. Айниқса, тўла маънода рус тилида ўқитиладиган тиббиёт институтларида (аксарият мутахассислик китоблари ўша тилда бўлгани боис) бу ҳол билинади.

Қаҳрамонимизни ҳам бу муаммо четлаб ўтмади. Ҳатто унинг айрим китобларни ёдлаб айтиб берган пайтлари ҳам бўлди. Энг муҳими, бу ёқимтой йигитгача юқори курсдаги қизлар кўп меҳр-шафқат кўрсатишди.

Табиатан тиришқоқ, меҳнатсевар Фазлиддин рус тилини ўрганиб олгач, институтнинг ҳам қобилиятли талабасига айланди.

Ниҳоят, 1991 йилда олий ўқув даргоҳини тугатиб, Каттақўрғон туман марказий касалхонаси болалар бўлимида интерна врач сифатида фаолиятини бошлади. Кейин Навоий шаҳар соғлиқни сақлаш бўлимига қарашли тез тиббий ёрдам марказида ишини давом эттирди.

1996 йил сентябр ойида вилоят болалар шифохонаси ташкил этилгач, шу шифохонага ишга таклиф қилиниб, икки йил кетма-кет малака ошириш курсини ўқиб келгач, шифохонанинг кардиолог врач сифатида ишлай бошлади. Айни

пайтда қаҳрамонимиз вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасынинг болалар бош кардиоревматологи ҳисобланади.

Аслида, фаолият бошлаганига эндигина 15 йил бўлган бу шифокорни нега қаҳрамон сифатида танладик? Нега у ҳақда китобга ёзишга жазм этдик? Бунинг боиси бор, албатта.

Инсон борки, умр йўли давомида гоҳ ўзи, гоҳ атрофидаги инсонлар сабаб, шифокорларга иши тушади, уларнинг ёрдамига муҳтож бўлиб, қабулига боради.

Биз ҳам ана шундай учрашувларимизда не-не “оқ халат” соҳибларини кўрмадик, уларнинг хизматларидан фойдаланмадик. Бироқ улар орасида кардиоревматолог Фазлиддин Ўриновнинг ўрни бўлакча бўлди. Юқорида тилга олганимиз мулойимлик, босиқлик каби фазилатлари қаторида унда яна ўз устига ишлашга мойиллик, шу аснода китобсеварликни тарк этмаслик, соҳага дахлдор ва янгиликлардан хабардор бўлиш учун ҳаракат қилиш, ҳар бир беморининг дардини теран ҳис этгани ҳолда унга ёрдам беришга астойдил интилиш, энг муҳими, айрим соҳа ходимларига ўхшаб фақат манфаат учун хизмат қилиш тактикасини иш услубига айлантирмай, Оллоҳ берганига қаноат этиб, барча беморга сидқидилдан хизмат кўрсатиш хусусиятлари бўртиб турарди.

Шу боисдан бўлса керак, бугун унинг номини баланд қўядиган, унга ишонадиган ота-оналар, яхши кўриб эслайдиган болалар, юрагига яқин олиб дўст-биродарлашган инсонлар кўплаб топилади.

Ф. Ўринов оила бошлиғи сифатида оқила рафиқаси, чин избосар бўлгулик ўғиллари борлигидан қувонади. Ўзидай тиришқоқ, билимга интилувчан икки ўғли Ўктамжон ва Одилжонлар мактаб ўқувчиси. Жуфти ҳалоли Нодирахон эса ўқитувчи.

Фазлиддин институтдаги, малака ошириш курсларидаги устозларидан ташқари вилоятимизда ҳам Р. Калимбетов (раҳматли), Н. Алҳамов, Н. Сиддиқов каби шифокорларнинг эътиборига тушиб раҳнамоликларини кўрганидан, уларнинг ишончларини оқлаётганидан хурсанд бўлади.

Бироқ унинг энг катта қувончи бу чархи гардуннинг жуда кўп заҳматлари, оғир-енгил синовларини кўриб, кези келган-

да “ўзи емай унга едириб” ўқитган отаси Ёқуб ака Очиловга энг катта қувонч беролганидан туйган шодумонлигидир.

– Мен институтни битириб келиб, дипломим ҳамда илон ва қадаҳ акс этган кўкрак нишонимни кўрсатганимда отам уни тақиб, бутун қишлоқни айланиб чиқибдилар, – дейди Фазлиддин суҳбатимиз давомида. Бу гапни айтаётганда эса кўзларида ҳам меҳр, ҳам ифтихор, ҳам қониқиш туйғулари порлайди.

Қатор фарзандлари орасидан чиққан ягона “дўхтир боласи” муваффақиятидан ифтихор қилишнинг бундай гўзал ифодасига беихтиёр қойил қоласан киши. Бироқ Ф. Ўриновнинг дилига ранж, қувончларига соя соладиган ўйлар - ташвишлари ҳам йўқ эмас. “Бугунги тиббиётнинг илмий-асосланган хулосаларига кўра, бир йилда туғилган ҳар 1000 гўдакдан 1 фоизи туғма юрак пороги билан дунёга келар экан. Шуларнинг ҳар 100 тасидан 52-54 фоизи бир йилгача учраган турли касалликлардан nobуд бўларкан. Тошкентда, Хоразмда (Самарқандда енгил турлари) бундай болалар операция қилиниб, ҳаёти сақлаб қолинади. Аммо бизда бунинг иложи йўқ. Катта маблағ, сунъий юрак, дегандай...”, дейди у оғир хўрсиниб.

Хуллас, мўлтираб турган мурғак гўдакларни ўйлагандаёқ, уларга ёрдам беришга ожизлигини сезгандаёқ дўхтиримизнинг дили ранжга тўлишини англаб етамиз. Бундай кезларда чарчаган руҳига эса оромни у мусиқа эшитиб, рубоб чалиб топишга ҳаракат қилади. Ёмғирли ҳавода сайр қилиш ҳам унинг дилидаги рутубатини чиқариб юборади. Бироқ кўп ҳолларда бўш вақт топди, дегунча фарзандларининг билим олиши, тарбияси билан шуғулланади.

Қачон, болалар шифохонасидаги кардиоревматолог врач Фазлиддин Ўриновга дуч келганимизда, Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо (С.А.В) нинг бир ҳадислари ёдимизга тушади: “Ёшларнинг яхшиси. Ўзини кексаларга ўхшатганидир...”

Қаҳрамонимиз бор бутун ҳаёт тарзи билан ана шундай фазилатга уйғун яшаётгани учун ҳам у ҳақда ёзишни ихтиёр қилгандирмиз, эҳтимол...

КЎНГИЛ МАЛИКАСИ

Эътиборхонни четдан қараганда водийлик, деб баҳолаш қийин. Сўзи, муомаласи, тиллари тўлиғича маҳаллийлашиб кетган.

У 1955 йил 16 декабрда Наманган вилоятининг Учқўрғон туманида таваллуд топган. Шу ҳудудда ўрта мактабни битирган. Тўрт нафар жигарбанд орасида бир жонини қирққа бўлаклаб, фарзандлар тарбиялаган, ўқитган Ҳалимахон аянинг меҳрибонликни қаттиққўллик, талабчанликка

қориб қилган тарбиятини олиб улғайган. Эътиборхон ўша кунларни – болалиги, ўсмирлиги билан бирга қолиб кетган она юрти, жигарлари, онасини эсларкан, шундай дейди:

– Онагинам беш фарзандни кўпдан кам қилмай вояга етказиш учун йилнинг тўрт фаслида ҳам тинимсиз ишлар, кўп жойларда югуриб-елиб меҳнат қилардилар. Болалар боғчасида тарбиячи, дала шийпонларига газета-журнал ва ҳар хил тарғибот-ташвиқот қоғозларини етказиб берувчи, кечки пайт колхоз идорасида пол ювувчи эдилар. Қишда ер ҳайдовчи механизаторларга овқат пишириб берар, хуллас, тирикчиликни тўкис ўтказиш, бизни зориқтирмаслик учун минг бир тadbир-ҳаракатга елка тутган куюнчак жон эдилар.

Шунданми, қаҳрамонимиз онадан ибрат олиб меҳнатсевар бўлиб улғайди.

Мактабни битирибоқ ТошМИнинг санитария-гигиена факультетига ҳужжат топширди. Мактабда яхши ўқигани боис институтга қийналмай кириб кетди.

– Аслида, мен даволаш факультетига ўқишга кирмоқчи бўлгандим. Ҳудудимизда, яъни Андижондаги медицина институтида даволаш факультети борлиги учун бу соҳа бўйича ҳужжат топширолмадим, – дейди Эътиборхон соҳага қандай келиб қолгани тўғрисида сўзларкан.

Қишлоқдан чиққан соддадил қаҳрамонимиз ҳатто стоматология факультетига кирайми, деган хаёлга ҳам бора-

ди. Ниҳоят ўйлаб- ўйлаб шу факультетга киришни маъқул топади.

– Аммо ўқиш давомида соҳамга шунчалик қизиқиб, меҳр бердимки, бугун ҳам ана шу муҳаббат билан иш жойимга кириб бораман, – дейди у суҳбатимиз асносида. – Чинданам, касалликни даволашдан олдини олган афзал. Мен эса айни шу йўналишда фаолият олиб бораман.

Эътиборхон 1979 йил институтни битириб, Наманган вилоят санитария-эпидемиология станциясида иш бошлайди. Бироқ икки кўнгилни боғлаган муҳаббат риштаси учқўрғонлик қизни шу йили вилоятимизнинг Навбаҳор тумани “Оқ олтин” қишлоғига келин қилиб олиб келади.

– Турмуш ўртоғим билан соҳамиз бир эди. Шу боис иккимиз ҳам Шофиркон туман СЭСида ишимизни давом эттирдик. Чунки у киши тақсимоат бўйича мазкур туманга жўнатилгандилар, – дейди у келинлик давридаги фаолияти хусусида сўз кетганда.

Ниҳоят, уч йиллик мажбурий фаолиятдан сўнг эр-хотин Навоий вилоят СЭСига ишга келади. Эътиборхон Абдурахмонова дастлаб врач-паразитолог, кейин шу бўлим мудири, 1988 йилдан бошлаб эса бактериология лабораторияси врач-бактериологи, 1994 йилга келиб мазкур лаборатория мудири бўлиб ишни давом эттиради. Турмуш ўртоғи Шокиржон Яндашев радиология бўлими бошлиғи вазифасида иш бошлагани ҳолда бугун ҳам мазкур ишида хизмат қилиб келаяпти.

Фаолияти давомида олган оила мактаби, кейинга талабалик даври ва ишидаги устозлар (шофирконлик Эркин Эргашев, Ҳикмат Бурхонов, Навоий вилоят СЭСи бош врач О. Д. Белозерова кабилар)нинг сабоқлари, шахсий ибратлари қаҳрамонимизга кўп нарсга берди. Ишига қатъиятлик, талабчанлик, ҳозиржавоблик, фидойилик билан ёндашадиган кадрга айлана борди. Хизмат вазифаси талаб қилганда, қишлоқма-қишлоқ, ҳовлима-ҳовли ҳам юрди. Вазифаси тақозо қилганда, айрим касалликларни қўзғатувчи “микроб” топилса, уни яшириш йўлини тутганларга нисбатан ошкора қаршилиқ кўрсатди. Ҳаётга бир ёқлама, енгил-елпи қараганларга нисбатан муросасиз бўлди. Хуллас, на-

фақат иш ва амали, тўғрисиёзлиги билан ҳам иллатларга қарши курашувчи шахс сифатида ўзини намоён қила олди. Эътиборнинг бошқаларга ўхшамаган фидойилиги, ишига садоқати жамоатчилик ва раҳбарият томонидан қадр топди ҳамда 1998 йил Мустақиллигимизнинг 7 йиллиги арафасида “Шуҳрат” медали билан тақдирланди.

Эътиборхон оилада ҳам бахтли бека, меҳрибон она. Уч фарзанд тарбиялаб вояга етказди. Қизи Нигора ўқитувчилик касбини танлади. Ўғли Шавкат Тошкентдаги ҳарбий билим юртида ўқияпти. Шоҳруҳ мактаб ўқувчиси.

Суҳбатимиз асносида шу нарсани англаб етдикки, Ватан ичра Ватан бўлган Наманган, Учқўрғон, болалиги кечган “Подшо-ота”, Арслонбоб тоғларини у ҳамиша қўмсайди. Жигарлари дийдорини соғинадию ҳадеганда етиб боролмаслигидан ўкинади. Лекин у ҳеч қачон ўзини тушкун руҳиятнинг асири этиб, ортга чекинмайди. Ҳамиша ақлига суяниб иш кўради. Ҳар қандай қийин, мураккаб вазиятлардан чиқиб кетиш учун ўзида куч топа олади. Энг муҳими, у оилада садоқатли жуфт, меҳрибон она, ишхонада масъулиятли соҳа мутахассиси эканлигини бир дақиқа бўлса-да унутмайди. Уларга хиёнат этмайди. Хиёнат қилганни ҳам кечиролмайди.

Чарчаган руҳига китоб ўқиб, мусиқа тинглаб, табиат қўйнида сайр қилиб, ором беради. Спортни севади, вилоят миқёсида корхоналараро ўтадиган спартакиадаларда волейбол бўйича иштирок этиб, ҳам жисмонан, ҳам руҳан чиниқаётганини ҳис қилади.

Яна бир ўзига хослиги, “ёмон” деб четга чиқариб қўйилган бировнинг ёнини олиб, ҳимоясига шайланиб ҳам руҳига қувват олади. Ёмонлик қилган инсонга яхшилик қилиб ҳам баҳра ола билади. Ҳатто шеърлар ҳам машқ қилиб туради.

– Аслида, биз бу синов дунёсига шулар учун ҳам юборилгандирмиз, – дейди у суҳбатимиз ниҳоясида.

Хуллас, қаҳрамонимиз Эътибор Абдурахмонова ўз касбининг чинакам фидойиси бўлиш баробарида эзгу ва хайрли ишларга меҳриний берган, кези келганда, юрагидагини шеърлари орқали қоғозларга тўкиб соладиган кўнгил маликасидир. Бундай кишилардан эса жамиятга фақат яхшилик етади, ортида ҳам хайрли ишлар қолади.

ҚАРШИБОЙ АКАНИНГ ИБРАТИ

Инсон борки ҳаётининг ҳар бир куни минг бир ибратли воқеликлар ичида кечади. Айрим соҳа ходимлари ҳаётида эса бу нарсa тўлалигича намоён бўлади.

Қаршибой ака ҳам салкам 34 йиллик фаолиятида ана шу нарсани жуда кўп марта англаб, ҳис этди. Уларнинг ҳар биридан ҳикматли сабоқлар олди.

1998 йилнинг ёзи эди ўшанда. Қўшни вилоятнинг ёндаш туманларида ич терлама касали кўпайиб, оғриган беморлар Нурота туман шифохонасига ҳам келиб, даволана бошладилар.

Шундай пайтда турли эпидемиологик вазиятлар ҳисобга олиниб, ҳар ким ўз ҳудуди шифохонасида даволансин, деган кўрсатма берилди. Яқинда фаолият бошлаган ёш СЭС раҳбари ушбу кўрсатманинг ижросини таъминлаш мақсадида шифохонада даволанаётган, қўшни юртлик беморларга жавоб бериб юборилсин, деб кўрсатма беради. Ёши анча улуг, кўпни кўрган Қаршибой ака бош врачнинг ҳаракатчан, ҳозиржавоблигини қадрласа-да, беморлар ҳолатига кўра, бу иш хато бўлишини англаб етди. Ҳозирча бу ишни қилмасликни маслаҳат берди унга. Бироқ бош врач бу маслаҳатга унчалик эътибор қилмай, ҳаракатни давом эттирди.

Шундай жараёнда даволанмай шифохонадан олиб кетилган бемор йигит қўшни туман шифохонасига бориб етгунча ҳаётдан кўз юмди. Бу ўлимнинг асл сабабини кўриб турган беморнинг ота-она, қариндош-уруғлари норози бўлиб, юқорига шикоят ёза бошладилар. Оқибат натижада шифохонадан беморларни даволанмай туриб, чиқариб юборишга буйруқ берган СЭС бош шифокори ишдан бўшатилади.

Қайси туман, қайси вилоят бўлмасин, Ўзбекистон – ягона оила. Қай бир тумандаги фожиа ҳамма туманга дахлдор. Ҳар бир йўқотиш, ўлим ҳам ушбу сўзларимизга дахлдор.

дир. Шу боис бундай масалаларда бундай кескин ёндашувга бориш ҳам “ўзга”га, ҳам “ўзи”га ёмонлик, муаммо олиб келишини унутмаслик даркор. Аслида, бу нарсани кўнгли сезган Қаршибой ака вазиятга ўз баҳосини бериб, мулоҳазасини билдирганини айтиб ўтгандик. Бугун ҳам у атрофдагиларга ўшандай воқеалардан олган ибратли хулосалари асосида шундай сабоқ айтади: “Имкон қўлингизда бўлса, бировга жабр етдиган ишдан воз кечинг! Шунда Яратганнинг қаҳри ҳам Сиздан узоқроқда бўлади”.

* * *

8-10 йилча вақт олдин ит тишлаган 7 ёшлардаги болани травматолог шифокор қабулига олиб келишади. Ит қутурганлиги ҳам аниқ бўлади.

Қарши уколни олгач, шифокор таъкидлашича, бола шифохонага ётқизилиб, даволаниши кераклиги, бўлмаса, аҳвол ёмонлашуви айтилган. Ота-она айтиши бўйича эса бундай ташвишли фикрлар гапирилмаган. Хуллас, ўша кун ита-она болани шифохонага ётқизмай, чашма сувига ювинтириб, ўқитиб, уйига олиб кетади.

Ит тишлаганнинг 29-кунида болада қутуриш аломатлари кўринади ва оқибатда мурғаккина жоннинг қисмати ўлим билан тугайди.

– Албатта, бола ота-онага керак! Шу боис улар охиригача фарзандининг тақдири билан қизиқишлари, унинг соғлиги учун қайғуришлари лозим эди.

Аммо биз – СЭС ходимлари ҳам, шифокорлар ҳам шу масалада айбдормик, аҳоли ўртасида ушбу масалада етарлича билим-тушунчани ёя олмаганмиз. Қутуришнинг оқибати юз фоиз фожиа билан тугашини уқтириб, қутурган ит тишлаганда нима муолажалар қилиш, қандай шароитда ушлаш зарур шартлигини тушунтира олганимизда, аҳли улус, жумладан, ҳалиги ота-она ҳам тегишли масалада ана шундай тушунчаларга эга бўлганларида балки бу фожиа рўй бермаган бўлар эди.

Унинг барча ҳамкасб-ҳамкорларига, шогирдларига айтадиган, эл-улус орасида юрганда уқтирадиган сабоқлари ҳам шу каби масалаларга боғланиб кетади.

Қаршибой Мирзаев асли Нурота туманининг “Жарма” қишлоғидан. Тажрибали чорвадор бўлган отаси изидан юриб, болалигидан меҳнатга меҳр қўйди. Айни пайтда унинг ўқишга ҳам меҳри баланд эди. Шу боис мактабни битириб, Тошкент тиббиёт институтининг санитария-гигиена бўлимига ҳужжат топширди.

Билими панд бермади, ўқишга кириб, талабаларнинг энг олди, энг ҳаракатчани бўлиб, кўпнинг эътирофига тушди. Институтни муваффақиятли тугатгандан кейин эса фаолиятини она юрти Нурота туманининг СЭСида бактериолог сифатида бошлади. Кейинчалик санитария врач, 1978-99 йилларда эса эпидемиология бўлими бошлиғи сифатида хизмат қилди. 1999 йилдан бугунги кунга қадар СЭСнинг бош врач, бўлиб фаолият юритиб келмоқда.

Оилада саккиз фарзанднинг отаси бўлган бу заҳматкаш инсон ўз касбига муҳаббати боис ишдаги ҳар қандай муаммо ва мушкулларга қарамай, ишхонада ҳам бор куч-қувватини сарф этиб ишляпти. У шифокор учун ҳалолқўллик, қатъиятлилиқ, тўғрилиқ ва билимдонлиқни энг муҳим фазилат, деб ҳисоблайди. Корхона раҳбари ва соҳа мутахассиси сифатида эса замонавий асбоб-ускуналару техник базанинг таъминотидан қониқмайди.

Эл-улуснинг катта қисми китоб ўқимай қўйганини энг катта маънавий муаммо деб ҳисоблайди.

– Президентимизнинг тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш бўйича чиққан қатор фармону қарорлари жуда ҳаётий қонуний ҳужжатлардир, – дейди суҳбат жараёнида қаҳрамонимиз. – Бироқ бу раҳнамоликни суистеъмол қилётганларнинг ўз нафси йўлида халқ манфаатини ўйламаётганлиги ачинарли ҳол.

Айтайлик, координацияга солинган текширувларнинг яхши томони – айрим ғараз ниятли «текширувчи»ларни жуда чегаралаган бўлса, кези келганда, юқоридагидай иш олиб боровчи “тадбиркор”лар ҳам ундан самарали фойдаланаяптилар.

Текшириш йили, ойн кун, маълум бўлгани ҳолда фақат шу кунигина санитария-гигиена талабларига (бошқа-бошқа

йўналишларда ҳам шундай) жавоб берадиган иш ташкил қилган кўйи, текшириш ўтиши билан яна ҳаммасини эски ўзанига солиб иш кўраётган “тадбиркор”лар ҳам йўқ эмас. Энг муҳими, қаҳрамонимиз бундай хатти-ҳаракатли инсонларнинг кирдикорларини жиловлайдиган ягона йўл маънавият эканини алоҳида таъкидлайди.

Шу аснода кишики Аллоҳни танитувчи Қуръону карим ва Ҳадиси шарифлар билан ошно бўлиб, юрагида Аллоҳдан қўрқиш ҳисси бўлса, бундай nobackwardликлар ҳам ўз-ўзидан барҳам топишига ишонади. Қаршибой Мирзаевнинг ўзи ҳам ана шундай иймон илмидан сабоқлар берувчи китобларни ўқиб боради.

Аёнки, бу синовли дунёда инсонларга умр ўлчаб берилган. Ҳар кун, ҳар сонияси ғанимат унинг. Кунлари ҳалол меҳнат, заҳмат, ростлик ичида фидойилик билан, камтарин бир тарзда кечаётган, меҳнат фаолиятида элу юртига ҳам, оила, бола-чақасига ҳам фойдаси тегаётган бу қаҳрамонимизнинг умру ҳаёти ибрат мактаби бўлгулиқдир.

СУЗ, БУ – ДАВО

Зебо Ниёзова асли тошкентлик. 1956 йилда ўрта мактабни тугатиб, болалик орузси бўлган шифокорликни танлаб, ТошМИга ўқишга кирди. 1962 йилда талабалик унга акушер-гинеколог дипломини топшириб, “хайрлашади”. Кейинги ҳаёти қадим Бухоро билан боғланиб, Навоий шаҳри ва вилоятига туташади.

Бугун 70 ёшнинг устида турган устоз шифокорнинг ҳаёт йўли, меҳнату дилсўзлари хусусида ўзидан эшитишни лозим топдик.

– Бухоро шаҳрида ажойиб врачлар билан учрашдим. Улар барча ёшларга, жумладан, менга ҳам дўстона муносабатда бўлишарди. Амалиётда улардан кўп нарсa ўргандим. Шу боис ҳам Ц. Когонов, М. Ҳамрошоев, Р. Саиджоновлар ардоқли устозларим сифатида юрагимда қолдилар.

1963 йилдан бошлаб фаолиятим “Газли” тиббий санитария қисмида давом этди. Ҳар соҳадан биргина мутахассис, яна ҳаммамиз ёшлар эдик. Шу боис кўп ҳолларда бир-биримизга ёрдам берганимиз билан мустақил ишлашга мажбур бўлардик. Ана шу кезларда китобларга қаттиқ суяндим. Касаллар кўриги, туғруқ, ҳатто жарроҳлик ишлари китобнинг “устоз”лигида амалга ошди. Ўша ерда, асли карманалик бўлган окулист врач Шомиль Ниёзовга турмушга чиқдим. Биринчи ўғлимиз туғилди.

1969 йилда Тошкентда клиник ординатурани ўқиб тугатдим. Шундан кейин Навоий шаҳрига кўчиб келдик. Бу ердаги фаолиятимни гинекология бўлимида бошлаганим ёдимда.

Йиллар М. Михалева, К. Годикова, З. Ҳамидова, С. Араббоева, Х. Камолова каби ўз ишининг фидойиси бўлган ҳамкасблар билан ишлаш бахтини насиб этди. Фаолиятим давомида оддий ординатор врачликдан бошлаб бўлим бош-

лиғи, аёллар маслаҳатхонаси мудири, туғруқ бўлими бошлиғи, бош врач ўринбосари каби вазифаларида хизмат қилдим.

Вилоят ташкил бўлгач, соғлиқни сақлаш бошқармаси қошида бош гинеколог штати мавжуд бўлиб, унда малакали, талабчан, ташкилотчи шифокор Зинаида Жуманазарова иш олиб борди.

Туманларда амалий ёрдам кўрсатиш бўйича гуруҳлар ташкил этилиб, Зинаида опа биз мутахассисларни ана шу тадбирга ҳам жалб этди. Мен туманларга бориб, услубий ёрдам кўрсатиш жараёнларида ҳам ўрганиб, ҳам ўргатдим. Эл-улусга фойдам тегди. Яна “Санавиация” ташкил қилинди, фавқулодда шошилиш вазиятларида ҳам узоқ туманларгача етиб бордик, оғир аҳволдаги аёлга ёрдам беришга бор билим-маҳоратимизни сарф этдик.

Ўша йилларда ҳатто “Реанимация-гематология” бригадаси ташкил этилиб, вилоят бўйлаб ёрдам кўрсатадиган бу бригада таркибида гематолог, реаниматолог, жарроҳ, терапевтлар қаторида мен ҳам фаолият кўрсатганман. Сирасини олганда, бу катга ва фаол жараён Г. Каримова, Х. Ражабова, С. Агабобова, З. Ҳамидова, Н. Сундукова (неонатолог) каби малакали шифокорларни тарбиялади.

Ўша кезларда бизнинг вилоят шифохонамиз ёш кадрлар интернатура ўтайдиган ва малака оладиган бир база вазифасини ўтаганди. Шу боис бу ҳудуддан ана шундай тайёрловчи олиб, бугун кўпга ибрат бўлгулик фаолият олиб бораётган билимли, малакали шогирдларим борлигидан фахрланаман.

Улар – вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси оналик ва болаликни муҳофаза қилиш бўйича бош врач ўринбосари Лола Намозова, “Навоийазот” ТСҚ бош врач ўринбосари Сайёра Абдуллаева, НТМК га қарашли ТСБ бош акушер-гинеколог Рафила Бобоқулова, вилоят туғруқхонаси бош врачлари Ғулом Аслонов ва бошқалардир. Нафақага чиққандан кейинги олти йиллик фаолиятим “Навоийазот” ТСҚ да кечди. У ерда Ў. Икромов раҳбарлигида В. Зыбиков, М. Юсупов, Н. Қажумов, А. Тошев ва бошқа ўз ишини чуқур биладиган мутахассислар билан ишладим.

Бугун уйдаман. Иш билан бўлиб болаларимга беролмаган меҳримни невараларимга бағишлаб, уларнинг тарбиясига ҳисса қўшаётганимдан бахтиёрман.

Сўз айтиш имконияти келганидан фойдаланиб, барча издошларимга бир нарсани айтгим келаяпти: аввало орамизда бугун йўқ, лекин жуда ибратли умр кечирган, хотин-қизларимиз ва болаларимиз соғлиги учун беқиёс хизматлари синган Маргарита Михалеванинг, Клара Годикованинг, Зинаида Жуманазарованинг, Хадича Ражабова, Наталья Сундуковаларнинг меҳнатларини гоҳ-гоҳда эслаб турайлик.

Кейин... бугун мамлакатимизда тиббиёт жуда тез ва шиддатли тарзда ривожланиб бораёпти. Шу аснода ташхис қўйиш, даволаш муолажалари учун мисли кўрилмаган тиббий техника воситалари амалиётга кириб келди. Лекин врачлар унутмасинларки, ҳар қандай вазиятда ҳам билим жуда зарур. Яна... сўз – бу даво, демакки, яхши муомала ҳам шифокор учун жуда керакли “қурол”.

Бемор эса ҳамиша шифокорнинг астойдил билимдонлик билан қиладиган ёрдамига муҳтождир.

БАХТИГУЛНИНГ ГУЛЛАГАН БАХТИ

Бахтигулнинг қўнғироқдай овози бор эди. Мактаб саҳналарида булбулдай куйларди. Бироқ бибиси ва отаси санъаткор бўлишига тамомила қарши бўлишди. Мактабни битириб, “Жас тулек” дастасини бошқарса-да, Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган артист Тамара Душумовадан сабоқлар олиб, уз чиройли репертуарига эга бўлган бўлса-да, ота кистови билан бошқа касбни танлашга мажбур эди. Шу боис шифокорлик кас-

бини танлади ва ТошМИнинг санитария – гигиена факультетига ҳужжат топширди. Ўқишга ҳам кирди.

“СЭС ходими инсон саломатлигини муҳофаза қилувчи прокурордир”. Бахтигул ўшанда ўзи танлаган соҳани ана шундай тушунди ва шундай эътиқод билан ишини бошлади. Дастлаб Навоий шаҳар СЭСида фаолиятини бошлаб, врач – эпидемиолог ва паразитолог сифатида хизмат қилди, кейинчалик бўлим бошлиғи, вилоят СЭСида паразитология бўлими бошлиғи бўлиб ишини давом эттирди.

1995 йилдан эътиборан Конимех туман СЭСи бош ҳакими сифатида ишлаб келмоқда.

Сирасини олганда, у кечаги кунда чинакам “прокурорча важоҳат” билан ишлади, эл-улус орасида ўзи ҳақда ана шундай таассурот қолдирди. Тупроқ, сув, ҳавонинг тозаллиги инсон саломатлигининг асосий гарови эканлигини анлагани ҳолда, шу йўлда фидойилик билан меҳнат қилди. Айниқса, Конимех марказига “Дамхўжа” тоза ичимлик суви олиб келинишида ташаббускорлардан бири бўлди. Эски сув йўлининг чизмасини топтириб, мутахассислар билан ўрганиб чиқди ва ушбу ҳудудга сув келтирилишига эришилди.

Бахтигул Сағинбаева оилали. Икки фарзанди, уни доимо тўғри тушуниб, қўллаб-қувватлайдиган турмуш ўртоғи бор.

Чарчаган руҳига у оромни меҳнатдан топади. Катта ери, 80 та ток, 250 та мевали дарахти бўлган боғу чорбоғи бор. Унинг таъкидлашича, ҳақиқий баҳони эл-юрт беради.

Бахтигул опа ҳам кўпчилик касбдошларининг бири сифатида касб-кори қўйган масъулиятни теран ҳис қилиб, ишига чин вафодорлик билан хизмат қилгани рост гап.

СУЮКЛИ РАИСА

Раисанинг болалиги Кемерова ви-
лоятининг Силино қишлоғида кечди.
Шу ерда туғилди, ўсди, таълим олди.
Кейин тиббиёт билим юртида ўқиб,
1968 йилда ҳамширалик ҳужжати ва
малакасига эга бўлди.

Асли унинг бу касбни эгаллаши та-
содикий эмас эди. Отаси сил (тубер-
кулёз) касалига чалинган бўлиб, унинг
мунтазам муолажа олиб яшаши, она-
сининг қон босими касалидан азият че-
киб юргани қизнинг юрагига уларга ёр-

дам бериш туйғусини қаттиқ муҳрлаганди.

– Яқинларимни даволаш, уларга ёрдам бериш учун бу кас-
бни танлаганман, – дея хотирлайди ортда қолган кунлари-
ни эслаб Раиса опа.

Бироқ тақдир тақозоси қаҳрамонимизни 1972 йилда На-
вой шаҳрига етаклаб келди. Шу йилдан бошлаб,
НТМКнинг тиббий-санитария қисми реанимация бўлими-
да анестизолог-ҳамшира сифатида фаолиятини бошлади.
Ана шунда унинг шифокор кўрсатмаларини аниқ ва изчил
бажариши, касб этикасига риоя қилиши, меҳнатсеварлиги,
қатъиятлилиги, касалларнинг яқинлари билан муомалада
сабр-тоқат ва бағрикенглик билан қилган муомаласи
кўпнинг эътиборига тушди. Кун, ой, йиллар ўтгани сайин
атрофидагиларнинг, жамоанинг ҳурматини қозонаверди.

Аслидаям, Раиса Степановнада беморларга, умуман ат-
рофидаги инсонларга меҳр-оқибат туйғуси бисёр эди. Шу
боис бўлимга оғир аҳволда келган ҳар бир беморнинг юрак-
қон томир уриши, нафас олиши яхшиланиб, ҳолати ижобий
томонга ўзгара бошласа, у ҳам хастанинг яқинларидан кам
хурсанд бўлмасди. Бугун ҳам шундай. Яна бир инсон ҳаёти
сақлаб қолинаётганидан кўнгли хотиржам бўлади. Бу тад-
бирда ўзининг ҳиссаси борлигидан эса янада кўпроқ қони-
қиш ҳис этади.

Раиса Степановна оилали, қизи бор. Турмуш ўртоғи НТМКда ишлаб, нафақага чиққан. Қизи мазкур корхонада хизмат қилади.

У жуда бахтли аёл. Суюкли касб-кори бор. Ишда ҳам, уйда ҳам уни ҳурмат қилиб, қадрини баланд қўйишади. Энг муҳими, у беморларга ёрдами тегаётганини, инсондай мукаррам зотнинг умрига ногаҳон чанг солаётган ўлим билан олишиб, уни ҳаётга қайтаришни ҳар лаҳза ҳис этиб туради. Аини пайтда кичик тиббий ходимларга касб масъулиятдан сабоқлар бериб, соҳада ўзидай фидойи ва жонкуяр ходим тайёрлашга ҳисса қўшиб келаётгани яна бир эътирофли жиҳатдир.

Новожилова Раиса Степановна ўз ишига ҳамиша масъулиятни ҳис этиб ёндашади, атрофидагилардан ҳам шуни талаб қилади. Шу боис ҳам бўлимда ана шундай эътирофли муҳитни яратишга эриша олган. Энг муҳими, беморлар тақдирига бефарқ эмас.

Унинг бу хизматлари ҳукуратимиз томонидан муносиб тақдирланган. У 2001 йилда “Меҳнат фахрийси” унвонига сазовор бўлди. Нафақага чиққан бўлса-да, бўлимда “керакли одам”.

Хуллас, бўлимнинг 35 йиллик ҳамшираси фаолияти жуда кўпчилик соҳа ходимларига ўрнакдир.

*УЛАР —
САФДА БУГУН*

Эрик БОТИРБОЕВ

1947 йилда Конимех туманининг “Конимех” ширкат хўжалиги ҳудудида туғилган.

Оилада 10 фарзанднинг бири.

Тошкент тиббиёт институти даволаш факультетига ўқишга кириб, 1971 йилда тамомлаган.

Шу йили Навоий шаҳар шифохонаси ички касалликлар бўлимида иш бошлайди.

Бир йилдан сўнг кардиология бўлими ташкил этилгач, мазкур бўлим бошлиғи сифатида хизмат қилади.

Навоий вилояти ташкил этилгач, вилоят шифохонаси бош врачлари этиб тайинланади. Республика шошилинич тиббий ёрдам илмий маркази вилоят бўлими ташкил этилишида жонбозлик кўрсатади.

Ҳозирда РШТЁИМ вилоят бўлими директори муовини сифатида фаолият кўрсатиб келмоқда. Айни пайтда суйган касби – юрак касалликларини даволаш билан ҳам машғул.

Оилали. Уч нафар фарзанди бор. Уларни шифокорлар оиласи, дейиш мумкин.

Ўзига хослиги:

Самимиятни яхши кўради. Шу фазилати ва билимдонлиги билан беморлар ишончини қозонган.

Раҳбар сифатида адолатли, вазиятга тўғри тош қўйишни иш услубига айлантирган. Шахсий ибрати билан жамонаи ортидан эргаштира олиш хислатига эга.

Нодира ФАЙЗУТДИНОВА асли кўҳна Самарқанд фарзанди. Болалиги Каттақўрғон шаҳрида ўтган. Шу ерда мактабни “Олтин медал” билан тугатиб, Самарқанд тиббиёт институтида ўқиган.

Навоий шаҳридаги фаолияти 1965 йилдан бошланган. Дастлаб НТМК га қарашли ТСҚда ишлаган. 1972 йилда Москва шаҳрида педиатрия соҳасидаги клиник ординатурани битириб келгач, мазкур шифохонада болалар бўлими мудир сифатида фаолиятини давом этдирган.

1984-1992 йилларда вилоят шифохонаси болалар бўлими мудир, шифохона бош врач ўринбосари, Навоий шаҳар бош педиатри лавозимларида ишлаган.

1992-1996 йилларда эса вилоят соғлиқни сақлаш бош қармаси бош педиатри вазифаларида хизмат қилган.

1996 йилдан то ҳозиргача вилоят болалар шифохонаси болалар бўлимида фаолият кўрсатиб келмоқда.

43 йиллик шифокорлик фаолияти давомида қатор рағбатлантирувчи мукофотлар олган.

Оилали. Икки нафар ўғли олий маълумотли, шириндан-шакар неваралари бор.

Ўзига хослиги: ишига қалб қўри, меҳр-этибори билан ёндашади. Ўз устида ишлашдан эринмайди.

Александр Алексеевич КИМ 1958 йил 22 июнда Тошкент вилоятининг Тошаул қишлоғида таваллуд топади.

1976 йил ўрта мактабни тугатиб, Ленинград (ҳозирда Санкт-Петербург) санитария – гигиена тиббиёт институтига ўқишга кирази.

1982 йилда институтни тугатиб, йўлланма асосида Красноярск ўлкаси Шушенск район санитария-эпидемиология станциясида санитария врач сифатида фаолиятини давом эттириб, 1988 йилдан этиборан Навоий шаҳар ДСЭН-Ми бош врач лавозимида хизмат қилиб келмоқда.

– Врач-гигиенист мутахассислигини эгаллаган шахс ўз фаолияти давомида аввало аҳоли ўртасида овқатдан заҳарланиш, ўта хавfli ва юқумли касалликлар тарқалишининг олди олинишига хизмат қилади. Мен бу касбни танлаганимдан ҳеч ҳам афсус қилмайман. Бироқ кейинги пайтда санитария-эпидемиология хизмати ходимининг мавқеи пасайиб бораётгани мени ташвишга солади, – дейди у бир лаҳза суҳбатимиз асносида. – Энг ёмони, ойлик-маошнинг камлиги ва бошқа муаммолар ёш кадрларнинг соҳага кириб келишларига салбий таъсир кўрсатапти.

Ўзига хослиги: ҳақгўйлик, қатъиятликни қадрлайди.

Ишдан бўш вақтларида дўстлари билан футбол ўйнайди, китоб мутолаа қилади. Айниқса, китобхонлик жуда сеvimли машғулоти. А. Дюманинг “Граф Монте Кристо” китобини такрор-такрор ўқиб чиққан.

Энг муҳими, унинг ишдаги фидойилиги ўрганса арзийдиган фазилатидир.

Умрбек АБДИРЕУКОВ 1939 йил 21 октябрда Томди туманининг Балиманов номли хўжалиги ҳудудида туғилган.

1960 йил Тошкент тиббиёт институти санитария-гигиена факультетига ўқишга кириб, 1966 йилда тугатган.

Шундан бошлаб Томди туман давлат санитария-эпидемиология назорати марказида санитария врачлари бўлиб ишлаб келади.

Умрбек оға эътироф қилиб айтганидай, Ж. Қажахметов, М. Жумаевлар иш бошлаган даврида устозлик қилишган бўлса, бўлимда бугун ишлаётган ҳар бир раҳбару ходим унинг шоғирди.

Оға ДСЭНМ ходими учун энг муҳим фазилат деб қонунийлик, ҳолислик, ошкоралик деб ҳисоблайди.

Оилали. 7 фарзанднинг отаси. Бир қизи ота изидан бориб, Тошкент педиатрия институтида ўқийди. Неваралари бор.

Ўзига хослиги: меҳнатсевар, китобхон, соҳасига доир, тарихий асарларни ўқишни яхши кўради. Айтишича, “Бобурнома”, “Темурнома”ларни маза қилиб ўқиган. Ҳаммасидан ҳам томорқада ишлашдан чини билан руҳий қувват олади.

Умрбек Абдиреуков ўзини бахтли ҳисоблайди. Чунки бировга озори етиб, дилозорлик қилмаган, ўзини тутиши-муомаласи билан фақат вазиятни яхши томонга бурган. Оилада, жамоада ва жамият аро ҳам “беозор инсон”лиги боис қадр топган.

Хурсанд ҒУЛОМОВА

1942 йил 20 октябрда Кармана туманининг Арғун қишлоғида туғилган.

1959 йилда ўрта мактабни битириб, ТошМИнинг стоматология факультетига ўқишга кирган.

1964 йилда институтни битириб келиб, Кармана (Навоий) туманида фаолиятини бошлайди. 1967 йилгача Навоий шаҳрида тиш даволовчи врач сифтида хизмат қилган.

1967 йилдан 1997 йилгача Кармана туман тиш касалликлари поликлиникасида даволовчи врач сифатида ишлаган.

Оилали. Беш нафар фарзанднинг онаси. Уларнинг бахтсаодати учун турмуш ўртоғи О. Қамбаров (раҳматли) билан баравар ҳаракат қилган. Бугунги кунда жигаргўшаларини ҳаётга йўллаб, суюкли неваралари қуршовида қариллик гаштини сурмоқда.

Ўзига хослиги: фаолияти давомида ишига алоҳида муҳаббат билан ёндашиши, хушмуомала, хушодоб, дилкаш инсонлиги боис юракларда ёруғ из қолирган.

Беморларининг ишончини қозонган.

Руҳий озукани яхшилик қилиб, эътирофини эшитганда, юмушидан қониққанда олади.

Баҳромқул ПАТТАЕВ

1945 йилда Навбаҳор туманида туғилган.

Самарқанд Давлат тиббиёт институти-нинг даволаш факультетини битирган.

1970 йилдан фаолиятини бошлаб, Навоий туманидаги тери-таносил касаллик-лари диспансерида ишлаган.

1973 йилдан 1987 йилгача “Туркистон” қишлоқ шифохонаси бош врач, терапия бўлими мудир вази-фаларида хизмат қилган.

1987 йилдан бугунги кунгача Навбаҳор туман поликли-никаси мудир вази-фасида ишлаб келмоқда.

Оилали. Тўрт нафар фарзандининг барчаси ўқиган, касб-корли.

Устозлари А. Абдурахимов, Ю. Эргашев, Х. Мугенов, Х. Саидовлардан касб-кор ва раҳбарлик сирларини ўрганган бўлса, ўзи ҳам фаолияти давомида Э. Баҳромов, Ш. Марипова, Г. Шерқулова каби шогирдлар тарбиялаган.

Ўзига хослиги: «Товуқ» мучалли, «Арслон» буржли инсонларга хос оилапарварлик, ҳаполлик, иззатталаблик хислатлари унда ҳам мужассам.

Беморлари тузалиши учун интилиш, уларнинг умрига умр қўшиш бош мақсад-муроди.

Эришган муваффақиятларидан руҳий қувват олади.

Тўймурод БОБОМУРОДОВ

1953 йил 16 декабрда Навоий (ҳозирги Навбаҳор) туманининг “Олчин” фуқаро-лар йиғинига қарашли “Қалқонота” қиш-лоғида, чорвадор оиласида туғилган.

1971 йилда ўрта мактабни битириб, Тошкент Давлат тиббиёт институтининг санитария-гигиена факультетига ўқишга киради. 1977 йилда институтни муваффа-қиятли битириб, Томди тумани СЭСида врач-эпидемиолог бўлиб фаолиятини бошлайди.

4 йил ишлагандан сўнг Навоий вилояти ташкил топгач, вилоят давлат санитария-эпидемиология нazorat марказида ўта хавфли юқумли касалликлар бўлимида ишга жойлашади.

Дастлаб оддий врач, 1986 йилдан эътиборан бўлим мудири вазифасида ишлаб келаётир.

Фаолияти давомида О. Белозорова, Л. Герасименко, Н. Зарипов каби устозларидан ўрганганларини Х. Исмоилов, А. Эрдонов, Ш. Тошев каби шогирдларига беришга ҳаракат қилди.

Оилали. Уч нафар фарзанди бўлиб, барчаси ўқиган, касб-ли-корли.

Ўзига хослиги: ростсўзликни ёқтиради, китоб ўқишга ҳам меҳри баланд, “Илон”нинг донолигию “Ёй”нинг соддалиги қўшилиб кетган самимий инсон. Энг муҳими, касбини севади. Шу боис ҳар қандай қийинчиликка бардош бериб, касб-корига садоқатини намоён қилиб, фидойилик билан хизмат қилиб келаяпти.

Мумтоз мусиқалар тинглаб, тоза ҳавода сайр қилиб, руҳий озуқа олади.

Назира ҲАЙДАРОВА

1954 йил 6 апрелда Кармана туманида ишчи оиласида туғилган.

1971 йилда Зебунисо номли мактабни тугатиб, Тошкент Давлат педиатрия институтига ўқишга кирган.

1977 йилда институтни тугатиб, Кармана туман болалар поликлиникасида фаолиятини бошлаган.

1996 йилдан буён мазкур поликлиниканинг педиатрия бўлими мудири сифатида ишлаб келмоқда.

Оилали. Уч нафар фарзанди бор. Турмуш ўртоғи Т. Шаропов “Навоийазот” ОАЖда механик бўлиб ишлайди.

Устозлари – Моҳира Эргашева, Мусаллам Аҳмедова, Лидия Богданова.

Шогирдлари: Манзура Эргашева, Феруза Тошева, Дилрабо Қурбонова ва бошқалар.

Ўзига хослиги: касби-корига чин юракдан ёндашади, хушмуомала, камтарин, астойдилликни яхши кўради. Болаларга меҳрибон, ишу оиласига садоқати баланд. “Педиатрия» журнали доимий ҳамроҳи.

Меҳнатсеварлиги боис на уйда, на ишхонада бўш ўтирганини кўрмайсиз. Хуллас, “От” мучалли, “Қўй” буржли инсонларга хос ҳамма хислат-фазилатлари билан у ишончли, эътирофли шифокор.

Рая АКБЕДЕНОВА

1946 йил 30 сентябрда Бухоро вилояти Томди туманида таваллуд топган.

1963 йил ўрта мактабни тугатган. 1967 йилда Томдида очилган 2 йиллик тиббиёт курсида ўқиб, тумандаги ДСЭНМга ишга жойлашган.

Шундан бошлаб то ҳозирги кунгача эпидемиологик врач ёрдамчиси сифатида ишлаб келмоқда.

Оилали. 2 нафар ўғли, 4 нафар қизи бор. Турмуш ўртоғи – айни кунда нафақада бўлган Қайып Керуенбаев билан бирга саккиз неваранинг тарбиясига ҳам бош-қош бугун.

Ўзига хослиги: тикиш-илишни яхши кўради. Ишхонасида ҳам, уйда ҳам вазифа-бурчига сидқидилдан ёндашади.

Керак ўринда ён бериб, вазиятни муроса томонга буришга интилади.

– Оилам бор, онаман, ишлайман, жамоада ўрним бор. Суюкли ва мени суядиган невараларим бор. Бахт шу-да, – дейди Рая Акбеденова.

Келдиёр ЗОИРОВ

1942 йилда Самарқанд вилоят “Нарпай” тумани Ибн Сино фермерлар уюшмаси ҳудудидаги “Янгиқўргон” қишлоғида туғилган.

1963 йилда Самарқанд тиббиёт билим юртини тугатгандан сўнг армия хизмати-га жўнаб кетиб, 1966 йилда уйига қайтган.

1967-1973 йилларда Тошкент Давлат тиббиёт институти-нинг санитария-гигиена факультетида ўқиган.

1973 йилда Хатирчи туман ДСЭНМда фаолиятини бошлаб, кўп йиллар эпидемиология бўлими мудир, 1986-93 йилларда ДСЭНМ бош врач лавозимларида ишлаган. Ҳозирги кунда врач-эпидемиолог сифатида фаолият кўрсатмоқда.

– Бу касбни танлашдан бош мақсадим, – дейди Келдиёр ака, – аҳоли ўртасида юқумли касалликларнинг олдини олиш, касалликларга қарши курашишда ўз ҳиссамни қўшишдир.

Бироқ шу аснода бугунги куннинг долзарб муаммоси бўлиб келаётган бир масала бор. Кейинги пайтда АДС-М дефтерия, қоқшолга қарши эмлаш учун вакциналар етишмаслиги туфайли 16, 26, 46 ёшли кишилар эмланмай қолиб кетаяпти. Тепки касали бўйича ҳам шунга яқин гап айтиш мумкин...

Бироқ у умр йўлида бир лаҳза тин олиб, ортга қараркан, ўз фаолиятидан қониқади. Чунки кўп йиллик иш фаолияти давомида юқумли касалликларнинг аксарият турлари камайиб-йўқолганига, профилактик ишлар яхшиланганига гувоҳ бўлган. Бу тадбирда ўзи ҳам самарали улуш қўшган.

Ҳаёт йўлида хотирасида муҳрланиб қолган воқеа сифатида мамлакатимизнинг мустақил бўлган кунини эътироф этади.

Ўзига хослиги: меҳнатсевар, ростсўз ва фидойилик фазилатлари инсонпарварлик, ватанпарварлик, ҳалол қарашлари билан уйғунлашиб кетган.

Руҳий озукани эса томорқада меҳнат қилиб, мол-қолга қараб олади.

Абдурасул СИДДИҚОВ

1946 йил 9 октябрда Кармана (олдинги Навоий) тумани Хончарбоғ қишлоғида туғилган.

1962 йил Самарқанд тиббиёт институти даволаш факультетига ўқишга кириб, 1971 йилда тугатган.

1971-1972 йилларда Навоий шаҳар ши-

фохонасида интернатура ўтаган. 1972-1982 йилларда вилоят шифохонаси жарроҳлик бўлими жарроҳи, 1982-1992 йилларда вилоят шифохонаси жарроҳлик бўлими мудири сифатида фаолият олиб борган.

1992-1999 йилларда вилоят соғлиқни сақлаш бошқармасида бош жарроҳ лавозимида ишлаган.

1999-2004 йилларда Навоий тиббиёт коллежи директори вазифасида хизмат қилган.

2004 йилдан ҳозирги кунгача мазкур коллежнинг соғломлаштириш марказида фаолият кўрсатиб келмоқда.

Оилали. Фарзандлари бор.

Ўзига хослиги: оилапарвар, адолатпеша ҳар бир ишда инсоф билан ёндашади.

Тойир НАЗАРОВ

1949 йил 5 декабрда Навбаҳор туман Янгикўрғон фермерлар уюшмаси “Сўпаркент” қишлоғида туғилган.

1967 йил ўрта мактабни аъло баҳоларда тугатиб, ТошМИнинг даволаш факультетига ўқишга кирази.

1973 йилда институтни муваффақиятли тугатиб, Навоий шаҳар шифохонасида интернатура ўтайди.

1974-75 йилларда Навоий туман марказий шифохонасида жарроҳ сифатида хизмат кўрсатади.

1985 йилдан бошлаб Навбаҳор туман марказий шифохонаси жарроҳлик бўлимида фаолиятини давом эттиради.

1986 йилдан 2006 йилгача мазкур бўлимни бошқаради.

2006 йил апрел ойидан эътиборан туман Шошилинич тез тиббий ёрдам бўлими мудири сифатида аҳолига хизмат кўрсатиб келмоқда.

Оилали. Турмуш ўртоғи Назира Тоғаева ҳамшира, айна пайтда нафақада. Ўғиллари Ботир ва Шокир ўқитувчи ва эколог.

Ўттиз йиллик фаолиятига қониқиш билан қарайди. “Ўз ишимга ҳалол, виждонан ёндашдим, кўп кишиларнинг дар-

дига дармон бўлиб, ҳаётини сақлаб қолдим, эларо обрў-эътибор топдим”, дейди бу борада сўз кетганда.

Барча ёши улугъ зиёлилар каби у ҳам ҳаёт ва жамиятдаги иллатлардан дили оғрийди. Айниқса, бугунги ёшларнинг эътиқодига кириб бораётган “ҳамма нарсани пул ҳал қилади”, деган тушунчани ҳазм қилолмайди. Сохтакорликларни кечиролмайди. Шифокор учун инсонсеварлик, ҳалолқўллик, чуқур билим соҳиби бўлиш жуда муҳим. деб ҳисоблайди.

Ҳатто барча соҳаларда ҳам мутахассисларда ана шу фазилатлар бўртиб турса, уларни қўллаб-қувватлаш етарли бўлса, ҳаёт ҳозиргидан анча тез ривожланади, – дейди у.

Рахматилло РАВШАНОВ 1952 йил 9 августда Хатирчи

туманининг Зарафшон совхозида туғилган.

1969 йил мактабни битириб, Тошкент тиббиёт институтининг санитария-гигиена факультетига ўқишга кирган.

1975 йилда институтни тугатиб, Самарқанд шаҳар СЭСда интернатура ўтаган.

1976 йилдан бошлаб Хатирчи туман СЭСда ишлаётган бўлса, ҳозирда санитария бўлими мудир вазифасида фаолият кўрсатмоқда.

Оилали. Уч нафар фарзанди бор. Икки фарзанди олий маълумотли касб-кор эгаси, ўз мутахассислиги бўйича ишляпти. Кенжатоғи ҳали мактаб ўқувчиси. Турмуш ўртоғи ҳам ҳамшира. ТМШда хизмат қилади.

Р. Равшанов ўз касбини яхши кўради. “Даволовчи шифокорлар асосан беморларни даволаб, шифо беришса, санитария врачларининг вазифаси инсонлар соғлигини муҳофаза қилиш, юқумли касалликлар тарқалишининг олдини олиш асносида эл-юрт соғлом бўлишини таъминлашга қаратилган. Шу боис бу касбни танлаганман”, дейди у касб-кори ҳақида сўз кетганда.

Шунингдек, у яна бир фикрга алоҳида урғу беради: “Санитария-эпидемиология хизмати яхши йўлга қўйилиши ва

самарали фаолият кўрсатиши учун ДСЭНМларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, уларни малакали кадрлар билан таъминлаш ҳамда ходимлар иш шароитини яхшилаб, моддий рағбатлантиришга асосий эътибор қаратиш зарур, деб ўйлайман”.

Ўзига хослиги: ўз қадрини билади, китобхон, нутқ бойлиги ҳам билимига монанд эътирофли. Ў. Ҳошимовнинг “Дафтар ҳошиясидаги битиклар” китоби суюкли қўлланмаси.

Кўпчилик ўзбек фарзандларидай оиласи бағрида бўлиш, неваралар даврасида болаларча яйрашдан руҳий қувват олади.

Ҳамдам КОМИЛОВ

1948 йил 10 январда Навбаҳор туманининг Ортиқ Фармонов номли фермерлар уюшмаси ҳудудидаги “Ғужбоғ” маҳалласида дунёга келган.

1967 йилда Самарқанд Давлат тиббиёт институти даволаш факультетига кириб, 1973 йилда тугатган.

Интернатурани Бухоро вилоят сил касалликлари диспансерида ўтаган.

1974 йилдан бошлаб Навоий шаҳар сил касалликлари диспансерида, Навоий шаҳар марказий поликлиникасида фаолият олиб борган.

1978 йилдан 1998 йилнинг охиригача шаҳар касалхонаси қон қуйиш бўлими мудири, ундан кейин вилоят қон қуйиш станцияси тизимида хизмат қилиб келаяпти.

Ўз фаолияти давомида нафақат Ўзбекистонда, Россия шаҳарларида ҳам малака ошириб келган.

– Шифокорлик касбини танлашимга раҳматли падари бузрукворим Комилов Қаландар ҳожи кўп дард чекканлари боис, дўхтир бўлишимни ёшлигимдаёқ юрагимга солганларидир, – дейди у.

Шифокор ҳар бир бемор ўрнига ўзини ёки энг яқин кишини қўйиб кўриб, шунга муносиб, беморга астойдил эътибор кўрсатиши лозим, деб ҳисоблайди.

Оилали. Тўрт фарзанди, неваралари бор.

Ўзига хослиги: китоб, айниқса, бадий китоблар ўқиш-ни ёшлигидан ёқтиради. “Китоб ўқиган инсоннинг дунёқараши кенг, атрофидаги кишиларга нисбатан ҳурмат-этиборли, одоби мукамал бўлади”, деб ҳисоблайди.

Барча тенгдошларидай, шахмат ўйнаб, мумтоз қўшиқлар тинглаб чарчаган руҳи ором олади.

Адолат КАРИМОВА

1956 йилда Кармана туманининг Бешкент маҳалласида таваллуд топган.

1968 йилда Зебунисо номли 1-ўрта мактабни тугатган.

1969-1975 йилларда Самарқанд тиббиёт институтининг даволаш факультетида ўқиган.

1975-76 йилларда Кармана ТМШ юқумли касалликлар бўлимида интернатура ўтаган.

1976-2001 йилларда Навоий шаҳар касалхонаси (вилоят касалхона)си юқумли касалликлар бўлимида инфекционист врач ва бўлим бошлиғи вазифаларида хизмат қилган.

2001 йилдан то ҳозиргача НКМКнинг 27-тиббий санитария қисми юқумли касалликлар бўлимида инфекционист врач сифатида ишлаб келмоқда.

Оилали. Уч нафар фарзанди бор. Турмуш ўртоғи ва қизлари Азиза ҳамда Лола олий маълумотли мутахассислар. Ўғли Тошкент алоқа институтида таҳсил олмоқда.

Ўзига хослиги: тадбирли, тежамкорлик, меҳрибонлик, дилдорлик фазилатлари бор.

Раҳматли онаси Мўтар ая Нуруллаевадаги орасталигу оқибат, бағрикенглигу жигардошлик фазилатлари Адолат опада ҳам тўлиғича намоён бўлган.

Чарчаган руҳига невараларининг ширин қилиқ, беғубор чеҳраларидан ором олади. “Ҳар қандай чарчоғим улар билан чиқиб кетади”, дейди бу борада сўз кетганда.

Меҳринисо БУРХОНОВА

1951 йилда Кармана шаҳрида таваллуд топган. 1974 йилда Самарқанд Давлат тиббиёт институтини битириб, 1975 йилгача Бухоро вилоят шифохонасининг неврология бўлимида интернатура ўтаган.

1975-1978 йилларда “Навоийазот” ОАЖнинг тиббий санитария қисмида невропотолог бўлиб ишлаган.

1978 йилдан бошлаб НКМКнинг тиббий санитария қисмида невропотология бўлими вақили, кейинчалик бўлим мудири бўлиб ишлаб келмоқда.

2000 йилдан бери олий тоифали невропотолог врачдир.

Оилали. Турмуш ўртоғи, икки нафар қизи бор.

Ўзига хослиги: касбига меҳри баланд, беморлари тузалишидан хурсанд бўлади. Уларга ҳамдард бўлиб, шодлик улашишидан руҳий қувват олади. Гуллар ўстиришни, уй юмушлари билан шуғулланишни яхши кўради. Газета-журнал ўқишнинг хуш кўради, китоб ўқиш жони-дили.

“Шу кунларда Пауло Коэльонинг “Алхимик” китобини ўқидим. Яхши таассурот қолдирган асарларни такрор-такрор ўқийман”, – дейди у.

Баҳриддин РАСУЛОВ

Хатирчи туманидаги Ўзбекистон ширкат хўжалигининг “Араб” қишлоғида туғилган.

1974 йилда Самарқанд тиббиёт институтининг даволаш факультетига ўқишга кириб, 1980 йилда тугатган.

1981-1986 йиллар тумани поликлиникасида участка терапевти, туман шифохонаси терапия бўлимининг даволовчи вақили бўлиб ишлаган.

1986 йилда “Ўзбекистон” қишлоқ врачлик амбулаторияси, 2001 йилдан бошлаб “Ўзбекистон” қишлоқ врачлик пункти мудири лавозимида ишлаб келаяпти.

1988 йилда Москвада бўлиб ўтган врачлар съездида делегат сифатида қатнашган.

С. Мамараимов, Т. Қурбонниёзов, А. Эшнӣёзов, профессор Р. Абдуллаев каби устоз шифокорлардан ўрганган-олганларини бирга ишлаётган барча ёшларга ўргатиб келаётир.

Оилали. 4 нафар фарзанди бор.

Шифокор учун энг зарур фазилат деб ўз устида ишлаш, камтарликни ҳисоблайди. Энг ёмон иллат, деб лоқайдлик ва таъмагирликни назарда тутди.

Бўш вақтларида “Педиатрия, акушерства, кардиология” номли китобни ўқийди, қариндош-уруғлар, дўстлар даврасига интилади, уйда оиласига томорқа ишларига қарашади.

Салоҳиддин МАМАРАИМОВ 1952 йил Хатирчи туманининг “Учқора” қишлоғида туғилган.

1968 йил ўрта мактабни тугатиб, Самарқанд тиббиёт институти даволаш факультетига ўқишга кирган.

1975 йил институтни тугатиб, 1978-80 йилларда Нарпай тумани касалхонаси қабул бўлими, тез тиббий ёрдам бўлими мудири бўлиб ишлаган.

1980-1996 йилларда Хатирчи туман марказий поликлиникасида участка терапевти, поликлиника мазкур бўлим мудири бўлиб хизмат қилган.

1996 йилдан то бугунгача Хатирчи туман Марказий шифонасининг терапия бўлими мудири сифатида фаолият кўрсатиб келмоқда.

Оилали. Беш нафар фарзанди, неваралари бор.

Ўзига хослиги: оиласини ардоқлайди, ўз устида ишлашни яхши кўради. Москва шаҳридан олиб келган “Коруполбья” ва “Терапевтический справочник” китобларини қайта-қайта ўқиб, ўз фаолиятига татбиқ этишга ҳаракат қилади.

Бўш вақтларини яна бир машғулотга – тоқзорда ишлашга сарф этади.

Чарчаган руҳига оромни эса она дийдори, ризолиги ва дўст-яқинлари даврасидан топади.

Шифокор учун зарур фазилат билимдонлик ва камтаринлик, деб ҳисоблайди у.

Клара КЕЛИЕВА асли Бошқирдистондан. Тақдир - насибаси сабаб 1962 йилда Навоий шаҳрига кўчиб келишганида 13 ёшли қизалоқ эди. Шу ерда мактабни битириб, Бухоро тиббиёт билим юртига ўқишга кирди.

Ўқишни тугатгач, Навоий тумани Охунбобоев номли жамоа хўжалиги ҳудудида жойлашган юқумли касалликлар шифохонасида фаолиятини бошлади.

1971 йилдан 1982 йилгача Навоий шаҳар болалар поликлиникасида ишлаган бўлса, 1982 йил 28 апрелдан эътиборан шаҳар СЭСнинг паразитология таҳлилхонасида хизматини давом эттирди. Айни кунда ҳам шу жойда фаолиятини давом эттирмоқда.

Оилали. Икки нафар фарзанди бор.

Клара опа ўз ишини яхши билади ва хизматни сидқидилдан бажаради.

Ўз устида ишлашни жуда ёқтиради. Мутолаани хуш кўради, маданиятли, тартибли мутахассис. Меҳрсизлик, қўполликдан ҳазар қилади. Оиласини, жамоасини суюб, ардоқлайди.

“Маданият – фазилатларнинг боши”, деб ҳисоблайди у.

Болалигидан орзу қилгани – оқ халат соҳибаси бўлиш, одамларга фойдаси тегиб, эл-юрт саломатлигига ҳисса қўшишдай ниятига етгани учун тақдиру азалдан рози доим.

Фулом АСЛОНОВ

1958 йилда Кармана туманининг «Маданият» ширкат хўжалиги ҳудудида туғилган.

1975 йил Самарқанд Давлат тиббиёт институтининг даволаш факультетига ўқишга кириб, 1981 йилда акушер-гинеколог мутахассислиги бўйича диплом олган.

1982 йилда интернатура фаолиятини ўтаб бўлиб, вилоят шифохонасида иш бошлаган.

2002 йилдан эътиборан вилоят туғруқхона мажмуаси бош шифокори сифатида хизмат қилиб келмоқда.

Оилали. Турмуш ўртоғи Муҳаббат Аслонова - ўқитувчи. Тўрт нафар фарзанди бор.

У вилоятимиз хотин-қизларининг соғлиги, ҳомиладор аёллар саломатлиги, икки жон омонлиги учун кўп ва самарали хизмат қилган шифокор сифатида ўзини «ҳақли равишда бахтли ҳисоблайди».

Ёзишича, она кўнгли ризолигини, оила тинчлиги-фаровонлигини ҳар қандай ҳою ҳавасдан баланд қўяди.

Шифокорки, ўз ишига виждонан ёндашадиган, масъулиятни теран ҳис қиладиган, ширин сўзли, хушмуомала, хушодоб бўлиши лозим, деб ҳисоблайди. Ўзи фаолияти давомида айни шу жиҳатларга эътибор қаратиб келмоқда.

Ҳаётида эсда қоларли воқеа деб номзодлик ишини ҳимоя қилган кунини эътироф этади.

Ўз устида ишлашга, томорқада экин-тикин қилишга вақт топади. Айниқса, соҳасига доир илмий-оммабоп китоблар баробарида Президентимиз асарларини ўқиб боради.

Зиёда ЭСОНОВА

1955 йил 10 декабрда Навоий туманининг “Ижанд” қишлоғида туғилган.

1972 йилда Тошкент Давлат тиббиёт институтининг санитария-гигиена факультетига ўқишга кирган.

1982 йилда институтни битириб келиб, Навоий туман СЭСида “Болалар ва ўсмирлар гигиенаси” бўлимида фаолиятини бошлаган.

1984 йилдан бошлаб Навбаҳор туман СЭСида фаолиятини давом эттириб, бактериологик таҳлил бўлими мудирлиги бўлиб ишлаб келмоқда.

Ф. Саидов, Ғ. Умаров, Л. Нарзуллаева, Н. Каримова каби устозлари, Г. Жумаева, З. Ғойибова, М. Бозорова каби шогирдлари номини алоҳида эътироф этади.

Аҳоли аро касалликларнинг олдини олишда хизмат қилаётганидан ифтихор қилади.

Оилали. Турмуш ўртоғи ва невараларига хизмат қилишдан руҳий озуқа олади, айниқса, кичкинтой невараларни эркалаб.

Ўзига хослиги: “Қўй” мучалли, “Ёй” буржли инсонларнинг аксариятига хос хийла инжиқ, ростсўз, ҳалол, ўз ишини чиройли бажарадиган аёл. Ҳамма хотин-қизларга ўхшаб унга ҳам бўш вақт жуда тансиқ, чунки сериалларни, айниқса, “Сарой жавоҳири”га ўхшаганларини “ичига кириб кетиб”, томоша қилади-да.

Сувон НОРОВ

1952 йил 10 майда Кармана (Навоий) туманининг Жалойир қишлоғида туғилган.

1969 йил ТошМИнинг педиатрия факультетига кириб, 1975 йилда САМПИни тугатди.

Жиззах вилояти шифохонасида интернатура ўтаб, Бахмал тумани шифохонасида педиатр сифатида фаолиятини давом эттирди.

1970 йилда Кармана (Навоий) туман қишлоқ врачлик пунктида ишини давом эттириб, 1986 йилгача қишлоқ аҳолисига тиббий хизмат кўрсатди.

1986-1992 йилларда “Нарпай” хўжалигининг қишлоқ участка шифохонасида бош врач вазифасида ишлади.

1992-2001 йилларда вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси кадрлар бўлими бошлиғи лавозимида фаолият юритган.

2001 йилдан то ҳозиргача вилоят “Махсус Даволаш Профилактика Муассасаси”да бош шифокор вазифасида ишлаб келаяпти.

Фаолияти давомида устозлари – Т. Такабоев, Қ. Абдулқодиров, Е. Норбоев, А. Носировлардан ўрганганларини Д. Боймуродов, Ш. Ҳасанов каби шогирдларига ўргатишга ҳаракат қилди.

Оилали. Турмуш ўртоғи С. Тўхтасинова ҳам педиатр врач. Бир қизи, икки нафар ўғли, неваралари бор.

Севган касбида ишлаб, халққа хизмат қилаётгани, оиласи бағрида тинч-фаровон ҳаёт кечираётгани, ўз она-Вата-

нида яшаётгани, мамлакатимизда кун сайин ижобий янгилик-ўзгариш бўлаётганидан ифтихор туяди. Ўзини тўла маънода бахтли ҳисоблайди.

Саломат ҲАЙДАРОВА

1952 йилда Кармана туман “Дўрмон” қишлоғида туғилган.

1969 йилда мактабни битириб, Самарқанд тиббиёт институтининг даволаш факультетига ўқишга кирган.

1975 йилда институтни муваффақиятли тугатиб, вилоят силга қарши курашиш диспансерида (илгари шаҳар силга қарши курашиш диспансери саналган) фаолиятини бошлаган.

1990 йилгача врач-фтизиатр вазифасида ишлаган, 1991 йилдан бугунги кунга қадар врач-рентгенолог сифатида хизмат қилиб келмоқда.

Оилали. Турмуш ўртоғи Урал Қосимов – муҳандис. 3 нафар фарзанди бўлиб, улар ҳам оилали, бола-чақали.

– 4-синфда ўқиганимда терлатма касали билан оғриб, юқумли касалликлар шифохонасида даволанганман, – дейди у суҳбатлашганимизда. – Шунда оқ халатли, ширинсўз шифокорлар ҳавас уйғотиб улгуришган экан. Шу-шу, шифокор бўлиш орзуси билан яшадим ва ниятимга етдим.

Саломат Ҳайдарова кўпчилик соҳа вакиллари сингари хизмат қилаётган рентгенодиагностика соҳасига ёшлар интилиши камлиги, мутахассислар етишмаслиги муаммосидан қийналади. Маънавиятдаги муаммолар хусусида гапира туриб эса қишлоқларга газета-журналлар деярли кириб-бормай қўйганидан, аҳолининг катта қатлами сиёсий-маърифий билимдан йироқлашиб, ҳатто тиббий-ҳуқуқий саводхонлик бўйича ҳам ортда қолаётганликларидан ташвишланади.

Шунингдек у, Истиқлол берган имкониятларни ҳам тегаран ҳис қилади. Ҳатто 1976 йилда бўлган қаттиқ зилзила туфайли ёрилиб кетган мактабни қайта қуриш учун рухсат олиш мақсадида уч маргалаб Москвага қатнаган мактаб

директори Р. Жалилов заҳматини кўз олдига келтираркан, таълимдаги бугунги ислохотлардан хурсанд бўлади.

Атрофдагиларга ҳам бу фактларни уқтириб, Мустақиллик неъматини қадрлаб, имкониятларни ишга солишга чақиради.

Ўзига хослиги: шеърхон, китобхон шифокор атрофдагиларни ҳам бунга чорлайди.

– Адабиёт, санъатга ошино юрак инсонларга яхшилик улашишга мойил бўлади. Бу шифокорлик касбимиз мақсадига жуда уйғун, – дейди у ёдлаган шеърларини бирма-бир санаб бераркан.

Рустам АСЛОНОВ

1950 йил 5 октябрда Қизилтепа туманининг Тошработ қўрғонидаги Ҳасанча қишлоғида туғилган.

1967 йилда Бухоро тиббиёт билим юртига ўқишга кириб, битирган. 1971 йилдан Қизилтепа туман СЭСида фаолиятини бошлаган.

1985 йилда НДПИнинг меҳнат ва умумтехника факультетида сиртдан ўқишга кириб муваффақиятли тугатган.

Фаолияти давомида оддий инструктор, санитария – маориф бўлими мудири, овқатланиш гигиенаси бўлими врач ёрдамчиси вазифаларида ишлаб келаяпти.

Шунингдек, корхона касаба уюшма кўмитасининг раиси ҳам. Маълумки, Қизилтепа туман СЭСи тадбиркорларга гигиеник сертификат берадиган хизмат тури бўйича аккредитациядан ўтган ягона тумандир. Ана шу фаолият тури билан ҳам Р. Аслонов шуғулланади.

Онлани. 6 нафар фарзанди бор. 4 ўғил, 2 қиз. Ҳаммалари уйли-жойли, тарбияли-одобли. Ўқиган, касб-кор эгаллаган, халқ хўжалигининг турли соҳаларида меҳнат қилишмоқда.

Ўзига хослиги: масъулиятни теран ҳис қилади, бировга оғири тушишини ёмон кўради.

Ростсўз. Ишга садоқат билан ёндашиб хизмаг қилган – қилаётган ҳамкорларини қадрлайди. Яхшиликни, яхши ишларни эътироф қилишдан баҳра олади.

– Бу бино раҳматли Неъмат Зариповдан қолган “из”, – дейди раҳбару ҳамкорлари хусусида сўз борганда туман ДСЭНМ идораси биносини кўрсатиб. – У шу корхонага раҳбар бўлиб ишлаган йиллари қурилган эди.

Бугунги кунда туман ДСЭНМ раҳбари бўлиб ишлаётган Шомил Жалолов унинг ёшларга жонкуяр устозлигини, ишда сидқидиллик, астойдиллигини алоҳида эътироф этади.

Шу аснода: “Рустам акага топширилган иш ҳамиша ўз вақтида, ҳалол – покиза бажарилади”, дейди у.

Қаҳрамонимиз бўш вақтларида фарзандларини ёнига олиб 50 сотихлик боғ-чорбоғида ишлашни хуш кўради.

– Ватан ободлиги ана шу кичик ватаннинг, ана шу кичкина юртнинг фаровонлигидан бошланади, – дейди Р. Аслонов.

Ҳалима ОБЛОҚУЛОВА

1946 йил 7 ноябрда Навоий шаҳрида туғилган.

1970 йил мактабни аяю баҳоларда тугатиб, Тошкент Давлат тиббиёт институтига ўқишга кирази.

1976 йил институтни битириб келиб, Навоий шаҳар поликлиникасининг биокимё таҳлилхонасида таҳлилчи врач сифатида иш бошлайди.

1982 йилдан бошлаб эса Навоий шаҳар онкология диспансери цитология таҳлилхонаси врачлари бўлиб фаолиятини давом эттиради.

Бугунгача ана шу ишда ўз билим-кучини сарф этиб, эл саломатлигига ўз ҳиссасини қўшиб келмоқда.

Оилали. 2 нафар фарзанди бор.

Ўзига хослиги: ўз устида ишлаш, малака оширишни, одамларга фойдаси тегишини яхши кўради. Тўғрисўз, вази-фасига виждонан ёндашадиган одамларни қадрлайди. Кин-тобхонликни севади.

Ҳатто, ўзи 80-йилларда Ленинград шаҳрида малака ошириб келган. Энг муҳими, у ҳам аксарият аёлларга ўхшаб руҳий озукани телевизордан олади.

Исмоил ҲАЛИМОВ

1945 йилда Конимех туман Арабхона қишлоғида туғилган.

1968 йилда Самарқанд Давлат тиббиёт институтига ўқишга кириб, уни муваффақиятли тугатгач, Бухоро вилоятида дерматовенеролог вазифасида, кейин Қизилтепа туманида ана шу вазифада фаолият кўрсатган.

Кейинчалик ординатор врач, бўлим бошлиғи, бош ҳакимнинг даволаш ишлари бўйича ўринбосари каби лавозимларда ишлаган.

Айни пайтда вилоят тери-таносил касалликлар диспансери таносил бўлими бошлиғи сифатида меҳнат қилиб келмоқда.

Оилали, аёли ҳамшира. Уч нафар фарзанди, ўқиган, касбли-корли.

Ўзига хослиги: ўз соҳасини яхши билади, китобхон. Охирги ўқиган асари Ю. Семёновнинг “Баҳорнинг ўн етти лаҳзаси” романидир. Касбига доир китобларни ҳам мунтазам ўқиб боради.

Руҳий қувватни оиласи, неваралари билан кечган шодумон лаҳзалардан олади.

Дилором БОТИРОВА

1952 йил 30 апрелда Самарқанд вилоятининг Каттақўрғон туманидаги “Қимоқ” қишлоғида туғилган.

1969 йил мактабни тугатиб, Каттақўрғон шаҳридаги тиббиёт билим юртига кириб, 1971 йилда фельдшер-акушерлик факультетини битирган.

1971 йилдан эътиборан Хатирчи туман ДСЭНМда бактериологик таҳлил бўлимида таҳлилчи ҳамшира сифатида фаолиятини бошлаган. Ҳозирги кунгача ана шу вазифада ишлаб келмоқда.

Оилали. Турмуш ўртоғи А. Эшниёзов невропатолог врач. Туман марказий шифохонасида ишлайди. 4 нафар фарзанди бор. Барчаси ўқиган, мутахассислиги бўйича ишлайоти.

Ўзига хослиги: китоб ўқишни яхши кўради, меҳнатсевар. Томорқага қарашади, рўзғорида келинига қарашиши учун ҳаракат қилади. Кийиниш, суҳбатлашиш одобини билмаган айрим ёшлар хатти-ҳаракатларига танқидий қарайди. Бу борада “замонавийлик” миллийликни “ютиб” юбормаслиги керак, деб ҳисоблайди.

Руҳий озۇқани оила давраси ва невараларини суйиб-ардоқлашдан олади.

Касб-кори билан эл-юртга фойдаси тегаётганидан фахрланади.

СИЙРАТ

СИЙРАТИ УЛУҒ ИНСОН

Сўзбоши сифатида

Табиат – бетимсол санъаткор. Айниқса, кўкламда дала-дашт, тоғу қиру адирларга йўлингиз тушса, буни жуда теран ҳис қиласиз. Вижир-вижир сайраётган қушлар овозидан маст бўлиб, шундоққина ёнингиздан кайнаб чиқаётган булоқдан сув ича-ича, оёғингиз остида милтиллаб турган чечакларни босиб олишдан чўчиб, оҳиста қадам ташлайсизу чўғдай лолазорга бар тутган виқорли тоғ томондан сим-сим эсаётган сарин сабо ва у ҳадя этаётган мусаффо ҳавони эма-эма, энтикиб, бир лаҳза дунёни, унинг минг бир ташвишларини унутасиз.

Ўша томонга бор руҳ-жонингиз билан интиласиз, Юрагингиз Илоҳнинг бундай бетакрор мўъжизасига улуг бир соғинч билан талпинаётганини ҳис қиласиз. Яратувчининг буюк қудратига қойил қолиб, унга беадад ҳамду санолар айтасиз.

Холиқнинг махлуқотларидан бири бўлган чин маънодаги Инсон эса ана шу бетимсол, боқий гўзалликларни барбод қилмагани ҳолда қўшимча бунёдкорликларга қўл уради. Синов учун берилган умрни гўзал яратувчиликка, хайрли ишларга бахшида этиб, эл-улус корига яраб, савоблар олади. Икки дунё саодати учун замин тайёрлайди.

Дунёнинг янада чиройли, янада улугвор, янада обод бўлиши учун жон куйдириб, жафо чекади.

Шу аснода изларида боғу чорбоғлар, йўллар-кўприклар, иморату иншоотлар қолдиради.

Ана шундай, том маънода, яратувчан инсонлардан бири, бутун умру фаолиятини йўлсозликка бағишлаган, изларида кафтдай текис, равон йўллар, кўприклар қолдириб яшаган, комил касб соҳиби, Республика йўлчиларининг устози, юрдошимиз Жаббор ота НОРМАТОВдир.

Бу инсон ҳақида муфасссал сўз айтиб, фаолиятини қаламга оладиган бўлсак, яхлит китоблар ёзилар балки. Бироқ, мухтасарлик йўлидан бориб, Жаббор ота фаолияти билан боғлиқ айрим-айрим хотираларимизни, у кишини таниб суҳбатлаша бориб, ён дафтаримизда битилиб қолган айрим чизгиларнигина қаламга олишни лозим топдик, холос. Зеро, қуёш қатрада акс этганидай, бу улуг инсоннинг эътирофга арзирли ишлари, жуда кўплаб раҳбарларга ибрат бўлгулик эҳтиромли фазилатлари қай бир шаклда, қай даражада уларда ўз аксини топишига умидворлигимиз бор.

Нурота йўллар “чарчамайди”

Вилоятда шошилишчи тиббий ёрдам илмий маркази бинолари таъмири тугаб, фаолият бошлаган кезлар. Мазкур қурилишда фаол иштирок этган инсонлар хизматини ўргатар эканмиз, Навоий шаҳар ҳокими Б. Ҳамдамов, қурилиш даврида бош бўлган, бугунги кунда марказ бош шифокори ўринбосари бўлиб ишлаётган таниқли кардиолог врач Э. Ботирбоев ва бошқа қатор инсонлар вилоят “Автойўл” давлат АК бошқаруви раиси Жаббор Норматов, у бошчилигидаги жамоанинг ҳудуддаги қурилиш ишларида алоҳида хизматлари борлигини таъкидлашди. Айниқса, Э. Ботирбоев “Оқсоқол жуда виждонли одам. Ишнинг сифатига шунчалик эътибор берадики, бундай иймони бутун раҳбарлар бош бўлган қурилишлар кўп йиллар хизмат қилади”, деди юракдан. Шу аснода у Нурота йўллари ҳақида ҳам гапириб, юрагимизга янги мавзунини ўрганиш учун, алоҳида иштиёқ уйғотди.

* * *

Нурота – қадим ва муборак замин. Бу тупроқнинг суви шифобахш, тупроғи олтин, тоғу тошлари мўъжизакон маъдан, дашту чўллари – қуту барокот бозори. Яна Хизр назарли зиёратгоҳ гўша. Ана шу боис ҳам бу Юртга Дунёнинг юраги туташ, унга интилмаган инсон йўқ. Бу мукаррам

Юртни эса чор-атроф билан кафтдаги чизиқлардай уйқаш автомобил йўллари боғлаб туради. Бироқ мазкур ҳудуддаги йўллар бошқа жойларникидан тубдан фарқ қилади. Боиси, улар гоҳ тоғу тошни кесиб ўтган, гоҳ қиру чўллар бағрини ёриб кечган, гоҳ Айдаркўлдай катта сув манбасига ёндош йўналган. Шу боис ҳам бу йўлларга қаров-эътибор қаттиқ бўлмаса, йўл хавфсизлигини таъминлаш учун изчил иш олиб борилмаса, турли кўнгилсизликлар содир бўлиши ҳеч гап эмас. Бу эса Нурота туман автомобил йўлларида фойдаланиш бошқармаси ходимлари зиммасига катта масъулият юклайди.

– “Қарақарға”да махсус масканимиз бор, у ерда доимий навбатчилик ташкил этилади. Ўша ерда навбатда тураман. Айниқса, қор ёққан пайтларда тоғ йўллари аҳволи жиддийлашади. Тез фурсатда йўлдан қорни олиб ташлаб, биринчи навбатда пастга тушиш, юқорига чиқиш жойларига тузли қум сепиб, яхмалак бўлишининг олдини олмасак, ҳудуддан қатновчи транспортларнинг ҳолига вой, – дейди 225-йўл бўлими катта устаси, 32 йилдан бери шу соҳада меҳнат қилиб келаётган тажрибали йўлсоз Рустам Фармонов.

Суҳбатдан англаймизки, йўлсозларни ярим тунда ҳам қор ёғишидаги сассиз садо уйғотади. Масъулият ҳиссидан улар учун қоронғи тунлар “ёруғ кун”га айланиб кетади. Аслида, туманнинг барча ҳудудларида бу каби навбатчи масканлар фаолият олиб боради. Уларда йўлчи йигитлар билан бирга И. Раҳимов, Н. Шокиров, А. Бўстонов, Р. Файзиев каби автогрейдерчи, тракторчи, бульдозерчилар ҳам ўз техникалари билан “қорга қарши кураш” учун шай туришади. Бу йигитлар тун-куннинг истаган пайтида, вазият тақозо қилса, йўлга “ёрдам учун” шошилади.

Аёзли-қорли паллаларда қоқ ярим тунда йўлда бульдозер ёки тракторнинг бўғиқ гуруллашини эшитсангиз, ажабланманг. Йўлчилар ишлашмоқда бу пайт. Автоуловлар бу йўлларни хавфсиз-хатарсиз босиб ўтишлари учун тоғу даштнинг ёввойи аёзи билан олишиб, заҳмат чекишмоқда улар.

Мавзуда қисқа чекиниш

Не тонгки, қаҳрамонимиз Жаббор ота Норматов ҳам соҳага айна йигит ёшида кириб келган, ана шу инсонларнинг бири сифатида фаолиятини бошлаган. Автогрейдерчи, бульдозерчи бўлиб, бошқа йўл қурилиш механизмларида ишлаш маҳоратини эгаллаб, ишга муносабати, фидойилиги, астойдиллиги туфайли аста-секин участка бошлиғи, кейинчалик раҳбар лавозимларида фаолиятини давом эттирган. Ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда Қўқон автомобил йўллари техникумида, Тошкент автомобил йўллари институтида ўқиган. Лекин илмсеварлиги, янгиликларга ўчлиги боис ҳар лаҳзада ўз устида ишлаган, китоблар билан ошно яшаган, натижада, кундузги ўқиганлардан кўпроқ билимга эга бўлган. Амалиётга ўрганганларини қўша бориб, чуқур билим-тажрибали мутахассисга айланган.

Шу сабабли ҳам Ингичка шаҳрининг махсус объектларидаги ер ости иншоотларидан ўтиш ишларига ўз билим-тажрибаси билан катта ҳисса қўшган, Нурота йўл-қурилиш бошқармасига асос солиб, 30 йиллаб мазкур корхонани бошқарган.

Азиз ўқувчим, яна мавзумизда давом этамиз.

– Умумфойдаланишдаги йўлларда ҳаракат хавфсизлигини таъминлашнинг масъулияти бир булар билан тугамайди, – дейди туман автомобил йўллардан фойдаланиш корхонасида бўлим бошлиғи бўлиб хизмат қилаётган Мурод ака Жумаев. – Аслида, бу каби барча қаровлар бўлсаю йўл қурилиши ва таъмири сифатли бўлмаса ёки хавфсизликка дахлдор йўл белгилари масаласида қусурлар бўлса-чи!

Биз йўлчилар ҳудудимиздаги йўлларни ана шу камчиликлардан ҳам ҳоли қилиш учун ҳар лаҳзада масъулмиз. Шу аснода, кези келди, бир фактни айтиб берай. Вилоятимиз тарқатилиб, Самарқанд ва Бухоро вилоятларига қўшилган йиллар эди. Вазиятни ўрганиш учун ташриф қилган бир гуруҳ нуфузли меҳмонларни кутиб олаётгандик. Улар Қўшработ туманидаги “Метан-Қўшработ-Нурота” йўли орқали

ҳудудимизга кириб келаётганда, йўллар фарқини сезиб қолишади шекилли, бир муддат юргач, транспортни тўхтатишди.

Тушиб, йўлни алоҳида эътибор билан кузатишди. Кейин ... Улардан бири ногаҳон сўраб қолди.

– Чет элликлар қуриб беришганми?

– Йўқ, ўзимиз, ўзимизнинг йўлсозлар қурган, – очиги, ифтихор ҳиссига тўлиб жавоб бердим унга. – Ўша пайтлар бош инженер вазифасида ишлар эдим. Бугунги кунда вилоят “Автойўл” ҳудудий шўъба ташкилоти директори бўлиб ишлаётган Жаббор ака Норматов эса бошқармамиз етакчиси эдилар. Меҳмонлар у кишини кўриб, бундай текис, сифатли асфальт йўл қуриш технологияси билан алоҳида қизиққанлари ёдимда. Чинданам, соҳасини чуқур билган мутахассисда гап кўп. Бу борада саркоримизнинг билими, ишбилармонлиги, ташкилотчилиги ва фидойилиги беқиёс эдики, бунга 25 йиллаб хизмат қилса-да, “чарчамаган” Нурота йўллари гувоҳ. Қайтадан ташкил этилган вилоятимиз йўлсозларига саркор бўлиб иш бошлагандан кейин вилоят миқёсида амалга оширилган ишлар, силлиғу равон йўллар-йўлаклар гувоҳ.

Қаҳрамонимизнинг бундай эътирофли иш фаолиятини илмийроқ тилда ифодалайдиган бўлсак, Нурота йўллари қурилишида (сунъий иншоотлар бунёд этилишида ҳам) илми, фидойижон, янгиликлар яратишга ўч раҳбар илғор технологияларни ҳаётга татбиқ қилгани, ишнинг сифатига алоҳида эътибор қаратгани бор гап.

Шу боис туман автомобил йўллари бошқармаси илғор усулларни йўл қурилишида татбиқ этиш ва фойдаланиш мактаби бўла олгани ҳам рост гап. Шу аснода Жаббор отанинг соҳа бўйича кўплаб рационализаторлик таклифлари республика йўлсозлари томонидан амалиётда кенг қўлланилганиам айна ҳақиқат гап.

Ана шулар туфайли ҳам оқсоқол 1995 йилда “Навоий Автойўл” бирлашмаси раиси лавозимига тайинлангани, шу даврдан бошлаб Навоий вилоятининг автомобил йўллари сифат жиҳатдан яхшиланиб, республиканинг энг равон – энг эътирофли йўллари сирасига киргани-да факт.

Масаланинг яна бир характерли жиҳати, бу устоз йўлсоз ўзининг кўп йиллик фаолияти давомида ичида нафақат “кафтдай текис йўллар” қолдирган, соҳанинг таниқли мураббийси сифатида жуда кўплаб шогирдлар ҳам тарбиялагани сондир.

Энг муҳими, у бу шогирдларига нафақат касбий маҳоратини, гўзал маънавият сабоқларини ҳам юқтирган бўлса не тонг.

Чунки бу устоз йўлсоз жуда кўп иши бўлишига карамай, китоб-газета ўқишга ҳамиша вақт топа оладиган, халқ мақоллари, ҳикмату ҳадислари мағзини чақиб, шарқона одобу ғарбона маданиятни уйғунлашгирган ҳолда ўз маънавият мактабини-да яратолган баркамол шахс эди. Азиз ўқувчи, ушбу борада ҳам айрим фактлар устида тўхталиб ўтайлик.

Яхшига қилсанг яхшилик...

Ўшанда обуна мавсуми оғир кечаётган пайтлар эди. Газетанинг ҳар бир ходими бирма-бар ташкилотларга кириб чиқар, гоҳда фойдаси тегиб, гоҳда тегмаётган бу ишдан юраклар зада бўлган кунлар эди, рости.

Вилоят “Автойўл” бирлашмаси идорасига ҳам ана шундай кунларнинг бирида кириб бордик. Ўшанда оқсоқолни илк бор учратиб тургандик.

Ўзимизни таништиргач, “мен сизни газета орқали яхши танийман, айниқса, яқинда ёзганингиз – мукофотланиш масалалари билан боғлиқ статья(мақола)нгиз кўпнинг дарди-га уйғун чиқибди”, деди Жаббор Норматов самимият билан.

Хуллас, бу йирик корхона раҳбари барча нашрларни ўқиш, лоақал варақлаш учун вақт топишга ҳаракат қилар экан. Ҳатто “Халқ сўзи” газетасидаги Раҳмон Қўчқорнинг “Виждон” номли маънавиятга дахлдор мақоласи тўғрисида ҳам биздан олдинроқ гап бошлади.

Энг қувончлиси, шу кундан бошлаб, вилоят “Автойўл” бирлашмаси обуна масаласидаям, умумий ҳомийлик масалаларидаям газетани беминнат қўллаб-қувватлаб келди.

Аниқроғи, Оқсоқол корхонага неча йил раҳбарлик қилган бўлса, бу эътирофли ҳамкорлик давом этди.

* * *

Эслайман, Нурота туманида “Мактаблар куни” ўтказилаётганди ўшанда. Тартиб бўйича қайси туманда бундай тадбир бўлиб ўтадиган бўлса, ўша юртнинг вилоят миқёсидаги раҳбарлари унда жамланар, уларнинг илм масканларига ҳолисанилло ҳомийликлари ташкил қилинарни.

“Туман мухбири” сифатида соат 14 да бошланадиган бу тадбирга бориш чекимга тушди. Бирдан бир осон йўли туманлик ана шундай раҳбарларга ҳамроҳ бўлиш эди.

Кези келганда бир нарсани айтиб ўтишим лозим. Не-не раҳбарман, деганлар телефон гўшагини кўтармай, котибаси орқали “муомала” қилишади. Ҳатто айримлари ўзларини “беркитиш”, бор бўла туриб “йўқ” дейиш йўлидан боришади. Сабабини “ишлари кў-ўп”лиги билан изоҳлашади.

Не ҳайратки, минг бир ташвиши бисёрлиги кўриниб турса-да, қаҳрамонимиз асло бу йўлдан бормасди. Хонада бўлса, албатта, гўшакни ўзи кўтарарди. Шу боис ўша кунни нуроталик ана шу ишончли раҳбарга ҳамроҳлик қилдик.

Телевидениедаги ҳамкасблар билан бирга оқсоқол йўлсознинг хизмат машинасида борарканмиз, суҳбат айланиб, маънавият масалаларига туташди, яхшилик-ёмонлик ҳақида, меҳр-оқибату шогирдлик масалаларида давом этди.

Ҳалидан бери бизни индамай эшигиб кетаётган оқсоқол шу ўринда аввал эшитмаганимиз бир халқ мақолини тилга олди.

“Яхшига қилсанг яхшилик,
Ҳам айтади, ҳам қайтади.
Ёмонга қилсанг яхшилик,
На айтади, на қайтади”.

Шундан кейин сўзини ушбудаи изоҳлаб-давом эттирди.

– Бу ерда моддийёт ҳақида гап бораётгани йўқ. Меҳр-оқибат хусусида бораётир. Қилган яхшилигингни унутмай, лоақал ёмонлик қилишдан сақланиш; одамийлик кўрсатиб,

ширин сўзи билан йўқлаб туриш, орқа-олдинг Сенга хиёнат қилмаслик, хуллас, диёнат хусусида бормоқда...

Шу асно оқсоқол йўлсоз аҳолининг йўлларга муносабатини ҳам ана шу масалага келтириб боғлади. Кафтдай текис, равон йўлларга ахлат-мағзава тўкишлар, ён-ёғига мол боғлаб ифлос қилишлар, йўл белгиларини ўғирлаб кетишлар қаҳрамонимизни қанчалик ранжитишини шу куни теран ҳис қилдик.

Энг муҳими, устоз йўлсозда теран маънавият, борлигини такрор кашф этдик.

Саодатли умр, сафоли тадбир

Ана шундай эътирофли, ибратли умр кечирган қаҳрамонимиз нафақага чиқиб ҳам эл-юрт учун яна ўн йиллаб хизмат қила олди. Ниҳоят, кенг жамоатчилик уни катта ҳурмат-эҳтиром билан нафақага кузатадиган лаҳзалар етиб келди. Бу лаҳзалар эса қоғозлар қатига ушбуда шаклда муҳрланиб қолган экан.

“Инсон яшар экан, ибтидодан интиҳо сари шитоб билан бораверади. Ва бир пайтда ўз кору амалига мувофиқ ортида “из” ҳам қолдираверади. Шу аснода биров ёп-ёруғ, чарогон из қолдирадики, бу изидан эл-элат, замондошу авлодлари яхшилик, манфаатлар топиб, савоби умрига “умр”лар қўшади, уни икки дунё саодатига дохил этади...

Яқинда шахримиздаги “Уммон” кафесида вилоят “Автойўл” давлат АК бошқаруви раиси Жаббор Норматовнинг 70 ёши ва йўл соҳасидаги фаолиятига 45 йил тўлиши муносабати билан бўлиб ўтган тадбир маромини кузатиб ўтириб, бу фикрга яна бир бор ишондик.

– Жаббор отани ҳурматли десам, дилимдаги гапимни тўла ифода эта олмайман, – дейди тадбирни бошлаб берган вилоят ҳокими Б. Рўзиев. – У киши меҳрибон, муҳтарам, улуғ инсон...

Шу аснода эса вилоятимиз ҳокими йўлсоз отахоннинг нафақат касбий маҳорати, фидойиликлари, бошқа гўзал инсоний фазилатлари устида ҳам тўхталди.

Шундан кейин сўз олган “ЎзАвтойўл” ДАК бошқарув раиси ўринбосари Т. Азимбоев юбиляр фаолияти устида қисқача тўхталиб, шундай деди:

– Жаббор Норматов 45 йиллик фаолиятида автогрейдерчиликдан то вилоят йўлсозларининг раҳбари даражасигача бўлган йўлни босиб ўтган йирик мутахассисдир. Ундаги билим, фидойилик, талабчанлик ва касбий салоҳият уйғунлиги шу даражада сармевасини бердики, мамлакатимиз миқёсида йўлсозликнинг ўзига хос – нуротача мактабини яратолди. Йўлсозларнинг устози, деган унвонга сазовор бўлди...

Шунингдек, вилоятимиз шаҳар ва туманлари ҳокимлари, қўшни вилоят йўлсозларининг вакиллари, вилоятимиз йўлчилари ҳамда бошқа-бошқа меҳмонлар ҳам ўз дил сўзларини изҳор қилиб, Жаббор отанинг хизмату фазилатларини чин дилдан эътироф этдиларки, булар ибрат йўлини босиб ўтган инсон меҳнатига берилган самимий баҳолар эди.

– Бутун умри давомида кафтдек текис, равон йўллар яратиб, Эл ва Оллоҳ нигоҳида яшаган Жаббор отанинг қолган умрини ҳам бу эзгу амаллари зиёси чароғон қилишига шубҳам йўқ!

Тадбирга ўз ширали қўшиқлари билан файз киритган Ўзбекистон халқ артисти Бобомурод Ҳамдамовнинг сўнгги сўзлари ана шу мазмунда бўлди.

Сўнгсўз

Қораламамизнинг қатор аввалбошида “Яратган махлуқотларининг энг мукаррами бўлмиш чин маънодаги Инсон дунёнинг янада чиройли, янада обод бўлиши учун жон куйдириб, жафо чекади. Шу аснода изларида боғу чорбоғлар, йўллар-кўприklar, иморату иншоотлар қолдиради», деган эканмиз. Мамлакатимиз миқёсида кўплар таниган, эътироф қилган қаҳрамонимизнинг ҳам ортида юқорида таъкидлаб айтганимиздай, қатор, савоб ишлар, не-не юракларда эса ёп-ёруғ излар қолгани бор гап.

Шу боис ҳам бир гал янги йил тилаги сифатида Жаббор ота Норматовга ушбу байрам тилагини ёзган эканмиз:

Изингизда кафтдай текис йўллар қолар,
Обод бўлган чиройли ўнг-сўллар қолар.
Лек сийрати улуғликда улар ҳеч на,
Инсонликда фазилату мўллар қолар.
Янги йилдан тилагимиз бисёр дилда,
Сиздайларни кўпроқ берсин она элга.
Ҳамиша саломат бўлинг!

Бугун ҳам – таваллуд топган куни арафасида сўз айтар эканмиз, ана шундай саодатли, савобли умр кечириб яшай олган бу Инсонга кексаликнинг фароғатини таъминловчи “ҳамиша саломат бўлиш” бахтини чин дилдан тилаб қоламиз.

УЛУҒЛИК ҲИКМАТИ

1998 йилнинг кузи эди ўшанда. Хонамизга ёши олтмишлардаги аёл кириб келди. Уни таҳририятга келишга мажбур қилган нарсга кенжа ўғли Бунёд билан боғлиқ бир кўнгилсиз воқеа экан.

– Бунёдни яқинда уйлантиргандик. Шу боис ҳам ҳали ишга чиқмаган, меҳнат таътилида бўлгани учун уйда эди. Кечки пайт келинлар билан чучвара тугаётгандик, – дея ҳасрат дафттарини очди аёл. – Сарвар деган ўртоғи чақириб келиб қолди. У билан учрашиб қайтиб киргач, ўғлим Жамшид деган ўртоғи уйланаётганини, тўйга боришлари кераклигини, кеч қолмай келишини айтиб чиқиб кетди.

Бир-икки йил олдин яқин қишлоқлардан бирига кўчиб кетган собиқ қўшнимизнинг Жамшид исмли ўғли борлигини билардим. Ўғлимнинг ҳам, ўртоқларининг ҳам одобидан хотиржам эдим. Шу боис унинг тўйга боришига монелик қилмадим. Бунёд соат 22 ларда уйга келди. Шу билан оддий кунларнинг биридай бу кун ҳам унут бўлди. Бироқ орадан 15 кунлар вақт ўтиб, ўғлим ва ўртоқлари орасида “шивир-шивир” гаплар бошланди. Нималигини билмай турганимда болалардан бировининг онаси олдимга гап топиб келди. Эмишки, болалар Жамшиднинг тўйидан қайтишда таксида келишаётганида бир “орган”да ишлайдиган собиқ ўртоқлари билан гап талашиб қолишибди. Ораларида жанжал чиқибди.

Кимдир биров бошқасига тарсаки тортиб юборибди. “Орган”да ишлайдиган арз қилганмиш. Энди “группавой” деб болаларимизни кунига милицияга чақиришаётган эмиш. Охири ёмон бўлармиш. Шу жанжалда кўпроқ Бунёдимнинг айби бормиш.

Бу гапни эшитиб, аввалига ҳайрон қолдим. Ахир, боламнинг феълини билардим, у ноҳақ бировга қўл кўтармас эди.

Бунёд билан ўтириб гаплашдим, у зинҳор ҳеч кимни урганим йўқ, деяпти. Ўша “орган”да ишлайдиган боланинг ўзи жанжални бошлаб, пул ундириш учун бу ишни ўйлаб топганим.

Аёл туман ички ишлар бўлимига қарашли участка инспекцияси хонасига бориб, вазиятни ўрганмоқчи бўлибди. Аммо участка инспектори уни ҳужжатлар билан таништиришни истамабди. Фақат даъвогарнинг аризаси ва “судмедэкспертиза”дан берилган маълумотномани ўқиб берибди, холос. Аёл ташқарида турганида “Ҳақиқатдан жанжал бўлди. Мен бир шапалоқ урдим” деб ёзиб бер, деб болаларимизни мажбурлабди. Бунёд “Мен урмаган бўлсам, нега урдим, деб ёзишим керак”, деб унинг гапига бўйсунмагани учун аввал авраб, кейин дўқ урибди. Аёл буларни эшитиб, бир ёмонликни юраги сезибди ва нима қиларини билмай, таҳририятга келибди.

Очиғи, бу гаплар бизни ҳам ўйлантдириб қўйди. Начора, қўлимиздан келса, вазиятнинг адолатли ечими учун ҳисса қўшишимиз лозимлигини англадик. Ишни биринчи галда маҳаллада бўлиб, ўсмирлар билан учрашиб, суҳбатлашишдан бошладик. Уларнинг бири отаси билан машина тузатар, бири сиртдан ўқиб, ташкилотда ишлар, бири йирик корхонада ишчи экан. Энг муҳими, на маҳалла-қўй, на қўни-қўшни улардан норози бўлиб, зиғирча ёмон гап айтмади.

Шундан кейин туман ИИБ биносига кириб бордик. Ўшанда бошлиқ Карим ака Муқимовга биринчи бор рўбарў келдик. Энг қувонарлиси, Карим ака ана шу масала бўйича бизни эшитиб, масалага жуда жўяли ёндашди.

– Биз учун ҳам ҳақиқат қарор топиши муҳим, – деди у. Ва ўша пайтда ўринбосари сифатида фаолият кўрсатаётган (бугунги кунда вилоят ИИБ ташкилий бўлими бошлиғи) Шуҳратжон Каримовни ҳам бу ишга жалб этиб, бизга ҳамроҳ қилди. Ш. Каримов ҳам ўз зукколиги, адолатпарварлиги, маънавияти ва одоб фазилати билан бизда жуда яхши таассурот уйғотди. У билан биргаликда участка нозири қўлидаги ҳужжатларни ўрганар эканмиз, чиндан ҳам воқеа бўлиб ўтган кундан роппа-роса 10 кун ўтиб ариза ёзилгани, шундан кейин суд тиб-

бий эксперт хулосаси ҳам олинганига гувоҳ бўлдик. Хулосада кўз атрофи кўкарганлиги қайд этилганди.

Ҳамроҳимиз билан бирга даъвогарлик килаётган йигитчанинг онасини излаб йўлга тушдик. Чунки болаларнинг бирортаси ҳам даъвогарни урмагани, аксинча, арз қилган йигит болаларга ҳужжатини кўрсатиб дўқ қилганини йигитларнинг ҳар бири бот-бот такрорларди. Учала йигит ва даъвогар таксида келаётиб, ораларида чиққан жанжалга ҳам унинг ўзи сабаб бўлиб ғурбат чиқаргани, эртаси жанжал иштирокчиларидан бири, синфдоши Муҳиддинни чақириб “ҳар қайсинг фалон пулдан берсанг, даъвомдан кечаман, бўлмаса, иш жойимни биласан, ўзларингдан кўр, деб “срок” (10 кун) қўйгани, болалар пул топиб беришни истамагани учун айтганидай, 10 кун ўтгач, бу югур-югурлар бошланиб кетганини ҳам такрор-такрор таъкидлашарди. Ҳамроҳимиз Шуҳратжон йўл-йўлакай “группавой” деган гап ёмон-да, болаларга жабр бўлади”, деб кўнгил хижилликка асос борлигини таъкидлаб қўйди.

Даъвогарнинг уйида ҳеч ким йўқ экан. Очиғини айтсак, бу ўспириннинг ота-онаси яхши инсонлар бўлиб, ёлғиз фарзандлари яхши касб эгаси бўлсин, деб ҳаракат қилишар, шу боис унинг институтда сиртдан ўқиши баробарида бу нуфузли ҳуқуқий идорага “куръер” қилиб ишга жойлашишига ҳам шароит яратиб берган эдилар.

Опани ишхонада топдик. Умуман, бизни кутмагани учун аввалига ҳайрон қолди, ҳатто формали кишини кўриб, юзу кўзида хавотир ҳам пайдо бўлди.

У фарзанди билан боғлиқ саволларимизга ўғлининг бу яқин атрофда кўзи кўкармаганини, бундай ҳолатни кўрмаганини такрорлади. “Шаҳарда турадими ёки ишга уйдан қатнайдами”, деган саволимизга “албатта, уйдан қатнайди. Ҳар куни бир кўрмасам, кўнглим хотиржам бўлмайди”, деди онаизор. Ва биздан “Тинчликми ўзи?”, дея бетоқат бўлиб сўради. Бизга шу гапларнинг ўзи кифоя эди. Опага вазиятни ётиғи билан айтиб, уни тинчлантириб, ортга қайтдик. Маҳалланинг айбланаётган ўсмирлари ва шикоятчи аёлнинг гапларида жон бор эди.

Даъвогар чини билан калтак еб, суд тиббий экспертиза хулосасида кўрсатилганидай кўзи кўкарган бўлса, (у ҳам 10 кун кейин, кўзнинг кўки кетиб бўладиган даврда берилган), нега ҳар кун уни ишга кузатиб қўйиб, кутиб оладиган она буни кўрмас экан?

Хуллас, мазкур имконият ва ўрганишдан олган хулосаларимиз билан шу куниеқ вилоят прокурори Б. Калонов қабулида бўлдик. Чунки даъвогар мазкур соҳа билан дахлдор идоралардан бирида курьер бўлиб ишлар эди-да.

Минг шукур, вилоятнинг бош прокурори барча масалаларда бўлгани каби бу масалага ҳам адолатли тарзда ёндашди ўшанда. Даъвогар йигит, унинг бўлим бошлиғи ва бошқалар давра столи атрофида тўпланишди. Очиғи, даъвогар йигитча бизнинг эътирозимиз, берган асосли саволларимиз олдида гангиб қолди. Аччиқ устида, қасдлашиб шундай қилганини бўйнига олди. Унинг ҳам ёшлиғи ҳисобга олинди. Шундай қилиб, маҳалла болалари ва даъвогарни учраштириб, бир-биридан узр сўратиб, яраштириб юборишди.

Бироқ то ўшангача юқоридагидай ҳал қилувчи далилларни топиб, вазиятнинг ҳақиқат, адолат томонга буриб юборилишида Карим ака Муқимовнинг, у киши бошчилигида Шўҳратжон Каримовнинг хизматлари катта бўлди.

... Карим Муқимов 1952 йил 7 июлда Кармана туманида таваллуд топди.

Отаси Латиф Муқимов туман қишлоқ хўжалик бошқармаси ҳисобчиси вазифасида хизмат қилар, оиладаги етти фарзанднинг бири шу Каримжон эди. Қаҳрамонимиз ота изидан бориб, бухгалтерлик соҳасини танлади. Ўқишни битириб келиб эса ишни Навоий паррандачилик фабрикасида ҳисобчиликдан бошлади. Орадан бир йил ўтиб “Ўзбекистон 50 йиллиги” чорвачилик совхозида бош иқтисодчи бўлиб хизматини давом эттирди.

Балки Аллоҳнинг берган насибасидир, балки фазилагларида соҳада ишлашга тўғри келадиган жиҳатлар борлиги сабаб бўлгандир, хуллас, 1975 йилда уни туман халқ мулкни талон-тарож қилишга қарши кураш бўлимига ишга ўтқа-

зишди. 1982 йилгача ана шу бўлимнинг бошлиғи сифатида фаолият кўрсатди. Кейин соҳа бўйича вилоят миқёсида иш-ни давом эттирди. Профилактика йўналишида ҳам вилоят ИИБда бир неча йил хизмат қилди. 1993-2000 йилларда эса Навоий (Кармана) туман ИИБ бошлиғи сифатида халқ осойишталигини сақлашда, жиноятчиликка қарши курашда фаол иш олиб борди.

Қаҳрамонимиз айни пайтда вилоят ИИБ бошлиғи ўринбосари бўлиб ишлаётган Камол Раҳматов, Навбахор ва Кармана туманларида ИИБ бошлиғи бўлиб ишлаган Шермат Асадов, вилоят ИИБ ФБ ва ХЧК бўлими бошлиғи бўлиб хизмат қилган истеъфодаги подполковник Шароф Эргашев, вилоят ИИБ шахсий таркиб билан ишлаш хизмати бошлиғининг 1-ўринбосари Шуҳрат Каримов каби касб одоб-этикасини чуқур эгаллаган, инсонийликни ҳар нарсадан баланд қўядиган қатор шогирдлари борлиги билан фахрланади.

Соҳадан нафақага чиққач, отамерос касбнинг меҳри унинг қўймади. “Обгузар” фермер хўжалиги ташкил қилиб, 54 гектар ерга деҳқончилик қила бошлади. Ҳозирги кунда бу фермер хўжалигини ўғли Улуғбек Муқимов бошқариб, пахта тайёрлаш йиллик режасини ҳам, давлатга буғдой сотиш бўйича режа-мажбуриятни ҳам ошиғи билан бажариб келишмоқда.

Кўнгли даласидай кенг бу йигит билан суҳбатлашган кишининг юрагига ёруғлик тўлади.

Карим ака турмуш ўртоғи Гулсара ая билан бирга беш нафар фарзандни тарбиялаб, ўқитиб, касбли-корли, уйли-жойли қилди. Жўрабек – ҳуқуқшунос, Улуғбек – фермер, Ойбек педагогика олийгоҳи талабаси, Отабек НДКИни битириб, тадбиркорлик билан шуғулланмоқда. Ёлғиз қиз Муҳайё 8-синф ўқувчиси. Оилада ўзаро ҳурмат-иззат, меҳроқибатни сақлашда Гулсара ая баробарида Карим ака Муқимовнинг ҳам роли беқиёс.

Отамини даволатдим, қаер эътироф этилса, олиб бориб, сиҳатликларини яхшилаш учун қўлимдан келган ишни қилдим. Бироқ онамни...

Очиғи, онамнинг юракларида дард борлиги, бу бало дард ҳадемай олиб кетишини хаёлимга ҳам келтирмабман. Ишу тириклик ташвишлари билан бўлиб югуриб-елиб юраверибман.

Волидам ҳам мени, тинчимни қизганиб, бирор марта олдиларига чақириб, “болам, менинг аҳволим бундай”, демабдилар-да. Бу ҳаётдаги энг катта армоним – шу. Унинг руҳ-жонимга берган оғриғини ҳар доим, ҳамиша ҳис қиламан.

Бу гаплар – қаҳрамонимиз юрагининг туб-тубида ётган дардлар.

Начора бунӣ ҳаёт, дейдилар. Онасига қилмаганини, доғ-да қолгани аламини отасига хизмат қилиб олди. Ота ҳам ўтгач, улар руҳини ризолиги учун ака-ука, опа-сингил, қариндош-уруғларига меҳр-оқибат кўрсатишга ҳаракат қилди, қилаяпти.

Карим ака Муқимовда кўпчилик раҳбарда кўриниб-кўринмайдиган яна бир хислат бор. У қайси корхонада ишлаб, етакчилик қилмасин, ишчи-хизматчиларнинг ижтимоий муҳофазасига асосий эътибор қаратади.

Иқтисодий билими кенг, бунёдкорлик, яратувчанлик ишларига бош-қош бўлиш учун туғма лаёқатли қаҳрамонимиз “Саховат” ОАЖ бошқаруви раислигига сайланганда кўпчилик унинг юқоридаги фазилатига эътибор қаратган бўлса, ажабмас.

Сайлаганлар хато қилмаганларини орадан ўтган икки йиллик фурсат исботлади. Корхона-ташкilotлар олдидаги 149 миллион сўмлик қарзнинг, 15 миллион сўмлик фонз тўлови бўлган 70 миллион сўмлик кредитнинг, бор-йўғи 100 миллион сўмлик иши бажарилган 492 миллион сўмлик лойиҳа-сметали мева-сабзавот павильони чала қурилишининг юки остида ётган “Саховат” ОАЖнинг бошқарувига келган қаҳрамонимиз Навоий шаҳар ҳокимлиги (ҳоким Б. Ҳамдамов) билан келишган ҳолда тадбиркорлик ҳаракатларини амалга оширди. Аниқроғи, Ғ. Худойбердиев, К. Мусаев, Д. Ҳайдаров, И. Аслонов каби ўттизга яқин тадбиркорнинг ҳомийлигига суяниб, қурилиш ишларини давом эттирди. К. Абдуллаев, Х. Нарзиева, К. Жўраев, О. Эргашев,

Д. Эшқобиловлар ҳомийлигида эса кредит тўлови йўлга қўйилди.

“Деҳқон” бозорининг шарқий томонида 14 та омборхона қурилиб, улар дастлаб ижарага берилди. Кейин уларнинг 8 таси “Ким ошди” савдосига қўйиб сотилди. Маблағлар эса қарзлар тўловига сарфланди. Полиз-сабзавот маҳсулотларини сотадиганларга ҳам павильон қурилиб, ижарага берилди ва бу маблағ ҳам қарз тўлови учун ажратилди.

Хуллас, барча ҳаракатларнинг натижаси ўлароқ, ўтган икки йил орасида қурилишлари тугаб, мева-сабзавот павильони ишга тушди. “Саховат” қарзлардан қутулди. Йиллик тушум режалари ҳам ортиғи билан бажарилиб, уларнинг 50 фоизи бюджет ҳисобига ўтказилди.

“Ҳомийлар ва шифокорлар йили”да 50 нафар хизматчининг аввало ойлик маоши оширилди.

Етим гўдакларнинг хатна тўйига 745,9 минг сўм сарфланди. Йил давомида жами 2 миллион 496,9 минг сўм маблағ ана шундай мақсадларда ишлатилди. (Аслида, ўтган йилда ҳам 1 миллион 460 минг сўм пул ҳомийлик харажатларига йўналтирилган эди).

Бироқ юрак хуружи унга узоқ ишлаш имконини бермади. Айни пайтда фарзандлари даврасида, бош-қош бўлиб яшамоқда.

Мавзуда сўз айтар эканмиз, бир Ҳадиси шариф ёдимизга тушади: “Мусо алайҳиссалом сўрадилар:

– Эй раббим, одамзод сенга қандай шукр қилади?

Аллоҳ деди:

– Кимки неъматни мендан деб билса, ўша унинг қилган шукридир”.

Бу Ҳадиснинг моҳиятини эса қаҳрамонимиз қалбан ҳис этади.

– Менга ишониб жамоани бошқариш вазифаси топширилдими, демак олдимда катта масъулият бор. Уларнинг ҳаётига менинг муносабатим ё ижобий ёки салбий таъсир кўрсатади. Ақлу идрок, билим-фаросатим билан тақдир мени раҳбарликка лойиқ этибдими, шунга яраша иш қилмоғим керак.

Раҳматли онам ички ишлар соҳасига хизматга кираётганимда шундай деган эдилар: “Болам, отам раҳматли “ердагиларга сен жабр қилма, осмондаги сенга жабр қилмайди” дегандилар тоғанга. Ана шу ҳикматни сен ҳам унутмагин.

Очиғи, бу нарсани бутун ҳаёт йўлимда унутмай яшашига ҳаракат қилдим.

Чинданам, бир қарашда ўта жиддий кўринган бу инсоннинг қалб ранглари ҳар лаҳзада кўриниб, ўзини намоён этиб турадики, бу нарса турфа инсоний фазилатлар шаклида унинг бутун ҳаётига мазмун бағишлаб келмоқда.

ЭЛИМ ДЕГАН ИНСОН

Унга болаликнинг “подшоҳ”лик даврини суриш насиб этмади. Эсини таниб, ўзини бойлар эшигида кўрди: хизмат қилди, кичкина жуссаси билан энг қийин ишларни бажаришга маҳкум этилди. Сув ташиди, молга қаради, қўй боқди, томорқа ишини эплай олмаган вақтларида калтак еди. Қаҳратонли кунларнинг азобли тунларини ўчоқлар ёнида ўтказди.

Энг ачинарлиси, Бой биби кўпроқ пул топиш учун ундан тиланчи сифатида фойдаланди. Фиждувон марказига келиб, эшикма-эшик юриб, тиланчилик қилди. “Гадой” деган ном олиб, пул топди ва топганларини Бойбиби, Бойбоболарга элтиб берди.

Жуда ёшлигидаёқ, шикорга чиққан амирнинг отлари тугъи остида қолган отаси, оғир касалликка чалинган онасидан айрилгач, ёлғиз қолган болакай ана шундай оғриқли ҳаёт кечирди.

Кейинчалик ишини билиб қиладиган ёшга етганда бир қўрбоши уни паноҳига олди. Шу кишининг қўлида ишлади. Шундан бошлаб болалигининг азобли, очин-тўқин кунлари ортда қолди, аҳволи деярли яхшиланди. Фақат “гадой” деган номи у билан қолди. Қўрбоши бу ақлли, ҳушёр ва қобил ўспиринни бошқалардан қизғанди. Уни Бухоро мадрасасига ўқишга юборди.

У мадрасани яхши ўқиб битирди. Бу даврда Совет тузуми ўз тартибини ўрнатаётган, колхозлаштириш ишлари бошланган эди. Шундай кунларда Гадой йигитчанинг ҳақиқий номига айланди. Фамилия-насаби Элов деб ҳужжатлаштирилди. Гадой колхозлаштириш ишларида фаол иштирок этди.

Меҳнатсевар, фидойи бу йигит тadbиркор-ташаббускорлиги билан ана шу кезларда кўпнинг эътиборини қозона олди. 1920 йилдан бошлаб унга ишониб, колхоз раиси вазифасини

топширишди. Кейинчалик 3 та хўжаликка бўлиниб кетган бу колхозда Гадой Элов роппа-роса 37 йил раислик қилди.

Ишни самарали олиб бориб, ташкилотчилик, йўлбошчилиги билан хўжаликдаги ишлаб чиқаришни юқори поғонага кўтаргани, шундай паллаларда ҳеч кимга жабр қилмагани учун уни одамлар яхши кўриб, ардоқлади.

Гадой ота Элов 1980 йил 80 ёшида вафот этди. Унинг ортида эзгу ва савобли амаллари билан бирга эл-юртнинг корига ярайдиган фарзандлар қолди.

Олти нафар фарзанднинг кенжаси бўлган Рамазон отаси 64 ёшга кирганда дунёга келган эди. Отаси вафот этганида эса у 10-синфда ўқирди. Ўша кунларда Гадой ота Рамазонни олдига чақириб, шундай деди:

– Эътибор қил, ҳамма тирик мавжудот ейди-ичади, кўпайишга интилади. Ҳайвонларда ҳам бу ҳол яққол кўринади. Инсоннинг улардан фарқи. синов дунёсига у фақат шулар учун юборилмаган. Унга ақл-фаросат, онгу идрок берилган. Инсон мана шу фазилатларга суяниб, тирикликнинг тўғри йўлини белгилаб олиши керак! Сен ҳам одамларга нафинг тегадиган инсон бўлгин!

Бу гаплар Рамазоннинг юрагида муҳрланиб қолди.

Ўша кунларда қўшнилариининг уйида ўғрилиқ ва қотиллик содир этилди.

Аниқроғи, жиноятчилар бир хонадонга кириб ўғрилиқ қилиб чиқиб кетишаётганда, шу хонадоннинг мактабдан қайтган қизига рўбарў келиб қолншади. Сир очилишидан қўрқиб, 11 ёшли бу қизалоқни ҳам ўлдириб кетишади.

Ана шу воқеа юзасидан туман ички ишлар бўлими идораси жиноят қидирув бўлими ходимлари иш олиб бордилар. Қўни-қўшни сўроқ қилинди. Тезкор ҳаракатлар жараёнида жиноятчилар бир ҳафтада қўлга олинди. Худди ана шу воқеа қаҳрамонимизнинг юрагига “олов” солди. Соҳада оддий сафдор сифатида хизмат қилаётган акасининг фаолияти қизиқишини яна оширди.

Мактабда ўқиб юрган кезлари у колхозда ишларди. Мактабни аъло баҳоларда битириб, яна колхозда ишлади ва армия хизматига кетишни орзиқиб кутди.

Армия хизматини ўтаган йигитлар ички ишлар идораларига ишга олинди, бундай ўқишларга кириши уни шундай йўл тутишга мажбур қилганди. Хизматга чақирилди. Оренбургда солдатлик мактабини ўқиб, Новосибирскда, Ҳаво ҳужумига қарши мудофаа қўмондонлигида катта оператор бўлиб, хизматни давом эттирди.

Армияни тугатиб, 1984 йилда Тошкент милиция ўрта мактабида ўқиди. Лейтенант унвонини олиб, йўлланма билан Учқудуқ шаҳрига келди. Дастлаб участка вакили, жиноят қидирув бўлими инспектори, катта инспектор, участка бошлиғи вазифасида ишлади. Қаҳрамонимиз ишлаш баробарида ўқишини ҳам сиртдан давом эттирди. Милиция олий мактабида, Академияда таҳсил олди.

1992 йил Зарафшон шаҳар ИИБ бошлиғининг биринчи ўринбосари сифатида фаолиятини давом эттирди. Орадан бир йил ўтиб, Навоий шаҳар ИИБ бошлиғи биринчи ўринбосари вазифасига тайинланди. Тўрт йилдан сўнг Учқудуқ шаҳар ИИБ бошлиғи бўлиб, бир йил ишлагандан сўнг яна шаҳар ИИБ бошлиғи сифатида вилоят марказига қайтиб келди. Ушбу лавозимда у 2003 йил 18 апрелгача хизмат қилди.

1998 йил шундай воқеа бўлган эди. Макри қирқ эшакка юк бўлгулик бир аёлнинг кирдикорларидан жони ҳиқилдоғига келиб маслаҳат сўраб таҳририятга келган йигитнинг тирноқлари сарғайиб кетган, “Электркимёзаводи” ҚК ОАЖдаги фаолиятининг белгиси бўлган бу ҳолат унинг маҳзун қисматини кўрсатиб турган бир деталдай эди.

– Мени у аллақачон туҳмат билан қаматиб юборарди, – деди йигит аҳволини баён қиларкан. – Чунки унинг атрофидаги кишилар таъсирига тушган участка милицияси ҳужжатни қойилмақом қилиб расмийлаштириб, мени олиб келиб, авахтага тиқишганди. “Начальник мелиса” муовини Элов жуда яхши инсон экан. Қабулига келтиришганда менга шундай муомала билан гапирдики, ҳали авахтага тиққанлар қанчалик ваҳимали гаплар гапириб, қўрқитишмасин, унга ишондим ва бор гапни рўй-рост гапириб бердим. Элов мени чиқартириб юборди.

Бу йигитнинг ҳаёту қисмати тўғрисида ўшанда “Эгилган бошни хиёнат кесди”, деган мақола ёзганмиз. Ушбу қораламамизда ҳам Навоий шаҳар ИИБ бошлиғининг биринчи ўринбосари Р. Эловга унинг миннатдорчилиги акс этган ўринлар мавжуд. Бироқ биз ўшанда бу раҳбарни умуман танимасдик-билмасдик.

Йиллар ўтиб шу соҳа ходимлари фаолиятини матбуотда ёритадиган мухбир сифатида, обуна ишини соҳада ташкил этувчи журналист сифатида шаҳар ички ишлар бўлими ҳаётига чуқурроқ кириб бордик. Рамазон Гадоевич Элов билан бир неча марта суҳбатлашдик, унинг амалий фаолияти билан танишдик. Бугун шу нарсани эътироф этишимиз керакки, газета обунасига у ишлаган йилларда эътибор кучайди. Ҳатто маърифат соатларининг мазмунли ўтиши учун имкониятлар излаб топилди. Энг муҳими, ким билан суҳбатлашмайлик, у Р. Эловнинг нафақат эътирофли соҳа вакили, балки баркамол инсонлигини ҳам таъкидлайди.

Нуфузли бир идорада ишлайдиган танишимиз Н. исмли аёл шундай ҳикоя қилади:

– Кейинги йилларда демократия, иқтисодий фаолият юритишдаги эркинликни турлича “ҳазм” қилиб иш кўрадиганлар кўпайди. Ана шундай қўштирноқ ичидаги “тадбиркор”лардан бири менга этик сотди. Аммо этикнинг қўнжи тор келгани учун қайтариб олиб борсам, “бу меники эмас, олмайман”, деб жанжал қилди.

Очиғини айтсам, этикнинг пулидан ҳам кўра оломон орасида, бозорда унинг шаънимга айтган ҳақоратлари жонимдан ўтиб кетганди. Чошгоҳларда бўлган бу воқеа сабаб ишхонада қандай юрдим, билмайман. Кечга бориб фикрим тиниқлашди. Лоақал маслаҳат олиш учун шаҳар ИИБга кириб бордим.

Кўпчиликдан ИИБ бошлиғи Р. Элов ҳақида яхши гап эшитгандим. Тўғри унинг олдига кирдим. Ёш, ақлли, кўзларида самимият, чеҳрасида ҳурмат, муомаласида камтарлик сезилиб турган бу бошлиқни кўриб, ростини айтсам, ўпкам тўлди, томоғимга кўз ёши тиқилиб, анча муддат гапиролмай қолдим.

Ниҳоят, суюкли жигарбандига дил ёрган опа ишончи билан унга дилимдаги аламларимни тўкиб солдим.

– Бундайлар ростдан кўпайди, опа. Майли, ранжиманг тадбиркорлик бировнинг ҳақини ейиш дегани эмас. Бўлган воқсани ёзиб беринг. Ҳаммаси яхши бўлади, – деди у.

Мен эса ариза ёзишдан орият қилиб, ўйланиб қолдим.

– Ёзмасангиз, биз бу ишга аралашолмаймиз. Энг ёмони, у аёл фақат сизга эмас, бошқаларга ҳам бу амалини кўрса-таверади, – деди у.

Унга ишондим ва ариза ёзиб бериб, уйимга кетдим.

Эртаси эрталаб соат 8 ларда уйга қўнғироқ қилганлар, ўзларини шаҳар ИИБ ходимлари, деб таништиришди. Ва бўлимга келишимни илтимос қилишди. Айтилган жойга борганимда у ерда ҳалиги аёл ўтирарди. У мени кўриши билан ўзини қўярга жой тополмай қолди. Кейин этикниям олди, пулиниям қайтариб берди. Кечирим сўраб, бошқа бундай қилмасликка астойдил сўз берди.

* * *

Қаҳрамонимизнинг ўзи эса фаолияти давомида жуда катта фидойилик ва билим тақозо этган бир неча “иш”нинг очилиш тафсилотини шундай эслайди:

– Учқудуқда ишлаган давримда бир кечада 7 та машина ёниб кетгани, ҳаммаси бир хил усулда, бир киши томонидан амалга оширилгани ҳақидаги хабар етиб келди.

Тезкор қидирув бошланди. Аммо жиноятчи ҳадеганда топилай демасди. Худонинг берган кечаси яна шу ҳолат давом этиб, биз кутмаган ерда машиналар ёниб кетаверади. Жами 58 та машина шу аҳволда куйиб кул бўлди.

Соҳамиз ходимлари бутунлай оёққа турди. Тезкор гуруҳ фаолиятини тезлаштириш йўллари қидирдик. Ниҳоят, калаванинг учи топилди. Етиб келган маълумотга қараганда, бу ишни рус миллатига мансуб 15 ёшли йигитча қилаётган экан. Қайсидир чет эл киносиди кўрганларини такрорлаб, бензин ёқилғисини бир неча шишага солиб оғзини яхшилаб беркитиб, сумкага жойларкан-да, йўлга тушаркан. Қаерда машина турган бўлса, унга бир шиша бензинни отиб, гугурт ёқиб, жўнайвераркан.

Ўша йигитчанинг ҳаёти қаттиқ кузатув остига олинди. Унга дахл қилмаган ҳолда ортидан изма-из бордик. Ҳатто бу ишга ўт ўчириш воситалари ҳам жалб қилинди ва йигитча навбатдаги машинага бензинли шишани отаётганда, воқеа жойида қўлга олинди.

Фош этилиши қийин кечган яна бир жиноят Навоий шаҳрида содир этилганди. Уй эгалари яшамайдиган бир хонадондан она ва ўғилнинг сўйиб кетилган жасади топилди. Шахси номаълум, барча ҳужжатлари ёқиб ташланган. Роса бир ой, жиноятни очиш учун аргамчини узун ташлаб, иш олиб борилди. Ниҳоят, тезкор гуруҳ аёлнинг шахсини аниқлади, қотилниям топди. Жиноятчи аёлнинг ўйнаши бўлиб чиқди.

Эшик қўнғироғи жиринглайди. “Газетага берган эълонингиз бўйича келдим”, дейди келган киши. Уй эгаси эшикни очиши билан бошига тушган оғир зарбдан беҳуш бўлиб йиқилади. Сотилиши эълон қилинган нарсалар шу тарзда “гум” бўлаверади.

Бу жиноий ҳаракат бўйича тезкор қидирув иши олиб бориларкан, аввало, бозорларда ҳам шу каби буюмлар “олди-сотди”си қаттиқ назорат қилинади. Ниҳоят, ана шундай ўғриллик моли бўлган телевизор бозорда сотилаётганда уни сотаётган шахс қўлга олинади. Суриштирув пайтида гумон қилинаётган кишининг уйи текширилганда босқинчилик қилиб ўғирланган барча буюмлар топилади.

Энг ёмони, бу жиноятни қилган 20 ёшлардаги хатирчилик йигитча бўлиб чиқди. Ваҳоланки, унинг ота-онаси ўзлари қишлоқда яшаса-да, ўғлига шаҳардан квартира олиб берган, уни “Навоийазот”да ишлайди, деб хотиржам юраверишган. Бир марта шундай жиноий ишга қўл уриб “фойда”сини кўрган, ҳаракатлари учун ҳеч қандай жазога тортилмаган ўғил эса енгил-елпи яшашининг бу тубан йўлини деярли ўзиники қилиб олган.

– Мен бу фактларни келтириш орқали нима демоқчиман? Фарзандларимизнинг ҳар бир хатти-ҳаракатидан, ўй-фикрларидан воқиф бўлишимиз, уларни ўқиш-ўрганишга муҳаббатли қилиб тарбиялашимиз лозим, – дейди қаҳрамонимиз.

У фарзанди тарбиясига алоҳида аҳамият беради. Ўғли Анваржонни беш ёшидан бошлаб инглиз тилини ўрганишга жалб этди. Манзурахон (аёли) билан бирга астойдил ҳаракат қилиб, унинг илм олишига етарли шароит яратиб беришди. Хуллас, бу фарзанддан ота-онанинг умиди катта.

Қаҳрамонимиз ўзининг ички ишлар тизимида ўтган самарали фаолияти давомида соҳада ишлаган қанчадан-қанча ҳамкасбларига ўрнак бўла олди.

Сирасини олганда, Рамазон Эловнинг Навоий шаҳар ИИБ бошлиғи сифатида олиб борган фаолияти, иш услубини чуқур ўрганганимиз, билганимиз сари бизнинг ҳам дилимизда унга нисбатан эҳтиром пайдо бўлган. Ана шу эҳтиром ва эътирофимиз меваси сифатида бир байрамда унга қуйидаги дилсўзни ҳам ёзган эканмиз:

Қасд айласа, не бадкорлар
Хўп тушдилар «қопқони»га.
Ҳар жиноят, ҳар иллатни
Тугатмоқ бор имконида.
Энг муҳими, бу йигитнинг
Адолати, иймони бор.
Ана шундай, ҳар соҳанинг
Элим, деган инсони бор.

Рамазон Элов айти пайтда “СМУ-4” масъулияти чекланган жамият раҳбари лавозимида фаолият кўрсатмоқда. Шу аснода мамлакатимизда ободончилик, қурилиш ишларининг ривожига ўз ҳиссасини ҳам қўшмоқда. Энг муҳими, ўзи ҳам алоҳида таъкидлаб ўтганидай, 200 нафар кишига иш шароити яратиб берганлигидан хурсанд.

– Ички ишлар хизматининг истеъфодаги офицериға қурилиш ишларига бош бўлиш қийинлик қилмайдими? – деган саволимизга жавобан эса қаҳрамонимиз шундай дейди:

– Учқудуқ шаҳар ички ишлар бўлими раҳбари бўлиб ишлаганимда ИИБ биносини, ўқув корпуси ва тирни ўзим бошчилигимда қурганмиз. Навоий шаҳар ИИБ бошлиғи сифатидаги фаолиятим давомида ҳам анча-мунча бунёдкорлик ишларини қилганмиз. Бунинг устига Милиция ўрта мактабида ўқиганда ҳисобхона ишини ўрганган эдим. Аслида, ҳаётнинг ҳар бир куни мактаб. Ўтган тўрт йил давомида қурилиш материаллари, норматив қонун-қоидалар бўйича ҳам анча-мунча нарсаларни ўргандим. Энг асосийси, ишини яхши биладиган мутахассисларни жамлаб, уларга иш бериб, ишлаш шароитини яратиш лозим. Қолганини уларнинг ўзлари бажара оладилар.

Бугун Рамазон Эловнинг орзулари кўп. Эл-улус отаси Гадой бобо Элов номини 37 йил раислик қилган хўжаликка қўйиш учун таклиф киритган, ҳужжатлар ташкил этилган эди. Айримларнинг масалага хийла бошқачароқ қарашлари сабабдир, бу иш шундайлигича қолиб кетди. Бу унинг юрагига армон бўлди.

Шу боис ҳам қаҳрамонимиз бир вақтлар отаси ишлаган колхознинг идорасини сотиб олиб, унинг жойида қарияларбоп чиройли чойхона қуриб, маҳаллага совға қилишни ният қилган.

У бундан ўн беш йилча олдин “Хўжа Порсо” қишлоғига масжид қуриб беришга бош-қош бўлган. кўпнинг дуосини олганди. “Ҳомийлар ва шифокорлар йили”да эса қатор ҳомийлик тadbирларига ҳам бош қўшди.

Хуллас, бутун фаолияти давомида ота-онанинг насиҳатларига амал қилиб халқнинг дуосини олган Рамазон Элов Ватанига ҳам садоқатли бир ўғил сифатида чин юракдан хизмат қилмоқдаки, ёзганларимиз улар олдида уммондан бир қатрадир, холос.

МЕҲНАТИДАН МУРОД ТОПИБ

Шундай лавозим – вазифалар бўладики, юки-масъулияти билан Эркак, Аёл деган номни даврада унут қилади. Ўзлигини унутмаса-да, ўзини унутиб – ишлаган инсонгина бу вазифаларнинг юкини тўла маънода торта олади. Шу аснода эса чиройли натижаларга эришиб, эларо ҳурмат-эътибор топади.

Ҳамюртимиз Раҳимахон Ёдгорова билан неча бор учрашмайлик, неча марталаб иш-фаолиятидаги ютуқларга дуч келиб, муваффақиятли ҳаракатларию улар борасидаги эътирофли фикрларни эшитмайлик, ана шу ўйлар бот-бот хаёлимизга келаверади.

Қисқа чекиниш: Раҳимахон 21 йилдан бери молия тизимида фаолият олиб боради. Тошкент халқ хўжалиги институтини тугатиб келган қизгина дастлаб Кармана туман молия бўлимида бюджет бўлими иқтисодчиси бўлиб иш бошлаган эди. Бугун вилоят молия бошқармаси бошлиғи ўринбосари, бюджет бўлими бошлиғи вазифасида хизмат қиляпти.

Энг муҳими, юқоридагидай ишга муносабати боис ўтган йиллар мобайнида соҳанинг ишончли-эътирофли мутахассиси сифатида эл кориға яради, юрт ишида фидойилик кўрсатди ва эларо танилиб-тан олинди.

Р. Ёдгорованинг бу ҳалол, астойдил хизматлари Президентимиз ва ҳукуматимиз томонидан муносиб баҳоланди. 1999 йилда у “Шуҳрат” медали соҳибаси бўлди. Бироқ биз у билан бу гал иш ва хизматидаги ютуқлари хусусида эмас, инсонийлик ибратлари тўғрисида диловар суҳбат қилишни лозим топдик.

– Раҳимахон, соҳада узоқ йиллардан бери самарали ишлаб келаётган етук иқтисодчи ва масъул постдаги раҳбар аёلسиз. Айни пайтда бемаҳал ҳаётдан кетган жуфтнинг ўрнини бил-

дирмаслик учун она меҳрибонлиги ёнига ота фидойилиги ва қаттиққўллигини ҳам бардавом ушлаб, аниқроғи, уч фарзандни чиройли тарбият этиб, уларнинг камолини таъминлаш учун астойдил ҳаракат қилиб келаётган, кўлаб бардоши улуғ, мукаррам аёлларимиздан бирисиз. Умуман, бу икки юки оғир бурч-масъулиятини тортиш қийинлик қилмайдими баъзан?

– Биласизми, инсонни улуғ этадиган нарса ишга, меҳнатга муҳаббат билан қараб, ундан ўз орзуларига қуввату қанот топишидир. Аслида, ишга қаттиқ бандлик кишини ҳар қандай қусурлардан қутқариб, ҳаётидаги ҳар қандай бўшлиқнинг ўрнини тўлдириб бораверади.

Бунинг устига, Сен иш жойингда қадринг борлигини ҳис қилсанг, атрофингда ишинг-билиминг билан керакли бўлсанг, кези келганда, кўз ёш қилиб – дард айтиб келган ноилж-ночор кишининг мушкулини осон қилиб, “кўз ёшини артиб қўйиш”га ярасанг, хуллас, унга чин маънода ёрдамнинг тегса, (ахир, элчилик, турли масалалар бўйича шикоят билан эшигимиздан кириб келадиганлар ҳамиша топилади), бунинг қувончи-шодумонлигига, юракка берадиган ҳузур-ҳаловатига баҳо йўқ.

Бироқ ўта бандлик, иш соатларимизнинг чегара-ҳади йўқлиги кўп ҳолларда юрагимга бир оғриқ ҳам солади. Фарзандларим учун жуда кам вақт қолади. Лекин буни зинҳор баҳона қилиб, улар тарбиясида чекинишим мумкин эмаслигини ҳар лаҳза ҳис этиб тураман.

Шу сабабли лоақал ҳафтада бир кун улар билан қалбруҳ-жон ичида тўлиқ бирга бўлишга ҳаракат қиламан, суҳбатлашаман.

Бошқа пайтда телефон орқали муносабатни боғлаб, ҳаёт тарзимизни тўғри йўлга солишга интиламан. Ўқишу машғулотларини изчил назорат қилиб бораман. Уларни эркаламайман, қаттиқ ҳам гапирмайман. Яхши ўқиганини рағбатлантиришнинг майда-катта йўллари қидириб топаман. Минг шукур, қизларим ишончимни оқлашди. Юлдуз қизим мактабни аъло баҳоларда тугатди. Ҳозир Жаҳон тиллари институтида аъло билим ва хулқ билан 3-курсини якунлаяпти.

Гулруҳим Самарқанд тиббиёт институтининг 1-курсини тугатди. Жўрабегим – мактаб ўқувчиси. У ҳам опаларига муносиб, билимга ўч, ҳаракати ёмон эмас. Энг муҳими, менга уларнинг яхши ўқишларию улар ҳақида ўқитувчилари ва атрофидагиларнинг берган яхши баҳолари, чинакам далда, тирак бўлаяпти бугун.

Шу боис аксинча, ишим ва фарзандларимни ўйлаганда, ҳар қандай оғирлик енгилга айланиб, руҳим кўтарилади.

– Раҳимахон, бугун Президентимизнинг 451-сонли қарорлари олдимизга қўяётган масъулиятдан келиб чиқиб, раҳбар маънавияти хусусидаги қарашларингизни ҳам билмоқчи эдик.

– Раҳбарликлар ҳар қайси соҳага, хизмат турига қараб турфа-турфа йўналишларга хизмат қилади. Шу боис раҳбар борки, “мен кимга раҳбарман?” деган саволни ўз олди-га қўйиши ва маънавий-маърифий камолини ҳам шу йўлда бойита бормоғи лозим.

Аниқроғи, раҳбар борки, кийинишу одоб-муомаласидан бошлаб, ўз иши даражасида кўркамлик, теран суврату сийрат баркамоллигига эришиш учун ҳаракат қилиши лозим. Лекин барча раҳбарлар учун умумий бўлган бир талаб ҳам борки, бу ишни тўғри ташкил этишда, қўл остидагилар меҳнатини кўриб, уларнинг ютуқларини рағбатлантиришда, муаммоларига ёрдам қўлини чўзишу дам олишлари учун шароит яратишда кўринади. Шу аснода қатъиятлиликини қўлдан бой бермасликда намоён бўлади.

Яна бир гап. Ходимлар раҳбардан қўрқиб эмас, уни ҳурмат қилиб, унга эргашишлари, ишларини қизиқиб-меҳр билан қилишлари учун ҳам имкон яратиш раҳбарнинг маънавий етуклиги белгисидир.

Аксарият иш билгич ва адолатли раҳбарлар ўз услубларини ана шундай ташкил этишади, деб ўйлайман.

Аёл раҳбар учун эса яна бир фазилат устувор бўлиши лозим. У меҳрибон етакчи бўлиш, ишсеварликда ибрат кўрсатиш баробарида ҳаё ва одоби, кийиниши, юриштиришидаги тартиби билан ҳам қўл остидагиларга ўрнак бўлмоғи шарт.

– Нималарда ўзингизни бурчдор ҳисоблайсиз?

– Биласизми, Салима опа, отам раҳматли жуда заҳматкаш ва меҳрибон эдилар. Менинг мактабни Олтин медал билан битиришим, Қизил диплом олиб институтни тугатишим отамни бениҳоя қувонтирган. Менга жуда катта умид боғлаганлари юзу кўзларидан кўриниб турарди. Афсуски, айни диплом ёқлаш кунларимда отамни оғир касал исканжасига олганди. Оёқларида бошланган дард туфайли у киши пойтахтда даволанаётгандилар. Дипломни олгач, отамни олиб, поездда бирга келганман. Дадажоним дипломимни кўриб, шунча дард-оғриқ ичида бўла туриб, чеҳралари бир лаҳза қувончдан чарақлаб кетган, шукроналик ичида кўзлари жиққа ёшга тўлиб, пешонамдан ўпгандилар.

Орадан ўтган вақт аввал иккала оёқларини, кейин жонларини олиб келди.

Бугун ҳам ўша – вагон ичидаги ҳолатлари кўз олдимда намоён бўлса, юрагим йиғлай бошлайди.

Хуллас, мен ўша кунларда меҳрибон падари бузрукворим учун ҳеч бир яхшилик қилолмаганман. “Ота-онангиз ҳаётдан ўтгандан кейин уларга яхшилик қилишни истасангиз, яқинларига, дўстларига яхшилик қилинг”, деган ҳадиси шарифни ўқиганимдагина дилим ёришгани рост. Шу боис меҳрибонларимнинг яқинлари, дўстлари, яшаган маҳаллалари, ишлаган иш жойларига дахлдор бирор муаммо-масала бўлса, баҳоли қудрат ечимига ёрдам бергим келади. Булар – бурч мен учун. Раҳматли турмуш ўртоғимнинг отаси – қайнотамнинг ризоликлари учун ҳаракатда бўлиш бурч (яқинда, у кишини ҳам сўнгги йўлга кузатдик), фарзандларим олдидаги бурчларим бисёр. Устозларим В. Г. Милыева, А. Раззоқов каби бағрикенг инсонлар туфайли бугунги даражага эришдим. Энди уларга мос-муносиб тарзда шоғирдлар тайёрлашим лозим. Бу ҳам – бурч.

Бироқ энг катта бурчим – мени шундай чиройли ўқитиб, касбкорли қилиб қўйган Ватаним – Элимга чин дилдан, самимий хизмат қилиш, сўзда эмас, амалда унинг корига ярашдир.

– Энг ҳазм қилолмайдиган, дилингизни оғритадиган нарсаси нима?

Одамларнинг раҳми келиб, “бечора”, деб қарашларини ҳазм қилолмайман. Шу боис умрим давомида ҳар қандай тақдир синовлари олдида эгилиб, букилиб қолмаслик учун қаттиқ курашиб – меҳнат қилиб яшадим.

Сўнгсўз

Раҳимахон Ёдгорова билан диловар суҳбатни давом эттирадиган бўлсак, ҳали жўяли фикрлар атрофида кўп дилдорлик илишимиз мумкин. Бироқ барчасининг хулоса – натижаси ўлароқ бир фикрни айтишимиз жоиз. Суҳбатдошимиз ихчам жуссасида катта бардошу ўта хотиржам, руҳида катта фидойиликни сиғдира-сингдира олган Юртнинг ибратли умр соҳибаларидан биридир.

Аслида ҳам шонр айтганидай, у
“Насибаси бутун синглим,
Дилдорликда танҳойим,
Меҳнатлардан мурод топган
Закода Моҳлар ойим.
Эрлар билан улоқ сурса,
Алплар доғда қолгандир.
Ушоққина жуссасига
Элин юкин олгайдир...”

Ана шу юк кўтарган елкалари асло толмасин унинг!

Саодат

2005 йилда дори-дармон бўйича ўтказган рейдимизда биз Саодатни “кашф этдик”. Очиги, ўшанда Навоий шаҳридаги 9 та дорихонани ўрганган бўлсак, энг юқори “рейтинг”ни Саодат ишлаётган “Шифобахш” дорихонаси олди. 20 турдаги нархи чекланган дори-дармон савдоси бўйича ҳам, дорилар жойлаштирилишидаги тартиб, тозалик, нарх-навонинг ёзиб қўйилиши билан ҳам, сотувчининг муомала-маданиятию дориларнинг мувофиқлик сертификатлари ва тушган савдо пулининг касса аппаратида кирим қилиниши масаласида ҳам “Шифобахш”нинг олдига тушадигани бўлмади.

Шунингдек, “Фито-Фарм-Лек” фирмасининг тижорат бозори ҳудудидаги дорихонасида ҳам ана шундай қувонарли ҳолат. Айниқса, сотувчи Бахтиёр Холиқовнинг соҳа бўйича билимдонлиги ва харидор манфаатига хизмат қилувчи ўзига хос ёндашувлари бизда эътироф уйғотди.

Албатта, рейдимиз давомида дори-дармон савдосини фақат пул топиш манбаси деб ҳисоблаб, жараёнга ана шундай нигоҳ билан ёндашаётган “дорихона”чиларга ҳам дуч келдик.

Яқинда “Шифобахш” фирмаси раҳбари билан суҳбатлашиш мақсадида деҳқон бозори ҳудудидаги дорихонага кириб бордик. Тумов авж олган пайт эмасми, дорихона одамлар билан гавжум, раҳбар ва сотувчи Саодат Тўрақулованинг қўли-қўлига тегмас, ишдан бош кўтариб қарайдиган ҳолда эмасди.

Одам қанчалик кўп бўлмасин, Саодат жуда тартибли фаолият юритарди. Харидорни тинглар, рецептни кўздан кечиргач, ҳатто ҳар қайси дори-дармоннинг қандай ишлатилиши бўйича ҳам тушунча берар, сотиб олинган дорилар учун харидорга, албатта, касса чеки тутқазарди.

Шу ерда бир жиҳат эътиборимизни тортди. Навбаҳорлик харидор буйраги шамоллаган 4 ёшли фарзанди учун рецептга кўра дори-дармон харид қилаётганди. Қоғозлар (УЗИ хулосаси ва рецепт)ни кўрган Саодат бир лаҳза ўйга толди. Кейин харидорга қараб савол берди:

– Боланинг “кал” (ахлат)ини текширтирганмисиз?

– Йўқ, – деди дори олувчи йигит.

– Унда бу дорини олманг. Чунки лаборатория текшируви ва хулосасисиз бола ичида қандай қурт борлигини ҳеч ким билмайди. Ҳар қайси қуртга бошқа-бошқа дорилар таъсир этади. Энг ёмони, бу ёзилган дори буйракка салбий таъсир кўрсатувчи хусусиятга эга. Боланинг аҳволини жиддийлаштириб қўйиш мумкин.

Саодатнинг ишонч билан айтган бу гапидан кейин харидор йигит бу масалада шифокор берган бошқа тавсия хусусида тўхталиб, маслаҳат сўрашни лозим топди, шекилли, ундан яна сўради:

– Хамир содани сувга эритиб, шуни ичириб юборсаям, қуртни йўқотаркан, шундай қилсак, тўғрими?

Қаҳрамонимиз бош чайқади:

– Асло, ундай қила кўрманг. Хамир сода деганлари ҳеч қачон организмдан чиқиб кетмайди, у ерда чўкма ҳосил қилади. Шу боис бу ҳам буйрак учун кони зарар. Фақат эринмай, боланинг “кал”ини текширтириш зарур.

Саодат ана шундан кейин қаерга, қандай ҳолатда текширтириш бўйича ҳам ҳалиги кишига маслаҳатлар берди. Сўнг қайси турдаги қурт борлигига қараб, қайси дорилар қўлланиши бўйича ҳам тўхталди, дориларни номма-ном санади.

Шу ўринда вилоят солиқ бошқармаси бошлиғи (собик) Б. Тешаевнинг қаҳрамонимиз ҳақида айтган гаплари ёдимизга тушди:

– Ҳозир икки тоифа тадбиркорлар фаолият юритаяпти. Биринчи тоифаси, масъулиятни ҳис қилади, тўла қонунийлик асосида ишлайди. Иккинчи тоифадагилар кўзбўямачиликни қурол қилиб олган. Бойлик топиш учун ҳар не нобакорликдан қайтмайди.

“Шифобахш” фирмаси дорихонасидаги савдо-сотиқ ишлари тўла қонунийлик асосида амалга ошаётганини такрор-такрор кузатдик. Опанинг жуда тартибли, билимли, аниқ-роғи, зиёли аёллиги тан олинди. Унга текширувчи керак эмас, виждони-иймони унинг текширувчисидир. Ҳозирда бундай фаолиятнинг мукофоти тарзида мазкур фирмани текширишлар рўйхатидан чиқарганмиз. Бугун бюджетга энг кўп маблағни ҳам ана шу фирма тушираяпти. Умуман, эътирофга арзийдиган фаолият.

Хуллас, шу куни ҳалиги йигит дори-дармонларини олиб кетаркан, дорихона соҳибасидан миннатдор бўлиб, шундай деди:

– Қанийди ҳамма ҳам ўз ишига Сиздай ёндашса, Сиздай виждонан ишласа!

* * *

Саодат – кўҳна Кармананинг фарзанди. Азалдан шифокор бўлишни орзу қилган қиз 1977 йилда мактабни тугатиб, Самарқанд тиббиёт билим юртига ҳужжат топширади. Фақат ўзи истаган акушерлик бўлимига эмас, доришунослик бўлимига қабул қилинади. Чунки вилоятимизда мазкур соҳада мутахассисларга эҳтиёж бўлгани боис билим юртига талабнома фақат шу йўналишда тушган эдики, ўқув муассасаси раҳбарияти қабул пайти ана шу масалани биринчи режага қўяди.

Бироқ Саодат ўқиши даврида шу соҳани жуда яхши кўриб қолади. Меҳр билан астойдил ўқиб, билим юртини имтиёзли диплом билан тугатади. Ҳатто унда фармацевтика институтига ўқишга бориш нияти пайдо бўлади. Лекин ота ризосини ҳисобга олиб, ўқишга эмас, ишга киришга мажбур бўлади. Кармана марказий шифохонаси ичкарисидagi ёпиқ типли дорихонада дори тайёрловчи ассистент вазифасида иш бошлайди.

Токи 1992 йилгача соҳада ишлаб, Галина Хисомуддинова каби билимдон, бағрикенг соҳа ходимларидан кўп нарса ўрганади. Кичик ҳажмда дори тайёрлайдиган мазкур дори-

хонада, кейинчалик марказий дорихонага кўчиб ўтган дори тайёрловчи гуруҳ таркибида ишлар экан, аввало ўз ишига меҳрини беради.

Оилали бўлганидан кейин ҳам соҳасидан узоқ кетмайди.

Мамлакатимизда хусусий фаолият юритиш учун имконият эшиклари очила бошлагач, қаҳрамонимиз ҳам турмуш ўртоғи Баҳриддин Тўрақулов билан келишиб, хусусий дорихона очиш мақсадида лицензия олади.

Мана, бугун “Шифобахш”нинг фаолият бошлаганига ҳам 10 йил тўлибди. Ҳозирда фирманинг бир ойлик товар айланмаси 5 миллион сўмдан ошаяпти. Филиал дўконда қизи Азиза сотувчилик қилади. Опанинг тартиби, муомала-одоби унда ҳам тўла маънода акс этган.

– Халқ талабини ўрганиб, шу асосда дори-дармонларни тайёр қилиб қўйиш лозим. Келган харидорга ҳамма дори-дармонни топиб бериш керак. Иш шу йўсинда ташкил қилинса, фақат ишончли фирмалар билан боғланиб, *сифатлиги кафолатланган дори-дармонлар савдоси йўлга қўйилса, эл-улус рози бўлса, савдонинг баракаси шунда бўлади*, – дейди суҳбатимиз давомида қаҳрамонимиз. – Шу боис “МФС Сервис”, “Асклепий”, ООО “Навбаҳор” савдо, “Астера”, ООО “Лакисом”, “Нобелфармсаноеат” каби фирма ва қўшма корхоналар билан ҳамкорлигимиз йўлга қўйилган.

Дастлабки йилларда ўзимиз бориб дори-дармон олиб келганимиз учун жуда қийналардик, ҳозир эса вазият бошқача. Юқоридаги ҳамкор фирма ва корхоналаримиз дори-дармонни тўғридан-тўғри дорихонамизга, ҳамма ҳужжатлари билан бирга келтириб беришади. Фақат уларнинг ҳисоб рақамларига вақтида пул тушириб бериб турсак, бўлгани.

Саодат яна бир нарсага алоҳида урғу бериб гапирди:

– Дори-дармон савдоси латта-буюм савдоси эмас, инсоннинг ҳаётига дахлдор. Шу боис биз олиб келган, сотган дори-дармондан эл-улус шифо топишидан умидвормиз. Бемор шифо топсагина, биз барака топамиз.

Ҳа, ана шундай ўз ишига инсоф билан ёндашадиган Саодат Тўрақуловалар хонадони бугун энг фойдали хонадонлардан биридир.

Фарзандлари Фазлиддин ва Ферузалар ҳуқуқшунослик касбини танлашган.

Қаҳрамонимиз буларнинг барчасига “Чинор” фирмаси раҳбари – турмуш ўртоғи Баҳриддин Тўрақулов билан бирга эришганидан фахрланади.

Аслида, бизнинг “Шифобахш”нинг Саодати, Саодатнинг “Шифобахш”и ҳақида ёзишимизга сабаб бўлган жиҳат унинг маънавияти, миллатимизнинг баркамол фарзандларига хос фазилатлари асос бўлган бўлса, ажабмас.

“ЧОРТОҚ” БОЛАЖОНЛАРИ

Наманган вилояти Чортоқ туманидаги “Чортоқ” болалар сиҳатгоҳида 30 йиллаб сабаби сил бўлмаган бўғим-бод касалликлари, асоратланган сурункали тонзиллитлар, энурез, ҳаракат-таянч аъзолари касалликлари (сурункали остеамиелит, остеохандропатия, пертес касаллиги, ясси ва қинғир оёқлилик; асаб тизими касалликлари – болалар марказий фалажи, полиомиелит асорати, плексит, неврит; псориаз, қичима, кератоз, ихтиоз кабилар) билан оғриган 3-15 ёшли болаларни даволаш ишлари қизғин олиб борилган.

Орада фақат 2 йил атрофида муддатда беморлар келиши камайган.

2000 йилдан бошлаб яна сиҳатгоҳга келадиган болалар сони ортиб, ҳозирги пайтда ҳар ойда 3600 нафар атрофида бемор бола соғайтирилмоқда.

Уч ой ёзда бу контингент янада ортиб, ҳар ойда дам олиб, даволанувчи болалар сони 4000 нафардан ҳам зиёдни ташкил этади. 2000 йил 20 февралдан “Сиҳатгоҳ” бош шифокори бўлиб ишлаб келаётган Валижон Тожибоев билан айна

шу шифо маскани фаолияти хусусида суҳбатлашар эканмиз, мавзумиз мақсади бемор болалар учун бу даргоҳда яратилган шарт-шароитларга қаратилганди.

– “Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш Давлат дастури”га кўра сиҳатгоҳларда, касалхоналарда даволанаётган беморларнинг овқатлари пуллик бўлгани ҳолда ҳукуматимиз қўшимча қарор чиқариб, болалар учун бу муаммони бартараф этди. Яъни 2000 йил 5 сентябрдан эътиборан бундай муассасаларда даволанаётган болаларнинг овқатлари бепул қилинди. Жумладан, “Чортоқ” болалар сиҳатгоҳида ҳам.

Бироқ, энг муҳими, илгарилари мазкур сиҳатгоҳда республикамизнинг барча ҳудудларидан даволаниш учун бемор болалар келар эдилар.

– Ҳозир эса...

– Биласизми, ҳозирги пайтда сиҳатгоҳ Наманган вилоят ҳокимлигининг соғлиқни сақлаш бошқармаси тасарруфида бўлиб, вилоят бюджетидан молиялаштирилади. Даволанаётган болалар ҳам асосан Фарғона водийсидан, кўпроғи вилоятимиздан келаётган бемор болалардир. Олдинги даврдagiдай, республика бўйича бола қабул қилиш учун сиҳатгоҳни тубдан таъмирлаш, ички шароиту иқтисодий имкониятни янада яхшилаш лозим.

– Кечирасиз, болаларнинг ўйнаб-ўқиб, дам олиб, даволанишлари учун имкон-шароитлар эътироф этгудай ҳатто. Биргина, оғриқ қолдирувчи юқори кучланишли ток билан ишловчи “микровелле” жиҳози ҳамма ерда ҳам йўқ.

– Дарҳақиқат, сиҳатгоҳда бола соғлигини тиклаши учун 1 ой давомида даволаниб ҳаёт кечиради.

Тўғри, изчил муолажалар баробарида кўникиш учун ажратилган бўш вақтлар ҳам кўзда тутилган. Шу боис 300 ўринга мўлжалланган мактабимиз ҳам мавжуд бўлиб, у ерда даволанаётган ўқувчиларга Давлат таълим стандартлари асосида билим берилади.

Мактаб 2000 йилда қайта реконструкция қилинган, янги жиҳозлар билан таъминланган, фан кабинетлари ташкил қилинган.

Даволанувчилар ўзлари билан ўқув қуроллари ва китобларни олиб келадилар. Бундан ташқари, нутқида нуқсони бор ўқувчилар логопедда даволанади.

Бўш вақтларини кўнгилли ўтказишлари учун бемор болаларга бириктирилган тарбиячилар, бошқа мутасадди хизматчилар турли кўнгилочар тадбирлар уюштиришга эътибор қаратишади. Ҳам соғлигига фойдали, ҳам ўйнаб-яйрайдиган аргимчоғу ўйинчоқли майдончамиз мавжуд.

Энг муҳими, ҳали айтганимиздай, “Соғлом авлод учун” халқаро хайрия жамғармаси орқали Япония гранти асосида Германиянинг “Немектрон” фирмасидан 69020 АҚШ доллари қийматига эга 8 хил замонавий физиотерапевтик аппарат олинди. Бу аппаратлар яхши оғриқ қолдирувчи, мускулларни стимулловчи хусусиятларга эга. Уларни қўллаш натижасида даволаш ишларининг самарадорлиги ортди.

Ҳозирда, умуман олганда, сиҳаттоҳда 30 нафар физиотерапевтик аппарат мавжуд.

– Физиотерапевтик муолажалардан ташқари бошқа ҳам асосий даволаш воситалари мавжуд бўлса керак?

– Албатта, юқоридаги воситалардан ташқари, парафин қўйиш, массаж, игна қўйиш, даволаш физкультураси, минерал суви ванналар ёрдамида даволаш ишлари амалга оширилади.

– Бироқ даволалаб кўпчиликни Чортоққа етаклаб келадиган нарсани унинг шифобахш маъданларга бой суви бўлса керак. Демакчиманки, мазкур сувнинг таркиби тўғрисида ҳам тушунча берсангиз.

– Шифобахш сувимизнинг 1 литрида 54 мг.натрий, 54 мг.калий, 28 мг.кальций, 98 мг.хлор, 0,020 мг.йод, 0,029 мг.бром, оз миқдорда радон ва азот мавжуд. Ҳарорати 48-54 °С бўлиб, энг юқори минераллашган намакоб саналади ва юқорида тилга олганимиз касалликларни даволашда жуда яхши натижа беради.

– Кечирасиз, даволаш ҳақида сўз бораркан, бир нарсани билгим келаяпти. Юқорида кўплаб касалликлар қаторида асаб тизими касалликлари болалар марказий фалажи каби

оғир дард шифоси хусусида ҳам гапириб ўтдингиз. Чини билан сиҳатгоҳда бундай беморларни олиб юрган оналарга дуч келдим. Албатта, улар-да шифо топишса, жуда катта имконият бу...

– Биласизми, бундай касаллик билан оғриган болаларнинг бутунлай тузалиб кетишлари қийин. Бироқ сиҳатгоҳимизга изчил – уч йиллаб келаётган, мутлақо тўшақдаги беморларимиз лоақал қўл-оёқ ҳаракатини тиклаб, 20 қадамлаб юраётганлари, қўлида ниманидир тутаётганлари бор. Бу уларни келажакда ўсиб-етилгани сари улғайиб бораверадиган мутлақ қарамликдан қутқаради. Лоақал овқатларини ўзлари ейиш, ҳожатга ўзлари бора олиш имконига эга бўладилар.

– Бугун сиҳатгоҳ маъмуриятини ўйлантирадиган муаммолар ҳам бўлса керак, албатта?

— Президентимиз ва ҳукуматимизнинг бевосита ғамхўрлиги билан “Соғлом авлод йили”да республика “Соғлом авлод учун” хайрия жамғармаси ва республика касаба уюшма Федерациялар кенгаши сиҳатгоҳимизга ҳомий этиб тайинланди. Шундан кейин 100 миллион сўм маблағ ажратилиб, сиҳатгоҳни реконструкция қилиш учун озу кўп имкон яралди. Натижада, мактаб, ванна бўлими ва маъмурият биноси тўла таъмирланди. Мактаб ҳамда ванна бўлими учун қаттиқ ва юмшоқ жиҳозлар олинди.

Юқоридаги бинолар ҳамда 2 та ревматология бўлими-мизнинг томлари шиферланди.

“Меҳр ва мурувват йили”да қабулхона биноси таъмирланган бўлса, оқава сув тизими янгидан қурилиб, марказий канализацияга уланди, ободончилик ишлари амалга оширилди.

“Сиҳат-саломатлик йили”да сиҳатгоҳнинг юмшоқ жиҳозлар билан таъминоти яхшиланди. Ва ҳоказо.

Бироқ ҳали таъмирталаб биноларимиз кўп. Айтайлик, физиотерапия ва бошқа даволаш машғулотлари амалга ошириладиган бино, ошхона ва сиҳатгоҳни кенгайтириш учун қайта қурила бошлангану тўхтаб қолган 4 қаватли бино таъмири учун ёндашишимиз лозим.

– Маълумки, сиҳатгоҳда болалар мутлақо бепул, беҳаражат, бюджет маблағи ҳисобига даволанадилар. Лекин бу борада ҳам қандайдир муаммоли масалалар ҳам бордай...

– Тўғри, болаларнинг овқатлари тури сифатини янада яхшилаш учун ажратиладиган маблағ танқислиги сезилиб қолади. Лекин бу борада биз қараб турганимиз йўқ. Ёрдамчи хўжалигимиздан чиқадиган мева ва полиз маҳсулотларига суяниб, аҳволни бир қадар яхшилаяпмиз. Шу йилнинг ўзида бу хўжаликдан болалар ошхонасига 976 килограмм ўрик, 80 килограмм олма, 57 килограмм смородина ва бошқа мева-маҳсулотлар етказиб берилди.

Боғимизга эса ўтган йилда ходимларимизнинг кучи билан яна 200 туп хурмо дарахти экилди. Жорий йилда ҳам 2000 тупдан ортиқ терак, 200 дан ортиқ мевали дарахт ниҳоллари кўкартиролдик.

Келажакда булар ҳам даволанаётган болалар дастурхонини обод қиладиган маблағу мевасини беради.

– Мазмунли суҳбатингиз учун ташаккур.

Мазкур сиҳатгоҳда даволанадиган касалликлар билан оғриган бемор болалар мамлакатимизнинг барча вилоятларида ҳам бор. Демакки, “Чортоқ”нинг шифобахш сувидан бошлаб барча эътирофли даво-муолажалари улар учун ҳам даркор.

Ана шуни назарда тутган ҳолда Республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва бошқа мутасадди идоралар ушбу муаммонинг ечими хусусида ўйлаб кўрсалар, мақсадга мувофиқ иш бўларди.

“ЯШАРИБ” БОРАЁТГАН КАСАЛЛИК...

“Жарроҳ тиғи шарт”...ми?

Бугун ёшлар ва катталар орасида остеохондроз ва диск чурраси билан оғриётганлар кўплаб учрамоқда. Бу дарднинг даво йўли борасида ҳам баҳсли фикрлар учрайди. Биров жарроҳлик йўли билан, биров тифсиз даволаш – муолажалар асосида оёққа турганини айтиб, дард хуружида азоб чекаётган беморга маслаҳат беради.

Бироқ жарроҳ тиғи мазкур дардга ҳамиша ҳам шифо бераётгани йўқ. Аксинча, “операция қилишганига фалон ой бўлди, бугун ҳам оғриқнинг ичидаман, аранг оёқ босаман”, деган гапларни бот-бот эшитамиз. Ёки “операциядан кейин бирон – икки йил яхши юрди. Ҳозир кўтара азобнинг ичида, тўшакда ётибди”, деган маълумотни эшитиб ҳам яна бир беморнинг ҳолатидан хабар топамиз.

Ана шундай пайтда вилоятимиздаги таниқли шифокор-травматолог-ортопед А. Сайфиевнинг мазкур касаллик хусусида айтган ушбу гапи ёдимизга келади.

“Бу касаллик билан оғриган бемор учун операцияга ҳамиша имкон бор. Шу боис унга шошилмаслик керак. Тўғри, оғриқ кучли бўлади, бемор тезгина ундан қутулишни истай-

ди. Барибир, биринчи галда тифсиз даволаш йўллари кўриши зарур. Қачонки бу йўллар бутунлай даво бермай қўйса, шундан кейингина, тегишли белгиларини ҳисобга олиб, “операция”га борса, бемор кейинги надоматга қолмайди, афсусланмайди”.

Хўш, шифокор айтган бу белгилар қандай белгилар экан?

Бугун диск грижа (чурра)си билан оғриган беморга энг жўяли маслаҳат тарзида нималар дейиш мумкин?

Элда “чумчуқниям қассоб сўйсин”, деган ҳикматли гап бор. Хуллас, юқоридаги саволлар баробарида мазкур касаллик билан алоқадор бошқа-бошқа масалалар юзасидан тушунча олиш мақсадида 1983 йилдан бери ушбу соҳада изчил фаолият юритиб келаётган, остеохандроз ва диск чурраси касаллигини тифсиз даволаш бўйича катта билим ва амалий тажрибага эга бўлган. таниқли травматолог-ортопед, Республикада хизмат кўрсатган шифокор, бухоролик ҳаким Раҳматулло Тўраев билан мулоқот уюштиришни лозим топдик.

Қуйида ушбу суҳбатимизнинг мухтасар баёнини келтирамиз.

– Раҳматулло Фузайлович, келинг, савол-жавобимизни “ибтидо”дан бошлай қолайлик. Остеохандроз ва диск чурраси касаллигини тифсиз даволаш бўйича амалий ҳаракатни биринчи бўлиб мамлакатимизга олиб кирган, украинналик халқ табиби Касьян услубидаги монуал массаж (уқалаш) йўли билан беморларни даволаб, кўпнинг ишончини қозонган шифокорсиз. Бугун ҳам ўша – касьянча даво муолажаларига суянасизми ёки даво услубингизда бошқа янгиликларни ҳам киритганимиз?

– Касьян услуги умуртқа поғонасида сурилиш бўлганда қўл келиб, беморни бутунлай соғайиб кетишини таъминлайди. (У бирор дори-дармон муолажасини қўлламасди.)

Даставвал мен ҳам фақат монуал массажнинг ўзи билан иш олиб бориб кўрганман. Бунда фақат 2-3 фоиз бемор тузалиб кетар эди, холос.

Кейин тиббиётдаги чуқур изланишлар, илмий текширишлар, фан ва амалиётга кириб келган янгиликлар шуни

кўрсатдики, бел оғриғи фақат диск чурраси туфайли содир бўлмайди. Д. Дистрологик ўзгаришлар, спандилёз, орқа ми-
яда қон айланишининг бузилиши, нерв толалар шишиши ва
ҳоказолар бу оғриққа сабаб бўлади.

Айни пайтда диск чурраси ҳам йиллар давомида пайдо
бўлиб, умуртқа поғонаси ичида жойлашган орқа ми-
ядан чиқадиған ҳаракатлантирувчи ҳамда сезувчи нерв тола-
ларида жуда кўп патологик ўзгаришларни келтириб чиқа-
ради.

Демак, биргина монуал массаж билан бу касалликни са-
марали даволаб бўлмайди. Шу боис бемор даволанишдан
олдин унинг умуртқа поғонасини, касалланган сегментлар-
ни синчиклаб текширишимиз (қўл билан кўриш, рентген
қилдириш, к.т. М.Р.Т. ҳамда невропотологик кўрик) нати-
жасига суяниб, беморни даволаш режасини тузишимиз ло-
зим. Шундан сўнг медикаментоз, компьютер аппаратурада
тортиш-дистракция, массаж, монуал терапия, физиотерапия,
корсет кийдириш каби муолажа турларидан фойдаланамиз-
ки, бундай илмийликни амалиётда қўллаш беморни тезда
оёққа турғазади ва турли асоратлардан ҳам сақлаб қолади.

МУХБИР ШАРҲИ: Суҳбатдошимиз, ҳали айтганимиз-
дай, фаолиятининг бошланғич давридан то бугунгача кўп
ўқиди, изланди. Киевда, Запорожецда, Болтиқбўйида,
Польшада бўлиб, малакасини оширди, тажриба алмашди.

1996 йилда АҚШнинг “Хиро-практик-монуалист” гуруҳи
шифокорлари таклифи билан Нью Мексико штати Албуке-
ри шаҳрида 1,5 ой тажриба алмашишда ҳам бўлиб қайтди.

Ана шу сафар давомида ўзининг монуал усул билан муо-
лажа қилиш қобилятини дунё миқёсида синовдан ўтказиб,
ўзига ишончи ортди. Шу асно умуртқа поғонаси касаллик-
ларини даволашга хизмат қиладиган клиника очиш нияти
туғилди.

Р. Тўраев шундан кейин ўзи хизмат қиладиган ХБКнинг
тиббий-санитария қисми жойлашган ҳудудда диагностика ва
замонавий даволаш ишлари йўлга қўйилган клиника очди.

– Клиникангизда айни кунда остеохондроз ва диск гри-
жаси касаллигини тўғсиз даволаш учун тиббий жиҳоз ва

шарт-шароитлар етарлими? Шу хусусда ҳам гаплашсак, дегандим.

– Ҳа, умуртқани чўзадиган махсус замонавий “компьютер-кровать”, турли вибромассажёрлар, физиотерапия муолажаси ўтказувчи аппаратура мавжуд. Монуал массаж билан ўзим ва ҳозирда ўғлим курс муолажаси ўтказамиз.

Бўлимда эса, юқорида айтганимдай, дори-дармонлар ёрдамида комплекс даво курсини ҳам тўлиқ олиб боришни йўлга қўйганмиз.

– Хабарим бор, клиникангизда мамлакатимизнинг барча ҳудудларидан даволаниш учун беморлар келади. Яқинда “травматология бўлими хамиша шифохона бўлимлари орасида пуллик хизмат кўрсатишда энг юқори натижага эришиб, шифохона фондига катта маблағ тушириб келаяпти”, деган эътирофни ҳам эшитдим. Бундай самарадорликка эришиш учун замонавий реклама хизматидан фойдалансангиз керак?

– Тушунишимча, оммавий ахборот воситалари, аниқроғи, телевидение орқали қилинадиган реклама чиқишларини назарда тутаяпсиз. Йўқ, бу нарсага ҳозирча эҳтиёж сезганим йўқ. Шифо топаётганлар орқали бири иккинчисидан эшитиб, беморлар топиб келишаяпти.

– Сиз нима дейсиз, рекламага ишониш керакми? (Чунки бу борада кўп ҳолларда алдов-ёлғонлар ҳам аралашиб кетаётгандай-да!)

– Бу борада ундай ёки бундай, деб узил-кесил хулоса чиқариш фикридан йироқман. Бизнинг соҳамизга келсак, хусусий шифохоналар очиб, иш ташкил қилаётганлар – ишончли ва нуфузли мутахассислар хулосасига кўра лицензия олишади.

Шифокорлар фаолияти тўғрисида гапирадиган бўлсак, муқим бир нуқтада туриб ишлагани ҳолда уни излаб келаётганлар сони ортиб бораверса, рекламага ўрин қолмайди. Бундай шифокорларга ишонганлар ҳам адашмайдилар. Шу боис у юртдан бу юртга кўчиб юрадиганларидан эҳтиёт бўлиш лозим. Хуллас, яхши, ишончли табибни одамлар кўп ўтмай ажратиб олади, демоқчиман. Бироқ бугун энди иш бошлайт-

ганлар реклама кўрсатувлари билан чиқишса, уларни тўғри қабул қилиш кеарк.

– Раҳматулло Фузайлович, мавзумизда ўқувчини кўпроқ қизиқтирадиган яна бир савол бор: мазкур касалликни тифсиз узоқ даволагандан кўра тезгина “операция қилиб”, қутулиб қўя қолган осон ва қулай эмасми?

– Биласизми, чинданам бугун ҳаётимизда бундай даво чораси жуда оммалашиб кетди. Бироқ мен ҳар бир учраган беморга буни тавсия этмайман. Сабаби, бугун шундай касаллар билан бевосита ишлайдиган шифокор сифатида мен операциядан кейин қайта тўшакка ётиб қолиб, ёрдам сўраб келаётган беморларга кўплаб дуч келаяпман. Уларнинг афсус-надоматларини эшитаяпман. Аслида, бу беморларни тифсиз ҳам даволаш мумкин эди, аҳволлари ҳозиргидан минг чандон яхшироқ бўларди балки...

– Демак, мазкур касаллик бўйича жарроҳлик муолажасига қаршисиз?

– Йўқ. Лекин юқорида айтганимдай, оммалашиб кетаётганига қаршиман. Аслида, беморда фақат 3 та белги тўла намоён бўлганда, операция қилиш шарт ҳисобланади. Биринчиси, оғриқли оёқнинг панжалари ва товони ҳаракатланмай қолади; иккинчиси, бемор пешоб (сийдик) чиқиши қийинлашганидан азият чекади ёки уни ушлай олмай қийналади; учинчиси, ойлаб олиб борилган муолажалар умуман фойда бермайди. Ана шунлагина операция тadbири қўлланилиши мақсадга мувофиқ бўлади.

– Нега бунчалик операцияга қаршилиқ кўрсатаётганингизнинг бошқа асосли сабаблари ҳам бўлса керак, албатта?

– Ҳали айтганимдай, бўлимимизда кўплаб операциядан чиққан беморлар кучли оғриқ билан, даво истаб келади. Бироқ энди уларга мен ҳарна уринмай, операция бўлмаган беморга қиладиган муолажа турларидан тўла фойдалана олмайман, қилинганларининг ҳам самараси ҳаминқадар бўлади. Чунки операция жараёнида умуртқа дисклари орасида чандиқлар қолади. Бу чандиқлар умуртқа каналини яхшигина торайтириб, нерв толалар сиқилишига етарлича сабабкор бўла олади. Бу чандиқ берган оғриқни эса асло бартараф этиб бўлмайди.

– Дарвоқе, айни шу касаллик ва унинг даво йўллари бўйича Сиз ўтган йили Олмонияда бўлиб, тажриба алмашиб келгансиз. Бу борада у ердан олган таассуротларингиз қандай?

– Дарҳақиқат, ўтган йили олмониялик бир гуруҳ шифокорлар клиникамиз фаолияти билан қизиқиб, ташриф буюрганди. Улар ишимиздаги традицион ва нотрадицион даволаш амалларини кўриб, орадан икки ойлар ўтгач, бизни юртларига таклиф этишди.

Шу туфайли 2005 йил июл ойида Бонн шаҳрига ёндош Дюрен шаҳрининг 1000 ўринли “Кренканхаус-Augustinus” клиникасида бўлдик. (Турмуш ўртоғим - клиникамиз “терапевт-эходиагност” мутахассиси Ш. Худдиева билан бирга.) Шифохона энг охирга тиббий техника-ускуналари билан жиҳозланган экан. Мени бу ерда қизиқтирган энг асосий тиббиёт муаммоларидан бири – ёшлар ва катталарда бугунги кунда кўплаб учраётган касаллик – таянч-ҳаракат органлари – бўғимларда учрайдиган «дегенератив-дистрофик» (озиқланишнинг бузилиши) хасталиклари, айниқса, артроз касаллигини даволашнинг замонавий усуллариини ўрганиш эди. Шунингдек, остеохандроз касаллиги туфайли келиб чиқадиган “диск грижаси”ни замонавий усуллар билан даволаш сирларига ҳам қизиқдим. Умуртқа поғонаси касалликларини замонавий асбоб-ускуналар ёрдамида текшириб-ташхис қўйишнинг ўзлаштиришга ҳаракат қилдим.

Шуни айтиш керакки, немис шифокорларининг кўп йиллик илмий ва амалий ишлари – тажрибалари натижаси ўлароқ, улар ҳам айни пайтда “диск грижаси”ни асосан тигсиз консерватив усулда даволашар экан.

Фақат 3 фоиз беморда, юқорида айтганимиз сабаблар билан (бошқа даво йўли қолмаган ҳолда) жарроҳлик асосида даволаш ишлари олиб бориларкан. Биз бундай кам ҳажмда операция қилишлари сабабини сўраганимизда, улар бизни вертебрология (умуртқа поғонаси касалликлари) бўлимига олиб боришди. Бу бўлимда асосан остеохандроз касали билан оғриб, диск грижаси туфайли 3-4 йил олдин операция қилинганлар даволанишаркан.

Немис шифокорларининг таъкидлашларича ҳам операциядан кейин пайдо бўлган ички чандиқлар беморни грижа оғриғидан-да кўпроқ азобга қўяркан. Шу боис бундай беморлар тез-тез шифохонага даволаниш учун келишар экан.

МУХБИР ШАРҲИ: Суҳбатдошимиз олмониялик ҳамкасбларидан ўрганиш баробарида диск чуррасини даволашда қўллаб келаётган нотрадицион метод-монуал массажи-ни уларга намоиш ҳам қилди. 13 кун давомида кўплаб беморларни мазкур усул билан чиройли даволади ва атрофидагиларга қизиқиш ҳам уйғотишга муваффақ бўлди. Шу боис ҳам олмониялик журналистлар билан матбуот анжумани ўтказилди ҳамда нашрларда ўзбек шифокорининг суварати билан бирга мазкур мавзудаги сўзи ҳам чоп этилди. Айни шу ташрифдан Р. Тўраев ва Ш. Худдиевалар ўз мутахассисликлари бўйича «германия сертификати»ни олиб қайтишди.

Бироқ суҳбатдошимиз бу сафардан яна бир эътирофли нёъмат билан қайтди. Украина мамлакатига кириб ўтаётганида 250 долларга “Ортопедическая неврология” номли китобни ҳам сотиб олди.

– Жаҳон олимларининг билим ва тажрибалари жамланган бу китобни ўқиганим сари юрган йўлимда учраган кишилар ҳолатига, юриш-туришига қараб, умуртқаларида қандай камчилик-дард-нуқсон борлигини таҳлил қилаяпман, – дейди қаҳрамонимиз бу қўлланмани олганидан хурсандчилигини яширмай.

– Раҳматулло Фузайлович, травматолог-ортопед сифатида “тиғ”ни ҳам анойи ишлатмайсиз Шу боис, бўлимда операциянгиз учун ҳам навбат кутиб турган беморлар бисёр. Қай бир дардига тўғри ташхис эшитишни нистаб, остонангизда пойлаб ўтирганлар ҳам канда бўлмайдилар. Бяроқ барибир кўпчилик Сизни монувал массаж устаси сифатида таниб-танилади.

Демоқчимизки, ана шу массаж усули хусусида тўхғалиб ўтсангиз.

– Диск грижасини даволашдаги энг зарур муолажалардан бири – бу монувал массаждир. Дискни компьютерда тек-

шириб, тўғри ташхис қўйиб олгач, умуртқа ҳолатини ҳисобга олиб – ҳар бир кишида ҳар хил тарзда, йўналишда бу тадбир амалга оширилади. Бу ўзига хос массаж умуртқа ҳолатини яхшилашга хизмат қилади. Бироқ тўла, самарали даво учун бу уқалашни комплекс муолажа ичида олиб бориш даркор.

– **Остеохандроз ва диск грижаларини даволашда шифобахш сувлар муолажаси ҳам ёрдам берадими?**

– Умуртқани сув остида чўзиш муолажаси билан бирга сув таркибидаги шифобахш элементлар бу касалликлар давосида яхши фойда беради. Бироқ бу борада энг фойдали муолажа чилла суви муолажасидир. Чилла суви даври 20 июндан 20 августгача давом этиб, организмда ҳам, сувда ҳам мусбат зарядлар кўпаяди. Шу боис организм сувдан шифобахш минералларнигина олади, холос.

– **Яқин кунларда олиб бораётган ишларингиз, режаларингиз тўғрисида ҳам тўхталсангиз.**

– Биласизми, яқинда бир отахон неварасини олиб келди. Унда онкологик шишнинг хавfli бўлмаган тури мавжуд экан. Лекин вақт бой берилса, шиш операция билан тезда олиб ташланмаса, аҳвол хавfli томонга ўзгариши эҳтимолли бор.

Қария кекса фельдшер бўлиб, вақтида элга кўп ва холис хизмат қилган, бироқ бугун иқтисодий аҳволлари анча мураккаблиги кўриниб турарди.

Уларга чин дилдан ёрдам бергим келди ва шундай дедим:

– Сиз бизнинг устозимизсиз. Кечаги кунда бизга, эли а хизмат қилгансиз. Бугун мен бир издош-шогирд сифатида Сизнинг шу хизматларингиздан лоақал мисқолини қайтаришга бурчдорман. Ҳеч қандай тўлов-харажат қилмайсиз. Мен хизматимни шундай қиламан. Бўлимда ётиш ва дори-дармон харажатини ҳам амаллаймиз. Энг муҳими, болакайни шу дард асоратидан тезроқ қутқаришимиз керак...

Очиғи, ўша тобда қариянинг кўзидан қувонч ёшлари тирқираб чиқди. Менинг ҳам кўнглим ана шу шодумонлик селобидан баҳра олди. Минг шукур, бола операциядан кейин кун

сайин яхшиланаяпти. Инсонларга яхшилик улашишдан ортиқ бахт бўлмаса керак. Аслида, ана шундай хайрихоҳлик билан тўла холис хизматни кўпчиликка қилишни истайман.

Шу аснода айтмоқчиманки, беморларимиз кўпайгани сари клиникамиз торлик қилаяпти. Кредит олиб, уни кенгайтиришни, яна янги замонавий асбоб-ускуналар олишни режалаштирганман. Шундан кейин, албатта, кўп болали ва кам таъминланган oilаларга имтиёзли даволаш ишларини йўлга қўймоқчиман.

– **Шифокор учун энг муҳим фазилат...**

– Кези келса, сабр-қаноатга қаттиқ суяниш, беморни эшита билиш, унинг юрагига йўл топиш, ҳар бир беморга ўз кишисидай эътиборли бўлиб, меҳр-шафқат билан қараш фазилатлари бўлиши шарт, деб ҳисоблайман.

МУХБИР ШАРҲИ: Президентимиз 2005 йил Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 13 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган маърузасида 2006 йилни “Ҳомийлар ва шифокорлар йили” деб эълон қиларкан, жумладан, шифокорлар хизмат-фаолияти хусусида тўхталиб, шундай деганди: “Кундалик ҳаётимизда, барчамизнинг соғ-саломат бўлиб юришимизда ...ўз касбига садоқатли, профессионал тиббиёт ходимларининг ўрни ва хизмати беқиёс эканини ҳаммамиз яхши тушунамиз”.

Чинданам, суҳбатдошимиз Р. Тўраев Президентимиз айтганидай, ўз касбига садоқатини бор сўзу амалида намоён қилган шифокордир.

“99 фоиз шифокор борки, қўл остидаги бемори тузалишини истаб минг бир имконни ишга солади. Агар даволайётган беморнинг аҳволи жиддийлашса борми, ороми-тинчлигини йўқотади. Яқин кишисини қизғангандай қизганиб, у билан баробар “дард тортишади”.

Бу унинг гап мавридида айтган сўзлари.

Дарҳақиқат, унинг бу фикрига далил сифатида бир воқеани эслаб ўтишни лозим топдик. Тун ярмида эрта-индин операцияга олиниши лозим бўлган беморнинг аҳволи оғирлашади. Ёнида ётган ўғил бетоқат бўлиб, навбатчи врач ва ҳамшираларга мурожаат қилади.

Худди шу пайт эса ҳеч кутилмаганда Р. Тўраев бўлимга кириб келади. Тонггача муолажаларнинг бошида ўзи туради.

“Ногаҳон уйқум ўчиб, кўнглим бетоқат бўлаверди. Хавотиримга эргашиб, йўлга тушганимдан кейин уйга телефон қилишибди. (Тун палласи бўлгани учун қўл телефоним ўчирилган эди). Бу орада эса мен атрофдагиларни ҳайратда қолдириб, бўлимга кириб келдим ва юқоридаги аҳволнинг устидан чиқдим”, – дейди шифокор воқеа хусусида гапириб.

Сўнгсўз

Биз ушбу мақолани чоп этиб, ўқувчиларга етказишни ҳам юртимиз аҳлига қилинадиган бир ҳомийлик, деб ҳисобладик. Чунки дардига малҳам топишни билмай, икки ўт орасида қолган қай бир бемор юртдошимиз, унинг атрофидаги кишилар ёзганларимизни ўқигач, албатта, тўғри ва ишончли йўлни топиб оладилар, деган умиддамиз.

«ЯШИРИН ОЧЛИК»ДАН САҚЛАНИНГ

Сизда гапим бор

Келин-болам, онам-қизим! Мен Сизни ёнимга ўтқазиб қўйиб, сўз айтишга бурчдорман бугун.

Боламнинг боласи, жоним-қизим, сенинг олдингда ҳам ана шу улуғ бурчдорлигимни ҳис қилаяпман ҳозир. Чунки Сизлар бугун чинакамига бир оиланинг бекаси, суюкли жуфт бўлиб, бўлажак она сифатида жуда катта орзу-умидлар билан мустақил ҳаёт бошида турган, чеҳраларингиздай чиройли ниятли беғубор, покдомон Инсон-сизлар!

Азизларим-суюклиларим, оиладай муқаддас гўшанинг том маънода соғлом бўлиб, бардавом яшаши том маънода шу хонадоннинг бекаси бўлмиш аёлга боғлиқ. Унинг маънавий баркамоллиги баробарида жисмоний соғ-саломатлигига дахлдор.

Мен нега бу гапларни айтаяпман? Асалларим, фикрларимни астойдил, эътибор билан эшитинглар. Тўғри, Сизлар то бугунгача ҳар қайсингизда бир йигитнинг кучу қуввати бўлган, бағоят соғлом, суқсурдай дуркун қизлар эдингизлар.

Бироқ Сиз оила қурдингиз, жуфтлик ҳаётингиз бошланди. Умрингизнинг давомчилари бўлгулик соғлом насл қолдириш мавсуми ҳам бошланди шу пайтдан эътиборан.

Хуллас, ҳомиладорсиз, ҳадемай, она бўласиз. Шу асно масъуллигингиз минг чандон ортмоқда Сизнинг.

Авалло “кўзи билан севадиган” жуфтингизга аввалги-аввалгидай жозибадор, мафтункор кўринишингиз, суюкли бўлишингиз лозим. Бусиз кўчада “бировнинг эри”га “тўр ташлаб юрадиган” ҳамжинсларингиз етарли. Улар истаган пайтда оила қўрғонингизга дарз етказиши мумкин.

Кейин юрагингиз остида юраги ураётган туғилажак зурриёдингизнинг соғлиги, умри, бахт-саодати, баркамол инсонлиги учун-да бугундан бошлаб жуда масъулсиз.

Азизларим, қароғларингизда пайдо бўлган савол аломатидан бир нарсани уқдим ҳозир. “Бунинг учун нима қилишимиз зарур?” дея ўйга тушаяписизлар.

Очиғи, бу саволга мен ҳам то куни кеча Навоий шахрида бўлиб ўтган тадбиргача палағда жавоблар беришим мумкин эди. Бу тадбир эса менга жуда катта билимлар калитини берди. Сизлар, қаторингизда барча тенгдошларингиз, болалар, ўсмирлар, ҳатто катта ёшли кишилар учун ҳам бу борада етказиб бериладиган билимлар захирасига эгаман бугун.

Онажон-қизларим, лекин биринчи галда бор тавсия-маслаҳатларимни Сизларга айтмоқликни лозим топдим. Бойси, Сизлар мавзунинг шундай нуқтасида турибсизларки, бу борадаги билимларни “эгаллаш”ингиз ва ҳаётга татбиқ этиб, амалиётга олиб киришингиз зарур. Бу ўзингиздан бошлаб бутун оилага шу асно бутун жамиятга, энг асосийси, келажагимизга ўз таъсирини кўрсатади.

Асал қизларим, тадбирда телевидение, радио ва газета-журналларда жуда кўплаб чиқишлар бўлаётган – унни сертификация қилиш (бойитиш) сабаблари, тузнинг йодланганлиги ва унинг аҳамияти масалалари бўйича сўз борди.

Бироқ мамлакат миқёсидаги йирик мутахассисларнинг илмийликни ҳаётга боғлаб, дилдан қилган тушунтиришлари жонли ва фойдали эдики, шуларни шундоққина “кўчириб”, Сизларга тутқозишни лозим топаяпман ҳозир.

Витаминлар ва темир ҳақида

Дилором СУЛАЙМОНОВА – Республика Гематология ва қон қуйиш илмий-тадқиқот институти Анемия марказининг директори:

– Агар инсон етарли миқдорда озиқ моддалари ва маъданларга эга бўлмаса, бу, албатта, унинг саломатлигига, кайфияти ва яқинлари билан муносабатларига ўз таъсирини кўрсатади.

Эҳтимол, сиз анемия касаллиги ҳақида эшитган бўлсангиз керак. Анемия ёки бошқача айтганда, камқонлик, инсон

организмида темир моддасининг танқислиги туфайли юзага келадиган касалликдир. Болаларда, ҳомиладор ва туғиш ёшидаги аёлларда темирга бўлган эҳтиёж эркакларга нисбатан 3-5 марта юқори бўлади. Шунинг учун анемия билан кўпроқ ҳомиладор аёллар ва болалар касалланишади.

Агар аёл киши ҳомиладорлик пайтида анемия дардига йўлиқса, у вазни етарли бўлмаган заиф болани дунёга келтириши мумкин. (Бу фактни “туғилиш эҳтимоли 30-40 фоизга кўпроқ бўлади”, деб айтиш ҳам мумкин.) Бу эса кичкинтой учун хатарлидир. Айрим ҳолларда анемия оналар ўлимига олиб келиши ҳам бизни ташвишга солмай қўймайди.

(Бу рақамнинг-да 40 фоизи мазкур касаллик билан алоқадор.)

Ўзбекистонимизда ҳомиладор аёлларнинг 80 фоизи, туғиш ёшидаги аёлларнинг 60 фоизи, болажонларнинг 57 фоизи анемиядан азият чекмоқда. Улар бизнинг оналаримиз, сингилларимиз, қизларимиз, келинларимиз, жигаргўшаларимиздир.

Бу касалликнинг белгилари қуйидагилар ҳисобланади:

- ҳолсизлик;
- жисмоний қувватнинг камайиши;
- хотиранинг пасайиши;
- иштаҳанинг йўқолиши;
- уйқучанлик;
- таъм, ҳид сезиш қобилияти бузилиши;
- хамир, бўр, кесак, гилвата ейиш;
- бензин, ацетон, бўёқ, оҳак, тупроқ ҳидларини ёқтириш;
- бош оғриши ва айланиши;
- тирноқлар мўртлашуви кабилар.

Камқонликни келтириб чиқарадиган сабаблар:

– Темирга бой маҳсулотларни етарлича емаслик ёки унинг яхши сўрилмаслиги;

Ҳомиладорликда:

- қон камлик;
- қон кетиш ва бошқалар.

Одамнинг аксарият органлари:

Мушак, талоқда темир элементи бўлса-да, энг кўпи – 65 фоизи қонда бўлиб, кислород ташувчилик хизматини бажаради. Аниқроғи, темир инсонга тириклик бериб турадиган микроэлементдир. Шу боис унинг танқислашуви, юқорида айтганимиздай, фожиавий ҳолатларга олиб келади.

Айниқса, инсонни бошқарадиган мия фаолияти учун ҳам 70 фоиз кислород керак. Эслаш, ишлаш, фикрлаш қобилияти пасайдими, демак, темир элементи камайган, шу боис кислород етказиш функцияси ҳам ишдан чиққан. Ана шулар боис ҳам организмда темир танқислиги бўлишига йўл қўймаслик лозим. Хўш, бунинг учун нима қилмоғимиз даркор?

Аввало таркибида темир микроэлементи кўп бўлган озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилишимиз зарур. Шу ўринда қуйидаги рўйхатга асосий эътиборни қаратиш лозим:

1. Дуккакли ўсимликлар – мош, ловия, нўхатда 12-14 мг;
2. Ёрмали – гуруч, бугдой, сўк, перловка, гречка. Жўхори, маккажўхорида 7-8 мг;
3. Қуруқ мевада 7-8 мг;
4. Кўкатда 7-8 мг;
5. Гўшт ва гўшт маҳсулотларида 0,8-2 мг.гача;
6. Мева-сабзавотларда 0,8-2 мг.гача;
7. Нон ва ун маҳсулотларида 0,3-2,5 мг.гача;
8. Олмада 0,8 мг темир моддаси бўлади.

Демак, мазкур рўйхатдан ҳам кўриниб турибдики, энг кўп темир микроэлементи дуккакли ўсимликларда бўлар экан.

Хуллас, бугун рўйхатдан хулоса чиқариб, ошхона “меню”-сини қайта кўриб чиқиш зарурати бор. Чунки, биз жуда кўп мониторинглар ўтказиб, ҳозир ҳам ўзларингиз билан суҳбатлашиб, бугунги ошхона бекаси гўшт, картошка, макарон, хамирли овқатдан нарига ўтмай қолганини англаб турибмиз. Ваҳоланки, энг кўп темир микроэлементи қайси маҳсулотда эканлигини юқорида билиб олдингизлар.

Яна бир гап. Бугунги ошхона бекаларининг кўпчилиги унниям саралаб ишлатади. Оппоқ унларга ружу қўйиш кучли.

Ваҳоланки, уннинг нави қанча паст бўлса, ичидаги темир миқдори шунча юқори бўлади. Масалан, 1-навли унда 20 фоиз темир микроэлементи бўлса, 2-навли унда 80 фоиз мавжуд. Биз чиқитга чиқарадиган кепакда 15 хил фойдали микроэлемент бор.

Шу боис айтмоқчиманки, чиройли нон эмас, фойдали нонни ейиш керак.

Кейин бундай темири бор озиқ-овқатларни истеъмол қилишнинг ўзи билан ҳам муаммо ечимини топмаслиги мумкин.

Қачонки, биз овқату нонимизни чойга “намлаб-намлаб” ейдиган бўлсак!

Умуман, чой ва қаҳва темир микроэлементи сўрилиши миқдорини 40-100 фоизга камайтириб юборади. Шу боис овқатланиш пайти дастурхонга чой эмас, қатиқ, сузма, айрон, компот, шарбатлар, наъматакли дамлама қўйиш лозим. Булар темир сўрилиши миқдорини 3-5 баробарга яхшилади.

Чой эса шифобахш гиёҳ сифатида бош оғриганда ичилса, фойдалидир.

Диляри ШАРИПОВА:

– Арзимаган микродозадаги темир моддаси етишмаслиги макрооқибатга олиб келиши мумкин.

Яъни анемия индивидуал кишида акс этиб, унинг ақлий салоҳияти, иш қобилиятини пасайтирар экан, айниқса, болаларнинг ақлий (интеллектуал) ривожланишини камайтириб, 2 ёшгача бўлган боланинг мия ривожига етказган таъсирини келажакда ҳам умуман тикламоқ имкони йўқ экан, бу ўз-ўзидан миллий ақлий салоҳиятга таъсир қилади. Бутун миллат-халқнинг таназзулига “хизмат кўрсатади”. Шу асно ялпи ишлаб чиқариш ички маҳсулотга – иқтисодиётга ҳам таъсир кўрсатиб, мамлакатни-да тараққиётдан таназзулга томон бошлайди.

Анемияда инсон ривожланишдан ортда қолади, жисмоний қувват, чидамлилиқ 20-40 фоизга, ишчанлиқ қобилияти 5-17 фоизга пасаяди. Ана шу касаллик туфайли дунёда 2 миллиард киши азият чекмоқда. 50 миллиондан ортиқ ёш, ҳомиладор аёл ҳаёт билан видолашяпти.

Организмда фоллий кислота етишмаслиги ҳам қатор муаммоларни келтириб чиқараётир. Масалан, ҳомиладор аёлда бу микроэлементнинг танқислиги ҳомиланинг туғма мажруҳ (“тиртиқлаб”, “бўри оғиз”), фалажлик ва аэнцефалия (бош мия мавжуд бўлмаслиги) каби иллатлар билан дунёга келишига сабаб бўлаяпти.

Ёки катта ёшдаги одамда бу кислота етишмаслиги инфаркт ва инсульт касали билан дунёдан кўз юмишига олиб келаётир. Шунингдек, йўғон ичак саратони, Альцгеймер хасталиги билан касалланиш хавфини ҳам ошироқда.

Ёки организмдаги йод танқислиги ҳам бўқоқ, ақлий қолоқлик, телбаликларга сабаб бўлувчи омилдир. Ваҳоланки, ер, сув, маҳсулотларда йод йўқ, борларидан ҳам етарли миқдорда йод олиб бўлмайди.

Хуллас, озуқавий микроэлементларнинг етишмовчилиги ҳаммага бирдек дахлдордир.

Шерзод ФУЛОМОВ – Республика журналистлар уюшмаси раиси:

– Ана шулар боис ҳам мамлакатимизда Йод танқислиги касаллигининг олдини олиш тўғрисида қонун қабул қилинди. Шу боис ҳам бугунги кунда ош тузини йодлаш, йодланмаган ош тузидан фойдаланмаслик бўйича изчил ҳаракатлар амалга оширилмоқда.

Ана шулар боис ҳам Ўзбекистон ҳукумати томонидан озукавий микроэлементлар танқислиги муаммосини ҳал этишга алоҳида эътибор қаратила бошлади. 2001 йилдан бошлаб, Осиё Тараққиёт банки билан ҳамкорликда JFPR 9005 минтақавий бошланғич синов лойиҳаси Ўзбекистонга татбиқ этилиб, унинг доирасида 14 та ун ишлаб чиқариш корхонаси унни витаминлар аралашмаси ва минералларга тўйинтириш учун мўлжалланган дозаторлар билан жиҳозланди.

Унни бойитиш бўйича 2003 йилда ҳукуратимиз томонидан ишлаб чиқилган Миллий дастур ижроси бўйича иш олиб борилиб, республикамиз Овқатланишни яхшилаш Глобал альянси (ОЯГА)нинг грантини қўлга киритди.

Ушбу дастур Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, “Ўздонмаҳсулот” АК, ЮНИСЕФ ва Жаҳон Банки томонидан ҳаётга жорий қилинмоқда.

2005 йилнинг август ойида Президентимиз томонидан чиқарилган “Унни бойитиш бўйича Миллий дастурнинг амалга оширилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 153-сонли қарор ижросини назорат қилиш режасига мувофиқ оммавий ахборот воситалари ҳам Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва ЮНИСЕФ билан ҳамкорликда бойитилган ун истеъмол қилишнинг аёллар ва болалар саломатлигига ижобий таъсирини кенг кўламда ёритиш ишларини олиб бормоқда.

Бойитилган ун

Рустам ҲАЙДАРОВ – ЮНИСЕФнинг жамоатчилик билан алоқалар ва маркетинг бўйича маслаҳатчиси:

– Бойитилган нон. Бу сиз ўйлаган жиззали нон, ёғли патир эмас. Бойитилган нон бойитилган ундан қилинган ноннинг айнан ўзгинасидир. Сизнинг саломатлигингизни кўзлаб унга витаминлар (В1 витамини – Тиамин 1,3 фоиз, В2 витамини – Рибофлавин 2,0 фоиз, В3 витамини – Ниацин 6,7 фоиз), фолий кислота (1 фоиз), темир (33,5 фоиз), рух (14,7 фоиз) қўшилган бўлиб, бу витамин ва минераллар аралашмаси “премикс” деб аталади.

Аслида, буларнинг ҳаммаси буғдойда мавжуд бўлса-да, ишлов бериш даврида аксарияти йўқолиб кетади. Кейинги юз йилликда бу микроэлементлар буғдойларда табиий равишда ҳам камайиб кетди. Айнан шунинг учун ҳам аёллар ва болалар саломатлиги учун ушбу моддаларни унга қайтариш жуда муҳим ҳисобланади.

Бунинг учун ун ишлаб чиқариш корхонасида якуний босқичда унга “премикс” қўшилиши ташкил этилган.

Ўзбекистонда 1-навли ун кўп истеъмол қилиниши кўзда тутилиб, айнан шу унни бойитиш йўлга қўйилмоқда. Ва 1-навли ундан тайёрланган “бухонка” ва обинонлар бойитилган нонлардир. Бундай бойитилган нонларни мунтазам истеъмол қилиб борадиган бўлсак, икки йилларда “анемия” деган дард батамом йўқолиб кетади.

Қозоғистон уни ҳам бойитилган бўлади. Агар сиз Қозоғистон унини истеъмол қилсангиз, унинг темир моддаси ва витаминлар билан бойитилганига ишонч ҳосил қилинг. Бойи-

тилган Қозоғистон унида ҳам, Ўзбекистон унида ҳам “Соғлом маҳсулотлар” белгиси логотипи бўлади. Шу аснода жаҳондаги 189 мамлакатдан атиги 48 та мамлакатда ун бойитилса, она Ўзбекистонимиз ҳам ана шулар сафидан жой олганини алоҳида таъкидлаб ўтмоғимиз жоиз.

Гапимнинг якуни сифатида айтмоқчиман. Азизлар, бойитилган ун ёрдамида соғлигимизни, баробарига фарзандларимиз, атрофдагилар соғлиги ва миллатимизнинг соғлом, бахтли келажagini асраб қолайлик.

Дилмурод ҲАЙДАРОВ – “Навоийдонмаҳсулот” ОАЖ бош муҳандиси:

– Ишлаб чиқараётган маҳсулотимизнинг 68 фоизини 1-сорт унлари ташкил этади. Ўтган йил ёздан бошлаб 1 та тегирмонда бойитилган ун чиқарилаётган бўлса, 1 апрелдан бошлаб ҳар икки тегирмонда ҳам бойитилган ун чиқарила бошланди.

1 тонна унга 120 грамм “премикс” аралаштирилган бу ун қопида, ёрлиғида “Соғлом маҳсулот”лар белгиси бўлади. Харидор бунга алоҳида эътибор бериши, сўраб-суриштириб, сўнгра сотиб олиши лозим.

Сўнгсўз

Суюклим келин-болам, азизам-қизгинам, булар бу борада айтилиши, эшитилиши лозим бўлган гапларнинг энг зарурлари. Тегишли мавзуда ҳали кўп ва хўп гапиришимиз мумкин.

Сирасини олганда, Сизларга айтсам, шу куни Дилором опанинг жонбахш руҳият билан қоришиқ фикрлари – маслаҳатларини эшитиб ўтириб, беихтиёр, раҳматли онагинамнинг “ошхона меню”лари ёдимга тушди. Оқ жўхоридан сутли, гоҳ қатиқли кўча (гўжа)лар пишириб берар эдилар. Ловияли, қатиқли ошлар, қатиқ солинган гуручли овқатлар, бугдой унидан тайёрланган оширилган хамир ичига шўра солиб пиширилган, тансиқ ҳиди етти маҳаллани тутувчи тандирдан эндиgina узилган сўлқилдоқ ёнбош бичаклар... Рост гап, бугунги бекаларининг ошхона “меню”сидан буларнинг аксариятини топиш амри маҳол.

Лекин уларнинг қанчалик фойдали экани, онажонларимиз-моможонларимизнинг ҳар бир ишларида не-не ҳикматлар яширинлигини, очиги, бугун яна бир карра англаб турибман.

Ҳатто, серкепак буғдой нонининг негадир алоҳида ёқимли, ширин таъми борлигини ҳам бугун англаётгандайман. “Унимиз қорароқ чиқди-да”, деб хижолат бўлган ҳамкасбимга ўша “қорароқ ун”идан тайёрланган нони не-не оқ нонлардан фойдали эканини ҳам алоҳида уқтиргим келаяпти ҳозир. Гап “сувратда эмас, сийрат”далигини нонга бемалол қўллаш керак бугун.

Азизам-дилбандларим, лекин камқонлик – анемия касаллигига жиддийроқ чалинган ҳомиладор аёл ёки болага фақат юқорида қилинган тавсиялар – бойитилган ун ва тўғри овқатланишнинг ўзи ёрдам беролмаслиги шоен гап. Шу боис профессор Дилором опа Сулаймонова таъкидлаганларидай, бундай кишилар дорихоналардан темир препаратлари, таблеткалари олиб ичишлари, шу асно тезгина аҳволни ўнглаб олишлари лозим.

Аслини олганда, бўлажак она, наслимиз-миллатимизнинг давомийлигини таъминловчи жонимнинг ришталари бўлганингиз учун ҳам Сизларга бу борада сўз очдим. Қуш тилини қуш тушунар, дегандай, дўсту дугоналарингиз билан шу масалада диллашиб-дилдорлашарсиз, деган умидим ҳам бор.

Кези келганда, яна бир гапни айтиб кетмоғим жоиз. “Менинг умумий аҳволим яхши. Темир микроэлементи ҳам етарли экан, бойитилган ун ва бошқа-бошқа ёндашувлар “темир”ни кўпайтириб, аҳволимга тескари таъсир қилса-чи?”, деган ваҳимага бориб юрманг тагин. Организмимиз шундай яралганки, у ўзига кераклигина микроэлементларни қабул қилиб олади, холос.

Демоқчиманки, йодланган туз, бойитилган ун, тўғри овқатланиш – бу Сизнинг соғлигингиз. Соғлигингиз эса – чиройингиз, чиройли ишларингиз, бахтингиз, омадингиз! Ана шу нарса зинҳор эсингиздан чиқмасин.

Энг муҳими, юқорида айтганимиз-микроэлементлар танқислиги касаллигига йўлиқиб, ўзимиз тўқ бўлсак-да, “яширин очлик” азобларига гирифтор бўлиб, ўзимизни ҳам, оиламизу фарзандларимизниям, келажакимизу миллатимизни ҳам оғир йўқотишларга мубтало қилмаслигимиз керак.

Буни зинҳор ёдингиздан чиқарманг, онажонларим!

АЗИЗИМ - БОЛАЖОН, СУЮКЛИМ - ЎСМИР

Сен учун ким йиғлайди?

Сенинг маъсум, айни пайтда маъюс чеҳрангни ҳар куни кўраман. Кўчани тўлдириб ўйнаётган болажонларга гоҳ қўшилиб - қўшилмай ҳўрпайиб турганингда дуч келаман. Гоҳ велосипедчасини физиллатиб у ёқдан бу ёққа ўтаётган тенгдошларингга ногаҳон эргашганингни кўриб қоламан. Орқа филдираги тушиб кетган, “алмисоқдан қолган” самокатни судрай-судрай эргашасан уларга.

Аммо негадир “бахтиёрлар давраси” сени бағрига тортмайди, аксинча, “итаради”.

Қўшилолмайсан, маъюслигинг янада ортгандай бўлади. Ортингга қайтасан. Бурунчангни торта-торта, девори нурагудай, бир табақали эшиги аранг осилиб турган ҳовлига бошинг солинганича кириб келасан.

Кўзларинг жиққа ёшга тўлган, негадир муштингни дўлайтирасан, лабларинг билинар-билинемас титрай бошлайди.

Ҳар галгидай ягона паноҳу суянчинг – бувижонинг (онангининг онаси!) жонингга ора киради.

“Во айланай, ўзимнинг азаматимдан! Ким хафа қилди Сени? Кела қол, болам кел, кела қол. Ўзим ўргилай сендан!”

Бу улуғ бағр, улуғ меҳр Сени ўз оғушига оларкан, ҳалигина юз-кўзингда бозиллаб турган аламинг жолалар селига айланиб, юзларингни юва бошлайди.

“Бувижон, менгаям валасапит обберасиз-а? Обиттикиданам янгисидан, яхшисидан... Обберасизми?”

– Олибераман, болажоним, албатта, олибераман...”

Аспида, бувижонинг ҳаминқадар нафақаси билан ошу намагингга аранг яраётир. Шу боис номигагина – сўз бўлса-да, Сени хурсанд қилиш учунгина бу гапларни айтади, холос.

Аммо бу берган ваъдаларнинг урвоғини ҳам бажаролмаслигини Сен ҳали тушунмайсан, англаб етишга ҳали болалик қиласан.

Шунинг учун ҳам қариянинг ваъдаларидан чеҳранг ёришади, кўзинг кулади, лабларинг жилмаяди.

Беихтиёр ялаб-юлқаётган бувижонингнинг ортидан эргашасан. Мунғайиб турган ғариб кулба бағрига олади иккингишни – икки жонни...

Бугун шундай. Миттигина юрагинг фақат “велосипед миниб юрган” тенгдошларинг олдида ҳақирлик ҳиссини туйди. Ўзингни улардан “кам”лигингни ҳис қила бошладинг.

Эртага эса... Бу фарқ янада кенгайверади, кўпайверади, катталашаверади. Энг ёмони, уни Сен руҳи - жон билан, очиқ, ошкора англай бошлайсан, тушунадиган бўласан.

Шунда бугун кўзларингдан оққан жола эртага дийданга қуйилади, уни қотиради. Тошга айланади дийданг. Беғубор, беозор жилмайишларинг эса заҳаролудлик касб этади, заҳарханда билан алмашинади.

Дўлайган муштинг, алам билан тугилган муштгинанг эса бу пайт не аламки, “ўз кўксингга келиб урилади”. Ҳоҳ “моддий аҳволингни яхшилаш” учун не бир паст кўчаларга кирсанг-да, хоҳ қай бир номарднинг беписанд нигоҳига қалқон бўлиб, хору зорликда келажагинг учун заҳмат тортиб, югуриб - елиб юрсанг-да!

Сени дунёга келтирганлар эса кечаги кунда бахтли болалигингни таъминламаганлари каби кейинги ҳаётинг учун ҳам масъулиятни ўз зиммаларига ололмайдилар!

Қачон сени кўрдим, ана шуларни ўйладим, дегунча бошимга, руҳу жонимни сирқиратиб - эзиб юборар даражада, бир савол болғаланаверади: сен учун бугун (фурсат ўтиб кетмай, тақдиринг учун қайғурадиган пайт!) ким йиғлайди, болажон? Майшатли дунёларга сингиб-сиғиниб яшаётган Онанг йиғламаса, эрмакнинг боласи этиб ташлаб кетган нафси бузуқ Отанг йиғламаса!

* * *

Бувижонинг аллақачон тириклик дунёсини тарк этиб, бақо дунёсига кетган. Гоҳ у қариндош, гоҳ бу қариндошни-кида юриб, сенинг ҳам бўйинг чўзилиб қолди. Бироқ ҳануз Сени онанг соғиниб, излаб келмайди, ўз нобакор ҳаётига нуқта қўйиб, ортга қайтиб, сенинг бошингга паноҳ бўлиш учун куч топмайди ўзида. Отанг эса юртма-юрт кезиб, Ҳади-

си қудсийда айтилган “етти қават ерни ковлаб изласанг ҳам пешонангдагидан ортиғини бермайман” деган Аллоҳнинг ваъдасини унутиб, ишлагани, пул топгани кетганича, бугун ҳам йўқ. Йўқолиб кетган.

Сен эса...

Балки ўсмирликнинг улғайиб бораётган ақлу орияти сабабдир, қариндош-уруғларникида яшасанг-да, бозор-ўчарда арава суриб, ҳаммоллик қилаётганингдан воқиф бўлдим. Афсуски, барибир, Сенга ҳар бир қадаму ҳаракатингга ҳали ўзингнинг ақлу ироданг “паноҳ” бўлолмас эди. Бунинг устига бозор шундай жойки, у ерда ҳамма нарса бор, ҳар қандай киши, ҳар қандай нобакорлик ҳаракатлари ҳам учрайдиган жой. Энг ёмони, сенга ўхшаган ҳимоясиз, муҳтож жонларни истаган қора куч излаб топиб оладиган, ўз мақсади йўлида бошқарадиган издаҳом ҳам – бозор.

Шу боис ҳам Сен ана шундай кучлардан бирининг югурдагига айландинг.

Гиёҳванд моддалар билан савдо қиладиган кишининг “сотувчи”си бўлиб, “ажал уруғ”ларини “мижоз”ларга олиб бориш, пулини олиб келиб, мол эгасига бериш юмушини эплай бошладинг. Натижа шу бўлдики, бўйинг чўзилса-да, ҳали ақлинг тўлишмай туриб, ўрталиқда юриб, ўзинг ҳам гиёҳвандлик балосига йўлиқдинг.

Энди усиз дали-дунёнг қоронғи бўладиган бўлди. Топган чойчақанг ҳам шу йўлга кетар эдию аҳволинг оғирлашиб борарди. Кўпинча, тутқаноқдай азобли оғриққа бардош беролмай бу оғуға ёшгина жонинг билан муккасидан кетаётгандинг.

Бу орада сени ана шундай нобакор ишга бошлаган худобезори шахс қўлга олиндими, ҳарқалай, беиз йўқолди.

Сен эса кўтара азобнинг ичида тўлғоқ заҳматидай оғриқ билан ўртаниб ётган кўйи, шифохонага келтирилдинг...

ФАКТ. Вилоят наркология диспансери бош врачлари Ҳамза Жалилов шундай ҳикоя қилади.

Жорий йилнинг ўтган даврида (2006 йил 9 ойи ичида) диспансеримизда 267 нафар алкоголизм касалига йўлиққан, 8 нафар гиёҳвандликка ружу қўйган даволанди. Улар ора-

сида ўсмир ёшдагилари ҳам бор. (Уларга чин дилдан ачи-
ниб кетасан, киши. Характерли жиҳати, бу ўсмирлар но-
тинч оилаларнинг эътибордан четда қолган фарзандлари.)

Бу борада шифохонамизга келмаган, биз шифокорларга
маълум-номаълум беморлар қанчалигини ҳисобга олсак, бу
рўйхатдаги сон яна ортади. Уларнинг қисмати қанчалик оғир
эканлигининг ўзиёқ бизни ларзага солади.

Бир куни қўнғироқ қилиб, хонадонлардан бирига чақириш-
ди. Ўттиз ёшлар атрофидаги йигит. Фарзандлари бор. Гиёҳ-
вандликка ружу қўйган, натижада ҳамма нарсасини сотиб, бор
пулини сарфлаб бўлган экан. Кекса отаси бўлиб, у ўғлини
даволашини астойдил илтимос қилди. Йигит эса мендан ҳам
фақат “дориси”ни, бўлмаса, пулини беришни сўрар, сира ён
бермас эди.

Шу асно халатимнинг бир енгини юлиб ҳам олди.

Дастлаб куч ишлатиб, дори-дармон қилишимга тўғри
келди. Кейинчалик ўзиям даволанишини астойдил хоҳ-
лади. Гиёҳвандликдай балодан қутулди, соғлом ҳаётга
қайтди.

* * *

Ўрта ёшли бир киши қабулимга келди. Ёшлигидан бош-
лаб, “чекиб” юраркан. Уйланиб, кўп йиллар бефарзанд
юриб, ниҳоят бир қиз кўришибди. Қизалоқнинг ёши улғай-
ган сари ранги-рўйи сўлиб бораётгани учун текширтириш-
са докторлар, “оқ қон” деб ташхис қўйишибди.

– Москвага ҳам олиб бориб, даволатиб келдим қизимни,
– дейди у. – Балки боламнинг шундай оғир касалга чалини-
шига мен сабабчи бўлгандирман, бунинг учун ўзимни сира
кечиролмайман!

Аслидаям, у ҳақиқатни тўғри англаган эди. Гиёҳвандлик
кўп ҳолларда наслга жуда ёмон таъсир кўрсатади. Бу ҳол
шу нарсанинг бир кўриниши, бир исботи эди!

Шўрманглай “оҳу”

Ҳайрат, дафъатан кўзларимга тўлди. Кўнглимга тўлди кейин.

Ниҳоят, руҳимни забт этди. Энди бутун борлиқ гўзаллашди, яшарди, яшнади. Баробарига кўнгил суйиб-суймаган, меҳр қўйиб-қўймаган не-не чеҳралар ҳам суюклашдилар, нигоҳ ардоғига олди уларни.

Бу сурурни бахш этган лаҳзалар эса жон қадар суюкли, ардоқли ва Ҳумо ташрифи қадар бетакрор эди. Очиги, уларни бу лаҳзада жажжигина, мунисгина бир қизалоқ бахш этаётганди: унинг дилрабо, мафтункор ҳаракатларида қатъият зоҳир эди; унинг латиф, беғубор, покиза чеҳрасида келажак зоҳир эди; унинг маъсума, чин чарос қароғларида Ёруғлик зоҳир эди; унинг сўзида, ўзида Ўқтамлик, Адлга ишонч зоҳир эди...

Ана шулар боис ҳам бу дам унинг чеҳрасидай порлоқ ранг, ҳаракатларидай нафис - нозик, Азалбахшида “қилиғи”дай ширин, ҳали жонбахш гўдаклик руҳияти пориллаб-бозиллаб турган оламидай тоза бир дунё руҳу жонни ўз асирасига айлантираётганди.

Бу шундай сирли мўъжиза эдики, мунису жажжи санамнинг умр йўлларида гар зулм тўфонлари учраса, унга қирқ жонимни-да қалқон қилгим, йўлларидаги тутқич бўлгулик Адл арқонлари узилса, бор кўнгилу Меҳрим торлари билан танғиб - улагим; ҳасаду кинларга рўбарў келса, киприкларим сояси - паноҳида, кўзим қароғида асрагим келди. Афсуски...

Бу борада фақат надомату нафратга юкунадиган воқеа содир бўлди. Қизалоқ улғайгани сари сарви суман қад-бастли, ҳурлиқо бир санамга айланаётганди. Орзулари ҳам осмон қадар улғаяётган эди унинг.

Бироқ, она ўз кўнгилхушлигидан кечолмаган, меҳнату заҳматларга тоби йўқ, енгил-елпи яшамоққа ружу қўйган бесабр-беқаноат бир аёл ўз ихтиёри билан қизининг – ушбу қизалоқнинг порлоқ келажакига қора чизиқ тортди.

Аниқроғи, бетайин онанинг кунда-шунда “ошиқ”лари нигоҳи табиий равишда бу ёшгина, маъсумгина, ҳуркаккина

“оҳу”ни таниб-топиб олди. “Сайёд” бўлиб, бу дуркун, ёш санамга “тузоқ ташлади” улар.

Марҳум отанинг онаси бўлмиш раҳматли бувидан гўзал тарбият олган эди қизалоқ. Чиройли одобли, оқила ва хуш-хулқ бўлиб ўсаётганди шу боис. Ана шу сабабли ҳам жазман, пулдор “сайёд”ларнинг кучи унга фақат зўрлик билан етиши мумкин эди, холос.

Не аламки, она деган номга бутунлай номуносиб аёл – беномус, бебурд жон қизгинасини “сайёд”лар “тўри”га ўз қўллари билан “тушириб берди”.

Ичкилик билан сархуш қилишни истаганди «сайёд», «оҳу» кўнмади.

Дўқ билан, куч билан нафсини қондирмоқчи бўлди бадкирдор, баттол жон. Бироқ уйни шовқинзорга айлантириб юбориб, қўни-қўшнилари эътиборини тортишдан чўчиди.

Эндигина 14-15 ёшга кириб келаётган бу маъсум - мунис “гул”ни ташлаб чиқиб кетаверишга эса нафсу аммораси асло йўл қўймас эди.

Шу боис яна аёлни – онани ёрдамга чақирди...

Қўрқувдан дир-дир титраб, бурчакка биқиниб турган хуркак “оҳу”ни гўё “меҳрибон волида” зўравон қўлидан қутқариб олган бўлди. “Сайёд”га ўдағайлаб, дўқ қилиб, қизини уйдан етаклаб олиб чиқиб кетди.

Аммо инсонийлигу иймонини бутунлай йўқотган бу бетайин, бетийиқ жон қизини ўзи етаклаб, бутунлай холи, хилват гўшага олиб борди.

“Қўрқиб кетдингми, қизгинам”, дея ардоқлаб-алқаб, “ёмон одам”ни қарғай-қарғай, қизининг пешонасини ушлаб, “иситма қилибсан”, дея ваҳима қилди. Дарров дори тутдики, бу фақат ухлатадиган дори эди, холос. Шу кўйи, аёл мўмай пул эвазига қизгинасини ўз қўллари билан “сайёд”нинг қўлига топширди.

Қизалоқ уйғонганида қисмати қаролигини кўрди. Ҳали бокира, порлоқ орзулари осмонида учиб юрган қиз, кўзу кўнглини яшнатиб, ўзига ҳар он, ҳар лаҳзада чорлаб турган гўзал ниятлар, умидлар гулшани – саодатли келажак бутунлай тугаганини ҳис қилди, жаҳаннамнинг туб-тубига

тушиб кетгандай тушкун руҳнинг асирасига айланди - қолди. Шундай қилиб, бахт, беғубор болалик осмонидаги буюк санъат соҳибаси бўлишдай ёрқин орзу-порлоқ олам тоабад ундан юз ўгирди.

Шундай қилиб, унинг дилрабо, мафтункор қилиғу ҳаракатлари ҳам, бу борадаги қатъият ҳам, латиф, беғубор, покиза чеҳраси ҳам, ундаги келажакка умидворлик, ишонч ҳисси ҳам, сўзидаги, ўзидаги ўқтамлик, адлга ишонч туйғуси ҳам бутунлай йўқолди.

Маъсума, чин чарос қароғларига эса беҳудуд мискинлик, маъюслик чўкди.

Шундан бошлаб, қизгинанинг кейинги маъносиз ҳаётига фақат ичкилик “маъно” берадиган бўлди. Йиллар ўтгани сайин ёнига ҳар хил пулдор, давлатдор мижозлар келавериб, маишатгоҳларнинг суюк бекачига айлана бориб, гиёҳвандликка ҳам мубтало бўлди у.

Хуллас, соғлом жамият шўрманглай “оҳу” ни бетийиқ, беномус, чиқит она ташаббуси, айби билан қандай йўқотган бўлса, фаҳш - наҳс билан қоришиб кетган, охир-оқибати фожиали қора қисматларга туташ жаҳолат, куфр олами уни ўз бағрига шундай осон тортиб кетди.

Ваҳоланки, бу пайтда не-не бева-бечора аёл, заифа жонлар кучи етса, касб-кори имкони билан, етмаса, бировнинг ғаллаю бедасини ўриб бериб, кирини ювиб, уй-остоналарга хизмат қилиб, ҳатто қолип кўтариб, гишт қуйиб, қиз-ўғлининг соғлом ҳаётда яшаши учун жон куйдираётган, жафо тортаётган эдилар.

ФАКТ. Вилоят наркология диспансери бош врачлари Ҳамза Жалиловнинг тегишли мавзуда берган маълумотларига мувожаат қиладиган бўлсак, 2006 йил – “Ҳомийлар ва шифокорлар йили”нинг ўтган 9 ойида 28 нафар хотин-қиз алкоголизм билан даволанган, 1 нафар аёл эса гиёҳвандлиги туфайли муолажа қилинган.

Сенинг гуноҳинг нима эди?

Сенинг гуноҳинг нима эди, болакай? Отангнинг юрак мадори-қувончи, онангнинг оппоқ орзусию ширин ташвишлари бўлолмадинг. Отанг бир ён кетди, онанг бир ён кетди. Сен ора йўлда сарсон бўлиб қолавердинг.

Бувингнинг, тоғаларингнинг таънаю дашномларини эшитиб, сигир етакладинг, мол боқдинг. Кичкина бошинг билан бозорларда ҳаммоллик қилдинг.

Сенинг гуноҳинг нима эди, болакай? Отангнинг умид чироғи, онангнинг кўнгил қувончи бўлолмадинг.

Аслида ота бўлмишинг Сени дунёга келганингдан хабари бормиди. Сенинг дунёга келишингни орзиқиб кутганмиди?!

Қаёқда! Сен шўрманглайгина жон бир лаҳзалик дилхушлик, бир лаҳзалик хирсу ҳаваснинг аччиқ неъматинг эдинг, холос.

Ана шундай “неъмат”лигинг учун ҳам, ана шундай туйғуларнинг “меvasи” бўлганинг учун ҳам онанг-да сенга Она бўлмади! Жонгинангга азоб бўлди, дард бўлди.

У кўнгилхушлик излади. У дилхушлик истади. Топди. Лекин Сенинг болалигинг топталди. Бахтли болалигинг, болалигинг-подшолигинг топталди, қурбон бўлди эвазига!

Сен онангнинг бағрида, Меҳр қучоғида эмас, кўчаларда яшадинг, айвонларда, овлоқларда тунадинг.

Сенинг гуноҳинг нима эди, болакай? Туғилдинггу бўғилдинг, туғилдинггу ташландинг.

Бугун Меҳрибонлик уйларида кўраман Сенинг соғинч сўлдирган маъюс чеҳрангни! Бугун баъзан шоҳбекат, темир йўл бекатларида кўраман, учрашиб қоламиз сен билан.

Ҳатто бугун...

Йўқ-йўқ бу гапни айтишга тилим бормас, эсласам дилим куюди... Не аламки, мурғаккина жонинг ичкиликбоз, бетайин аёл-онанг учун қурбонликка берилди, бугун!

Сенинг гуноҳинг нима эди, болакай?

Сенинг армонингни

Тоғлар кўтаролмас,
Сим-сим тўкилар,
Соғинчингни туйса,
Ҳис қилса бу дунё
Тор-тор сўкилар.
Сенинг митти қалбинг...
Кўмилган унда
Энг буюк кўз ёш.
Болалиги қурбон бўлган, болакай?!
Болалик – Энг сўнгги бардош!

Сенинг болалигинг шундай ўтган эди. Ўсмирлигинг ундан-да хорроқ, азоблироқ, кечди. Ҳали ғунчагина ёшингда қора қисмат остонасига бориб қолдинг.

Яна ўша айбдор – ўз дилхуши, ўз “мен”ининг истак-хоҳишидан фарзанд деган буюк неъматни паст кўйган, хор кўйган она-отанг!

Сенинг қайларда юрганинг, ўртоқларинг кимлиги билан қизиқиш ўрнига ўз “орзу-ҳаваси” кетидан, нафси кетидан чопиб кетган худобехабар, фарзанд кўр қилгур жонлар!

Ана шу боис ҳам Сен мактабда ўқимадинг, бундай фойдали машғулотни бир четга суриб қўйиб, бетайин ўртоқлар даврасида бўлдинг. Оила даврасида бахтиёр яшайдиган шомнамозшом паллаларида ҳам ўша давралар чорлади Сени. Ҳатто тунги ором лаҳзалари ҳам уйғониб келаётган ўсмирликнинг безовта руҳига шу беором, бетайин давралардан осойиш қидирдинг. Натижада, бу давраларда қилинган ҳар бир машғулот Сенга ҳам қизиқарли бўлиб туюлди. Шу боис сен ҳам бензин ҳидлаб, “БҒ” клей ва ҳоказолар ҳидлаб роҳат оладиган “токсикоман бола”га айландинг. Аввали чиройли ўйинчоқларга ўхшаган турфа кўринишлар кўз ўнгингда намоён бўлиб, қизиқиш уйғонганди.

Бу қизиқиш такрор ҳидлашлар давомида “хумор”га айланди.

Бироқ бу “хумор”у у берадиган кайф миянгга қаттиқ таъсир этиб, уни реза-реза қуритиб, тугатиб бораётган эди. Шу сабабли ҳам нафақат кун, лаҳза сайин ақлинг пасайиб, хо-

тиранг ёмонлашиб, жаҳлдор бўлиб боравердинг. Ва охи-роқибатда...

У ёғини айтишга эса ...эвини қилолмайман, рости. Тилим лол, кўнглим вайрон, қаламим ҳам тўкилиб бораётир. Ёзилса, бу қисмат, бу дарднинг оловидан қоғоз ҳам қовжираб куяр, ёниб кул бўлар...

ФАКТ. Вилоят наркология диспансери бош врач **Ҳамза Жалилов** бу борада сўз кетганда шундай дейди:

– Вилоятимизда токсикомания билан рўйхатга олинган 10 дан ортиқ бола-ўсмир бор. Бундай болалар ақлий паст, дарс ўзлаштириши шунга яраша, хотираси ҳам ёмон бўлади.

“Токсикомон бола”лар бу машғулоти қилмай туролмайдилар. Чунки таналарида уйғонган оғриқлар шунга мажбур қилаверади. Улар ўз вақтида даволатиб, соғлом ҳаётга қайтарилмаса, ҳаёти тезлик билан катта хавф томонга бурилади. Яъни 2-3 йил орасида бундай болаларнинг оёқ-қўллари фалаж бўлиб, ишдан чиқади. Ҳаёти ҳам узоққа бормайди.

Юқорида 10 нафар рўйхатга олинган бола ҳақида гапирдим. Улар орасида ҳатто ака-укалар ҳам бор. Бир оиланинг икки фарзанди шу “дард” билан боғланиб қолган. Бу болаларнинг оилавий шароити оғир: ота йўқ, она ичкиликка берилиб, енгил йўлларга кириб кетган ёки ота-оналари ажрашган болалар икки орада қолган ёки отаю она ичкилик-боз ва ҳоказо, хуллас, болалар эътибордан четда қолгани рост гап.

Очигини айтсам, катталар ўзлари дунёга келтирган фарзандлари тақдирига масъул бўлиб, уларни қизганиб, аяб, соғлом ҳаёт кечирганларида, фарзандлари бундай аҳволга тушмаган бўларди балки. Кўзи-қоши попукдай бу ўғилларга қараб ичинг ачиб кетади кишининг.

Шунда барча ота-оналарга қарата айтгим келади: фарзандларингиз, айниқса, ўғил бола улғайиши жараёнида унинг тарбиясига, ҳушёр бўлинг. Боланинг юриш-туриши, ўйин-машғулоти, ўртоқларидан воқиф бўлинг. Кийимларидан келадиган ҳидга ҳам безътибор бўлманг. (“Токси-

коман бола”лардан бензин ёки клейлар ҳиди анқиб туради.) Ҳар қандай дарднинг ҳам бошланишида олдини олиш, даволаш осон кечади. Кейин кеч бўлади. Диспансеримизда жорий йилда (2006 йилнинг 9 ойида) 3 нафар ўспирин токсикомания билан, 2 нафар ўсмир алкоголизм билан ётқизи-либ, даволанди.

Азиз болажонлар, ота-оналар, бола-ўсмир ўсувчи орга-низм сифатида бир даволансаю, қайтиб, ўша “машғулоти”-дан юз ўгирса, (бошланиш даврида, айниқса) бутунлай со-ғайиб кетади. Шу аснода юқоридагича йўл тутган икки ўсмир рўйхатдан бутунлай чиқиб, соғлом ҳаётга қўшилиб кетга-нини айтишим лозим.

Сўнгсўз

Азизим Болажон, Суюклим - Ўсмир!

Илоҳим, тақдиринг нек бўлсин.

Ҳалолликнинг, Иймоннинг, Диёнату Инсофнинг ошиё-нида дунёга келгин! Сени дунёга келтирганлар Одам Ато, Момо Ҳаввонинг инсофли фарзандлари бўлсинлар.

Умринг фақат яхшиликлар - эзгуликлар ичида кечсин. Машғулотинг илм-урфон, яратувчанлик йўлида бўлсин! Ни-ятларинг баркамоллик, бунёдкорлик томонга қаратилсин мудом! Элни, Ватанни фақат улуғликка, юксакликка кўта-радиган чин маънодаги инсон бўлиб улғайгин.

Юқорида ёзганларим қоғозлар қатида қолиб кетсин. Ҳаёт фақат сенинг бахтинг, бахтиёрлигинг, қувончларинг билан тўла бўлсин.

Бу борада ўзинг ҳам онгли-идроклироқ, уйғоқроқ бўл, курашчанроқ, фидойироқ бўл! Хуллас, умри ибрат, умри азиз, умри узун бўлгину сира камлик кўрма!

МУНДАРИЖА

Азиз ўқувчи	3
-------------------	---

ИБРАТ ЭЪТИРОФИ

Оддийликда улуғлик бор	6
Бугуннинг фидойиси	14
Саодат йўли	18
Эл меҳрини қозониб	27
Орзулар ижобати	31
Кўзларга нур бағишлаб	34
Комилликка пойдор умр	40
Устоз	49
Мазмунли умр	53
Оналар мактабининг “муаллимаси”	57
Умр	61
Мукаррам инсон	65
Аёлнинг “эркаги”	69
Элда эъзоз топмоқ бахти	73
Болалар шифохонасининг бош ҳаками	78
Ёруғ кўнгил билан	82
Умр йўлидаги излар	87
Ўзингдай камтарин, ўзингдай улуғ	91
Фидокорлик	96
Нуротанинг шифокор қизи	99
Зиёли шифокор	104
Садоқат	108
Унга ишонишгади	110
Эътироф	113
Кўнгил маликаси	118
Қаршибой аканинг ибрати	121
Сўз, бу – даво	125
Бахтигулнинг гуллаган бахти	128
Суюкли раиси	130
Улар — сафда бугун	132

СИЙРАТ

Сийрати улуғ инсон	156
Улуғлик ҳикмати	166
Элим деган инсон	174
Меҳнатидан мурод топиб	182
Саодат	187
“Чортоқ” болажонлари	192
“Яшариб” бораётган касаллик... ..	197
«Яширин очлик»дан сақланинг	207
Азизим - болажон, суюклим - ўсмир	216

Адабий-бадиий нашр

САЛИМА УМАРОВА

САОДАТ ЙЎЛИ

**Муҳаррир
Маъмура ҚУТЛИЕВА**

**Техник муҳаррир
Елена ДЕМЧЕНКО**

**Мусаҳҳиҳ
Илҳом ҚОСИМОВ**

**Компьютерда саҳифаловчи
Феруза БОТИРОВА**

Босишга 03.07.2007 йда рухсат этилди. Бичими 84x108 1/32.

Босма тобоғи 7,125. Шартли босма тобоғи 11.97.

Адади 3000 нусха. Буюртма № 161

Баҳоси келишилган нархда.

«Янги аср авлоди» нашриёт-матбаа марказида тайёрланди.

«Ёшлар матбуоти» босмахонасида босилди.

700113. Тошкент, Чилонзор-8, Қатортол кўчаси, 60.

Мурожаат учун телефонлар:

Нашр бўлими – 278-36-89;

Маркетинг бўлими – 128-78-43

факс — 173-00-14;

e-mail: yangiasravlodi@mail.ru